walter scott

În cursul anului 1975 au apărut în «Biblioteca pentru toti» 51 volume într-un tiraj de:

3 376 400 exemplare

Tirajul total al colecției noastre (1960—1975) ajunge astfel la:

68 061 800 exemplare

cu o medie pe volum de:

78 866 exemplare

Marea majoritate a volumelor apărute în anul 1975 — an jubiliar al «Bibliotecii pentru toți», care a împlinit la sfîrșitul lunii martie 8 decenii de apariție neîntreruptă — s-a bucurat de un deosebit succes de librărie, multe titluri epuizîndu-se într-un timp foarte scurt, deși cîteva dintre ele au fost difuzate în tiraje de 175 000, 170 000 sau 140 000 exemplare.

În 1976 noi titluri valoroase din literatura română și universală, clasică și contemporană vor îmbogăți bibliotecile numeroșilor noștri cititori.

Vol. I—II, lei 10

editura minerva

870

walter scott

walter scott

rob roy

★★

Ilustrația copertei: *Pompiliu Dumitrescu*

walter scott

rob roy

ROMAN

★ ★

TRADUCERE DE PETRU COMARNESCU

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1976
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

CAPITOLUL XXI

Pe Rialto în fiece miez de noapte,
Mă plimb și gîndul mi-l frămînt ;
Întîlni-ne-vom acolo amîndoi.
OTWAY, *VENEȚIA SALVATĂ*

Cuprins de presimțiri rele, n-aș fi putut spune de ce anume pricinuite, mă închisei în camera de la han ; și după ce îl îndepărtai pe Andrew și respinsei stăruința lui supărătoare de a-l întovărăși la biserica Sfîntul Enoch [1], unde zicea el : „va predica un teolog care te mișcă pînă în adîncul sufletului", mă așezai și mă gîndii cu tot dinadinsul ce aș avea mai bun de făcut. Nu am fost niciodată ceea ce se numește un om superstițios, dar presupun că, în împrejurări deosebit de nesigure și grele, cu toții, după ce ne-am frămîntat zadarnic mintea, sîntem porniți, din deznădejde, a da frîu liber închipuirii și a ne lăsa călăuziți sau numai de voia întîmplării, sau de niște ciudate imbolduri, ce pun stăpînire pe mintea noastră și cărora ne supunem fără să vrem. În chipul aspru al negustorului scoțian era ceva atît de respingător, încît nu mă puteam hotărî a mă da pe mîinile lui,

[1] Bănuiesc că acesta este un anacronism, deoarece Biserica Sfîntului Enoch încă nu era clădită pe timpul în care se petreceau acestea (n.t.).

decît doar călcînd orice prevedere izvorîtă din regulile fizionomiştilor ; totodată, glasul care îmi vestise primejdia, făptura care se făcuse nevăzută, ca o umbră risipită printre bolţile ce ar putea fi numite : „valea umbrei morţii“ [2], aveau ceva atrăgător pentru închipuirea unui tînăr, care, te rog să nu uiţi, era de felul său poet.

Dacă eram înconjurat de primejdii, precum mi s-a dat a înţelege prin acea tainică înştiinţare, cum puteam afla felul primejdiilor sau chipul în care să mă feresc de ele, altfel decît întîlnindu-mă cu necunoscutul sfetnic, care nu vedeam de ce n-ar avea decît gînduri binevoitoare faţă de mine. Este drept că amintirea lui Rashleigh şi a vicleşugurilor sale îmi venea adeseori în minte, dar călătorisem cu atîta iuţeală încît nu îmi puteam închipui ca el să fi aflat de sosirea mea în Glasgow, cu atît mai puţin să fi pus la cale vreo urzeală împotriva mea. Dealtfel, de felul meu eram îndrăzneţ şi încrezător, puternic şi ager ; într-o oarecare măsură, mă pricepeam la folosirea armelor, care, pe atunci, o învăţau toţi tinerii francezi ; nu mă temeam să lupt împotriva unui singur om, oricare ar fi fost el ; asasinatul nu făcea parte din obiceiul timpului şi nici al ţării ; locul ales pentru întîlnirea noastră era prea umblat, ca să-mi îngădui bănuiala că ar fi vorba de o capcană. Într-un cuvînt, mă hotărîi să mă întîlnesc cu necunoscutul meu sfetnic pe pod, aşa cum îmi ceruse, iar după aceea să mă las călăuzit de împrejurări. Nu vreau să-ţi ascund, Tresham, ceea ce pe atunci încercam să-mi ascund chiar mie însumi şi anume : speranţa înăbuşită, dar totuşi îndrăgită în taină, că Diana Vernon ar putea, prin ce sorţi, nu ştiam, prin ce mijloace, nu puteam ghici, să aibă vreo legătură cu această înştiinţare ciudată şi îndoielnică, făcută într-un loc, timp şi chip atît de neaşteptate. Ea singură — îmi şoptea acest gînd viclean — ea singură ştia de călătoria

[2] Psalmii 23, 4 (n.t.).

mea ; după spusele ei, avea şi prieteni şi înrîurire în Scoţia ; ea îmi dăduse un talisman, de care trebuia să mă folosesc numai după ce voi fi pierdut orice alte mijloace ; prin urmare, cine altcineva decît Diana Vernon ar fi avut mijloacele, cunoştinţele sau aplecarea pentru a mă feri de primejdiile care, pesemne, înconjurau fiecare pas ce-l făceam ? Această cugetare, foarte măgulitoare pentru mine, deşi pricina era cu totul îndoielnică, mă frămînta mereu, mereu. Se strecură în gîndurile mele, foarte sfioasă, înainte de ora cinci, se făcu mai îndrăzneaţă în timpul mesei mele frugale şi deveni atît de cutezătoare în următoarea jumătate de oră (ajutată, poate, de cele cîteva pahare de vin foarte bun), încît, ca un fel de încercare deznădăjduită de a scăpa de această închipuire fără temei, dar ispititoare, căreia era cît pe-aici să mă supun, dădui cît colo paharul, lăsai deoparte cina, îmi apucai pălăria şi o zbughii, afară în aer liber, ca unul care vrea să fugă de propriile sale gînduri. Totuşi, se părea că mă supun chiar simţămintelor pe care încercam să le ocolesc, căci paşii mei, fără vrerea mea, mă duseră la podul de peste Clyde, locul hotărît pentru întîlnirea noastră de către tainicul meu îndrumător.

Deşi nu mă aşezasem la masă pînă ce nu trecuse ora vecerniei, lucru pe care îl făcusem, dealtfel, ca să împac conştiinţa de bună creştină a gazdei mele, care şovăia să gătească o cină caldă între slujbele religioase şi, de asemenea, pentru a asculta de poruncile necunoscutului prieten de a nu părăsi camera pînă la căderea nopţii, totuşi am mai avut de aşteptat cîteva ceasuri din clipa în care am sosit la locul de întîlnire şi pînă la ora hotărîtă. Cum îţi poţi lesne închipui, acest răgaz a fost destul de plictisitor ; de-abia dacă îţi poţi spune cum a trecut. Felurite grupuri de persoane, care cu toţii, bătrîni şi tineri, păreau pătrunşi de simţămintele evlavioase ale acestei zile de sărbătoare, treceau prin păşunile întinse şi neîngrădite, înşiruite pe malul de miazănoapte al flu-

viului Clyde, care slujeau totodată drept loc pentru ghilit pînzeturile şi pentru plimbările de plăcere ale locuitorilor, sau mergeau agale pe podul lung, ce comunică cu partea de miazăzi a regiunii. Singurul lucru pe care mi-l amintesc despre oamenii aceia este ţinuta lor cucernică, destul de plăcută, poate însuşită de către unii doar din făţărnicie, dar de cei mai mulţi cu tot dinadinsul; ţinuta aceasta înăbuşea veselia zburdalnică a celor tineri, silindu-i la convorbiri mai liniştite, dar poate mai interesante, şi potolea discuţiile aprinse şi fără de sfîrşit ale celor mai înaintaţi în vîrstă. Cu tot numărul mare de trecători, care treceau pe lîngă mine, nu se auzea zumzăitul glasurilor omeneşti; puţini din ei se întorceau din nou pentru a prelungi plimbarea numai de plăcere, lucru la care ar fi putut să fie îndemnaţi de liniştea serii şi de frumuseţea priveliştii înconjurătoare; toţi se grăbeau să se întoarcă la casele sau la gazdele lor. Pentru cineva obişnuit cu chipul de a-şi petrece serile de duminică în străinătate, chiar printre calviniştii francezi, acest mod de a respecta sărbătoarea zilei sfinte părea ceva iudaic, dar în acelaşi timp izbitor şi impunător. După cîtva timp, am simţit că felul meu de a hoinări pe malul apei şi de a mă încrucişa pe rînd cu felurite persoane, care treceau spre casă, va face fără doar şi poate să fiu băgat în seamă, ba chiar ocărît; de aceea, mă strecurai de pe drumul bătut şi îmi găsii banala îndeletnicire de a mă plimba în aşa chip, încît să fiu cît mai puţin băgat în seamă. Diferitele alei, care străbăteau această întinsă păşune, erau plantate cu arbori, asemenea celor din parcul Sf. Iacob din Londra, şi îmi uşurau reuşita acestui joc copilăresc.

Pe cînd păşeam pe una din aceste alei, auzii, spre uimirea mea, glasul ascuţit şi încrezut al lui Andrew Fairservice; îmbătat de un simţămînt de înfumurare, el ridică glasul mai mult decît socoteau ceilalţi că s-ar cuveni într-o zi de sărbătoare. Poate că nu era prea

cuviincios din partea mea să mă furişez după şirul de copaci pe unde mă plimbam, dar era chipul cel mai lesnicios de a scăpa să mă vadă şi, prin urmare, de a scăpa şi de necurmata lui îndrăzneală şi de curiozitatea lui, şi mai supărătoare. În timp ce trecea, îl auzii vorbind unui bărbat cu o înfăţişare gravă, îmbrăcat în haină neagră, cu o pălărie lăsată pe ochi şi cu o mantie genoveză; îl auzisem făcînd următoarea caracterizare, căreia amorul meu propriu, deşi revoltat împotriva caricaturii, cuprinsă în caracterizare, era nevoit a-i recunoaşte temeinicia.

— Da, da, domnule Hammorgaw, e chiar aşa cum îţi zic eu. Nu-i chiar atît de prost ca să dea în gropi; cam are habar de ceea ce trebuie să facă, dară numai din cînd în cînd — o licărire şi atîta tot. Îi lipseşte însă o doagă şi e peste cap de încrezut, cu nesăbuita lui poezie. Se zgîieşte la cîte o buturugă de stejar bătrîn de parcă ar fi un păr pergamut în plin pîrg, iar o stîncă golaşă peste care curge un izvor — este pentru el ca o grădină plină de flori şi cu tot soiul de plante alese; apoi dumnealui mai degrabă sporovăieşte cu o muiere zăludă, căreia îi zice Diana Vernon (mai bine i-ar fi spus Diana din Efes, căci nu-i cu nimic mai brează decît o păgînă. Mai brează? E mai rău — i-o papistaşă, nimica mai mult ca o papistaşă). El sporovăieşte cu ea, sau cu oricare altă căzătură trîndavă, decît să asculte ceea ce i-ar putea prinde bine cîte zile o avea de trăit, de la mine sau de la domnia-ta, domnule Hammorgaw, sau de la oricine altul cu scaun la cap. Chibzuiala minţii nu o poate suferi, că pierdut este în făţărnicii şi vorbărie goală; mi-a zis o dată (bietul de el, că orbit mai este!) cum că psalmii lui David sînt poezii minunate! Ca şi cînd sfîntul psalmist s-ar fi gîndit să zdrăngăne rime în vînt, ca neghiobiile lui de tinga-linga pe care le cheamă versuri. Ferească-l Dumnezeu de rele! Două rînduri de ale lui Davie Lindsay al nostru bat tot ce a mîzgălit dumnealui vreodată.

Pe cînd ascultasem această descriere măsluită a firii şi învăţăturii mele, să nu te mire dacă îi făgăduiam cumătrului Fairservice neplăcuta surpriză de a se pomeni cu capul spart la cel dintîi prilej. Prietenul îi răspundea doar prin : „Da, da !“ şi „Chiar aşa o fi ?“ şi alte asemenea cuvinte potrivite, de cîte ori domnul Fairservice îşi întrerupea discursul ; pînă ce, la urmă, îi răspunse printr-o frază mai lungă, al cărei înţeles nu l-am putut prinde, decît din replica credincioasei călăuze, care era cinstitul Andrew.

— Zici să-i spun ce am pe suflet ? Dară atunci cine va fi prostul dacă nu Andrew ? Află, domnia-ta, că-i nebun de legat, nu alta ! E ca bătrînul porc al lui Giles Heathertap ; n-ai decît să-i fluturi o cîrpă şi se şi repede să te dea jos. De ce rămîn cu el, zici ? Pe cinstea mea că nici eu singur nu ştiu. Dară flăcăul nu-i un fîrtat chiar aşa de rău ; şi are nevoie de un suflet bun care să-i poarte de grijă. Nu ştie să-şi ţie mîna strînsă cum trebuie — aurul îi curge printre degete ca apa, bre omule ; şi nu-i lucru rău să stai pe lîngă el cînd ţine punga în mînă, şi de ! — o cam ţine mereu. Şi apoi unde mai pui că se trage dintr-un neam bun. Mi se moaie inima pentru bietul şi nechibzuitul flăcău, domnule Hammorgaw — ca să nu mai vorbim de simbrie...

În ultima parte a mărturisirii sale, plină de învăţăminte, domnul Fairservice îşi coborî vocea, vorbind pe un ton mai potrivit pentru o grădină publică într-o seară de duminică ; apoi împreună cu tovarăşul său, ieşiră curînd din raza auzului meu. Simţămintele de mînie vremelnică mi se potoliră, gîndindu-mă că „cei ce ascultă pe la uşi rareori aud vorbe bune despre dînşii“, cum ar fi zis însuşi Andrew ; şi că oricine s-ar întîmpla să se audă bîrfit de către propriii lui slujitori, trebuie să ştie să îndure bisturiul unui anatomist de teapa domnului Fairservice. Întîmplarea mi-a fost folositoare, deoarece, prin supărarea pe care o răscolise în mine, făcu să treacă mai grabnic o parte din timpul care mă apăsa atît de tare.

Seara era acuma pe sfîrşit şi întunecimea din ce în ce mai mare dădu apelor domoale şi adînci ale largului fluviu mai întîi o culoare închisă şi uniformă, apoi o înfăţişare tulbure şi posomorîtă, pe alocuri luminată de o lună palidă. Podul vechi şi mare ce se întinde peste fluviul Clyde de-abia dacă se mai zărea acuma şi se asemăna cu acela pe care Mirza, în viziunea lui fără pereche, l-au descris ca străbătînd valea Bagdadului. Arcurile joase se vedeau tot aşa de şterse ca şi apa întunecoasă care trecea sub ele ; păreau mai degrabă nişte guri de peşteră care înghiţeau apele posomorîte ale fluviului, decît deschizături pentru trecerea acestora. Cu cît se făcea mai întuneric, cu atît liniştea priveliştei se adîncea. Se mai zăreau încă, pe ici pe colo, cîte o licărire de lumină, prefirîndu-se de-a lungul malului, călăuzind în drumul lor spre casă două-trei grupuleţe, care, după postul şi slujbele religioase ale zilei, cinaseră împreună cu alţii, aceasta fiind singura masă la care presbiterienii habotnici se înfruptau duminica. Se mai auzeau din cînd în cînd răsunînd copitele unui cal, care îşi ducea călăreţul la locuinţa lui de la ţară, după ce îşi petrecuse duminica în Glasgow. Sunetele şi luminile se răriră din ce în ce. Pînă la sfîrşit, dispărură cu totul şi eu am rămas să mă bucur de plimbarea-mi singuratică pe malurile fluviului Clyde, într-o linişte cucernică, întreruptă numai de orologiile din turnurile bisericilor, care băteau ceasurile.

Pe măsură ce trecea timpul, mi se mărea, clipă de clipă, şi îngrijorarea faţă de nesiguranţa împrejurărilor în care eram vîrît, ajungînd aproape de nestăpînit. Începui să mă întreb dacă nu cumva fusesem păcălit de cuvintele unui nătărău, de rătăcirile unui nebun, sau de

vicleșugurile bine chibzuite ale unui nemernic ; cutreieram micul chei de lîngă pod, într-o stare de îngrijorare și de supărare greu de închipuit. Pînă la urmă, ora douăsprezece se vesti prin oraș, de la clopotnița Bisericii Metropolitane a Sfîntului Mungo și toate celelalte biserici, ca niște enoriași supuși, îi răspunseră, ținîndu-i isonul. Ecourile abia încetară să repete ultimul sunet, cînd o umbră de om — prima pe care o zăream de două ore — se ivi trecînd pe pod de pe malul de miazăzi al fluviului. Mă dusei ca să-l întîlnesc, parcă simțind că soarta îmi atîrna de rezultatul întrevederii, atît de mult așteptarea prelungită îmi pusese la încercare răbdarea. Singurul lucru pe care am reușit să-l bag de seamă cu privire la acest trecător, în timp ce amîndoi înaintam unul spre altul, a fost că statura lui era mai degrabă sub cea mijlocie, decît peste ea, dar arăta puternic, bine legat și vînjos ; purta o mantie de călăreț. Îmi încetinii pasul și aproape mă oprii din mers, așteptîndu-mă ca el să-mi vorbească. Dar, spre nespusa mea deznădejde, el trecu fără să scoată un cuvînt. Nu aveam nici un motiv de a fi primul care să intre în vorbă fiindcă, deși omul acela se ivise la ora întîlnirii, se prea putea să fi fost cu totul altcineva decît acela pe care îl așteptam. După ce trecu de mine, mă oprii și mă uitai după el, neștiind dacă trebuie să-l urmez. Străinul merse mai departe, pînă aproape de capătul de miazănoapte al podului, apoi se opri, privi îndărăt și, întorcîndu-se, înaintă din nou spre mine. Mă hotărîi ca, de data aceasta, să nu-i las nici o pricină de tăcere, purtîndu-mă cu el ca și o arătare, care, după credința populară, nu poate grăi pînă ce nu i se vorbește.

— Umblați noaptea tîrziu, domnul meu, zisei eu, în timp ce ne întîlneam a doua oară.

— Am venit la întîlnire, fu răspunsul ; și cred că și dumneata la fel, domnule Osbaldistone.

— Atunci dumneata ești acela care m-ai poftit să te întîlnesc aici, la această oră puțin obișnuită ?

— Eu sînt, răspunse el. Urmează-mă și vei afla de ce.

— Înainte de a te urma, trebuie să-ți cunosc numele și scopul pe care-l urmărești, răspunsei eu.

— Sînt un om ca toți oamenii, fu răspunsul ; iar scopul pe care-l urmăresc este unul prietenesc.

— Un om ca toți oamenii ! repetai eu — este o descriere foarte laconică.

— Și totuși, îi poate sluji unuia care nu are alta de dat, zise străinul. Acela care este fără nume, fără prieteni, fără nici un ban, fără țară rămîne cel puțin un om : iar acela care le are pe toate nu este mai mult de atît.

— Totuși, lămurirea pe care mi-o dai este încă prea nedeslușită, sau cel puțin așa mi se pare, ca să poți căpăta încrederea cuiva care nu te cunoaște.

— Este totuși singura pe care am de gînd s-o dau ; mă poți urma, dacă vrei, sau altfel vei rămîne fără de știrile pe care doresc să ți le împărtășesc.

— Nu-mi poți da acele știri aici ? îl întrebai eu.

— Trebuie să le afli cu ochii dumneatale, nu din gura mea ! Trebuie să mă urmezi, sau vei rămîne fără a afla știrea pe care am să ți-o dau.

Era ceva repezit, dîrz și chiar aspru în chipul de a vorbi al acestui om, desigur că nu prea potrivit spre a da naștere unei încrederi oarbe într-însul.

— De ce anume te temi ? zise el cu nerăbdare. Pentru cine crezi că are viața dumitale atîta însemnătate, încît să încerce a ți-o lua ?

— Nu mă tem de nimic, răspunsei eu cu dîrzenie, dar cam pripit. Mergi înainte, te însoțesc.

Pornirăm, împotriva așteptărilor mele, înspre oraș, și ne furișarăm ca niște umbre mute, unul lîngă altul, pe străzile goale și liniștite. Fațadele de piatră înalte și întunecoase ale caselor, cu diferitele podoabe și timpane

ale ferestrelor, păreau încă mai înalte și mai cernite la lumina slabă a lunii. Am umblat cîteva minute fără să schimbăm nici un cuvînt. Pînă la urmă, însoțitorul meu vorbi :

— Ți-e teamă ?

— Îți răspund cu vorbele dumitale, zisei eu, de ce mi-ar fi teamă ?

— Pentru că te afli cu un necunoscut — poate chiar cu un dușman, într-un loc în care nu ai nici un prieten și, dimpotrivă, ai mulți vrăjmași.

— Nu mi-e teamă nici de dumneata și nici de ei ; sînt tînăr, sprinten și înarmat.

— Eu nu sînt înarmat, răspunse însoțitorul meu, dar nu-i nimic, un braț dornic de luptă nu a dus niciodată lipsă de arme ; zici că nu te temi de nimica ; dar dacă ai ști lîngă cine umbli, poate că tot te-ai cutremura puțin.

— Dar de ce ? îl întrebai. Îți zic din nou că nu mă tem de nimic, din cele ce ai încerca să-mi faci.

— Nimic din ce ți-aș putea face ? Bine, fie și așa. Dar nu ți-e teamă de urmările la care ai fi expus, dacă ai fi descoperit cu unul al cărui nume, chiar șoptit în această stradă singuratică, ar face ca însăși pietrele să se ridice să-l aresteze — pe al cărui cap jumătate din locuitorii orașului Glasgow și-ar putea încropi averea, ca pe o comoară găsită, dacă ar avea norocul să pună mîna pe el ? Vestea arestării lui ar fi tot așa de binevenită la Crucea din Edinburg, ca și vestea unei bătălii date și cîștigate în Flandra ?

— Și cine ești atunci dumneata, al cărui nume ar da naștere unei spaime atît de îngrozitoare ? replicai eu.

— Nicidecum dușmanul dumneatale, deoarece sînt pe cale să te duc într-un loc unde, dacă aș fi recunoscut, soarta mi-ar fi pecetluită : fiare la picioare și ștreang la gît.

Mă oprii pe loc în stradă, dîndu-mă nițel îndărăt, așa încît să-l văd pe însoțitorul meu pe cît îngăduia lumina

slabă, și destul ca să mă pot feri de orice mișcare bruscă de atac din partea lui.

— Mi-ai spus, răspunsei eu, fie prea mult, fie prea puțin — prea mult pentru a nu fi îndemnat a avea încredere în dumneata, ca un necunoscut ce-mi ești, deoarece chiar dumneata însuți mărturisești că ești urmărit de legile țării, în care ne aflăm — prea puțin, dacă nu-mi poți dovedi că ești pe nedrept supus străşniciei lor.

Îndată ce am tăcut, el făcu un pas spre mine. Eu mă retrăsei pe negîndite și pusei mîna pe mînerul săbiei.

— Cum, zise el, împotriva unui om neînarmat și care ți-e prieten ?

— Nu am de unde ști nici una, nici alta, îi răspunsei, și, să-ți spun drept, atît felul de a te purta, cît și cel de a vorbi, mă îndrituiesc să mă îndoiesc de amîndouă.

— Ai vorbit cu bărbăție, răspunse însoțitorul meu ; și eu cinstesc pe acela al cărui braț știe să-i apere capul. Îți voi vorbi pe față și deschis — te duc la temniță.

— La temniță ! izbucnii eu. Cu ce mandat sau pentru ce vină ? Voi pierde viața mai curînd decît libertatea, te desfid și nu te voi urma nici un pas mai departe.

— Eu nu te duc acolo, zise el, ca pe un deținut. Eu nu sînt, urmă el, ridicînd capul cu semeție, nici iscoadă și nici ispravnic de-al șerifului ; te duc la temniță ca să vezi pe un deținut, din a cărui gură ai să afli primejdia în care te afli acuma. Libertatea dumitale este puțin primejduită de această vizită ; a mea se află într-adevăr primejduită, dar sînt bucuros să întîmpin pentru dumneata primejdia, căci nu-mi pasă de risc și mi-e drag de-un tînăr cutezător, ca dumneata, care nu cunoaște altă apărare decît garda săbiei.

Pe cînd vorbea astfel, ajunserăm în strada principală și ne oprirăm în fața unei clădiri mari din piatră cio-

plită, prevăzută, după cîte mi se păru, cu gratii de fier la ferestre.

— Mult, zise străinul, al cărui fel de a vorbi trăda din ce în ce mai mult accentul scoţian, pe măsură ce vorbea mai liber, tare mult ar da starostele şi pîrgarii tîrgului Glasgow să-l aibă prins cu fiare la picioare, în dugheana lor, pe cel care stă acum cu picioarele tot aşa de libere ca şi ale cerbului din pădure. Nu le-ar fi însă de nici un folos ; chiar de m-ar avea acolo, cu cîte cinci ocale de fier la fiecare picior, le-aş arăta eu ce înseamnă o tainiţă rămasă goală şi cum pot pierde pînă în zi muşteriul. Dar, haide înainte ; ce mai stai ?

În timp ce vorbea, bătu într-o poartă joasă, dinăuntrul căreia îi răspunse o voce piţigăiată, ca a unuia trezit din vis.

— Cine e acolo ? Ce mai e şi asta ? Ce naiba vrei la ora asta din noapte ? Este cu totul împotriva orînduielilor — cu totul împotriva orînduielilor, cum li se zice...

Tonul tărăgănat, în care fuseseră rostite ultimele cuvinte, arăta că cel care le grăise se aşternea iarăşi pe somn. Dar însoţitorul meu şopti destul de tare :

— Dougal, omule, l-ai uitat pe Hanun Gregarach ?

— Stai că vin ! Stai că vin ! fu răspunsul prompt şi vioi, în timp ce îl auzii pe gardianul dindărătul porţii forfotind în mare grabă. Însoţitorul meu şi cu gardianul schimbară cîteva cuvinte într-o limbă care mi-era cu totul necunoscută. Zăvoarele se urniră, dar cu mare băgare de seamă, ceea ce arăta grija pe care o aveau ca zgomotul să nu fie auzit şi astfel pătrunserăm înăuntrul închisorii din Glasgow, o cameră de gardă mică, dar întărită, din care nişte trepte înguste duceau în sus şi două-trei uşi scunde dădeau în celulele alăturate, toate bine prevăzute cu ferestruici, zăvoare şi gratii. Zidurile erau împodobite destul de potrivit locului în care ne găseam, cu lanţuri de fier şi cu alte unelte ciudate, care se prea poate să fi fost menite în scopuri şi mai neomenoase, amestecate cu halebarde, flinte, pistoale de construcţie veche şi alte arme de apărare şi atac.

Găsindu-mă în chip atît de neaşteptat şi întîmplător, aş putea spune chiar furişat, într-una din cetăţile scoţiene ale justiţiei, nu m-am putut împiedica să nu-mi amintesc de păţania mea din Northumberland şi să mă frămînt din pricina întîmplărilor ciudate care, fără vina mea, ameninţau să mă pună într-un conflict primejdios şi neplăcut cu legile unei ţări, în care călătoream doar ca străin.

CAPITOLUL XXII

Priveşte împrejur, tu tinere Astolpho ; iată locul
În care oameni (pentru că-s săraci) sînt osîndiţi
la foame ;
Sălbatic leac, mă jur, pentru o boală ce nu iartă.
Între aceşti pereţi, înăbuşită de aburi şi duhoare,
Se stinge mîndra faclă a speranţei.
Mai licăreşte încă, sălbatică şi aspră,
Aţiţînd a iadului lumini, să dezgolească fapte,
Şi desperate petreceri crunte, făr' de nădejde.
Ce bietul om închis, mai iute-ar fi murit
Decît ca să le facă, pîn' ce robia atîta l-a înjosit.

TEMNIŢA, Tabloul III, Actul I

Cum am intrat, îndreptai o privire nerăbdătoare spre însoţitorul meu ; dar lampa de la intrare avea flacăra prea joasă, ca să-i pot cerceta în amănunţime chipul şi să-mi potolesc astfel curiozitatea. Cum gardianul ţinea lampa în mînă, razele ei se revărsau mai mult pe însuşi chipul acestuia, tot atît de vrednic de luare-aminte. Gardianul era o fiinţă cu înfăţişare sălbatică, cu o căpăţînă mare acoperită de păr roşcat, lung şi des, ascunzîndu-i trăsăturile care, de altminterea, nu arătau decît bucuria nemărginită ce-l cuprinsese văzînd pe însoţitorul meu. În toată viaţa n-am întîlnit ceva mai asemănător cu felul în care îmi închipuiam eu un sălbatic ciudat şi urît, adorînd idolul tribului său. Gardianul rînji, tremură, rîse ; era aproape să plîngă, ba poate chiar plîngea. Avea întipărite pe trăsăturile chipului întrebările : „Unde să mă duc ? Ce pot să fac pentru dumneata ?" Citeai pe faţa lui o supunere şi o dragoste desăvîrşită, grijulie şi oarbă, anevoie de descris altfel decît prin stîngacea schiţă pe care o încerc. Glasul omului acestuia părea că se îneacă în bucuria pe care o simţea şi nu putea să rostească decît

exclamaţii ca : „O, o — da, da. E mult de cînd ea[1] nu te-a văzut !" şi alte expresii tot atît de scurte, rostite în acelaşi grai străin mie, în care vorbise cu însoţitorul meu, cînd ne aflasem în faţa porţii. Călăuza mea primea această revărsare de bucurie ca un prinţ, prea obişnuit din tinereţe cu prinosul celor din preajmă, ca aceasta să-l mişte prea mult, totuşi doritor să-i răspundă prin formele obişnuite ale curteniei regeşti. Întinse mîna cu bunăvoinţă gardianului, întrebîndu-l :

— Cum îţi mai merge, Dougal ?

— O, o ! izbucni Dougal, înăbuşindu-şi strigătele piţigăiate de uimire şi aruncînd un ochi îngrijorat în jurul lui. O ! să te văd aicea ! O, dar ce te-ai face, dacă pîrgarii ar prinde cumva de veste — netrebnici scîrboşi şi mîrşavi ce sînt !

Călăuza mea duse degetul la buze şi zise :

— N-ai grijă, Dougal ; mîinile tale nu vor trage niciodată zăvorul după mine.

— Nici vorbă că nu, zise Dougal ; ea ar trebui — ea ar vrea, adică ea ar dori mai bine să i se reteze mîna din cot. Dar, cînd te întorci iarăşi acolo ? N-ai să uiţi să-i spui şi ei — ea este biata 'mneatale vară, Dumnezeu ştie, dar de a şaptea spiţă.

— Îţi voi da de ştire, Dougal, de îndată ce mă voi hotărî.

— Şi pe cinstea ei ! Cînd o vei face, de-ar fi chiar duminica după miezul nopţii, ea şi-ar arunca cheile în capul starostelui, sau ar face altceva cu ele, şi asta înainte de a se ivi zorile zilei de luni. Să vezi, dacă n-ar face-o.

Tainicul meu necunoscut tăie scurt semnele de bucurie ale cunoştinţei sale, vorbindu-i în limba irlandeză sau

[1] Dougal vorbeşte la persoana a treia feminin, aceasta fiind o caracteristică a scoţienilor de la munte, care subînţeleg cuvîntul *fiinţă* (n.t.).

galică, așa cum am aflat mai tîrziu, deslușindu-i, probabil, ce anume servicii vroia să-i ceară. Răspunsul :

— Cu toată inima ei, din tot sufletul ei — împreună cu alte cuvinte nedeslușite, mormăite într-un ton asemănător, arăta că gardianul acceptă ceea ce i se propusese. El ridică feștila de la lampa care aproape se stinsese și îmi făcu semn să-l urmez.

— Nu mergi cu noi ? zisei eu, uitîndu-mă la însoțitorul meu.

— Nu-i nevoie, răspunse el. Tovărășia mea te-ar putea stînjeni și de aceea mai bine rămîn aici, ca să pot acoperi retragerea noastră.

— Bănuiesc că nu ai de gînd să mă trădezi sau să mă bagi în vreun bucluc, zisei eu.

— Nu te pîndește nici o primejdie care să nu fie de două ori mai mare pentru mine, răspunse străinul, cu un glas atît de sigur încît nu era cu putință a te mai îndoi de el.

Îl urmai pe gardian care, lăsînd ușa de legătură neîncuiată în urma lui, mă duse pe o scară în *melc* (cum numesc scoțienii scara în spirală), apoi de-a lungul unui coridor îngust ; apoi, deschizînd una dintre multele uși, care dădeau în această trecere, mă conduse într-o celulă mică și, aruncîndu-și ochii pe priciul de scînduri așezat într-un colț, zise cu vocea scăzută, în timp ce punea lampa pe măsuța de brad :

— Ea doarme.

Ea ! Cine ? Putea să fie Diana Vernon în acest lăcaș nenorocit ?

Îmi întorsei ochii spre prici și, cu un amestec ciudat de dezamăgire și bucurie, constatai că mă înșelasem în bănuiala mea. Văzui un cap care nu era nici tînăr, nici frumos, împodobit cu o barbă sură, crescută de vreo două zile, și purtînd o scufiță roșie. Prima privire mă liniști în ceea ce o privea pe Diana Vernon ; cea de a doua privire pe care o aruncai asupra omului care acum se

trezea dintr-un somn greoi, căsca și își freca ochii, îmi înfățișă cu totul alte trăsături și anume acelea ale bietului meu prieten Owen. Mă trăsei deoparte pentru o clipă, ca el să aibă timpul să-și revină, și reamintindu-mi, din fericire la timp, că nu eram decît un intrus în aceste celule jalnice și că orice zgomot ar fi putut avea urmări rele.

Între timp, nefericitul iubitor al formalităților, ridicîndu-se de pe prici cu sprijinul unei mîini și scărpinîndu-se în scufie cu cealaltă, zise cu un glas plin de toată acreala, pe care era în stare s-o simtă, potolită însă de somnul de care fusese cuprins :

— Să-ți spun ceva, domnule Dugwell, sau cum îți zice ; una și cu una fac două : dacă somnul meu este împiedicat în acest chip, voi fi nevoit să mă plîng lordului primar.

— Un domn vrea să vorbească cu ea, răspunse Dougal, reluînd tonul morocănos și arțăgos al gardianului, în loc de sunetul pițigăiat al munteanului cu care urase bun venit misterioasei mele călăuze ; și, făcînd stînga împrejur, părăsi celula.

Trecură cîteva clipe, înainte de a izbuti să-l fac pe nenorocitul care abia se trezea să mă recunoască ; dar, atunci cînd mă recunoscu, deznădejdea vrednicului om fu nemărginită, bănuind, așa cum era și firesc, că eu fusesem trimis acolo ca tovarăș de suferință.

— O, domnule Frank, ce nenorocire ai făcut să se abată asupra dumitale și a casei ! Nu mă gîndesc la mine, căci nu sînt decît o biată cifră, ca să zic așa ; dar dumneata, care însumai speranțele tatălui dumitale — care erai totul pentru dînsul — dumneata care ai fi putut fi primul din cea mai mare casă de negoț din cel mai mare oraș, să fii închis într-o scîrboasă temniță scoțiană, unde nici măcar nu-ți poți peria hainele !

Își frecă, cu o supărare vădită, haina cafenie, mai înainte atît de curată, și care acum era murdărită de

praf. Obiceiul său de a umbla totdeauna atît de îngrijit îmbrăcat mărea și mai mult nenorocirea pe care o simțea.

— O, Doamne, îndură-te de noi ! urmă el. Ce mai știre de necrezut va fi aceasta la bursă ! N-a mai fost alta asemănătoare de cînd cu bătălia de la Almanza, unde pierderile britanice s-au ridicat la cinci mii de morți și răniți, fără a pune la socoteală și pe cei dispăruți — dar ce va însemna aceasta față de știrea că Osbaldistone și Tresham au încetat plățile !

Îl oprii din jelaniile sale, ca să-i aduc la cunoștință că eu nu eram deținut ; iar a-i lămuri prezența mea în acel loc la acea oră îmi era lucru anevoios. Nu l-am putut face să înceteze cu întrebările decît stăruind să-mi deslușească el însuși situația în care se găsea ; pînă la urmă, izbutii să obțin de la el lămuririle pe care mi le putea da. Erau departe de a fi limpezi ; căci, oricît ar fi fost de clarvăzător în tranzacțiile comerciale, Owen, după cum îți poți da prea bine seama, nu era prea ager în a înțelege lucrurile din afara sferei sale de activitate obișnuită.

Din lămuririle sale, înțelesei că dintre cele două case de negoț din Glasgow, cu care firma tatălui meu întreținea relații pentru numeroasele afaceri din Scoția, pe care le avea și despre care am pomenit mai înainte, atît tatăl meu cît și Owen găsiseră casa lui MacVittie, MacFin & Co. mai înțelegătoare și mai îndatoritoare. Aceștia se dovediseră foarte supuși, în toate împrejurările, marii case de negoț engleze ; în toate afacerile pe care le făcuseră împreună, se arătaseră mulțumiți să joace, fără a cîrti, rolul șacalului, care nu pretinde decît partea pe care leul binevoiește a i-o lăsa. Cît de mică ar fi fost partea de cîștig care li se dădea, ea era întotdeauna, după spusele lor : „de ajuns pentru niște oameni ca dînșii“ ; oricît de mare era osteneala pe care și-o dădeau, „înțelegeau că nu își pot da îndeajuns de multă osteneală ca să poată fi vrednici de ocrotirea și stima cinstiților prieteni din Crane Alley“.

Hotărîrile tatălui meu erau pentru MacVittie și MacFin ca și legile mezilor și perșilor ; nu puteau fi schimbate, îmbunătățite și nici măcar discutate ; formalitățile cerute de Owen în tranzacțiile lor de afaceri (căci el îndrăgea îndeosebi formalitățile, mai ales cînd era în situația de a le dicta *ex cathedra*), părea tot așa de sfinte în ochii lor. Owen luase de bune toate aceste cuvinte de supunere prea plecată și cuviincioasă ; dar nu și tatăl meu, care era obișnuit să cerceteze mai îndeaproape sufletele oamenilor. Fie că aceste prea plecate cuvinte de supunere îi dăduseră de bănuit, fie că, îndrăgind concizciunea și simplitatea în relațiile de afaceri, se plictisise de nesfîrșitele mărturisiri de credință ale acestor domni, tata se împotrivise dorinței lor de a rămîne singurii lui reprezentanți pentru Scoția. Dimpotrivă, el făcea multe afaceri prin mijlocirea unui alt reprezentant, cu o fire în totul deosebită de a lor, — un om a cărui părere atît de bună despre persoana sa îl făcea să treacă drept înfumurat și care, fiindu-i englezii tot atît de puțin pe plac pe cît îi erau tatălui meu scoțienii, nu înțelegea să trateze afacerile altfel decît pe picior de adevărată egalitate ; în afară de aceasta, mai era pizmaș și uneori cicălitor ; era tot atît de dîrz în părerile lui, privind formele, ca și Owen într-ale lui ; nu-i păsa cîtuși de puțin de părerile pe care le putea avea întregul Lombard Street, dacă el personal avea altă părere.

Din pricina acestor ciudățenii ale firii, tranzacțiile comerciale cu domnul Nicol Jarvie erau mai anevoioase, căci dădeau uneori prilej la certuri și răceală între casa de negoț engleză și reprezentantul ei scoțian ; se împăcau însă de nevoie, din pricina intereselor pe care le aveau în comun. Deoarece, însă, mîndria personală a lui Owen avusese de suferit cîteodată, în urma discuțiilor care se iveau, nu te va mira, Tresham, că bătrînul nostru prieten își arunca în cumpănă întreaga greutate a înrîuririi pe care o avea — și asta în toate prilejurile — de partea

firmei, atît de cuviincioase, îndatoritoare şi înţelegătoare, a lui MacVittie şi MacFin şi vorbea de Jarvie ca de un coropcar scoţian, obraznic şi încrezut, cu care nu era chip să te înţelegi.

Aşadar, fusese foarte firesc ca, în asemenea împrejurări, ale căror amănunte nu le-am aflat decît ceva mai tîrziu, Owen, ţinînd seama de greutăţile în care se zbătea casa de negoţ, datorită lipsei tatălui meu şi a dispariţiei lui Rashleigh, să se fi bizuit la sosirea sa în Scoţia, care precedase pe a mea cu două zile, pe prietenia acelor reprezentanţi care se arătaseră întotdeauna îndatoraţi, mulţumiţi şi devotaţi faţă de casa noastră. El fusese primit la contoarul domnilor MacVittie şi MacFin din Gallowgate cu ceva din evlavia pe care o arătase un catolic sfîntului ocrotitor. Dar, vai ! această luminoasă şi însorită speranţă fu foarte curînd umbrită cînd, îndemnat de buna primire de care avusese parte, împărtăşi prietenoşilor reprezentanţi greutăţile în care se zbătea casa şi le ceru sfatul şi sprijinul. MacVittie a fost aproape năucit de această veste ; MacFin, fără să aştepte ca Owen să termine, s-a şi repezit la cartea mare a firmei lor şi curînd se cufundă adînc în toate amănuntele multelor socoteli dintre casa lor de negoţ şi aceea a lui Osbaldistone şi Tresham, ca să afle în favoarea cui era bilanţul. Din păcate, însă, cumpăna era aplecată mult de partea lor ; figurile lui MacVittie şi MacFin, care pînă atunci arătaseră doar îndoială şi răceală, deveniră ameninţătoare, întunecoase şi încruntate. Ei întîmpinară cererea de sprijin şi ajutor a domnului Owen printr-o altă cerere ca, de îndată, să li se dea o chezăşie împotriva primejdiei unei eventuale pagube ; pînă la urmă, vorbind pe şleau, au cerut ca, în acest scop, Owen să depună în mîinile lor anumite titluri, care aveau altă menire. Owen a respins cu nespusă mînie această cerere, ca fiind necinstită, faţă de patronii lui, nedreaptă pentru ceilalţi creditori ai lui Osbaldistone şi Tresham şi cu desăvîrşire lipsită de recunoştinţă din partea celor care o făcuseră.

În întorsătura pe care o luaseră lucrurile, asociaţii scoţieni se folosiră, aşa cum fac adesea cei care se simt cu musca pe căciulă, de un pretext pentru a se mînia la culme şi a lua, sub cuvînt că au fost provocaţi să o facă, unele măsuri pe care bunul-simţ, dacă nu chiar ar fi trebuit să-i împiedice de a le lua.

Owen avea şi el cîteva acţiuni ale casei, în care lucra în calitate de contabil principal, după cum mi se pare că se obişnuieşte ; era deci şi el răspunzător, în mod solidar cu ceilalţi acţionari, de orice îndatorire a firmei. Lucru acesta era cunoscut de domnii MacVittie şi MacFin ; în scopul de a-l face să simtă puterea de care dispun, sau mai degrabă de a-l sili, prin această împrejurare, să primească cererea făcută în folosul lor şi pe care el o respinsese cu atîta dîrzenie, ei au recurs la procedura sumară a arestării şi închiderii, pe care se pare că legea scoţiană (care desigur că dădea loc la multe abuzuri) o îngăduia unui creditor, dacă nu avea mustrări de conştiinţă şi presta jurămînt că debitorul său se pregăteşte să părăsească ţara. În baza unui astfel de mandat fusese bietul Owen închis în temniţă, în ajunul zilei în care ajunsesem să pătrund şi eu acolo, atît de neobişnuit călăuzit.

Luînd cunoştinţă astfel de starea îngrijorătoare în care ne aflam, se punea întrebarea : ce era de făcut ? la care nu era prea uşor de răspuns. Vedeam bine primejdiile de care eram înconjuraţi, dar mai greu lucru era să găsim vreun leac. Înştiinţarea pe care o primisem deja părea a-mi da să înţeleg că orice intervenţie făţişă în sprijinul lui Owen poate primejdui libertatea mea personală. Owen avea şi el aceleaşi temeri şi, în spaima lui nemăsurată, mă asigură că un scoţian, mai degrabă decît să treacă prin riscul de a pierde o leţcaie în folosul unui englez, este gata să caute un text de lege pe temeiul căruia să-i aresteze nevasta, copiii, slujitorii, slujnicele

și chiar pe un străin care s-ar găsi în casa lui. Legile privitoare la datornici sînt atît de nemiloase și strașnice în cele mai multe țări, încît nu puteam decît să dau oarecare crezare spuselor lui Owen ; arestarea mea în împrejurările de față ar fi fost un *coup de grâce*[1] dat afacerilor tatălui meu. Neștiind ce să fac, îl întrebai pe Owen dacă nu s-a gîndit să se adreseze celuilalt reprezentant din Glasgow al tatălui meu, domnului Nicol Jarvie.

— I-am trimis o scrisoare, răspunse el, chiar azi dimineață ; dar dacă limba poleită și cuviincioasă a celor din casa de la Gallowgate m-au adus în halul în care sînt, la ce te poți aștepta de la buturuga țîfnoasă și arțăgoasă din Saltmarket ? Ai putea mai degrabă să te aștepți din partea unui zaraf să renunțe la misitia lui, decît ca Jarvie să-ți facă vreun hatîr, fără să-ți ceară ceva în schimb. El nici nu a răspuns, urmă Owen, la scrisoarea mea, deși i-a fost înminată azi dimineață în drum spre biserică. La aceasta, deznădăjduitul om al cifrelor se aruncă pe prici, zicînd : Bietul meu stăpîn drag ! Bietul meu stăpîn drag ! O, domnule Frank, domnule Frank, toate acestea sînt numai din pricina îndărătniciei dumneatale ! Dar, să mă ierte Dumnezeu ! că-ți mai spun și eu toate acestea în nenorocirea care te-a lovit ! Este voia lui și noi, oamenii, trebuie să ne supunem voii acesteia.

Cu toată filozofia mea, Tresham, nu m-am putut împiedica de a împărtăși deznădejdea acestei cinstite ființe și lacrimile noastre se amestecară, ale mele fiind și mai amare, pentru că nesupunerea mea îndărătnică la dorința tatălui meu, pe care Owen, în bunătatea lui, nu-și îngăduise să o dea prea tare pe față, îmi răscolea conștiința, ca fiind pricina acestei nenorociri.

În timp ce ne vărsam amarul, am fost tulburați și mirați de a auzi bătăi puternice în ușa de afară a închisorii. Alergai în capul scării, ca să ascult, dar nu puteam

[1] Lovitură de grație ; cea din urmă lovitură (fr.) (n.t.).

auzii decît glasul gardianului, vorbind cînd pe un ton mai ridicat ca să răspundă unei persoane de afară, cînd în șoapte adresate persoanei care mă adusese acolo. „Ea vine, ea vine“ — zicea gardianul cu voce tare ; apoi, în șoaptă : „O, stăpîne ! O, stăpîne ! Ce să facă ea acum ? Urcă scara și ascunde-te după patul englezului. Ea vine cît de iute poate. Vai de mine ! E starostele tîrgului, cu pîrgarii și cu paza. Și căpitanul care are să fie și el — Doamne ajută ! Urcă sus, sau te vei întîlni cu ea. Ea vine, ea vine, zăvorul e ruginit rău.“

Pe cînd Dougal, cu multă rea-voință și cît de încet putea, dădea drumul la feluritele zăvoare, ca să deschidă celor care așteptau afară și a căror nerăbdare începuse să fie zgomotoasă, călăuza mea urcă scara în spirală și se năpusti în celula lui Owen, unde îl urmai. Își aruncă în grabă ochii de jur-împrejur, ca și cînd căuta un loc în care să se ascundă, apoi îmi zise :

— Împrumută-mi pistoalele. Dar, nu-i nimica, pot și fără de ele. Orice îți va fi dat să vezi, să nu iei în seamă și nu te amesteca în cearta altora. E treaba mea și trebuie s-o descurc așa cum pot ; am mai fost eu împresurat și mai rău decît acuma.

În timp ce străinul rostea aceste cuvinte, el lepădă mantia greoaie în care era învăluit, măsură ușa celulei cu o privire ascuțită și hotărîtă și se retrase puțin ca să-și adune puterile, asemenea unui cal pur-sînge care se pregătește să sară un obstacol. Nu mă îndoiam nici o clipă că avea de gînd să iasă din această încurcătură, oricine ar pricinui-o, năpustindu-se de-a dreptul asupra celor care s-ar ivi cînd ușile se vor deschide și croindu-și drum pînă în stradă prin înlăturarea oricărei împotriviri ; înfățișarea lui avea atîta voinicie și agerime, iar privirea și felul de a fi erau atît de hotărîte, încît nu mă îndoiam deloc că va izbuti să treacă nevătămat printre potrivnicii lui, afară de cazul în care aceștia ar fi întrebuințat arme ucigătoare.

A urmat un răstimp de îngrozitoare nesiguranță între clipa în care s-a deschis poarta de afară și aceea în care s-a deschis ușa celulei ; atunci se ivi o tînără femeie arătoasă, cu fustele de mătase sumese pentru a putea umbla pe stradă și ținînd un felinar în mînă, și nicidecum o gardă militară cu baionetele la arme, sau paznici înarmați cu ciomege, securi sau halebarde. Femeia deschise calea unui personaj mai de vază, bine legat, îndesat și grăsuț ; de felul lui, așa cum se văzu curînd, era un magistrat cu perucă, om tare iute, suflînd din greu și vădind o nerăbdare înciudată. La ivirea lui, însoțitorul meu se retrase, cu gîndul de a nu fi văzut ; dar nu putu scăpa de privirea pătrunzătoare cu care demnitarul cercetă întreaga celulă.

— Frumos lucru și bine îmi șade să fiu ținut la poartă timp de o jumătate de oră, domnule căpitan Stanchells, zise el, adresîndu-se gardianului-șef, care se arătă acum la ușa celulei ca un curtean al magistratului ; bătînd în poarta temniței ca să pot intra, tot așa de tare cum alții ar bate ca să poată ieși — dacă le-ar fi de folos — biete ființe decăzute ! Dar, ce-i asta ? Ce-i asta ? Străini în închisoare după ora stingerii ! Și pe deasupra și duminica seara ! Voi vedea eu ce-i cu aceasta, domnule Stanchells ; fii sigur ! Ține ușa încuiată și îndată am să stau eu de vorbă cu acești domni. Dar mai întîi să pălăvrăgesc puțintel cu o veche cunoștință de aici. Domnule Owen, domnule Owen, cum îți merge, bre omule ?

— Trupește, destul de bine, îți mulțumesc, domnule Jarvie, oftă tărăgănat bietul Owen ; dar sînt greu lovit sufletește.

— Fără îndoială, fără îndoială. Da, da — este o întorsătură grozavă, mai ales pentru unul care se ținea așa de măreț. Așa-i firea omului, așa-i firea omului. Da, da, cu toții ne putem prăbuși. Domnul Osbaldistone era un gentleman bun și cinstit ; dar întotdeauna am zis că este

dintre aceia cărora le place să joace totul pe o singură carte, cum zicea tatăl meu, vrednicul sindic. Domnul sindic obișnuia să-mi zică : „Nick, tinere Nick" (numele lui era Nicol ca și al meu și oamenii, în glumă, ne spuneau tînărul Nick și bătrînul Nick), „Nick, zicea el, să nu-ți întinzi niciodată brațul decît pînă unde ești sigur că-l poți lesne retrage". I-am spus-o domnului Osbaldistone, dar parcă nu a luat-o în nume de bine, așa cum doream eu ; a fost spusă însă cu gînd bun, cu gînd bun.

Aceste cuvinte, rostite cu o nemaipomenită volubilitate și arătînd o mare mulțumire de sine, în vreme ce-și amintea de sfaturile și prorocirile lui, dădeau slabe speranțe de ajutor din partea domnului Jarvie. Totuși, curînd s-a văzut că vorbele sale purcedeau dintr-o totală lipsă de tact și nu din lipsă de bunătate ; căci atunci Owen s-a arătat oarecum jignit ca aceste lucruri să-i fie amintite în situația în care se găsea acuma, negustorul din Glasgow îl luă de mînă și îl îndemnă :

— Hai, mai prinde nițică inimă ! Crezi că aș fi venit eu aici la douăsprezece noaptea, și aproape să spurc ziua Domnului, numai ca să-i arăt unui om necăjit care i-au fost greșelile ? Nu, nu, aceasta nu-i stă în fire pîrgarului Jarvie, cum nu i-a stat în fire nici vrednicului său tată, sindicul. Să mă crezi, bre omule, că eu mă țin de orînduiala de a nu mă gîndi niciodată duminica la cele lumești ; dar de data aceasta, deși am făcut tot ce mi-a stat în putință ca să nu mă gîndesc de fel la scrisoarea dumitale, pe care am primit-o azi dimineață, totuși m-am gîndit mai mult la ea decît la predică. Și, de asemenea, am obiceiul să mă culc în patul meu cu perdele galbene la zece seara precis — afară de cazul cînd mănînc vreo bucată de batog la un vecin, sau un vecin mănîncă la mine — întreab-o pe muierea ceea de colo, dacă nu aceasta este orînduiala de temelie a casei mele ; și așa m-am apucat astă-seară să citesc din cărțile sfinte și să

casc, de parcă ar fi fost să înghit biserica Sfîntului Enox, pînă a bătut de ora douăsprezece, la care oră eram în drept să mă duc să caut în cartea mare, să văd cam cum stau lucrurile între noi, cum nici timpul, nici fluxul nu așteaptă pe nimeni, am pus-o pe fetișcană să caute un felinar și am venit tîrîș-grăpiș aici, să văd ce-i de făcut cu afacerile dumitale. Pîrgarul Jarvie are dreptul să intre în temniță la orice oră din zi sau din noapte; așa putea face și tatăl meu, sindicul, în zilele lui, cinstit om, Dumnezeu să-l ierte!

Deși Owen gemu, cînd auzi vorbindu-se de cartea mare, făcîndu-mă să mă tem cu jale că și aici bilanțul atîrna de partea cealaltă; deși vorbele vrednicului magistrat arătau mulțumirea de sine și o oarecare mîndrie în triumful judecății lui, erau totuși împletite cu un fel de a fi deschis și binevoitor, din care nu puteam să trag o oarecare nădejde. A cerut să vadă unele hîrtii de care pomenise și, smulgîndu-le grăbit din mîinile lui Owen, se așeză pe prici ca „să-și odihnească oasele", după cum zicea el, în timp ce slujnica îi ținea felinarul ca să poată citi; bodogănind, mormăind și bolborosind, cînd din pricina luminii proaste cînd din pricina cuprinsului unora din documente, el continua să parcurgă hîrtiile ce le avea în mînă.

Văzîndu-l scufundat în studiul hîrtiilor, străinul care mă adusese aici se arătă dornic să plece, fără a-și mai lua rămas bun. Îmi făcu un semn, îndemnîndu-mă să tac din gură, și vădi, prin schimbarea poziției lui, că avea de gînd să se furișeze spre ușă, în așa fel încît să nu fie băgat de seamă. Dar agerul magistrat (cu totul altfel decît vechea mea cunoștință, domnul jude Inglewood) îi ghici de îndată gîndul și-l opri să-l înfăptuiască.

— Fii cu băgare de seamă la ușă, Stanchells, închide-o și încuie-o. Stai de strajă afară în fața ei.

Fruntea străinului se întunecă și el păru, o clipă, că se gîndește din nou să plece cu forța; dar pînă să se

hotărască, ușa se închise și zăvorul greoi fu tras. Mormăi cîteva cuvinte în limba gaelică, trecu în partea cealaltă a celulei și apoi, cu un aer de sfidare manifestă, ca și cînd chibzuia și se pregătea să vadă cum se vor sfîrși lucrurile, se așeză pe masa de stejar și începu să fluiere un joc scoțian.

Domnul Jarvie, care părea foarte ager și îndemînatic în felul său de a trata afacerile, se arătă foarte curînd stăpîn pe cele cercetate și se adresă domnului Owen cam în felul următor:

— Bine, domnule Owen, bine! Casa dumitale datorește oarecare sume domnilor MacVittie și MacFin. (Rușine să le fie rîturilor lor scurmătoare! Au cîștigat mai mult decît atîta din tranzacția cu codrii de stejar de la Glen-Cailzeichat, pe care mi-au furat-o de sub nas, cu ajutorul vorbei bune pe care ai pus-o dumneata — trebuie să-ți spun — domnule Owen. Dar, acuma să lăsăm astea.) Bine, domnule! Casa dumitale le datorește acești gologani; pentru aceasta și pentru alte obligații se leagă de dumneata și te-au închis, aicea, sub paza cheii lui Stanchells. Bine, domnule; datorești acești gologani — poate că mai datorești alții și altora — poate că-mi datorești alții chiar mie, pîrgarului Nicol Jarvie.

— Nu pot nega, domnul meu, că de data aceasta bilanțul poate să nu fie în favoarea noastră, domnule Jarvie, zise Owen; dar vă rog să aveți în vedere...

— Nu-i timp de avut nimic în vedere acuma, domnule Owen. Sîntem prea aproape de duminică și am părăsit patul meu cald la ora asta din noapte — și mai e și un soi de burniță afară — nu-i timp de avut în vedere nimic. Dar, domnule Owen, așa cum ziceam, îmi datorești bani — asta nu se poate nega — îmi datorești bani, mai mulți sau mai puțini, aceasta o spun sus și tare. Cu toate acestea, domnule Owen, eu nu pot înțelege cum dumneata, un om ager, care se pricepe în afaceri, vei putea descurca

treaba pentru care ai venit aicea şi să ne plăteşti pe toţi — aşa cum trag mare nădejde că ai să faci — dacă eşti ţinut închis în temniţa din Glasgow. Ei, domnule, dacă poţi găsi cauţiune *judicio sisti,* adică, cum am spune, nu vei părăsi ţara şi te vei înfăţişa să-ţi descarci cauţiunea, cînd vei fi citat în faţa curţii noastre de justiţie, se poate să fii pus în libertate chiar în dimineaţa aceasta.

— Domnule Jarvie, zise Owen, dacă s-ar găsi vreun prieten care să-mi fie chezaş pentru aceasta, aş putea întrebuinţa cu folos libertatea ce-o voi căpăta, atît pentru firmă cît, fără îndoială, şi pentru cei care au legături cu ea.

— Bine, domnule, urmă Jarvie, şi, fără îndoială, un astfel de prieten s-ar aştepta să te înfiinţezi, cînd eşti citat şi să-l descarci de îndatorirea pe care şi-a luat-o.

— Aş face-o tot aşa de sigur, afară de caz de boală sau moarte, cum e sigur că două şi cu două fac patru.

— Bine, domnule Owen, urmă cetăţeanul din Glasgow ; nu mă îndoiesc de dumneata şi ţi-o voi dovedi, dragă domnule — ţi-o voi dovedi. Eu sînt un om grijuliu, aşa cum se ştie, şi foarte muncitor, precum poate mărturisi întreg oraşul ; eu îmi pot agonisi galbenii şi pot păstra galbenii şi număra galbenii mei, mai bine ca oricare din Saltmarket, sau chiar din Gallowgate. Sînt un om prevăzător cum a fost şi tatăl meu, sindicul, înaintea mea ; dar, mai degrabă decît să văd un gentleman cinstit şi cuviincios, care se pricepe în afaceri şi vrea să se poarte drept faţă de toţi, zăcînd legat de picioare în acest mod fără să se poată ajuta pe sine sau ajuta pe altcineva... pe conştiinţa mea, bre omule : că îţi voi sluji chiar eu drept chezaş. Dar ia aminte, este o cauţiune *judicio sisti,* cum zice grefierul nostru, nu *judicatun solvi ;* îţi vei aminti de aceasta, pentru că este o mare deosebire între ele.

Domnul Owen îl asigură că, aşa cum stăteau lucrurile, el nu se putea aştepta să se ofere cineva chezaş, chiar pentru plata datoriilor ; dar nu era nici cea mai mică pricină a se teme că el nu se va înfăţişa atunci cînd va fi citat legal şi prin aceasta chezaşul să păgubească.

— Te cred, te cred. Am vorbit destul, am vorbit destul. Pînă la prînzişor, vei fi liber ca păsările cerului. Acuma, să auzim ce au de spus aceşti tovarăşi de celulă ai dumitale, şi cum de au ajuns aici, în numele fărădelegii, la această oră din noapte.

CAPITOLUL XXIII

Acasă se-ntoarse soțul nostru,
Acasă se-ntoarse el.
Și găsi un om acolo,
Ce treabă n-avea defel.
Ce-i cu ăsta, nevastă, oare ?
Spune-mi ce rost are el ?
Ce caută vlăjganul aicea
Fără să știu de el ?

Cîntec vechi

Magistratul luă felinarul din mîna slujnicei și trecu la cercetări, ca Diogene pe străzile Atenei, cu felinarul în mînă și pesemne așteptîndu-se tot atît de puțin ca și acel cinic să dea peste vreo comoară deosebită, în cursul cercetărilor lui. Primul de care s-a apropiat a fost călăuza mea misterioasă, care, așezat pe masă, așa cum am spus mai înainte, cu ochii ațintiți pe perete, cu trăsăturile feței dovedind cea mai desăvîrșită încremenire și lipsă de expresie, cu brațele încrucișate pe piept, cu un aer de nepăsare și totodată de sfidare, bătea cu tocul de piciorul mesei, ca să ție măsura cîntecului, pe care nu înceta să-l fluiere ; el se supuse cercetărilor domnului Jarvie, cu o siguranță și o încredere deplină, care, pentru o clipă, înșelă memoria și înțelepciunea cercetătorului osîrdnic și vioi.

— A ! Ei ! Oo ! izbucni pîrgarul. Pe conștiința mea ! Nu-i cu putință... și totuși... Pe conștiință, nu poate fi ! Dar, iarăși... să mă ia naiba, dacă zic eu că-i așa... Tîl-

harule ! Ticălosule ! Drac împielițat ce ești, bun numai de rele și de nimica bun — se poate oare să fii chiar dumneata ?

— Așa cum mă vezi și te văd, pîrgarule, a fost răspunsul scurt și cuprinzător.

— Pe conștiința mea ! Zău dacă n-am înnebunit de tot ! *Dumneata*, nemernicul care înșală ștreangul, *dumneata* aici, în plimbare prin temnița din Glasgow ?... Care crezi că-i prețul pus pe capul dumitale ?

— Hm ? Cîntărit cinstit, pe cîntar din Olanda, ar putea cumpăni mai mult decît capetele unui staroste, a patru pîrgari, al unui grefier, a șase sindici, fără să mai pomenim de birari...

— A, tîlhar nemernic ! îl întrerupse domnul Jarvie ; atunci mărturisește-ți păcatele și pregătește-te, pentru că n-am de spus decît un singur cuvînt...

— Adevărat, pîrgarule, zise acela căruia i se adresau aceste cuvinte, încrucișîndu-și cu cea mai mare nepăsare mîinile la spate ; dar n-ai să rostești niciodată acel cuvînt.

— Și de ce nu l-aș rosti, domnule ? izbucni magistratul. De ce nu l-aș rosti ? Răspunde-mi la aceasta — de ce nu l-aș rosti ?

— Din trei pricini temeinice, domnule pîrgar Jarvie. Prima, de dragul amintirilor din trecut ; a doua, de dragul bătrînei femei lăsate la gura sobei la Stuckavrallachan, care ne-a amestecat sîngele — spre rușinea mea, fie zis ! și care are un văr cu socoteli și cu vîrtelnițe de frînghii, și războaie și suveici, ca un biet meseriaș ; și ultima, pîrgarule, pentru că, dacă aș vedea un semn că ai vrea să mă trădezi, aș împroșca zidul de colo cu creierii dumitale, înainte ca să te poată scăpa vreo mînă de om !

— Ești un mișel nemernic și cutezător ! răspunse neînfricatul pîrgar ; și știi prea bine că am habar ce poamă ești și dacă ar fi vorba numai de mine, nu m-aș teme de fel.

— Știu bine, zise celălalt, că ai sînge vrednic în vine, și mi-ar părea rău să-mi lovesc chiar o rudă. Dar am să ies de aici tot așa de liber cum am intrat ; iar de nu, chiar zidurile pușcăriei din Glasgow vor povesti de aceasta încă zece ani de acum înainte.

— Bine, bine, zise domnul Jarvie, sîngele apă nu se face ; și nu se cade ca cei de un neam, de-o seamă și de-o lege să vadă paiul unul în ochiul celuilalt, dacă nu-l văd alții. Ar fi o veste jalnică pentru bătrîna de la picioarele vîlcelei din Stuckavrallachan că dumneata, un prăpădit de muntean, mi-ai zburat creierii, sau că eu ți-am pus ștreangul de gît. Dar, trebuie să recunoști, drace împielițat, că, dacă n-ai fi fost chiar dumneata, aș fi pus gheara pe cel mai vrednic om al munților !

— Sigur că ai fi încercat s-o faci, vere, răspunse călăuza mea ; asta o știu bine ; dar mă întreb dacă n-ai fi rămas cu buzele umflate ; că, noi ăștia de acolo din munți, nu prea avem baftă să fim prinși. Nouă nu ne prea place să simțim postav din cel bun nici de-a lungul picioarelor ; darămite pantaloni de piatră și brățări de fier !

— Totuși, nu vei scăpa de pantalonii de piatră și de brățările de fier ; da, și nici chiar de cravata de cînepă ! Nu vei scăpa, vecine, răspunse pîrgarul. Nici un om dintr-o țară civilizată nu a făcut poznele pe care le-ai făcut dumneata. Ai furat de ai smintit. Eu te-am înștiințat.

— Bine, vere ! zise celălalt ; ai să vii în straie negre la înmormîntarea mea ?

— Nici urmă de straie negre nu va fi acolo, Robin, afară de corbi și de ciori, pot pune rămășag. Dar unde-i congeamite mia de lire scoțiene pe care ți-am împrumutat-o, bre omule ? Și cînd o voi mai vedea ?

— Unde este ? răspunse călăuza mea, după ce făcu că se gîndește o clipă. N-aș prea putea să-ți spun. Pesemne, acolo unde sînt și zăpezile de anul trecut.

— Acolo sînt pe vîrful muntelui Schehallion, cîine de munte, zise domnul Jarvie ; eu aștept ca să-mi plătești chiar aicea, pe loc.

— Da, răspunse munteanul ; dar eu nu păstrez nici zăpadă, nici dolari în pungă. Ai să-ți vezi banii înapoi, cînd regele o fi iar în drepturile lui, cum zice vechiul cîntec.

— Din rău în mai rău, Robin, răspunse pîrgarul, adică, trădător neloial ce ești, din rău în mai rău ! Ai vrea să ne aduci iarăși papistășia pe cap, și domnia bunului plac, și un uzurpator, și oameni de paie, și formulele rituale, și diaconii, și vechile neghiobii cu stihare, și tot soiul de jurăminte ? Mai bine te-ai ține de vechea ta meserie de furtișaguri și vămuieli, de geambașlîc și jafuri — mai bine să furi vite, decît să nenorocești o țară întreagă.

— Destul, bre omule, slăbește-mă cu politica ta de whig ! răspunse celtul ; noi nu ne cunoaștem de ieri, de alaltăieri. Voi avea eu grijă să nu fie curățat de tot contoarul dumitale de comerț cînd flăcăii *gillon-a-naillie* [1] vor porni să mături dughenele din Glasgow și să le curețe de toate mărfurile lor învechite. Și, afară de cazul cînd se nimerește să fie vorba de datoria dumitale de slujbaș, nu-ți doresc să mă vezi mai des, Nicol, decît am eu chef să fiu văzut.

— Ești un ticălos cutezător, Rob, răspunse pîrgarul, și fii sigur că vei fi spînzurat, ca să se vadă și să se audă din om în om. Dar eu nu am să fiu niciodată pasărea murdară care își spurcă singură cuibul, afară doar dacă aș fi silit să o fac de nevoie sau ca să ascult de glasul datoriei, pe care nimeni nu trebuie să-l nesocotească, dacă prinde a-l auzi. Dar ce naiba mai avem noi aici ? urmă el, întorcîndu-se spre mine. Vreun hoț de

[1] Flăcăii cu fustanele — portul muntenilor din Scoția (n.a.).

vite, pe care l-ai înrolat printre ai tăi, pun prinsoare. Pare să aibă o îndrăzneală bună pentru drumul mare și un gît lung nimerit pentru ștreang.

— Acesta, bunule domn Jarvie, începu Owen, care, ca și mine, rămăsese mut în timpul acestei ciudate întîlniri și tot atît de ciudate convorbiri dintre cele două neobișnuite rubedenii, ...acesta, bunule domn Jarvie, este tînărul domn Frank Osbaldistone, singurul copil al patronului firmei noastre, care trebuia să fie luat ca asociat al firmei, tocmai în timpul în care domnul Rashleigh Osbaldistone, vărul său, a avut norocul să fie luat ca asociat, (aici Owen nu s-a putut împiedica de a scoate un geamăt), dar, cu toate astea... —

— O, am auzit eu de neghiobul acela, zise negustorul scoțian luîndu-i vorba din gură ; el este acela pe care patronul dumitale, ca un nerod bătrîn și încăpățînat, a căutat a-l face cu anasîna negustor, fie că omul voia sau nu voia, și flăcăul s-a făcut măscărici ambulant, în sila lui de a munci ca un om cinstit spre a-și cîștiga traiul. Bine, domnul meu ! Ce zici de isprava dumitale ? Fi-va oare Hamlet danezul, sau stafia lui Hamlet, chezășie bună pentru domnul Owen ?

— Nu merit batjocura dumitale, îi răspunsei, deși îți cinstesc țelul și îți sînt prea recunoscător pentru sprijinul pe care l-ai dat domnului Owen, pentru ca să mă pot supăra. Singura mea treabă aici a fost să fac ceea ce pot (și se prea poate ca aceasta să însemne foarte puțin), ca să-l ajut pe domnul Owen în gospodărirea afacerilor tatălui meu. Sila mea pentru profesiunea de negustor este un simțămînt pe care singur îl pot judeca mai bine.

— Pe legea mea, zise munteanul, mi-a plăcut acest flăcău, chiar înainte de a-i cunoaște apucăturile ; acum îl cinstesc pentru disprețul pe care-l are față de țesători, torcători și astfel de meseriași cu îndeletnicirile lor.

— Ești nebun, Rob, zise pîrgarul, nebun ca un iepure în martie[1], deși nu văd de ce un iepure ar fi mai nebun în martie decît de Sfîntul Martin ; asta chiar că nu o înțeleg. Hm, țesători ! Să te sloboadă Sarsailă din pînza pe care ți-or țese-o breasla lor. Hm, torcători ! ești pe cale să-ți torci și să-ți depeni un ghem grozav. Și acest tînăr viteaz de aici, pe care îl mîi în goană pe calea cea mai scurtă la spînzurătoare și la diavol... crezi oare că mă vor ajuta aici piesele lui de teatru și poeziile, mai mult decît înjurăturile dumitale spurcate și pumnalele ascuțite, secătură ce ești ? Crezi că *Tityre, tu patulae*[2] — cum vorbesc dumnealor — îi va spune unde îl poate găsi pe Rashleigh Osbaldistone ? Sau crezi că Macbeth laolaltă cu toți tîlharii și cu oștenii lui și laolaltă cu ai dumitale, Rob, chiar de ar fi toți vînduți la mezat, cu toate mînerele împletite și scuturile de piele, cu bocancii, terciul lor de ovăz și traistele lor, ar putea să-i facă rost de cinci mii de lire ca să plătească polițele scadente peste zece zile ?

— Zece zile ? răspunsei eu și, fără să vreau, scosei pachetul Dianei Vernon ; timpul în care eram legat să păstrez pecetea neatinsă fiind trecut, îl deschisei în grabă. Datorită tremuraturii cu care deschisesem pachetul, o scrisoare pecetluită căzu dintr-un plic nescris. Un vînticel ușor, care își croi drum prin geamul spart al ferestrei, luă scrisoarea și o duse la picioarele domnului Jarvie, care o ridică, cercetă adresa cu o curiozitate lipsită de ceremonie și, spre uimirea mea, o înmînă rubedeniei sale scoțiene, zicînd :

— Iată că vîntul a adus o scrisoare drept la cel căruia îi este adresată, deși erau zece mii de sorți ca să nu-i ajungă niciodată în mînă.

---

[1] „Nebun ca un iepure în martie“ — expresie englezească, echivalînd cu expresia noastră „nebun de legat“ (n.t.).

[2] *Tityre, tu patulae* — primele cuvinte din prima eglogă a lui Virgiliu (n.t.).

După ce citi adresa, scoţianul deschise scrisoarea, fără alte cuvinte. Încercai să-l opresc.

— Trebuie să-mi arăţi, domnul meu, zisei eu, că scrisoarea îţi este menită dumitale, înainte de a-ţi putea îngădui să o citeşti.

— Linişteşte-te, domnule Osbaldistone, răspunse munteanul, cu o siguranţă deplină ; aminteşte-ţi de judele Inglewood, grefierul Jobson, domnul Morris — şi, mai ales, aminteşte-ţi de preaplecatul dumitale slujitor, Robert Campbell şi de frumoasa Diana Vernon. Aminteşte-ţi de toate acestea şi nu te mai îndoi că scrisoarea este pentru mine.

Rămăsei ca trăsnit de prostia mea. Întreaga noapte, glasul şi chiar trăsăturile acestui om, deşi nu le vedeam prea bine, îmi chinuiseră amintirea neştiind unde anume şi nici în tovărăşia cui îl văzusem. Dar, deodată, se făcu lumină în mintea mea. Acest om era chiar Campbell. Toate ciudăţeniile lui îmi reveniră, fulgerător — glasul puternic şi adînc, trăsăturile neînduplecate, aspre şi totuşi plăcute, dialectul scoţian cu întorsăturile şi imaginile lui şi care, deşi el putea să-l înlăture uneori, îi revenea în fiece clipă de tulburare şi îi întărea zeflemeaua şi puterea cuvintelor. Mai degrabă scund decît mijlociu de stat, braţele şi picioarele lui arătau cea mai desăvîrşită putere, fără a pierde nimic din agerime ; iar din uşurinţa vădită şi din libertatea mişcărilor lui, nu te puteai îndoi că era înzestrat cu această din urmă însuşire în cel mai înalt grad. În două privinţe, înfăţişarea lui nu se potrivea cu regulile simetriei ; umerii îi erau atît de laţi faţă de înălţimea sa, încît, cu tot trupul său slab, îl făceau să pară prea îndesat faţă de statura lui ; iar braţele lui, deşi pline, vînjoase şi puternice, erau aşa de lungi, încît îl făceau aproape diform. Mai tîrziu, am aflat că el se mîndrea de această lungime a braţelor sale ; atunci cînd era îmbrăcat în portul naţional scoţian, el putea să-şi

lege şireturile de la ciorapi fără să se aplece ; de asemenea, îi înlesnea mult mînuirea paloşului, în care era foarte iscusit. Dar, desigur că această lipsă de simetrie îi zădărnicea orice pretenţie de a fi socotit drept un bărbat foarte frumos pe care altfel ar fi ridicat-o, şi dădea ceva sălbatic, neregulat şi într-adevăr nepămîntean înfăţişării sale ; fără să vreau, el îmi amintea de poveştile pe care Mabel obişnuia să mi le spună despre vechii picţi care prădau, în vremurile de demult, ţinutul Northumberland şi care, în legendele ei, erau jumătate duhuri, jumătate fiinţe omeneşti, semănînd cu acest om în vitejie, viclenie, sălbăticie, în lungimea braţelor şi lăţimea umerilor.

Cînd îmi amintii, totuşi, de împrejurările în care ne mai întîlniserăm, nu m-am mai putut îndoi că scrisoarea îi era într-adevăr adresată lui. El era o figură însemnată, printre acele persoane tainice asupra cărora Diana părea să aibă o înrîurire şi care, la rîndul lor, înrîureau purtările ei. Mă gîndeam cu durere că soarta unei fiinţe atît de dragi era legată de nişte smintiţi de teapa acestui om ; totuşi nu era cu putinţă să mă îndoiesc în această privinţă. De ce folos putea fi acest om afacerilor tatălui meu ? Nu mă puteam gîndi decît la un singur folos : Rashleigh Osbaldistone, la îndemnul domnişoarei Vernon, găsise desigur mijloacele de a-l face să apară pe domnul Campbell, atunci cînd fusese nevoie de prezenţa lui, ca să mă dezvinovăţească de învinuirea adusă de Morris. Nu era cu putinţă ca, în acelaşi chip, înrîurirea ei să-l facă pe Campbell să-l scoată la iveală pe Rashleigh ? Această presupunere mă făcu să întreb unde se afla primejdioasa mea rudă şi cînd fusese văzut de domnul Campbell. Răspunsul fu ocolit.

— Mi-a dat să joc un rol greu ; dar e o luptă dreaptă şi n-aş vrea să-i înşel aşteptările. Domnule Osbaldistone, eu nu locuiesc prea departe de aici ; vărul meu îţi poate arăta calea. Lasă-l pe domnul Owen să facă ce poate în

Glasgow — și dumneata vino să mă vezi în coclaurile mele. S-ar putea să-ți fac bucuria ca să-l ajut pe tatăl dumitale, în necazul ce-l are. Eu nu sînt decît un om sărman ; dar deșteptăciunea e mai bună decît averea — iar dumneata, vere (întorcîndu-se dinspre mine spre domnul Jarvie), dacă te încumeți atîta încît să mănînci o friptură scoțiană și o pulpă de cerb cu mine, vino cu acest domn englez pînă la Drymen sau Bucklivie, sau, și mai bine, vino pînă în cătunul din Aberfoil, unde voi pune pe cineva să vă aștepte și să vă arate drumul către locul unde m-oi găsi în clipele acelea. Ce zici, bre omule ? Uite mîna mea ! Eu nu te voi înșela niciodată.

— Nu, nu, Robin, răspunse prevăzătorul orășean ; mie nu prea îmi place să părăsesc mahalalele orașului ; nu-mi dă mîna să merg în dealurile voastre sălbatice, Robin, și locul slujbei mele nu-i printre fustanelele și genunchii voștri goi.

— Fir-ar să-ți fie de slujbă, și să te ia naiba cu ea ! răspunse Campbell. Singura picătură de sînge vrednic ce o mai ai în vine este de la moș-strămoșul nostru, care a fost spînzurat la Dumbarton. Și dumneata cutezi să-mi spui că ți-ai înjosi slujba, dacă ai veni să mă vezi ! Ascultă, bre omule : îți datoresc o zi de seceriș — îți voi plăti mia de lire scoțiene ban cu ban, dacă ai să fii măcar o dată om cinstit, venind pînă la mine cu englezul acesta.

— Mai slăbește-mă cu noblețea dumitale, răspunse pîrgarul, și du sîngele-ți nobil la piață ca să vezi ce ai să cumperi cu el. Dar, dacă ar fi să vin, mi-ai plăti cu adevărat și neîntîrziat banii ?

— Ți-o jur, zise scoțianul, pe sufletul aceluia care își doarme somnul de veci sub lespedea cenușie de la Inch-Cailleach [1].

[1] *Inch-Cailleach* — insulă în Lochlomond unde erau înmormîntați cei din clanul MacGregor și unde se mai pot vedea mormintele lor. Mai înainte, fusese acolo o mînăstire de maici, de unde numele de Inch-Cailleach, sau Insula bătrînelor (n.a.).

— Lasă, Robin, nu mai zi nimic, vom vedea ce-i de făcut. Dar să nu te aștepți să trec dincolo de hotarul munților — nu voi trece hotarul pentru nimic în lume. Trebuie să mă întîlnești la Bucklivie sau în cătunul din Aberfoil și să nu uiți cele trebuincioase.

— Nici o grijă, nici o grijă, zise Campbell, voi fi credincios ca tăișul de oțel, care nu și-a trădat niciodată stăpînul. Dar, trebuie s-o iau din loc, vere ; aerul din temnița de la Glasgow nu-i prea sănătos pentru plămînii unui muntean.

— Adevărat, răspunse negustorul ; și dacă mi-aș face datoria, n-ai putea să schimbi atmosfera, cum zice popa, încă mult timp de aici înainte. Vai mie ! să fiu amestecat în a ajuta și a ascunde pe unul ca să scape de judecată ! Ar fi o rușine și o ocară pentru mine și pentru ai mei și chiar pentru memoria tatălui meu, în vecii vecilor !

— Ce mai calea-valea ! Lasă-ți gărgăunii în pace ! răspunse vărul său ; cînd murdăria s-a uscat, se poate curăța ușor. Tatăl dumitale era om cinstit, putea trece cu vederea greșeala unui prieten, ca și oricare altul.

— Poate că ai dreptate, Robin, răspunse pîrgarul, după ce se gîndi o clipă. Sindicul era un om binevoitor ; el știa că avem cu toții părțile noastre slabe, și își iubea prietenii — nu l-ai uitat, Robin ? Această întrebare o rosti pe un ton înduioșat, care era pe cît de hazliu, pe atît de mișcător.

— Să-l uit ? răspunse vărul lui. Nu văd de ce l-aș uita. Era un țesător de frunte și mi-a făcut prima pereche de ciorapi. Dar, hai să plecăm, neamule:

„Hai de-mi umple cana, umple-mi și-un cinzec
Hai de-nșeauă-mi calul, cheamă pe cea slugă
Hai, deschide-mi poarta, lasă-mă să plec,
Din Dundee-ul vesel, am s-o iau la goană."

— Sst, domnule ! zise magistratul cu un ton autoritar. Cînți și te inveselești cînd de-abia a trecut du-

minica! Încăperile acestea pot să te asculte îngînînd și altfel de cîntece; fiecare avem păcatele noastre, de care vom răspunde odată și odată! Stanchells, deschide ușa!

Gardianul se supuse și ieșirăm din celulă. Stanchells privi cu o oarecare nedumerire pe cei doi străini, mirîndu-se fără îndoială cum de au pătruns, fără de știrea lui, în acest locaș; dar vorbele domnului Jarvie: „prieteni de-ai mei, Stanchells — prieteni de-ai mei", îl făcură să se lase de orice cercetare. Coborîrăm pînă la intrarea de jos și strigarăm de mai multe ori după Dougal, care însă nu răspunse în nici un fel chemărilor noastre. Campbell ne zise cu un zîmbet batjocoritor:

— Dacă Dougal este flăcăul pe care-l cunosc, nu prea cred că ar mai aștepta să i se mulțumească pentru partea ce a luat-o la isprăvile din noaptea aceasta, și este mai degrabă în plin trap spre trecătoarea Ballamaha...

— Și ne-a lăsat pe toți — dar mai ales pe mine, chiar pe mine, încuiați în temniță pe toată noaptea, izbucni pîrgarul, tulburat și mîniat. Căutați ciocane, baroase, clești și dălți; trimiteți după sindicul Yettlin, fierarul, și dați-i de știre că pîrgarul Jarvie este închis în temniță de către un ticălos de muntean, pe care are să-l spînzure cît mai sus, ca pe Haman...

— Dacă-l vei putea prinde, zise grav Campbell; dar, ia stați, desigur că poarta nu-i încuiată.

Într-adevăr, după cercetări, se văzu că, pe lîngă faptul că poarta era descuiată, Dougal luase la plecare și toate cheile cu el, avînd grijă pesemne ca nimeni să nu facă prea curînd pe portarul în locul lui.

— Are licăriri de deșteptăciune acest Dougal, zise Campbell; el știa că o poartă deschisă mă poate ajuta la nevoie.

În acest timp, ajunserăm în stradă.

— Îți dau un sfat, Robin, zise magistratul, după capul meu prost. Dacă vrei să continui traiul acesta, ar trebui

să ai cîte unul din oamenii dumitale ca portar la fiece temniță din Scoția, căci nu știi ce se poate întîmpla.

— Tot atît de bine mi-ar prinde, vere Nicol, să am cîte o rudă pîrgar în fiece oraș. Acum, vă doresc noapte bună. sau mai curînd bună dimineața! Nu uitați de cătunul de la Aberfoil.

Fără a mai aștepta vreun răspuns, printr-o săritură ajunse în partea cealaltă a străzii și se pierdu în beznă. De îndată ce se făcu nevăzut, îl auzirăm dînd un șuier surd, cu o modulație deosebită, căreia i se răspunse îndată.

— Ascultă la împielițații de munteni! zise domnul Jarvie. Se cred ajunși la poalele lui Ben-Lomond, unde pot să umble șuierînd și cîntînd, fără să le pese de-i zi de duminică sau sîmbătă. În acea clipă fu oprit de ceva care căzu cu un zăngănit greu pe stradă, chiar în fața noastră. Doamne ferește! Ce-o mai fi și asta? Mattie, ridică felinarul. Pe conștiința mea! Uite cheile! Bine și așa! Sînt făcute din banii orașului și ar fi putut să iasă zarvă de pe urma pierderii lor... Ah, dacă pîrgarul Grahame ar prinde de veste despre isprăvile din noaptea aceasta, ar fi vai și amar de mine!

Cum nu eram decît la cîțiva pași de poarta temniței, duserăm înapoi aceste unelte ale dreptății și le predarăm căpeteniei paznicilor, care, în loc de a-și îndeplini slujba în chip obișnuit prin încuierea ușilor, făcea de strajă la intrare, pînă la sosirea unui ajutor pe care-l chemase la ordine, ca să-l înlocuiască pe celtul fugar Dougal.

După ce ne îndeplinirăm această datorie față de oraș și avînd același drum cu cinstitul magistrat, m-am folosit de lumina felinarului său și el de brațul meu, ca să ne descurcăm pe străzile care, nu știu cum vor fi acuma, dar pe atunci erau întunecoase, pline de gropi și prost pietruite. Oamenii în vîrstă sînt ușor îmbunați datorită

atenţiilor arătate de cei tineri. Pîrgarul se arătă binevoitor faţă de mine şi adăugă :

— Deoarece nu eşti din generaţia aceea de jucători de piese şi iubitori de teatru, pe care îi urăsc din suflet, aş fi bucuros dacă ai veni să mănînci cu mine, la prînzişor, un batog la grătar sau o scrumbie proaspătă, căci dimineaţa, pînă la ora aceea, ai să-l întîlneşti la mine pe prietenul dumitale, domnul Owen. Pînă atunci, îl voi pune în libertate.

— Dragul meu domn, zisei eu, după ce primii cu mulţumiri invitaţia ; cum de ai ajuns să-ţi închipui că sînt actor ?

— Eu nu ştiam nimic, răspunse domnul Jarvie ; dar a fost aseară pe la mine un nătărău limbut, căruia îi zice Fairservice şi mi-a cerut să dau porunci ca îndată ce se crapă de ziuă să se trimită un crainic prin tot oraşul. El mi-a spus cine eşti şi mi-a povestit cum ai fost izgonit din casa tatălui dumitale, pentru că nu ai vrut să fii negustor şi, ca să nu-ţi faci familia de rîs, ajungînd actor. Hammorgaw, un cîntăreţ de-al nostru, l-a adus la mine. Zicea că-i o veche cunoştinţă. I-am dat afară pe amîndoi, cu vorbe de ocară, pentru o astfel de cerere făcută într-o seară de duminică. Dar văd că-i prostănac rău şi cu totul greşit în ceea ce te priveşte. Mie îmi eşti pe plac, bre omule, urmă el ; mie îmi place un flăcău care, la nevoie, sare în ajutorul prietenilor — aşa cum am făcut şi eu întotdeauna. Şi tot aşa a făcut şi sindicul, răposatul meu tată, Dumnezeu să-l ierte ! Dar n-ar trebui să intri prea mult în cîrdăşie cu munteni, cu astfel de sălbăticiuni. Poţi să te amesteci în tărîţe fără să te mănînce porcii ? Ţine minte aceasta. Fără îndoială că pot greşi pînă şi cei mai buni, pînă şi cei mai înţelepţi oameni. O dată, de două ori, de trei ori, am păcătuit şi eu, bre omule ; am făcut trei lucruri în noaptea aceasta pe care, dacă tatăl meu le-ar fi putut vedea, nu şi-ar fi crezut ochilor.

În acest răstimp, ajunserăm în faţa locuinţei pîrgarului. Acesta se mai opri în prag şi urmă pe un ton cucernic, de adîncă pocăinţă :

— Mai întîi, m-am gîndit la treburi lumeşti duminica ; al doilea, m-am pus chezaş pentru un englez ; al treilea şi ultimul, Doamne-Dumnezeule ! Am lăsat pe un răufăcător să scape din locaşul închisorii. Dar există un leac alinător în Galaad [1], domnule Osbaldistone. Mattie, pot să-mi deschid singur — condu-l pe domnul Osbaldistone la Luckie Flyter, în colţul uliţei. Domnule Osbaldistone, adăugă el în şoaptă, să fii cuviincios cu Mattie, este fiica unui om cinstit şi vară apropiată a proprietarului din Limmerfield.

[1] Ieremia, 8, 22.

CAPITOLUL XXIV

> Are plăcere domnia-ta a mă primi ca o preaplecată slugă ? Ruga mea fierbinte este să mă pot hrăni din pîinea domniei-tale, chiar de ar fi cea mai neagră, și să îmi potolesc setea din băutura domniei-tale, chiar de ar fi cea mai slabă ; căci voi sluji domniei-tale cu tot atîta credință pentru doi galbeni, ca și un altul pentru trei galbeni.
>
> GREENE, *TU QUOQUE*

Nu am uitat cuvintele spuse la despărțire de către cinstitul pîrgar, dar m-am gîndit că nu era o lipsă de cuviință, ca, la jumătatea de coroană, cu care am cinstit-o pe Mattie pentru că m-a condus spre casă, să adaug și un sărut. Dealtfel, vorbele ei : „Vai, să vă fie rușine, domnule !" nu arătau mînie din cale-afară de mare față de această îndrăzneală. Bătăile mele reînnoite la poarta doamnei Flyter treziră, după cum se cuvine, mai întîi doi trei ciini hoinari, care începură să latre aprig ; apoi, două-trei capete purtînd scufia de noapte se iviră la ferestrele vecine, ca să mă mustre pentru că tulburam cucernicia nopții de duminică prin această larmă nepotrivită. În timp ce mă cutremuram, de teamă ca nu cumva trăsnetele mîniei lor să se prefacă în stropeală ca aceea a Xantippei, doamna Flyter se trezi în sfîrșit și începu, în cuvinte de ocară, potrivite filozoficei soții a lui Socrate, să certe vreo doi gură-cască care întîrziaseră în bucătăria ei, pentru că nu se grăbeau să deschidă ușa,

așa încît să împiedice reînnoirea bătăilor mele zgomotoase.

Acești marțafoi aveau într-adevăr o vină în zgomotul prilejuit de trîndăvia lor, căci nu erau alții decît credinciosul domn Fairservice, cu prietenul său domnul Hammorgaw și cu un al treilea, care am aflat după aceea că era crainicul orașului ; se aflau așezați în jurul unor stacane de bere, cum ziceau ei (băute pe socoteala mea, după cum am aflat mai apoi din nota de plată), în scopul de a găsi cuvintele necesare pentru o strigare, care urma să fie făcută în ziua următoare pe străzile orașului, astfel că „nefericitul tînăr gentleman", cum aveau neobrăzarea să-mi zică, să poată fi înapoiat fără întîrziere prietenilor săi. După cum poate oricine să-și închipuie, nu mi-am ascuns nemulțumirea față de acest amestec necuviincios în treburile mele ; dar Andrew dădu atîtea semne de bucurie nemărginită văzînd că sosisem, încît îmi înăbuși cuvintele de ocară. Se prea poate că încîntarea lui să fi fost în parte din interes ; iar lacrimile de fericire pe care le vărsa desigur că-și aveau izvorul în acea nobilă fîntînă a înduioșărilor, care este băutura. Cu toate acestea, bucuria veselă și zgomotoasă pe care o simțea, sau se făcea că o simte la întoarcerea mea, îl scăpa pe Andrew cu capul teafăr, deoarece eram hotărît să i-l crăp din două pricini : prima, convorbirea pe care o avusese despre afacerile mele cu cîntărețul ; a doua, povestea năstrușnică pe care găsise de cuviință să i-o spună domnului Jarvie. M-am mulțumit, totuși, să-i trîntesc în nas ușa de la camera mea de culcare, în timp ce mă urma, lăudînd cerul că m-am întors teafăr și împletindu-și bucuria cu sfaturi despre felul în care trebuie să-mi port de grijă în viitor. Mă culcai, hotărînd ca, în dimineața următoare, prima mea grijă să fie aceea de a mă descotorosi de acest înfumurat plicticos și pisălog, care se arăta atît de pornit să-și însușească rolul de dascăl mai curînd decît cel de slugă.

Ca urmare, dimineața, nutrind gîndul de a-mi duce la îndeplinire hotărîrea, l-am chemat pe Andrew în cameră și am cerut să-mi spuie cît îi datoram pentru călăuzirea și serviciile făcute pînă la Glasgow. Domnul Fairservice se arătă foarte posomorît de această cerere, socotind-o, pe drept cuvînt, ca o prevestire a izgonirii sale.

— Măria-ta, zise el șovăielnic, nu se gîndește, nu se gîndește ?...

— Zi, nemernicule, că altfel îți crăp capul, spusei eu, în timp ce Andrew, între primejdia îndoită de a pierde totul cerînd prea mult, sau numai o parte, cerînd mai puțin decît ce aș fi fost gata să-i plătesc, stătea mut în frămîntarea îndoielii și a tocmelii.

La amenințarea mea, el se repezi glonț și întocmai ca atunci cînd dai un pumn în spatele unuia care s-a înecat mîncînd, acesta dă afară din gît bucata care i-a pricinuit necazul, mi-a zis :

— Optsprezece pennies englezi *per diem* — aceasta înseamnă pe zi — măria-ta n-ar crede că-i prea mult ?

— E de două ori mai mult decît se plătește de obicei și de trei ori mai mult decît meriți, Andrew ; dar, iată o guinee și vezi-ți de treabă.

— Doamne ferește ! Ce, ai înnebunit, măria-ta ? izbucni Andrew.

— Nu, dar cred că dumneata ai de gînd să mă înnebunești. Îți dau cu o treime mai mult decît ceea ce ai cerut și dumneata stai acolo, zgîindu-te și ciorovăindu-te cu mine, ca și cînd ți-aș fi tras clapa. Ia-ți banii și vezi-ți de treabă.

— Dumnezeu să ne ajute ! urmă Andrew, dară ce necaz putut-am cășuna măriei-tale ? De bună seamă că toate făpturile sînt ca florile cîmpului ; dar, dacă un strat de mușețel își are și el folosul în medicină, nici folosul pe care îl poate aduce Andrew Fairservice măriei-tale nu-i mai prejos. Desparte-te de mine și ai să vezi că îți pui viața în primejdie.

— Pe cinstea mea, răspunsei eu, că mi-e greu să spun dacă ești un ticălos sau un neghiob. Va să zică ai de gînd să rămîi cu mine, fie că vreau sau nu ?

— Adevărat ! Chiar așa gîndeam, răspunse Andrew cu hotărîre, căci, dacă măria-ta nu știe cînd are de-a face cu un slujitor bun, eu știu cînd am un stăpîn bun, și să fiu al naibii dacă te părăsesc. Asta e și nimic alta. Apoi, unde mai pui că nu am primit o înștiințare în regulă ca să-mi părăsesc slujba.

— Slujba dumitale ! zisei eu. Dar nici nu te-am tocmit ca slujitor al meu ; ești numai o călăuză, de care m-am folosit pentru că știai drumurile.

— Eu nu sînt un slujitor de rînd, asta așa este, domnișorule — răspunse domnul Fairservice ; dară măria-ta știe prea bine că am părăsit o slujbă bună în mai puțin de un ceas ca să-ți ascult rugămințile. Un om poate cîștiga cinstit și fără a se mînji cu douăzeci de lire englezc pe an, bani peșin, din grădina de la Osbaldistone Hall, și nu era să dea un asemenea cîștig pe o guinee, mă jur. Eu chibzuisem să rămîn cu măria-ta măcar pînă la sfîrșitul pătrarului ; și să primesc simbria, chiria, mîncarea și cîte un bacșiș — ei, da, cel puțin tot atîta timp.

— Haide, haide, răspunsei ; aceste cerințe sfruntate nu-ți folosesc la nimic. Dacă te mai aud pomenind de ele, îți voi arăta că domnul Thorncliff nu-i singurul din familia mea care știe să-și folosească palma.

Pe cînd rosteam aceste cuvinte, toată povestea mi se păru atît de caraghioasă, încît, deși eram într-adevăr supărat, m-am ținut cu greu să nu rîd de stăruința cu care Andrew susținea o cerere atît de năzdrăvană. Nemernicul își dădu seama, după fața mea, de impresia pe care mi-o făcuse, și astfel prinse inimă ca să urmeze. A socotit, totuși, că este mai cuminte să-și coboare puțin din pretenții, ca să nu întreacă măsura cu cererea lui și cu răbdarea mea.

— Chiar dacă măria-ta s-ar putea despărţi, printre străini şi fără a-l înştiinţa dinainte, de un slujitor credincios, care l-a slujit pe el şi pe ai lui, zi şi noapte, timp de douăzeci de ani, sînt sigur, zise el, că nu este în inima dumitale şi nici în a unui gentleman adevărat să arunce pe drumuri pe un biet om ca mine, care s-a abătut patruzeci, sau cincizeci, sau chiar o sută de mile, de la drumul său numai ca să întovărăşească pe măria-ta şi care nu are altă avuţie decît simbria.

Cred că tu ai fost, Will, acela care mi-a zis odată că, deşi sînt un om încăpăţînat, în unele privinţe sînt cel mai lesne crezător şi mai mlădios dintre oameni. Fapt este că numai împotrivirea mă îndîrjeşte, dar cînd nu mă simt silit de a da lupta pentru o părere oarecare, sînt mai degrabă pornit să cedez, decît să mă ostenesc. Ştiam că omul acela era fudul, lacom, plicticos şi intrigant ; cu toate acestea, trebuia să am pe cineva care să-mi servească drept călăuză şi slujitor ; apoi mă obişnuisem aşa de mult cu felul de a fi al lui Andrew, încît uneori mă şi înveselea. În şovăiala la care m-au adus aceste gînduri, îl întrebai pe Fairservice dacă ştia drumurile, oraşele etc. din nordul Scoţiei, unde probabil că aveau să mă ducă afacerile tatălui meu cu proprietarii de păduri din munţi. Cred că, dacă l-aş fi întrebat calea spre raiul pămîntesc, în acea clipă el s-ar fi însărcinat să mă ducă şi pînă acolo ; aşa încît, mai tîrziu, am avut pricină să mă socotesc norocos, găsind că într-adevăr cunoştinţele lui nu erau departe de cele cu care se fălea. Hotărîi ce simbrie îi voi plăti şi îmi rezervai dreptul să-l concediez oricînd aş voi, plătindu-i simbrie pe o săptămînă înainte. La sfîrşit, îl certai bine pentru purtarea lui din ziua dinainte şi îl dădui afară din cameră ; el ieşi, bucurîndu-se în sinea lui, deşi se arăta cam plouat, grăbindu-se să-i povestească prietenului său, cîntăreţul, care îşi lua prînzişorul în bucătărie, chipul în care „l-a dus pe acest domnişor englez cam zărghit".

După cum ne-a fost înţelegerea, m-am dus la pîrgarul Nicol Jarvie, unde găsii un prînzişor bogat orînduit în salon, încăpere în care cinstitul consilier orăşenesc obişnuia să-şi petreacă întreaga zi şi pe care o folosea şi drept cameră de lucru. Binevoitorul şi harnicul magistrat se ţinuse de cuvînt. Îl găsii pe prietenul meu Owen liber şi, după ce avusese parte de binefacerea şi reîmprospătarea date de peria de haine şi de lighean, era bineînţeles un alt om decît acel Owen închis, murdar, cu inima frîntă şi deznădăjduit de mai înainte. Totuşi, simţămîntul că greutăţile băneşti îl asaltau din toate părţile, făcuse să-i scadă moralul, şi îmbrăţişarea aproape părintească cu care mă întîmpină fu însoţită de un suspin amar şi adînc îngrijorat. Aşezîndu-se la masă, ochii şi felul lui de a fi oglindeau o apăsare atît de deosebită de mulţumirea potolită pe care o arăta în mod obişnuit, încît se putea ghici că îşi folosea toată aritmetica ce o ştia pentru a număra în gînd zilele, orele şi minutele de răgaz, care mai rămîneau încă între neplata facturilor şi prăbuşirea marelui stabiliment comercial al lui Osbaldistone şi Tresham. Am rămas singur, deci, să fac cinste mesei primitoare a gazdei noastre — de la ceaiul primit de-a dreptul din China, căpătat ca dar de la vreun armator de vază din Wapping şi de la cafeaua dintr-o mică plantaţie proprie din insula Jamaica, numită, zicea el clipind din ochi, păduricea Saltmarket — pînă la berea şi englezeasca lui pîine prăjită, pînă la somnul afumat din Scoţia, scrumbiile din Lochfine, chiar şi pînă la faţa lui de masă din damasc dublu, ţesută, cum poţi ghici, chiar de mîna răposatului său tată, vrednicul sindic Jarvie.

După ce împăcai binevoitoarea noastră gazdă cu acele mici atenţii pe care cei mai mulţi oameni le preţuiesc, încercai la rîndul meu să capăt de la ea unele lămuriri, atît pentru că mi-ar fi putut folosi în viitor, cît şi pentru a-mi satisface curiozitatea. Pînă atunci, nu pomenisem nici pe departe cele petrecute în noaptea dinainte, cînd,

fără nici un cuvînt de pregătire, lucru care făcea ca întrebarea mea să pară cam neaşteptată, mă folosii de un răgaz scurt între sfîrşitul poveştii cu faţa de masă şi începutul alteia, pe care o simţeam venind, despre şervete, ca să întreb :

— Rogu-te, domnule Jarvie, cine să fie acel domn Robert Campbell pe care l-am întîlnit astă-noapte ?

Întrebarea făcu pe cinstitul magistrat „să rămînă aiurit", ca să folosim o vorbă populară şi, în loc de a-mi răspunde, îmi repetă întrebarea : „Cine-i domnul Robert Campbell ? Hm — asta ! Cine-i domnul Robert Campbell ? Cine să fie ?"

— Da, zisei eu, cine şi ce este el ?

— Păi, el este — asta ! — el e — hm ! Unde te-ai întîlnit cu domnul Robert Campbell, cum îl numeşti ?

— L-am întîlnit din întîmplare, răspunsei, acum cîteva luni, în nordul Angliei.

— Păi atunci, domnule Osbaldistone, zise cu îndărătnicie pîrgarul, ştii cam tot atîta despre dînsul ca şi mine.

— N-aş crede, domnule Jarvie, îi răspunsei : eşti rudă cu el, după cît se pare, şi prieten.

— Este o legătură de sînge între noi fără îndoială, zise în silă pîrgarul, dar ne-am văzut prea puţin de cînd Rob s-a lăsat de negoţul de vite. Bietul om ! A avut multe de îndurat, de la unii care ar fi putut să se poarte altfel — şi care nu au cîştigat vreun sfanţ din asta. Astăzi, mulţi dintre ei îşi muşcă mîinile de ciudă că l-au gonit pe bietul Robin din tîrgul de la Glasgow. Sînt mulţi care ar vrea să-l vadă mai bine iarăşi în urma unei cirezi de trei sute de vite, decît în fruntea unei cete de treizeci de haidamaci.

— Toate acestea nu mă lămuresc cu nimic, domnule Jarvie, în ceea ce priveşte rangul, purtarea şi mijloacele de trai ale domnului Campbell, îi răspunsei.

— Rang ? zise domnul Jarvie ; Robin este un gentleman scoţian, aceasta fără îndoială ; nici n-are cineva nevoie de un rang mai bun. Cît despre port, cred că umblă îmbrăcat în portul scoţian, cînd e în munţi, deşi poartă pantaloni atunci cînd vine la Glasgow. Iar despre mijloacele lui de trai, ce ne pasă nouă de mijloacele lui de trai atîta timp cît nu ne cere nouă nimica ? Dar n-am timp să pălăvrăgesc despre el chiar acum, căci trebuie să cercetăm afacerile tatălui dumitale cu toată graba.

Zicînd acestea, îşi puse ochelarii şi se aşeză să cerceteze extrasele de conturi ale domnului Owen, pe care acesta găsise că este mai cuminte să i le înfăţişeze fără a ascunde nimic. Ştiam destul despre afacerile negustoreşti, ca să-mi dau seama că părerile domnului Jarvie, în chestiunile supuse cercetărilor sale, erau din cele mai iscusite şi înţelepte ; vorbind drept, părerile sale arătau atît nepărtinire, cît şi mărinimie. Este adevărat, însă, că se scărpina mereu la ureche, băgînd de seamă că bilanţul, în socoteala dintre el şi Osbaldistone şi Tresham, era în debitul acestora din urmă.

— S-ar prea putea să pierd toţi banii, zise el. Şi, pe conştiinţa mea, orice ar zice vreunul din argintarii voştri din Lombard Street, ar însemna o pagubă mare pentru unul din Saltmarket-ul Glasgow-ului. Mă jur că ar fi un deficit mare, un gol mare în punga mea. Şi apoi ? Sînt sigur că firma nu s-ar da peste cap, pînă una alta ; dar chiar dacă s-ar întîmpla aşa ceva, nu mă voi înjosi, repezindu-mă asemenea corbilor din Gallowgate. Ei, şi dacă am să pierd din pricina voastră, tot nu pot tăgădui că am cîştigat bani buni de la voi. Aşa încît, chiar în cazul cel mai rău, e mai bine cu un om vrednic la pagubă, decît cu un nevoiaş la cîştig.

Nu prea am priceput cu totul înţelesul proverbului cu care domnul Jarvie părea să se îmbărbăteze, dar am putut să-mi dau uşor seama că el arăta un interes prietenos şi binevoitor în descurcarea afacerilor tatălui meu. El sugeră mai multe soluţii de moment, aprobă unele planuri propuse de Owen, şi, prin atitudinea şi sfaturile

sale, făcu mult ca să descrețească fruntea chinuitului reprezentant al firmei tatălui meu.

Cum nu eram de nici un folos în aceste discuții, și poate din pricină că, în mai multe rînduri, mă arătasem plecat să revin la subiectul interzis și încîlcit al domnului Campbell, domnul Jarvie, fără prea multe forme, mă trimise să mă plimb, dîndu-mi sfatul :

— Du-te pînă la poarta colegiului, unde vei găsi niște oameni care știu bine vorbi greaca și latina. Cel puțin, capătă destui gologani pentru a face asta ; și dacă nu o fac, să-i ia dracul. Acolo poți citi un crîmpei din tălmăcirea scripturică a vrednicului domn Zaharia Boyd : poezie mai bună nici că este, așa cum mi s-a spus de acei care se pricep, sau ar trebui să se priceapă, în astfel de lucruri. Dar el îndulci această izgonire, poftindu-mă cu bunătate și ospitalitate : Întoarce-te la ora unu precis, să împărtășești prînzul nostru, vom avea o pulpă de oaie și, poate, un cap de batal, căci acum e timpul lor ; dar, înainte de toate, trebuia să mă întorc la : „ora unu precis" — este ora la care și eu și răposatul sindic, tatăl meu, am prînzit totdeauna — nici unul din noi nu am amînat-o vreodată, pentru nimeni și pentru nimic.

CAPITOLUL XXV

Cu sulița în mînă, păstorul trac pitit,
Așteaptă-n ţiitoare pe ursul fugărit.
L-aude după foșnet ; și iată că zărește,
Prin crengile plecate, și drumul ce-și croiește.
E dușmanu-mi de moarte, sălbatica fiară
Și trebui-va-n luptă unul din doi să piară.

DRYDEN, după Chaucer.
PALAMON ȘI ARCITE

Am luat drumul spre colegiu, așa cum mă sfătuise domnul Jarvie, nu atît în scopul de a căuta vreo pricină de desfătare sau de interes, cît pentru a-mi orîndui în minte gîndurile și a cugeta asupra celor ce aveam de făcut în viitor. Am rătăcit dintr-o curte într-alta a vechilor clădiri, și de acolo prin grădinile colegiului, folosite ca loc de plimbare, unde, mulțumit de singurătatea locului, cei mai mulți dintre studenți fiind în clasă, dădui cîteva ocoluri, cugetînd asupra sorții mele schimbătoare.

Împrejurările în care am avut de-a face întîiași dată cu acest Campbell nu mi-au lăsat nici o îndoială că omul era pornit pe un făgaș neobișnuit de primejdios : sila cu care domnul Jarvie vorbea despre dînsul și despre îndeletnicirile lui, precum și cele ce se întîmplaseră în noaptea dinainte, tindeau să adeverească aceste bănuieli. Totuși, Diana Vernon nu șovăise, după cît se pare, să se adreseze acestui om spre a-mi veni în ajutor ; chiar purtarea magistratului față de el arăta o ciudată îmbinare de bunătate și chiar respect, împreună cu oarecare milă

și dojană. Trebuia neapărat să fie ceva neobișnuit în situația și firea lui Campbell, dar și mai ciudat era că soarta lui părea să înrîurească și să aibă o legătură cu soarta mea. De aceea, mă hotărîi să-l iau din scurt pe domnul Jarvie, cu primul prilej potrivit, și să aflu cît se poate mai multe despre această misterioasă făptură, spre a-mi da seama dacă îmi este cu putință, fără a-mi face de batjocură numele, să mai am cu Campbell acele legături pe care el părea că le așteaptă.

Pe cînd cugetam la lucrurile acestea, privirea mi-a fost atrasă de trei persoane, care s-au ivit la capătul de sus al aleii pe unde hoinăream și care păreau să fie cu totul adîncite într-o convorbire aprinsă. Acea impresie intuitivă care ne vestește apropierea unei ființe pe care o iubim sau o urîm cu o deosebită înfocare — și aceasta cu mult înainte de a o recunoaște cu ochii nepăsători — făcu să-mi fulgere prin minte convingerea nestrămutată că persoana aflată în mijlocul acelui mic grup nu putea fi decît Rashleigh Osbaldistone. Primul meu gînd a fost să-i vorbesc pe loc, dar următorul, să-l pîndesc pînă ce va fi singur, sau măcar să văd cine sînt tovarășii lui, înainte de a-i vorbi. Grupul era încă atît de îndepărtat și atît de prins în convorbire, încît, fără a fi băgat în seamă, am avut răgazul de a trece de partea cealaltă a unui scund gard viu, care ascundea destul de prost aleea pe care mă plimbam.

Pe acele timpuri, tinerii fercheși obișnuiau să poarte în plimbările lor de dimineață, o pelerină roșie, adeseori împodobită cu fireturi sau cusături, peste celelalte haine, iar cei mai dichisiți adesea o purtau astfel, încît să le acopere în parte obrazul. Maimuțărind această modă și, la adăpostul gardului viu, m-am putut întîlni cu vărul meu, nebăgat în seamă nici de el și nici de ceilalți, decît poate doar ca un trecător străin. Am tresărit recunoscînd pe cei cu care se afla ; unul era chiar acel Morris, din pricina căruia fusesem chemat înaintea judecătorului

Inglewood, iar celălalt, domnul MacVittie, negustorul, a cărui înfățișare scrobită și severă făcuse să mă feresc de dînsul în ziua dinainte.

O piază mai amenințătoare pentru afacerile mele și cele ale tatălui meu nici că se putea. Îmi amintii de învinuirea mincinoasă a lui Morris împotriva mea, pe care foarte lesne ar putea fi îndemnat să o reînnoiască, așa cum de frică fusese silit să o retragă ; îmi amintii de înrîurirea nefastă a lui MacVittie în afacerile tatălui meu, dovedită prin arestarea lui Owen ; acum, vedeam pe amîndoi acești oameni înhăitați cu unul, al cărui dar de a face rău mă îndemna să-l socot cu foarte puțin mai prejos decît necuratul, înfăptuitorul tuturor relelor, și față de care simțeam o silă ce se prefăcea aproape în groază.

După ce trecură cu cîțiva pași de mine, mă întorsei și îi urmării nebăgat în seamă. La capătul aleii se despărțiră, Morris și MacVittie părăsind grădina, iar Rashleigh întorcîndu-se singur pe alee. Eram hotărît să-l înfrunt și să-i cer socoteală pentru răul ce-l făcuse tatălui meu, rămînînd de văzut în ce chip îmi va da această socoteală. Dînd la o parte pelerina care îmi acoperea obrazul, trecui printr-o spărtură din scundul gard viu și mă înfățișai înaintea lui Rashleigh, care pășea pe alee, adîncit în gînduri.

Rashleigh nu era omul care să fie uimit sau să-și piardă capul din pricina unei întîmplări neprevăzute. Totuși, cînd mă văzu deodată atît de aproape de el și purtînd, fără îndoială, pe față, semnele mîniei care îmi ardea inima, tresări vădit, din pricina acestei apariții atît de neașteptate și amenințătoare.

— Bine te-am întîlnit, domnul meu, începui eu ; eram cît pe-aci să pornesc într-o nesigură și lungă călătorie în căutarea dumitale.

— Atunci cunoști prea puțin pe acela ce-l căutai — răspunse Rashleigh, cu obișnuita-i înfățișare plină de

cutezanță. Prietenii mei mă pot găsi lesne — vrăjmașii mei, încă și mai lesne ; înfățișarea dumitale mă silește să te întreb în care categorie trebuie să-l socotesc pe domnul Francis Osbaldistone ?

— În aceea a vrăjmașilor dumitale, domnul meu, îi răspunsei ; în aceea a vrăjmașilor de moarte, dacă nu faci dreptate îndată binefăcătorului dumitale, tatăl meu, dîndu-mi socoteală de averea lui.

— Cui să dau socoteală, domnule Osbaldistone ? răspunse Rashleigh. Pot fi eu silit, ca unul ce fac parte din casa de negoț a tatălui dumitale, să-ți dau socoteală de măsurile ce le-am luat în acele afaceri care pot fi dovedite în toate privințele drept ale mele personale ? Desigur că nu, mai ales unui tînăr domn al cărui gust gingaș pentru literatură l-ar îndemna să privească astfel de socoteli cu scîrbă și neînțelegere.

— Zeflemeaua dumitale, domnule, nu este un răspuns ; nu te voi slăbi din ochi pînă ce nu vei da seama de totul, de înșelătoria pe care o pui la cale — vei merge cu mine în fața unui magistrat.

— Fie și așa, zise Rashleigh, făcînd un pas, doi, ca și cînd ar fi vrut să mă întovărășească ; apoi, oprindu-se adăugă : Dacă ar fi să fac după voia dumitale, ai vedea curînd care din noi doi are o pricină mai temeinică de a se teme de un magistrat. Dar n-am de gînd să-ți grăbesc ursita. Pleacă, tinere ! Petrece cum poți mai bine în lumea dumitale de închipuiri poetice și lasă afacerile omenești pe seama acelora care știu să le înțeleagă și să le îndure.

Cred că gîndul lui a fost să mă ațîțe, ceea ce a și reușit.

— Domnule Osbaldistone, zisei eu, tonul acesta nerușinat de calm nu îți este de nici un folos. Ar trebui să-ți dai seama că numele pe care-l purtăm amîndoi nu s-a lăsat niciodată batjocorit și nu înțeleg să fiu eu acela care să-l fac de batjocură.

— Îmi amintești, zise Rashleigh, cu o privire dintre cele mai dușmănoase, că a fost necinstit în persoana mea ! Îmi amintești de asemenea de cine ! Crezi că am uitat acea seară de la Osbaldistone Hall, cînd ai scăpat ieftin și nepedepsit, după ce ai făcut pe grozavul pe pielea mea ? Pentru acea insultă — care nu poate fi spălată decît prin sînge !... pentru faptul că de atîtea ori te-ai băgat în calea mea și de fiecare dată în dauna mea... pentru îndărătnicia nesăbuită cu care cauți să pui piedici planurilor mele, a căror însemnătate dumneata nici nu o cunoști și de care nici nu ești în stare a-ți da seama... pentru toate acestea, domnule, îmi datorești o socoteală lungă, a cărei zi de răfuială va veni foarte curînd.

— N-are decît să vină, îi răspunsei. Este binevenită și o aștept oricînd cu nerăbdare. Totuși, pari a fi uitat pricina de căpetenie a răfuielii — și anume aceea că am avut plăcerea să ajut bunul-simț și virtutea domnișoarei Vernon, pentru a o smulge din mrejele dumitale netrebnice.

Cred că ochii lui întunecați scăpărară vîlvătăi de foc la această ocară care nimerise drept în țintă ; totuși, glasul său își păstră același ton potolit și plin de înțelesuri, pe care-l avusese de la începutul convorbirii.

— Aveam alte gînduri în ceea ce te privește, tinere — fu răspunsul său ; mai puțin primejdioase pentru dumneata și mai potrivite profesiunii mele de acuma și educației mele de mai înainte. Dar văd că ții cu tot dinadinsul să ai parte de acea pedeapsă pe care necuviința dumitale copilărească o merită din plin. Urmează-mă într-un loc mai ferit, unde avem mai puțini sorți de a fi împiedicați să ne batem.

Îl urmai deci, neslăbind din ochi nici una din mișcările lui, căci îl credeam în stare de orice mîrșăvie. Ajunserăm într-un loc deschis, singuratic, orînduit după gustul olandezilor, înconjurat de un gard viu tuns și unde se

afla o statuie sau două. Eram cu ochii în patru, ceea ce mi-a prins cît se poate de bine, deoarece sabia lui Rashleigh era scoasă din teacă și cu vîrful în pieptul meu încă înainte de a mă descotorosi de pelerină sau de a-mi putea scoate sabia din teacă ; astfel că am scăpat cu viață numai sărind înapoi cîțiva pași. Deosebirea dintre cele două arme era în folosul lui Rashleigh, pentru că sabia lui, după cîte îmi amintesc, era mai lungă decît a mea și avea una din acele lame în trei muchii, ca de baionetă, care se poartă astăzi ; pe cînd a mea avea ceea ce se numea pe atunci o lamă saxonă — îngustă, subțire și cu două muchii, și mi-era mai puțin la îndemînă decît aceea a vrăjmașului meu. În celelalte privințe, eram destul de bine potriviți ; deoarece folosul pe care-l trăgeam cu dintr-o îndemînare și o vioiciune mai mare era cumpănit de puterea mai mare și de calmul lui Rashleigh. Într-adevăr, el lupta mai degrabă ca un demon, decît ca un om — cu o ură înverșunată și cu o sete de sînge, astîmpărată numai de acea liniște chibzuită, care făcea ca acțiunile-i cele mai ticăloase să pară încă mai ticăloase, prin aerul de dușmănie voită, ce le întovărășea. Răutatea vădită a scopului pe care-l urmărea nu-l făcuse să-și piardă sîngele rece nici o clipă și încercă toate fentele și tertipurile obișnuite în mînuirea sabiei, în timp ce se pregătea să sfîrșească lupta prin cea mai sîngeroasă ispravă.

Dinspre partea mea, lupta a fost susținută la început cu mai multă cumpătare. Mînia mea, deși vie, nu era dușmănoasă ; iar mersul de două-trei minute pînă la locul acela îmi dăduse răgazul de a mă gîndi că Rashleigh era nepotul tatălui meu și fiul unui unchi care, în felul său, fusese bun cu mine și, dacă ar fi fost răpus de mîna mea, aceasta nu ar fi pricinuit decît necaz în familie. De aceea, primul meu gînd a fost acela de a încerca să dezarmez pe potrivnicul meu, o manevră în care mă așteptam să întîmpin puține greutăți, încrezător fiind în dibăcia și în practica mea mai desăvîrșită. Descoperii însă că eram deopotrivă ; o lovitură sau două pe care le primii, și de ale căror urmări de-abia scăpai, mă siliră să fiu mai prevăzător în felul de a lupta. Încetul cu încetul, ura cu care Rashleigh căuta să-mi răpună viața mă întărîtă peste măsură și îi răspunsei la lovituri cu o înverșunare oarecum asemănătoare cu a lui ; astfel încît lupta părea într-adevăr a fi sortită unui sfîrșit nenorocit. Acest sfîrșit aproape că avu loc pe socoteala mea. Piciorul mi-a alunecat într-o fandare totală pe care am făcut-o împotriva adversarului meu și nu am putut să-mi revin destul de iute încît să parez împunsătura cu care el a răspuns loviturii mele. Totuși, această lovitură a lui Rashleigh nu a avut efect decît în parte, sabia lui trecînd prin vesta mea, atingîndu-mi ușor coastele și ieșind prin spatele hainei. Cu atîta vigoare fusese dată lovitura lui Rashleigh încît mînerul sabiei sale m-a izbit în piept cu destulă putere ca să-mi pricinuiască o durere mare și să mă facă să cred, pentru o clipă, că am fost rănit de moarte. Dornic de răzbunare, m-am lipit piept la piept cu potrivnicul meu, apucînd cu mîna stîngă mînerul sabiei sale și retrăgînd-o pe a mea, astfel încît să-l pot străpunge cu ea. Lupta pe viață și pe moarte a fost curmată de un om care s-a aruncat între noi cu putere și, împingîndu-ne de o parte și de alta, a strigat cu voce tare și poruncitoare :

— Cum ! Fiii unor tați care au supt de la același sîn să-și verse sîngele unul-altuia, de parcă ar fi străini ! Pe sufletul tatii, îl spintec în două pe acela care încearcă să mai miște !

Ridicai ochii, uimit. Cel care ne vorbea nu era altul decît Campbell. El avea o sabie lată, cu mînerul îmbrăcat în răchită, pe care o făcea să șuiere pe deasupra capului în timp ce vorbea, ca și cînd ar fi vrut să-și întărească spusele. Rashleigh și cu mine rămaserăm tăcuți și cu

privirea ațintită asupra acestui neașteptat intrus, care începu să ne mustre pe rînd :

— Crezi, domnule Francis, că vei izbuti să restabilești creditul tatălui dumitale, tăind gîtul vărului, sau pomenindu-te tăiat, în grădinile colegiului din Glasgow ? Sau, crezi dumneata, domnule Rashleigh, că oamenii își vor încredința viața și averea unuia care, după ce i s-au încredințat în taină mari interese politice, se poartă ca un derbedeu cherchelit ? Nu, n-ai nevoie să te uiți la mine așa de aspru și de încruntat, bre omule — dacă ești supărat, n-ai decît să-ți întorci paftaua de la cingătoare în spate.

— Te întreci cu măsura, văzînd împrejurarea în care mă găsesc, răspunse Rashleigh. Căci, altfel, nu ai fi cutezat să te amesteci într-o afacere care privește onoarea mea.

— Haida de ! Mă întrec cu măsura ! De ce m-aș întrece cu măsura ? Că ești un om mai bogat ca mine, domnule Osbaldistone, se prea poate ; că ești mai învățat ca mine, nu zic ba ; dar socot că nu ești un om mai zdravăn sau un gentleman mai bun ca mine, și mare veste va fi cînd voi afla că ești atît de bun. Și mă întreb cum de cutez ? Nu, zău, că mare cutezanță mai este ! Mă jur, așa cum vă văd și mă vedeți, că am avut mai mult de furcă decît oricare din voi doi și totuși nu m-am crezut prea grozav din pricina isprăvilor mele. Cred că nu m-aș înșela zicîndu-vă că, dacă aș avea sub picioare iarba cîmpului, în loc de caldarîm sau de pietrișul acesta care nu-i mai strașnic, v-aș face felul la amîndoi.

În acest răstimp, Rashleigh își stăpînise cu totul mînia.

— Vărul meu, zise Rashleigh, va recunoaște că el m-a împins la această ceartă. Nu eu am căutat-o. Îmi pare bine că a fost curmată înainte de a-i fi pedepsit mai sever îndrăzneala.

— Ești rănit, flăcăule ? mă întrebă Campbell, arătîndu-mi oarecare interes.

— De-abia o zgîrietură, răspunsei eu, cu care bunul meu văr nu ar fi avut prea mult timp să se laude, dacă nu ne-ai fi despărțit.

— Pe cinstea mea, adevărat este, domnule Rashleigh, zise Campbell, că fierul sabiei era să cunoască îndeaproape sîngele dumitale cel mai bun, cînd am oprit mîna dreaptă a domnului Frank. Așa că nu mai sta acolo, bre omule, uitîndu-te la mine ca o scroafă care cîntă din goarnă. Haide, vino să te plimbi cu mine. Am știri să-ți dau, și te vei răcori cum se răcorește terciul lui MacGibbon cînd îl pune pe prichiciul ferestrei.

— Să am iertare, domnul meu, zisei eu. Purtarea dumitale față de mine mi s-a părut prietenoasă în mai multe rînduri ; dar, nu trebuie și nu vreau să scap din ochi pe omul acesta pînă ce nu-mi predă hîrtiile pe care a pus mîna în chip necinstit și care îmi vor ajuta să fac față îndatoririlor tatălui meu.

— Ești zălud, bre omule, răspunse Campbell. Nu-ți folosește la nimic să vii după noi ; adineauri, îți ajungea un singur om și acuma îți trebuie să ai de-a face cu doi, ca să te potolești ?

— Și douăzeci, îi răspunsei, dacă-i nevoie !

Îl apucai de guler pe Rashleigh, care nu se împotrivi, ci spuse cu un fel de zîmbet disprețuitor :

— Îl auzi, MacGregor ! Își înfruntă soarta. Și dacă ea-l va lovi, va fi oare vina mea ? Mandatele sînt gata de pe acum și totul este pregătit.

Scoțianul era vădit tulburat. Privi în dreapta, în stînga, în fața și în spatele său, și apoi zise :

— Nu mă învoiesc nicidecum ca să pățească ceva pentru că sare în apărarea tatălui, care l-a făcut — și afurisiți fie, și de Dumnezeu și de mine, toate soiurile de magistrați, jurați, pîrgari, șerifi, ofițeri de poliție, polițai și asemenea alte spurcăciuni, care au fost ca pecinginea pe biata și bătrîna Scoție, de o sută de ani încoace ! Lumea era mai bună atunci cînd fiecare om își păzea avutul

cu pumnii și cînd țara nu era răvășită de mandate, popriri, expertize și alte înșelătorii de soiul acesta. Îți zic încă o dată : cugetul nu mă lasă să văd pe acest flăcău nevinovat pățind ceva, mai ales dintr-o pricină ca aceasta ; mai degrabă aș vrea să vă văd luîndu-o iarăși de la cap și bătîndu-vă ca doi oameni cinstiți și cumsecade.

— Cugetul dumitale, MacGregor ! zise Rashleigh. Uiți de cît timp ne cunoaștem !

— Da, cugetul meu ! răspunse din nou Campbell, sau MacGregor, sau oricare i-ar fi fost numele. Am și eu așa ceva, domnule Osbaldistone ; ba se prea poate să am o conștiință mai vrednică decît a dumitale. Cît despre faptul că ne cunoaștem unul pe altul — dacă știi ceea ce sînt, știi și ceea ce m-a silit să ajung la ceea ce sînt ; și orice ai crede, nu m-aș da nici pe cel mai mîndru dintre impilatorii care m-au făcut să iau calea codrului. Iar ceea ce ești dumneata, domnule Rashleigh, și pricina de a fi cum ești, înseamnă o răfuială dintre inima dumitale și judecata de apoi. Acuma, domnule Francis, dă-i drumul la guler ; pentru că adevărat este ceea ce zice, anume că te afli în mai mare primejdie decît dînsul, din partea unui magistrat, și de-ar fi cauza dumitale dreaptă ca săgeata, acesta ar găsi mijlocul de a o face să pară strîmbă. Așa că, sloboade-i ceafa, precum ți-am zis !

Își însoți cuvintele cu o mișcare atît de bruscă și neașteptată, încît îl liberă pe Rashleigh din prinsoarea mea și, punînd mîna pe mine cu toată puterea-i herculeană, deși mă zbăteam cît puteam, strigă :

— Spală putina, domnule Rashleigh. Arată că o pereche de picioare prețuiește cît două perechi de brațe ; ai mai făcut-o și pînă acuma.

— Îi poți mulțumi acestui domn, vere, zise Rashleigh, dacă las o parte din datoria mea neplătită ; și dacă te părăsesc acum, este numai cu speranța că ne vom întîlni în curînd iarăși, fără ca să mai fim întrerupți.

Își ridică sabia, o șterse, o băgă în teacă și se pierdu printre tufișuri.

Scoțianul, în parte prin forță, în parte prin vorbe, mă împiedică să-l urmez ; într-adevăr, începeam și eu să cred că nu ar fi avut nici un rost.

— Pe pîinea cea de toate zilele, zise Campbell, cînd văzu că mă hotărîsem să mă liniștesc, după ce mă zbătusem de cîteva ori, în timp ce el îmi arătase multă răbdare ; n-am văzut în viața mea un voinic așa zănatic ! I-aș fi dat una să mă pomenească, pînă și celui mai tare om din ținut, dacă mi-ar fi dat atît de furcă, pe cît mi-ai dat dumneata ! Ce-ai fi vrut să faci ? Să-l urmezi pe lup în vizuina lui ? Ți-o spun eu, bre omule, că ți-a pregătit capcana — a pus mîna pe Morris acela, ca să răscolească din nou vechea poveste, și nu poți să te aștepți la nici un ajutor din partea mea, aicea, ca cel de care ai avut parte în fața judecătorului Inglewood. Nu-i prea sănătos pentru mine să ies în calea acestor dregători whigi. Acum, du-te acasă ca un băiat cuminte și ferește-te din calea valului. Păzește-te să te vadă Rashleigh, sau Morris, sau dobitocul acela de MacVittie. Nu uita cătunul din Aberfoil, cum ți-am mai spus-o și înainte, și crede-mă, pe cuvîntul meu de gentleman, că nu voi îndura să te văd nedreptățit. Dar ține-te liniștit pînă ce ne vom întîlni iarăși. Eu mă duc să-l scot pe Rashleigh din oraș, înainte de a se întîmpla ceva și mai rău, că totdeauna se bagă unde poate cășuna răul cuiva. Nu uita cătunul din Aberfoil.

Făcu stînga împrejur și mă lăsă singur să mă gîndesc la ciudatele întîmplări care se petrecuseră. Prima grijă a fost să-mi orînduiesc ținuta și să-mi reiau pelerina, punînd-o astfel, încît să ascundă sîngele, care îmi curgea din partea dreaptă a pieptului. De-abia făcusem aceasta, cînd se terminară orele de cursuri de la colegiu și grădina începu să se umple de pîlcuri de studenți. O părăsii, deci, cît mai repede : în drum spre domnul Jarvie, a cărui oră de prînz se apropia, mă oprii la o dugheană neînsemnată,

a cărei firmă arăta că proprietarul ei este Cristofor Nielson, chirurg și spițer. Cerui unui băiețaș, care pisa ceva într-o piuliță, să-mi mijlocească o întrevedere cu acest om învățat. El deschise ușa odăii din fund, unde găsii un om mai în vîrstă, destul de vioi, care dădu cu neîncredere din cap la povestirea pe care o născocii, cum că aș fi fost rănit întîmplător, cînd se rupsese vîrful floretei mînuită de potrivnicul meu, în timpul unui exercițiu de scrimă. După ce mi-a pus o oblojeală și un medicament oarecare pe neînsemnata-mi rană, îmi zise :

— Vîrful floretei care a pricinuit această rană nu a fost niciodată învelit. A ! Sîngele tinereții, sîngele tinereții ! Dar noi, chirurgii, sîntem de felul nostru oameni discreți. Dacă n-ar fi sînge cald și sînge rău, ce s-ar face cele două facultăți cu oameni învățați ?

Cu aceste cuvinte de morală, îmi dădu drumul să plec ; și am avut foarte puțin de suferit de pe urma zgîrieturii pe care o primisem.

CAPITOLUL XXVI

În munți stîncoși și aspri, un neam de fier trăiește ;
Care pe blînzii locuitori din șes îi dușmănește
. . . .
Cu-ncredere în forța, ce-și are ca izvor
Pietroase metereze, ce mîndre-l înconjor.
Sălaș al libertății ce singur și-a ales,
Trufaș disprețuiește belșugul de la șes.

J. GRAY

— De ce ai întîrziat atîta ? zise domnul Jarvie, în timp ce intram în salonul-sufragerie al cinstitului pîrgar. A bătut ora unu de mai bine de cinci minute. Mattie a venit de două ori pînă acum cu mîncarea pînă la ușă ; ai noroc că-i vorba de un cap de batal, care poate întîrzia fără să se strice. Un cap de oaie fiert prea mult este otravă curată, cum obișnuia să zică vrednicul meu tată. Îi plăceau mult urechile, Dumnezeu să-l ierte.

I-am cerut scuze, așa cum se cuvenea, pentru lipsa de punctualitate și ne așezarăm curînd la masă ; domnul Jarvie, care ședea în capul mesei, se arăta vesel și primitor, dar ne silea, pe Owen și pe mine, să gustăm ceva mai mult din mîncărurile scoțiene, cu care era încărcată masa, decît era pe placul nostru, obișnuiți fiind cu mîncărurile sudice. M-am descurcat destul de bine, avînd acele deprinderi ale omului de lume, care îți îngăduie să te sustragi prigonirilor făcute cu gînd bun. În schimb, era destul de hazliu să-l privești pe Owen, ale cărui idei despre buna-

cuviinţă erau mai puţin mlădioase şi mai formale — cum, dornic să-şi arate respectul faţă de prietenul firmei, ascultîndu-i toate poruncile, înfuleca, într-adevăr cu o resemnare îndatoritoare, bucată după bucată de lînă pîrlită şi susţinea că este deosebit de bună, pe un ton în care scîrba aproape că întrecea buna-cuviinţă.

După ce se strînse masa, domnul Jarvie ne pregăti cu mîna lui un mic bol de punch cu rachiu, primul pe care aveam fericirea să-l văd.

— Lămîile, ne asigură el, sînt de la mica mea fermă de colo aşa (arătîndu-ne, prin săltarea umerilor, că este vorba de Indiile Apusene) şi am învăţat meşteşugul de a pregăti băutura de la bătrînul căpitan Coffinkey, care, la rîndul lui, o cunoştea — aici ne vorbi în şoapte — ca mai toată lumea, de la piraţi. Dar e o băutură straşnică, zise el, umplîndu-ne paharele, şi deseori marfa bună o cumperi de la o dugheană proastă. Cît despre căpitanul Coffinkey, era un om de treabă atunci cînd l-am cunoscut numai că obişnuia să înjure grozav. Acum a murit şi trebuie să dea socoteală în altă parte ; numai de i-ar primi-o — numai de i-ar primi-o !

Băutura, pe care o găsirăm cît se poate de plăcută la gust, duse la un lung schimb de păreri între Owen şi gazda noastră cu privire la dezvoltarea comerţului între Glasgow, coloniile britanice din America şi Indiile Apusene, prilejuită de unirea Scoţiei cu Anglia, precum şi cu privire la posibilitatea oraşului Glasgow de a trimite marfă pe placul acestor pieţe. Domnul Jarvie răspunse, cu multă însufleţire şi repeziciune, unui cuvînt de îndoială, aruncat de Owen, asupra greutăţii de a trimite marfă în America fără a cumpăra o parte din Anglia.

— Nu, nu, domnule, noi putem sta pe picioarele noastre, noi putem trăi din ce avem, fără a lua de la alţii. Avem stofele noastre de Stirling, ţesăturile de Musselburgh, ciorăpăria de Aberdeen, muselinurile de Edinburgh, apoi mărfurile noastre de lînă ; şi avem pînzeturi

de toate soiurile, mai bune şi mai ieftine decît ce aveţi chiar la Londra — şi putem cumpăra mărfurile dumneavoastră din nordul Angliei, cum sînt cele de la Manchester, cele de la Sheffield şi ceramica de la Newcastle, cel mult la preţul cu care le cumpăraţi dumneavoastră de la Liverpool. Sîntem pe cale să facem treabă bună şi cu bumbăcăria şi tulpanurile. Nu, nu, lasă scrumbiile să atîrne de cap şi oaia de pulpă şi vei găsi, domnul meu, că noi, cei din Glasgow, nu sîntem prea în urmă ca să vă putem ajunge. Aceasta nu prea te interesează, domnule Osbaldistone (băgînd de seamă că nu mai spusesem nimic de cîtva timp), dar, ştii cum este : tot ţiganul îşi laudă ciocanul.

Îi cerui iertare, arătînd că împrejurările întristătoare în care mă găsesc şi ciudatele întîmplări din dimineaţa aceea făcuseră să-mi zboare aiurea gîndurile şi să nu urmăresc cele spuse. În acest chip am găsit ce căutam : prilejul de a povesti cele întîmplate, desluşit şi fără a fi întrerupt. N-am pomenit nimic, însă, despre rana pe care o primisem, deoarece nu o socoteam vrednică de a fi luată în seamă. Domnul Jarvie ascultă cu multă luare-aminte, părînd că povestea mea îl interesează, clipind din micii lui ochi cenuşii, prizînd tabac şi neîntrerupîndu-mă decît prin exclamaţii scurte. Cînd ajunsei să-i povestesc despre luptă, la care Owen îşi împreună mîinile şi îşi ridică privirea spre cer, întruchipînd o îndurerată uimire, domnul Jarvie îmi curmă povestirea, izbucnind :

— Rău ai făcut — foarte rău. A trage sabia asupra unei rude este oprit de legile sfinte şi de cele omeneşti ; a trage sabia pe străzile unui oraş regal, se poate pedepsi cu amendă şi închisoare, căci nici grădinile colegiului nu sînt cruţate de aceste legi şi eu cred că ar trebui să fie un loc de linişte şi odihnă. Nu s-a dat colegiului şase sute de lire pe an din veniturile Episcopiei (arză-i-ar focul pe toţi episcopii, cu neamul şi cu veniturile lor !), nici n-au în folosinţă clădirea Arhiepiscopatului din

Glasgow, ca să lase oamenii să se dueleze în grădinile lor, sau tinerimea zburdalnică să se bată cu zăpadă, cum fac uneori, astfel că Mattie și cu mine, cînd trecem pe acolo, sîntem siliți să facem o reverență sau o plecăciune, ca să nu ne trezim cu capetele sparte. Zău că ar trebui luate măsuri [1]. Dar, dă-i înainte cu povestea dumitale. Ce s-a întîmplat după aceea ?

Cînd îi vorbii de ivirea domnului Campbell, Jarvie se ridică foarte mirat de pe scaun și începu să umble prin odaie, exclamînd :

— Iar Robin ! Zău că e nebun Robin ; e curat zălud, ba și mai rău. Îl vor spînzura și își va face de rîs toate neamurile ; să vedeți dacă nu se va întîmpla așa. Tatăl meu, sindicul, i-a țesut prima pereche de ciorapi — ciudat, mă tot gîndesc că sindicul Treeplie, frînghierul, îi va răsuci ultima cravată. Da, da, bietul Robin a pornit pe calea spînzurătorii, așa cum se poartă. Dar haide acum, haide să auzim și sfîrșitul poveștii.

Am povestit întreaga pățanie, cît de amănunțit am putut ; dar domnul Jarvie tot găsea că lipsește cîte ceva ca să fie mai deslușită, așa că am fost nevoit ca în silă să-i înșir de la început toată povestea cu Morris și întîlnirea mea cu Campbell în casa judecătorului Inglewood. Domnul Jarvie ascultă toate acestea cu multă luare-aminte și rămase tăcut cîtva timp încă după ce îmi încheiai povestirea.

— Despre toate aceste chestiuni, trebuie să-ți cer acum sfatul dumitale, domnule Jarvie, sfat care, fără îndoială, îmi va arăta cum pot lucra mai bine în folosul tatălui meu și al onoarei mele.

[1] Băieții din Scoția obișnuiau odinioară să facă un fel de saturnale, atunci cînd era zăpadă, lovind pe trecători cu bulgări de omăt. Cei care erau ținta acestor glume supărătoare, erau iertați dacă făceau, femeile o reverență, iar bărbații o plecăciune. Numai cei refractari erau bătuți cu bulgări de omăt (n.a.).

— Ai dreptate, tinere, ai dreptate, zise pîrgarul. E bine să asculți de sfatul celor mai în vîrstă și mai înțelepți ca dumneata, și să nu fii ca nelegiuitul Roboam, care a lăsat sfatul ce i-l dăduseră bătrînii sfetnici ce stătuseră la picioarele tatălui său, Solomon, și s-a sfătuit cu tinerii fără minte [1], așa cum bine a spus reverendul Meiklejohn în predica asupra acestui capitol din Biblie : fără îndoială, bătrînii se pătrunseseră de înțelepciunea lui Solomon. Dar nu vreau să aud nimic despre onoare ; aici nu știm nimic decît despre credit. Onoarea ucide și varsă sînge sau umblă pe străzi, făcînd pozne, pe cînd creditul este un om cinstit și cumsecade, care stă acasă și face să sune arginții.

— Desigur că așa e, domnule Jarvie, zise prietenul nostru Owen. Creditul este totul ; și dacă l-am putea salva, oricare ar fi scontul !

— Ai dreptate, domnule Owen, ai dreptate ; vorbești bine și cu înțelepciune ; nădăjduiesc că bilele își vor atinge ținta, deși deocamdată merg cam pe de lături. Dar, vorbind de Robin, sînt de părere că el îl va ajuta pe acest tînăr, dacă îi stă în putință. Are inimă bună, bietul Robin ; deși am pierdut vreo două sute de lire într-o afacere mai veche cu el, și nici nu mă prea aștept să mai văd mia de lire scoțiene pe care mi-o făgăduiește din cînd în cînd, totuși nu pot spune că Robin nu se poartă cinstit cu oamenii.

— Va să zică, trebuie să-l socotesc ca pe un om cinstit ? îl întrebai.

— Hm ! răspunse Jarvie, cu un fel de tuse precaută. Da, are un fel de cinste de muntean — e cinstit în felul său, cum se zice. Tatăl meu, sindicul, obișnuia să rîdă cînd îmi povestea cum s-a născut această zicală. Un anume căpitan Costlett se bătea cu pumnii în piept, lăudîndu-se de credința lui față de regele Charles : grefierul Pettigrew (vei fi auzit multe povești despre el) l-a întrebat în ce

[1] *Vechiul Testament*. Cartea I-a a Împăraților, 12, 8 (n.t.).

chip slujea pe rege, atunci cînd se lupta împotriva lui la Worcester, în armata lui Cromwell ; căpitanul Costlett, care nu se lăsa cu una, cu două, a spus că îl slujea în felul său. Preacinstitul meu tată obişnuia să facă mare haz de acest răspuns. Şi aşa s-a născut zicala.

— Dar, crezi dumneata, zisei eu, că mă va putea sluji în felul său ? Şi că ar trebui să mă încumet a mă duce în locul unde mi-a dat întîlnire ?

— Vorbind drept şi deschis, merită să încerci. Singur îţi dai seama că este o oarecare primejdie ca să rămîi aici. Ticălosul de Morris a obţinut o slujbă la vama din Greenock — acesta e un port pe Firth, nu departe de aici ; toată lumea îl ştie că are două picioare, un cap de gîscă şi o inimă de găină ; umblă pe cheiuri, plictisind lumea cu permise, certificate şi adeverinţe de vamă şi prostii de soiul acesta ; totuşi, dacă depune o plîngere — fără îndoială că un magistrat care îşi face datoria trebuie să-i dea curs, şi s-ar putea să fii închis între patru ziduri, lucru care ar fi rău venit pentru afacerile tatălui dumitale.

— Adevărat, răspunsei ; dar, cum îl pot sluji, părăsind oraşul Glasgow, care se prea poate să fie teatrul vicleşugurilor lui Rashleigh şi să mă dau pe mîna unui om de credinţă îndoielnică, despre care nu ştiu decît că se teme de justiţie şi că are, fără îndoială, pricini temeinice pentru aceasta ; şi care, într-un scop tainic şi poate primejdios, s-a înfrăţit şi legat cu însuşi fiinţa aceea care urmăreşte a fi unealta prăbuşirii noastre.

— A ! Dar îl judeci cu prea mare asprime pe Rob, zise pîrgarul, îl judeci cu prea mare asprime. Bietul băiat ! Adevărul este că nu cunoşti nimica despre ţinuturile noastre de dealuri sau de munte, cum le zicem noi. Acolo totul este altfel decît cum ştim noi ; nu există curţi de justiţie pe acolo, nici magistraţi care să poarte degeaba sabie ca vrednicul sindic, fie-i ţărîna uşoară, şi chiar ca mine, aş putea zice, şi ca alţi magistraţi din acest oraş.

Acolo, cînd proprietarul dă o poruncă, omul trebuie să se supună cu ochii închişi : nu au altă lege decît lungul pumnalului — sabia este reclamantul, cum îi ziceţi dumneavoastră englezii, iar scutul este apărătorul. Dreptatea este de partea celui mai tare — aşa sună pledoaria munteană.

Owen gemu adînc ; iar eu trebuie să recunosc că această descriere nu mi-a mărit prea mult dorinţa de a mă încumeta să merg într-o ţară atît de nelegiuită, aşa cum se arăta acest ţinut scoţian de munte.

— Acuma, domnul meu, zise Jarvie, află că noi nu prea vorbim despre aceste lucruri, deoarece sîntem obişnuiţi cu ele ; dar, la ce folos să-ţi ponegreşti singur ţara şi să-ţi faci de rîs neamurile, mai ales faţă de sudici şi de străini ? Urîtă-i pasărea care îşi spurcă singură cuibul.

— Fără îndoială, domnul meu, dar dat fiindcă sînt împins de nevoi să-ţi cer aceste lămuriri şi nu o fac dintr-o curiozitate deşartă, nădăjduiesc că nu te vei supăra dacă mai stărui a-ţi cere noi desluşiri. Voi avea de furcă, în interesul tatălui meu, cu mai mulţi oameni din aceste sălbatice ţinuturi şi trebuie să mă bizui pe înţelepciunea şi experienţa dumitale, pentru a-mi putea da seama de ceea ce trebuie să fac.

Aceste cuvinte de tămîiere nu au fost zadarnice.

— Experienţă ! zise pîrgarul, da, am ceva experienţă, fără îndoială, şi am învăţat să şi chibzuiesc lucrurile. Da, şi fiindcă stăm de vorbă în tihnă, numai între noi, am făcut şi unele cercetări prin Andrei Wylie, fostul meu secretar ; el lucrează acum la MacVittie & Co. — ceea ce nu-l împiedică să vie să ciocnească un pahar sîmbetele după-amiază cu fostul său stăpîn. Dacă eşti atît de dornic să te călăuzeşti după sfaturile unui ţesător, nu sînt eu acela care să refuze pe fiul unui vechi tovarăş de afaceri şi nici tatăl meu sindicul nu ar fi făcut-o, înaintea mea. M-am gîndit uneori că aş putea lumina pe ducele de Argyle, sau pe fratele său, lordul Ilay (căci de ce ar sta

lumina ascunsă sub oboroc ?). Dar asemenea mărimi nu țin seama de oameni ca mine, un sărman țesător, ei prețuiesc mai mult persoana decît fapta. De atîta rău, de atîta rău să am eu parte. Nu că aș vrea să-l vorbesc de rău pe acest MacCallum More... „Nu blestema pe cei bogați în camera ta de culcare, zicea fiul lui Șirach, pentru că pasărea cerului va duce cuvintele și zidurile au urechi".

Curmai această introducere, prin care domnul Jarvie tindea să devină cam încîlcit, rugîndu-l să se încreadă în domnul Owen și în mine, putînd avea toată nădejdea în discreția și în tăcerea noastră.

— Nu-i asta pricina, îmi răspunse, căci nu mă tem de nimeni. De ce m-aș teme ? Eu nu trădez pe nimeni. Numai că acești munteni au brațul lung, și mi se întîmplă din cînd în cînd să mă duc prin munți să mai îmi văd neamurile și n-aș vrea să mă stric cu vreunul din clanul lor. Să lăsăm acestea și să-ți spun mai departe... Trebuie să înțelegi că tot ceea ce îți spun se întemeiază pe cifre, care, după cum știe domnul Owen de colea, este singurul izvor adevărat și de netăgăduit al cunoștințelor omenești.

Owen se grăbi să-și dea încuviințarea pentru o părere atît de apropiată de părerile sale și vorbitorul zise mai departe :

— Aceste ținuturi muntoase ale noastre, *highlands* cum le zicem noi, sînt, domnilor, un fel de lume sălbatică cu totul deosebită, plină de culmi și văi, de păduri, peșteri, lacuri, rîuri și munți, atît de înalți încît chiar dracul și-ar osteni aripile zburînd pînă în vîrful lor. În acest ținut și în insule, care nu sînt decît cu puțin mai bune, sau, ca să vorbim drept de tot, sînt și mai rele ca țărmul, se găsesc ca la vreo două sute treizeci de parohii, împreună cu cele din insulele Orkneys, unde nu știu dacă se vorbește sau nu limba gaelică, dar e sigur că nu sînt civilizate. Acuma,

domnilor, să socotim pe deasupra că fiecare parohie are cel puțin opt sute de suflete, fără să punem copiii sub nouă ani. Dacă adăugăm încă o cincime pentru copiii de nouă ani și cei sub această vîrstă, întreaga populație se ridică la — să adăugăm o cincime la opt sute, care este înmulțitorul, iar deînmulțitul fiind două sute treizeci...

— Produsul este două sute treizeci de mii, zise domnul Owen, peste măsură de încîntat de aceste statistici ale domnului Jarvie.

— Exact, domnule Owen, cît se poate de exact ; iar forța armată a acestui ținut, dacă ar fi chemați toți cei care pot lua arma în mînă, între optsprezece și cincizeci și șase de ani, nu s-ar ridica la mai puțin de cincizeci și șapte de mii cinci sute de oameni. Acuma, domnul meu, adevărul adevărat și totodată de plîns este că nu se găsește de lucru sau măcar ceva care să se asemene cu lucrul, nici măcar pentru jumătate din aceste biete ființe ; adică plugăria, pășunatul, pescuitul și alte feluri de îndeletniciri cinstite din ținut nu pot da de lucru nici măcar unei jumătăți din populație, chiar dacă nu s-ar pripi cu munca. Dar, slavă Domnului, ei lucrează de parcă plugul sau hîrlețul le-ar frige degetele. Bine, vra să zică această jumătate din populație fără lucru se ridică la...

— La o sută cincisprezece mii de suflete, zise Owen, aceasta fiind jumătatea produsului de mai înainte.

— Așa-i, domnule Owen, așa-i, în această jumătate pot fi douăzeci și opt de mii șapte sute de vlăjgani, în stare de a purta arme ; ei poartă aceste arme și nu vor să vadă sau să se atingă de vreun mijloc cinstit de a-și agonisi viața, chiar de ar putea să-și găsească unul — ceea ce din păcate nu pot.

— Dar este oare cu putință, domnule Jarvie, întrebai eu, ca aceasta să fie imaginea unei părți atît de însemnate a insulei britanice ?

— Da domnul meu, și ți-o pot dovedi limpede ca lumina zilei. Să zicem că fiecare parohie folosește, în mij-

locul, cincizeci de pluguri — ceea ce este mult față de țărîna păcătoasă, pe care trebuie s-o are bieții oameni, și să mai zicem că poate exista pășunat îndeajuns pentru caii de plug, pentru boi și pentru vreo patruzeci-cincizeci de vaci ; apoi, pentru grija plugarilor și a vitelor, să punem șaptezeci și cinci de familii cu cîte șase suflete fiecare și să mai punem încă cincizeci de la noi, ca să avem un număr rotund — iată că ai cinci sute de suflete, jumătate din populația parohiei, lucrînd și trăind într-un fel oarecare, cu sorți de a putea mînca terci și lapte acru ; dar, aș fi bucuros să știu, ce trebuie să facă ceilalți cinci sute ?

— Pentru numele lui Dumnezeu ! zisei eu, ce *fac* ceilalți, domnule Jarvie ? Mă cutremur cînd mă gîndesc la soarta lor.

— Domnul meu, răspunse pîrgarul, te-ai cutremura și mai mult dacă ai trăi printre ei. Dacă admitem că jumătate din această jumătate ar putea agonisi cîte puțin, lucrînd cinstit la șes, secerînd în timpul recoltei, intrînd ca ciobani, cosind fînul și altele de soiul acesta, mai ai cîteva sute și chiar mii de vlăjgani munteni cu picioare lungi, care nu vor nici să lucreze și nici să piară de foame și atunci umblă cerșind sau amenințînd pe cunoștințele lor mai îndestulate, sau ascultînd poruncile proprietarului, fie bune, fie rele. Mai ales, sute și sute se îndreaptă spre granițele țării de jos, unde au pe ce pune mîna, și trăiesc din furtișaguri, tîlhării, furturi de vite și astfel de prădăciuni ! Lucru de plîns în orice țară creștină — mai ales că ei se laudă cu asemenea isprăvi și socotesc că a fugări vite (ceea ce în scoțiană înseamnă a fura o cireadă) este un fapt de bărbăție și de vitejie, și mai pe potriva unor oameni dibaci (căci așa se pretind tîlharii), decît să agonisească simbria pe o zi de muncă cinstită. Proprietarii sînt tot așa de înrăiți ca și prostimea ; chiar dacă nu-i îndeamnă pe tinerii haidamaci să meargă să tîlhărească și să fure, nici nu-i opresc de la aceasta, fir-ar de cap

să le fie ! Ba îi ascund sau îi lasă să se ascundă ei, în pădurile, munții și întăriturile lor, ori de cîte ori se întîmplă. Fiecare din ei întreține pe atîția care îi poartă numele sau sînt din *clanul* lui, cum zicem noi, cîți pot trăi din jafuri și din hoții, sau, ceea ce este același lucru, cîți pot în orice chip cinstit sau necinstit să se întrețină singuri. Și iată-i cu flinte și pistoale, săbii și pumnale, gata să tulbure liniștea țării, de cîte ori vrea proprietarul. Iată, acesta-i necazul ținuturilor de munte, care sînt și au fost, de mai bine de o mie de ani, sălașul oricărei cete de nemernici, fără lege și fără credință, ce a tulburat vreodată un ținut așezat, liniștit și cu frica lui Dumnezeu, ca acesta al nostru din apus.

— Și, mă rog, această rubedenie a dumitale și prieten al meu este și el unul din acei mari proprietari, care întrețin cetele înarmate de care e vorba ? întrebai eu.

— Nu, nu, zise pîrgarul Jarvie ; el nu este una din mărimi, sau căpetenii, cum li se zice. Deși este de neam bun și se trage de-a dreptul din bătrînul Glenstrae... îi cunosc eu moșii și strămoșii... într-adevăr este o rudă apropiată a mea și, după cum ți-am mai spus, de bun sînge scoțian, chiar dacă mie nu prea îmi pasă de aceste prostii... e ca chipul lunii în apă... urzeală și bătătură stricată, cum zicem noi... dar aș putea să-ți arăt scrisori de la tatăl său, care era strănepotul lui Glenstrae, către tatăl meu, sindicul Jarvie (fie-i țărîna ușoară !), începînd cu : „Iubitul meu sindic“ și sfîrșind cu : „Al dumitale văr iubitor și supus“... Sînt aproape toate privitoare la bani împrumutați, așa încît bunul sindic care s-a prăpădit le păstra ca acte și dovezi, că era un om tare grijuliu.

— Atunci, dacă nu este unul din acei șefi sau cîrmuitori patriarhali, reluai eu, despre care l-am auzit vorbind pe tatăl meu, totuși, presupun că acest neam al dumitale are cel puțin un cuvînt de spus în ținutul de la munte, nu-i așa ?

— De asta poți fi sigur ; nu este nici un nume mai bine cunoscut, între Lennox și Breadalbane. Robin a fost odată un negustor de vite, înstărit și muncitor, cum nu găsești altul între zece mii. Era mai mare plăcerea să-l vezi cu plaidul pe umăr, cu încălțările lui, cu scutul atîrnat de spate, cu sabie și pumnal la cingătoare, mînînd din urmă o sută de boi de munte, ajutat de zece-doisprezece vlăjgani, tot atît de sălbatici și nețesălați ca și vitele pe care le mînau. Era îndatoritor și drept în negustoria lui și, dacă socotea că acela care cumpărase de la el făcuse o tocmeală proastă, îi dădea înapoi cîte un ban să-l despăgubească. Știu eu că s-a întîmplat să dea înapoi și cinci șilingi dintr-o liră.

— Douăzeci și cinci la sută, zise Owen ; e un scont cam ridicat.

— El totuși îi dădea, domnul meu, așa cum îți spun ; mai ales dacă acel cumpărător era om sărman și nu ar fi putut îndura o pagubă. Dar au venit timpuri grele și Rob era prea îndrăzneț. N-a fost vina mea însă — n-a fost vina mea ; nu mă poate învinui pe mine. Eu l-am prevenit. Atuncea creditorii, mai ales unii din vecinii mai puternici, au pus mîna pe avutul și pămîntul său ; și se zice că nevastă-sa a fost izgonită din casă pe coclauri, după ce fusese și batjocorită. Rușine să le fie ! Fi-le-ar de cap să le fie ! Eu sînt om pașnic și magistrat, dar dacă s-ar fi purtat cineva cu fetișcana asta de slujnică pe care o am, cu Mattie, cum s-a purtat cu nevasta lui Rob, cred că sabia pe care tatăl meu, sindicul, a purtat-o la bătălia de la podul Bothwell, ar fi ieșit din teacă. Ei bine, cînd Rob s-a întors acasă și a găsit prăpăd — Doamne ferește ! — acolo unde lăsase belșug, cătă spre miazănoapte, miazăzi, apus și răsărit și nu știu încotro să meargă ; nici speranță, nici adăpost, nici unde se aciui ; atunci și-a tras bereta pe frunte, și-a încins sabia la șold, a luat calea codrilor și așa a ajuns haiduc.

Glasul bunului cetățean fu înecat de zbuciumul simțămintelor sale. Deși el căută să arate că nu prețuiește neamul din care se trăgea vărul său muntean, era vădit că, în taină, se fălea cu această legătură de rubedenie, vorbea despre prietenul său, în zilele-i îmbelșugate, cu o revărsare de dragoste, care îi mărea încă și mai mult durerea pricinuită de nenorocirile lui, precum și părerea de rău pentru urmările acestor nenorociri.

— Astfel ispitit și împins de deznădejde, zisei eu, văzînd că domnul Jarvie nu mai urma cu povestirea lui — presupun că vărul dumitale deveni unul din acei prădători despre care ne-ai vorbit ?

— Nu a ajuns chiar atît de rău, răspunse el, nu chiar atît de rău, și nici așa de fățiș ; dar începu să perceapă *black-mail* [1] pe o scară mult mai mare și mai întinsă decît se făcuse pînă în zilele noastre în tot ținutul Lennox și Menteith, și chiar pînă la porțile castelului din Stirling.

— Black-mail ? Nu înțeleg ce vrei să spui prin aceasta, răspunsei eu.

— Păi, să vezi : Rob a adunat curînd o ceată de berete albastre în jurul lui, căci poartă un nume strașnic și bine cunoscut în țară, un nume care și-a făurit un loc de cinste încă de mulți ani, în războaiele duse împotriva regelui și a parlamentului, și chiar împotriva bisericii, după cîte știu. Un nume vechi și cinstit, în pofida înverșunării cu care au încercat unii să-l ponegrească, să-l doboare și să-l oropsească. Mama mea a fost din neamul MacGregor și n-are decît să afle oricine... Așa că Rob s-a găsit curînd în capul unei cete de voinici ; cum îl îndurera (zicea el) să vadă atîtea jafuri și hoții și prădăciuni la miazăzi de ținutul cel muntos, Rob se legă față

[1] *Black-mail* — pe vremuri, tribut cerut de pirați în schimbul protecției și imunității pe care ți-o asigurau. Astăzi, echivalent cu șantaj (n.t.).

de arendași și răzeși ca, în schimbul plății a patru lire scoțiene din fiecare venit de o sută de lire, ceea ce, fără îndoială, nu era prea mult, să nu se atingă nimeni de ei ; numai să-l înștiințeze pe el. Chiar dacă omul ar pierde datorită jăcmănelii numai o copită de dobitoc, Rob se lega să o găsească sau să-l despăgubească în bani. Și s-a ținut de cuvînt — nu pot zice că nu s-a ținut de cuvînt — toată lumea recunoaște că Rob se ține de cuvînt.

— Acesta este un contract de asigurare foarte ciudat ! zise domnul Owen.

— E curat împotriva legii noastre, trebuie s-o recunosc, zise Jarvie, curat împotriva legii ; cei care percep *black-mail* și cei care îl plătesc sînt și unii și alții pasibili de pedeapsă ; dar, dacă legea nu-mi poate apăra saivanul și grajdul, de ce nu m-aș înțelege cu un gentleman muntean care mi le poate apăra ? Răspunde-mi la asta.

— Dar, întrebai eu, domnule Jarvie, acest contract cu black-mail cum îi zici dumneata, încheiat de stăpînul sau arendașul care plătește asigurarea, este într-adevăr cu totul nesilit ? Sau, ce se întîmplă în cazul cînd cineva refuză să plătească acest bir ?

— Ehei, flăcăule ! zise pîrgarul rîzînd și amenințîndu-mă cu degetul ; crezi că m-ai încurcat cu asta. Pe cinstea mea, aș sfătui pe orice prieten al meu să se înțeleagă cu Rob ; pentru că, oricît s-ar păzi și orice ar face, sigur că n-ar scăpa de jecmăneală, atunci cînd vin nopțile cele lungi. Unii din familia Grahame și Cohoon s-au împotrivit ; dar, ce s-a întîmplat ? Și-au pierdut toate cirezile, chiar din prima iarnă ; așa încît, cei mai mulți socotesc că-i mai bine să închei tîrgul cu Rob. El se poartă bine cu cei care știu să se poarte cu el ; dar, dacă e să-l înfrunți, mai bine înfrunți chiar pe dracul.

— Datorită isprăvilor de acest soi, zisei eu, bănuiesc că s-a făcut pasibil de a fi pedepsit de legile țării ?

— Pasibil ? Da, poți spune așa ; gîtul său ar cunoaște greutatea picioarelor lui, dacă s-ar putea pune mîna pe Rob. Are însă prieteni buni printre mărimi : aș putea să-ți povestesc despre o familie de vază, care îl susține pe cît se poate, fără să se compromită, numai ca să-l țină ca un ghimpe în coasta alteia. Apoi, el mai este și cel mai iscusit și mai isteț voinic care s-a îndeletnicit cu asemenea tîlhării în timpul nostru ; multe pozne nesăbuite a mai făcut el, mai multe decît ar putea umple o carte, și ciudată carte ar fi aceea, tot așa de bună ca una despre Robin Hood sau William Wallace[1], tot așa plină de isprăvi îndrăznețe și de evadări, așa cum povestește lumea iarna la gura sobei. E ciudat lucru din partea mea, domnilor, că, deși sînt un om pașnic și fiul unui om pașnic, pentru că tatăl meu, sindicul, nu s-a certat cu nimeni, afară de cei din sfatul orașului, e un lucru ciudat, zic, dar cred că sîngele de muntean clocotește în mine, cînd aud aceste povestiri năstrușnice, uneori îmi place să le ascult mai mult chiar decît cuvintele cele înțelepte, să mă ierte Dumnezeu ! Dar acestea sînt deșertăciuni — deșertăciuni, pline de păcat — și, pe deasupra, împotriva legii, împotriva legii și a Scripturii.

Urmai cercetările mele, întrebînd ce mijloace de înrîuire ar putea avea domnul Robert Campbell asupra afacerilor mele și ale tatălui meu.

— Trebuie să știi, zise domnul Jarvie cu vocea foarte scăzută, vorbind între prieteni și în cea mai mare taină, trebuie să știi că ținutul de munte a rămas liniștit în anul 1689 — anul bătăliei de la Kiliecrankie. Dar cum de a rămas liniștit, crezi dumneata ? Cu bani, domnule Owen — cu bani, domnule Osbaldistone. Regele William l-a pus pe lordul Breadalbane să le împartă douăzeci de mii de lire de aur, și se zice că bătrînul lord muntean a păstrat

[1] Robin Hood, celebru haiduc englez din timpul lui Richard Inimă de Leu ; William Wallace, erou popular scoțian din secolul al XIII-lea (n.t.).

o bună parte din bani în punga lui. Apoi, regina Ana, care a murit, a dat căpeteniilor pensii însemnate, ca să-și poată întreține vlăjganii și tîlharii, care nu lucrează în nici un fel, cum ți-am spus înainte ; și au stat destul de liniștiți, afară de cîteva tîlhării la șes, ca să nu-și piardă obiceiul, și cîteva înjunghieri între ei, lucruri de care un om civilizat, nici nu-i pasă și nici nu se sinchisește. Bine, dar acum începe o lume nouă cu regele George (eu unul zic : Dumnezeu să-l binecuvînteze) — și nu prea se arată să le dea bani sau pensii, la nici unul din ei ; cîrmuitorii nu au mijloace să întrețină clanurile, care-i mănîncă de vii, cum poți ghici din ceea ce am spus înainte ; la șes, nu mai au nici un fel de credit ; un om care, la un fluier, poate aduna o mie, pînă la o mie cinci sute de flăcăi, gata să asculte de poruncile sale, de-abia dacă ar găsi să se împrumute cu cincizeci de lire, pentru ceata lui, în piața din Glasgow. Acest lucru nu mai poate dăinui mult — va fi o răscoală pentru Stuarți — va fi o răscoală — vor năvăli la șes ca un potop, așa cum au făcut în războaiele nenorocite ale lui Montrose, și acestea se vor auzi și se vor vedea înainte de a trece anul.

— Totuși, zisei eu, nu văd ce legătură are aceasta cu domnul Campbell, și cu atît mai puțin cu afacerile tatălui meu.

— Rob poate chema sub arme cinci sute de oameni, domnul meu, și de aceea războiul ar trebui să-l privească tot atît de mult ca și pe alții, răspunse pîrgarul, căci în timp de pace, puterea ce o are îi este mai puțin priitoare. Apoi, ca să-ți spun adevărul, bănuiesc că el a fost solul de căpetenie dintre unii din șefii noștri munteni și domnii din nordul Angliei. Am auzit cu toții de banii obștești care au fost luați de la acel Morris, pe undeva prin trecătoarea Cheviot, de către Rob și unul din tinerii Osbaldistone ; și, ca să-ți spun adevărul, umbla vorba că erai dumneata, domnule Francis, și rău mi-a părut ca fiul tatălui dumitale să aibă asemenea apucături. Nu, n-ai nevoie să-mi

spui nici un cuvînt, văd bine că m-am înșelat ; dar aș fi crezut orice din partea unui măscărici, cum credeam că ești. Acum însă, nu mă mai îndoiesc că trebuie să fi fost chiar Rashleigh, sau vreun altul din verii dumitale, căci pot zice că i-a tunat și i-a adunat — iacobiți și papistași îndrăciți, care socotesc că banii obștești și hîrtiile guvernului le sînt o pradă de drept. Și acest Morris, care este un netrebnic atît de mișel, încît nici pînă la ora aceasta nu îndrăznește să spună că Rob i-a luat valiza ; și, de fapt, are dreptate, pentru că vameșii și birarii voștri sînt urîți de toată lumea, și Rob i-ar putea atinge una cu dosul mîinii, înainte ca Ministerul, cum î se zice, să-i poată veni în ajutor.

— Bănuiesc acestea de mult, domnule Jarvie, zisei eu, și sînt cu totul de aceeași părere cu dumneata ; dar, în ceea ce privește afacerile tatălui meu...

— Bănuiești numai ? Dar e sigur, e sigur, îi cunosc pe unii care au văzut hîrtiile luate de la Morris, nu este cazul să spun unde. Dar, în ceea ce privește afacerile tatălui dumitale, trebuie să te gîndești că, în ultimii douăzeci de ani, unii din acești proprietari și șefi munteni și-au mai deschis ochii și își dau seama de interesele lor ; tatăl dumitale și alții au cumpărat pădurile din văile Disseries, Kissoch, Tober-na-Kippoch și multe altele în afară de acestea, iar firma tatălui dumitale a emis pentru plata acestora polițe însemnate și, cum Osbaldistone și Tresham se bucurau de un credit mare — pentru că pot să-i spun în fața domnului Owen, așa cum aș spune și în spatele lui, că, în afară de nenorocirile venite de sus, nu se găsesc oameni mai cinstiți în afaceri ca ei ; domnii munteni, căpătînd polițele, le-au scontat la Glasgow și la Edinburgh (aș putea zice că aproape numai la Glasgow, căci trufașii din Edinburgh fac foarte puțin cînd e vorba de adevărate afaceri) pentru întreaga, sau cea mai mare parte din valoarea acestor polițe. Așa încît... aha ! vezi ce vreau să spun ?

Mărturisii că nu prea puteam urmări tîlcul spuselor sale.

— Cum ? zise el. Dacă aceste poliţe nu sînt plătite, negustorii din Glasgow vor tăbărî pe proprietarii munteni, care nu mai au nici o leţcaie şi nici nu le-ar fi pe plac să plătească ceea ce au risipit mai înainte. Vor fi furioşi... cinci sute de oameni se vor răscula, în loc de a sta liniştiţi acasă... dracul va încurca iţele... şi uite cum falimentul firmei tatălui dumitale va grăbi răscoala, care ne pîndeşte de atîta vreme.

— Crezi atuncea, zisei eu, uimit de acest aspect ciudat al afacerii, că Rashleigh Osbaldistone a făcut această pagubă tatălui meu numai ca să grăbească o răscoală în munţi, prin ruinarea proprietarilor, cărora li s-au emis de la început aceste poliţe ?

— Fără îndoială, fără îndoială ; aceasta a fost una din pricinile de căpetenie, domnule Osbaldistone. Nu mă îndoiesc că banii gheaţă pe care şi i-a însuşit vor fi fost o altă pricină. Aceşti bani sînt însă o pierdere neînsemnată pentru tatăl dumitale, deşi se prea poate să constituie cea mai mare parte din cîştigul lui Rashleigh. Hîrtiile pe care le-a luat nu-i vor folosi decît, cel mult, ca să-şi aprindă luleaua cu ele. El a încercat să vadă dacă MacVittie & Co. i-ar da bani pe ele, asta o ştiu de la Andrew Wylie, dar ei sînt vulpoi prea bătrîni, ca să se lase înşelaţi. Nu s-au prins şi l-au dus cu vorba. Rashleigh Osbaldistone e prea bine cunoscut în Glasgow ca să aibă cineva încredere într-însul, deoarece a fost aici pentru o uneltire iacobito-papistaşă, în 1707 şi a lăsat datorii în urma lui. Nu, nu, el nu se poate descotorosi de hîrtiile lui aicea ; lumea va bănui felul în care a pus mîna pe ele. Nu, nu ; a dus el hîrtiile undeva în siguranţă, în vreo ascunzătoare din munţi, şi cred că vărul meu Rob ar putea pune mîna pe ele, dacă ar vrea.

— Dar, ar fi el dornic să ne ajute în această strîmtoare, domnule Jarvie ? întrebai eu. L-ai înfăţişat ca pe un agent al partidului iacobit şi adînc amestecat în urzelile lor ; va fi el oare dornic, de dragul meu, sau, dacă vrei, de dragul dreptăţii, să înapoieze aceste acte, ceea ce, chiar de i-ar sta în putinţă, ar stînjeni atît de mult planurile celorlalţi, cel puţin aşa cum vezi dumneata că stau lucrurile ?

— Nu ţi-aş putea răspunde precis. Mărimile, între ele, se feresc de Rob, şi Rob se fereşte de ele. Rob are însă legături de prietenie cu familia Argyle, care susţine guvernul de astăzi. Dacă ar scăpa de mandatele de arestare ca datornic, ar fi mai degrabă de partea lui Argyle decît de partea lui Breadalbane, pentru că există o veche hîră între familia Breadalbane şi neamul său. Adevărul este că Rob luptă pentru el însuşi, aşa cum luptase odinioară şi Henry Wynd[1] ; el va lupta de partea pe care o socoate mai prielnică pentru dînsul ; dacă însuşi dracul ar fi proprietar, Rob s-ar face arendaşul său, şi nu-l poţi ţine de rău pe bietul om, dacă te gîndeşti la împrejurări în care se găseşte. Dar mai există o piedică însemnată împotriva dumitale, Rob are o iapă sură în grajdul de acasă.

— O iapă sură ? întrebai eu. Şi ce-are a face ?

— Nevasta lui, bre omule, nevasta. Cumplită muiere ! Nu poate suferi să vadă un scoţian de treabă, dacă-i cumva de la şes ; cu atît mai puţin pe vreun englez. Ea ţine cu înverşunare la toţi cei care l-ar putea înscăuna pe regele Iacob şi mazili pe regele George.

[1] În jurul anului 1392 două mari clanuri s-au hotărît să sfîrşească certurile dintre ele, printr-o luptă dată în prezenţa regelui Scoţiei, pe cîmpia din nord de Perth ; treizeci de războinici trebuiau să lupte de fiecare parte ; un om lipsind uneia din părţi, locul acestuia l-a luat un cetăţean din Perth, scund şi cu picioarele strîmbe. Acest înlocuitor, pe nume Henry Wynd, sau, cum îi ziceau muntenii, Gow Chrom, adică făurarul cu picioarele strîmbe, se luptă foarte bine şi contribui mult la sorţii luptei, fără a şti pentru cine luptă. De aici vine proverbul scoţian : „A lupta pentru sine însuşi, ca Henry Wynd" (n.a.).

— Este foarte ciudat, răspunsei eu, că afacerile comerciale ale unor cetăţeni din Londra să fie înlănţuite de revoluţii şi răscoale.

— Ba, deloc, bre omule, nu-i deloc ciudat, răspunse domnul Jarvie, acestea sînt prejudecăţile voastre prosteşti. Eu mai citesc uneori, în lungile nopţi de iarnă, şi am aflat din hronicul lui Baker, că negustorii din Londra au silit banca din Genova să-şi calce făgăduiala de a împrumuta o mare sumă de bani regelui Spaniei, astfel încît plecarea Marei Armade Spaniole a fost amînată un an întreg. Ce mai zici, domnul meu ?

— Că negustorii au adus ţării lor servicii nepreţuite, care ar trebui amintite cu cinste în istoria noastră.

— Aşa gîndesc şi eu. Şi bine ar face — binemeritînd de la stat şi de la omenire, acela care ar împiedica pe trei sau patru cinstiţi munteni de a se prăvăli în prăpastie, împreună cu toţi bieţii şi nevinovaţii lor oameni de încredere — numai pentru că nu pot da înapoi banii pe care aveau tot dreptul să-i socotească ai lor — scăpînd astfel creditul tatălui dumitale — şi pe deasupra banii mei scumpi, pe care mi-i datorează Osbaldistone & Tresham. Eu zic că, dacă cineva ar putea face treaba aceasta, ar trebui să fie tratat, fie el chiar şi cel mai năpăstuit om, ca unul care se bucură de favoarea regelui său.

— Nu am căderea de a preţui recunoştinţa obştească, răspunsei eu : dar mulţumirea noastră, domnule Jarvie, ar fi la înălţimea îndatoririi pe care o avem.

— Şi pe care, urmă domnul Owen, am încerca să o cumpănim cu o contravaloare, de îndată ce domnul Osbaldistone al nostru s-ar întoarce din Olanda.

— Nu mă îndoiesc, nu mă îndoiesc. Este un om foarte vrednic şi bun platnic ; şi, cu ajutorul meu, ar putea face multe afaceri în Scoţia. Va să zică, dacă aceste hîrtii ar putea fi smulse din ghearele filistinilor, ele ar avea valoare ; sînt marfă bună, cînd se găsesc în mîini bune, şi anume în mîinile dumitale, domnule Owen. Îţi voi găsi trei

oameni în Glasgow, cu toată părerea proastă pe care o ai despre scoţieni, domnule Owen — şi anume pe Sandie Steenson, din Trade Land şi John Pirie, din Candleriggs, şi pe un altul, al cărui nume nu-l voi da deocamdată, care să vă avanseze sumele necesare ca să asigure creditul firmei dumneavoastră, fără a cere alte garanţii.

Ochii lui Owen sticliră la această speranţă de a ieşi din încurcătură, dar chipul său se posomorî din nou cînd îşi aminti cît de mici erau speranţele de a recupera activul, cum îi zicea el în limbaju-i comercial.

— Nu deznădăjdui, domnule Owen, nu deznădăjdui, zise domnul Jarvie, m-am băgat aşa de mult în afacerile dumneavoastră pînă acuma, că n-am încotro şi va trebui să mă bag şi pînă în gît. Sînt întocmai ca şi tatăl meu, răposatul sindic (fie-i ţărîna uşoară !), nu pot să mă amestec în treburile unui prieten, fără a sfîrşi prin a le socoti ca pe ale mele proprii. Aşa încît, mîine dimineaţă îmi încalţ cizmele şi apuc calea peste Drymen, cu domnul Frank de colo aşa ; şi dacă eu nu-l pot face pe Rob să înţeleagă ce trebuie şi de asemenea pe nevasta lui, apoi zău că nu ştiu cine ar putea-o face. M-am arătat bun prieten faţă de ei şi pînă acum, fără să mai vorbim de faptul că l-am făcut nevăzut în noaptea trecută, cînd, dacă i-aş fi zis pe nume, ar fi plătit cu viaţa. Poate că voi auzi pomenindu-se de isprava aceasta în sfatul orăşenesc, zvonul venind de la pîrgarul Grahame şi de la MacVittie sau de la alţi pîrgari ; mi-au mai scos ei pe nas rubedenia cu Rob — lua-le-ar naiba clevetirile şi ponegririle lor ! Le-am răspuns că eu nu apăr păcatele nimănui ; dar, afară de ceea ce Rob a săvîrşit împotriva legilor ţării, şi de jefuirea ţinutului Lennox, şi de nenorocirea că unii şi-au pierdut vieţile din mîna lui, el este un om mai cinstit decît oricare din ei... dar, de ce mi-ar păsa mie de cleveteala lor ?... dacă Rob este proscris, de ce nu se duc să i-o spună ?... În momentul de faţă nu există nici o lege care să te împiedice de a vorbi cu proscrişii,

cum era în vremurile de jale ale ultimilor Stuarţi... mă jur că am o limbă scoţiană în gură... şi dacă vorbesc, eu ştiu să le răspund.

Cu mare bucurie văzui că încetul cu încetul pîrgarul oraşului înlătura piedicile puse de cuminţenie, sub înrîurirea binelui obştesc şi a interesului binevoitor faţă de afacerile noastre, împletite de dorinţa-i firească de a scăpa de pagubă şi de a cîştiga ceva, nelipsindu-i oarecare trufie nevinovată. Pînă la sfîrşit, toate aceste pricini l-au făcut să ia hotărîrea bărbătească de a porni el însuşi la drum, pentru a mă ajuta să recapăt averea tatălui meu. Toate cele ce mi-a spus mă făceau să nădăjduiesc că, dacă aceste hîrtii erau în mîna aventurierului muntean, ar fi fost cu putinţă să-l înduplec de a-mi preda ceea ce nu putea păstra cu vreo speranţă de a-i folosi ; îmi dădeam seama că prezenţa rudei lui va atîrna desigur greu în cumpănă pentru mine. Primii, aşadar, cu bucurie propunerea domnului Jarvie de a porni la drum în zorii dimineţii următoare.

Într-adevăr, acest cinstit gentleman s-a arătat pe atît de vioi şi sprinten în pregătirile pentru a-şi înfăptui planurile, pe cît fusese de încet şi de prevăzător în alcătuirea lor. Îi spuse Mattiei să-i aerisească hainele de călărie, să-i ungă cizmele şi să le lase să stea toată noaptea în faţa focului din bucătărie, să aibă grijă ca să se dea nutreţ calului şi să-i orînduiască tot echipamentul de drum. După ce ne-am înţeles să ne întîlnim la ora cinci în dimineaţa următoare, şi după ce am stabilit ca Owen, de care nu aveam nevoie în această expediţie, să aştepte întoarcerea noastră la Glasgow, ne luarăm un duios rămas bun de la acest prieten neaşteptat şi osîrdnic. Îi găsii lui Owen o cameră vecină cu a mea, la aceeaşi gazdă şi, după ce îi porunci lui Andrew Fairservice să mă însoţească în dimineaţa următoare la ora fixată, mă dusei să mă culc, cu o nădejde mai bună pentru viitor decît cea de care avusesem parte pînă atunci.

CAPITOLUL XXVII

Atîta cît cuprinde ochiul, nici pom nu se vedea.
Pămîntul mohorît şi sterp, de verde se ferea ;
Nici pasăre pe cer zbura, decît cea călătoare
Şi nici albină zumzăia, umblînd din floare-n floare,
Nici un hulub nu uguia ; nici un pîrău, măcar,
Nu susura încetişor, cu ape de cleştar.

PROFEŢIA FOAMETEI

În aerul îmbătător al unei dimineţi din vremea secerişului, mă întîlnii, aşa cum ne înţelesesem, cu Fairservice, care ţinea caii în faţa casei domnului Jarvie, nu prea depărtată de hanul doamnei Flyter. Primul lucru care mă izbi fu calul lui Andrew. Oricare ar fi fost cusururile mîrţoagei pe care grefierul Touthope, sfetnicul domnului Fairservice întru cele ale legii, i-o dăduse cu atîta dărnicie în schimbul iepei lui Thorncliff, el izbutise să se descotorosească de această mîrţoagă ; dobitocul pe care îl luase în schimb era atît de şchiop şi în chip atît de ciudat, încît parcă nu întrebuinţa decît trei picioare pentru a umbla, pe cînd al patrulea părea că flutură în aer bătînd măsura pentru celelalte trei.

— Cum îndrăzneşti să vii cu o astfel de gloabă aici ? Unde-i calul pe care ai venit pînă la Glasgow ? mi-au fost întrebările fireşti şi mînioase.

— L-am vîndut, domnişorule. Era prăpădit de slab şi mi-ar fi mîncat şi sufletul, ţinîndu-l cu chirie la Luckie Flyter. Aşa că am cumpărat calul acesta pe socoteala

măriei-tale ; a fost un tîrg nemaipomenit de bun — n-a costat decît o liră sterlină de fiecare picior — ceea ce face patru cu totul ; schilodeala are să-i treacă după ce o umbla vreo milă ; e un buiestraş bine cunoscut ; i se zice Tom Mlădiosul.

— Pe cinstea mea, domnule Andrew !, zisei eu, văd că nu vrei să te laşi de boroboaţe pînă ce umerii dumitale nu vor face cunoştinţă cu biciul meu mlădios. Dacă nu te duci de îndată să aduci calul celălalt, ai să-mi dai socoteală pentru poveştile dumitale.

Cu toate ameninţările mele, Andrew continua să se tocmească, spunînd că l-ar costa cel puţin o guinee ca să-l poată căpăta înapoi, stricînd tîrgul cu omul care-i cumpărase calul. Ca un adevărat englez, deşi îmi dădeam seama că nemernicul căuta să mă păcălească, eram cît pe-aici să plătesc ceea ce îmi cerea, mai degrabă decît să-mi pierd timpul, cînd, iată că ieşi domnul Jarvie, îmbrăcat, înfofolit, îmbrobodit şi încălţat ca pentru o iarnă siberiană, în timp ce doi ucenici, sub apropiata supraveghere a lui Mattie, duceau de frîu buiestraşul domol, care avea cinstea de a purta, în astfel de împrejurări, persoana magistrului din Glasgow. Înainte de a se „căţăra în şa", o expresie care descrie mai bine chipul în care încăleca pîrgarul, decît aceea pe care poetul Spencer o aplică unor cavaleri rătăcitori, domnul Jarvie întrebă care-i pricina ciorovăielii dintre slujitorul meu şi mine. Aflînd tîlcul meşteşugirilor cinstitului Andrew, el curmă de îndată orice discuţie, decretînd că, dacă Fairservice nu va înapoia de îndată mîrţoaga cu trei picioare şi nu va aduce cvadrupedul mai folositor pe care îl înstrăinase, îl va trimite la închisoare, amendîndu-l cu jumătate din simbria lui.

— Domnul Osbaldistone, zise el, te-a tocmit ca să-l slujeşti împreună cu calul — două dobitoace dintr-o dată — nemernic şi zăpăcit ce eşti ! Dar am să am eu grijă de dumneata, în timpul călătoriei.

— N-are nici un rost amendarea mea, zise cu semeţie Andrew, n-am nici para chioară ca să plătesc o amendă, e ca şi cum ai lua pantalonii unui muntean, care nu poartă aşa ceva.

— Dacă nu ai bani în pungă ca să plăteşti amenda, tot ai piele pe oase, şi ai să plăteşti cu ea, răspunse pîrgarul. Am eu grijă să capeţi ce ţi se cuvine, într-un fel sau altul.

La poruncile domnului Jarvie, Andrew n-a avut încotro şi a trebuit să se supună, bodogănind printre dinţi :

— Prea mulţi stăpîni, prea mulţi stăpîni, cum a zis broasca rîioasă grapei, în timp ce fiecare dinte o înţepa.

După cît s-a văzut, Andrew nu avu nici o greutate să scape de Tom Mlădiosul şi să reintre în posesiunea bucefalului de mai înainte ; căci a izbutit să facă repede schimbul, nelipsind decît doar cîteva minute ; nici nu l-am mai auzit îndrugînd că ar fi avut de plătit vreo daună pentru stricarea tîrgului.

Pornirăm numaidecît, dar nici nu ajunsesem la capătul străzii pe care locuia domnul Jarvie, cînd auzirăm din spate nişte strigăte puternice : „Opriţi, opriţi !" Ne oprirăm, deci, şi furăm ajunşi de ucenicii domnului Jarvie, care purtau două mărturii ale grijii Mattiei pentru stăpînul ei. Prima se înfăţişa în forma unei cogeamite batiste de mătase, mătăhăloasă ca pînza uneia din corăbiile lui, pe care doamna Mattie dorea negreşit ca pîrgarul să şi-o lege în jurul gîtului ; astfel înduplecat, el mai aducea ceva la îmbrăcămintea cealaltă. Al doilea băiat aducea numai o mărturie verbală (am crezut că-l văd pe pişicher gata să rîdă, în timp ce i-o împărtăşea) din partea îngrijitoarei casei, şi anume ca stăpînul ei să aibă grijă să nu se ude la picioare.

— Mofturi ! Mofturi ! Prostuţa de ea ! răspunse domnul Jarvie ; dar adăugă, întorcîndu-se spre mine : Asta dovedeşte că are inimă bună — o inimă prea bună pentru o muieruşcă aşa de tînără. Zău că Mattie este o fată grijulie. Zicînd acestea, dădu pinteni calului şi părăsirăm oraşul, fără alte zăbave.

În timp ce mergeam liniștiți înainte, pe un drum care ne ducea la nord-est de oraș, am avut prilejul să cîntăresc și să admir însușirile noului meu prieten. Deși, ca și tatăl meu, el socotea tranzacțiile comerciale drept rostul cel mai de seamă al vieții omenești, nu era atît de orbit de ele încît să nu poată prețui și alte cunoștințe. Dimpotrivă, cu multele lui ciudățenii și chiar cu o oarecare grosolănie, nelipsindu-i nici trufia, pe care el o făcea și mai caraghioasă, încercînd să o ascundă sub un prea subțire val de smerenie ; și fără să fi avut parte de toate foloasele unei educații alese, domnul Jarvie dezvăluia în cursul conversației o minte iscusită, un spirit de observație lipsit de prejudecăți și, pe măsura mijloacelor sale, destul de cultivat. Se dovedea un bun cunoscător al trecutului regiunii și în timp ce mergeam, mă desfătă cu povestirea evenimentelor mai deosebite, întîmplate odinioară prin meleagurile pe unde treceam. Cum el cunoștea bine vechea istorie a ținutului său, vedea, încă de pe atunci, cu ochiul pătrunzător al unui patriot luminat, bobocii viitoarei dezvoltări a ținutului, care au înflorit de-abia în ultimii cîțiva ani. Totodată, băgai de seamă cu mare bucurie că, deși era un scoțian aprig și plin de osîrdie pentru cinstea țării sale, era plecat să privească regatul vecin cu bunăvoință. Cînd Andrew Fairservice (pe care, dealtfel, pîrgarul nu-l putea suferi) vru să arunce vina întîmplării că unul din caii noștri își pierduse potcoava înrîuririi nefericite a Unirii, avu parte de o mustrare aspră din partea domnului Jarvie.

— Sst, domnule ! Sst ! Limbile spurcate ca aceea a dumitale seamănă vrajbă între vecini și între națiuni. De bună seamă că nu-i nimica bun pe lumea aceasta, care nu ar putea fi și mai bun ; aceasta se poate spune și despre unirea țărilor noastre. Nimeni n-a fost mai aprig împotriva ei decît cei din Glasgow, cu gloatele, cu răscoalele și adunările lor, cum li se zice astăzi. Dar e un vînt sterp, care nu folosește nimănui. Fiecare să doarmă

așa cum și-a așternut. Cît despre mine, eu zic : „Înflorească Glasgow-ul !“ Ţin la această deviză, care între noi fie zis, este scrisă cu atîta înțelepciune și grație în jurul stemei orașului. Aș vrea să știu, de pe vremea cînd sfîntul Mungo prindea scrumbii în fluviul Clyde, putea altceva să ne facă să înflorim mai mult decît negoțul de zahăr și tutun ? Să se răspundă mai întîi la aceasta și apoi să se cîrtească împotriva tratatului care ne-a deschis calea spre apus.

Andrew Fairservice nu voia cu nici un chip să asculte argumentele de acest soi și chiar încercă o împotrivire de om pîclișit, susținînd că „nesăbuită schimbare este aceea ca legile scoțiene să fie făcute în Anglia ; cît despre mine, nici pentru toate butoaiele cu scrumbii din Glasgow, bez toate butoaiele cu tutun, nu m-aș învoi ca regele să nu deschidă el însuși parlamentul scoțian, și tot așa, nici în ruptul capului, nu aș fi trimis coroana noastră, și spada noastră, și sceptrul nostru, și pe Mons Meg [1] ca să le

[1] Mons Meg era un tun mare și vechi, foarte iubit de poporul scoțian ; el a fost fabricat în orașul Mons din Flandra, în timpul domniei lui Iacob al IV-lea al Scoției. Se pomenește deseori despre acest tun în bugetele obștești din acel timp, în care găsim felurite cheltuieli făcute : pentru cumpărarea de unsoare necesară ungerii gurii lui Mons Meg (spre a mări detunătura), pentru panglici cu care să-i fie împodobit afetul, pentru cimpoierii care îl întovărășeau cîntînd, ori de cîte ori era scos din castelul de la Edinburgh ca să însoțească armata scoțiană în vreo expediție depărtată. După Unire, era o mare temere în rîndurile poporului ca, pe lîngă însemnele regalității (coroana, spada, sceptrul) să fie dus în Anglia și acest tun fără de moarte, Mons Meg, ca să desăvîrșească hidosul act de subjugare a independenței naționale. Se bănuia îndeobște că însemnele regalității dispăruseră în acest fel. Cît privește pe Mons Meg, acesta a rămas în castelul de la Edinburgh pînă în anul 1757, cînd a fost trimis la Arsenalul din Woolwich, printr-o poruncă regală, însemnele au fost scoase din ascunzătoarea lor în 1818 și expuse în văzul poporului, care desigur că le privea ca pe niște amintiri duioase ; chiar în această iarnă a anului 1828—29, Mons Meg a fost înapoiat Scoției, unde acest obiect, care în oricare altă parte nu ar reprezenta decît niște fiare vechi, a devenit din nou un ciudat monument istoric (n.a.).

păstreze dumnealor englezii, mari mîncători de budincă, tocmai în turnul de la Londra. Stau și mă întreb ce-or fi avut de zis sir William Vallace sau David Lindsay despre Unire sau despre cei ce au făcut-o ?“

Deși ne omoram timpul cu discuții de acest fel, drumul pe care mergeam se înfățișă sălbatic și pustiu, de îndată ce lăsarăm cu o milă sau două în urma noastră orașul Glasgow. Și într-adevăr că era din ce în ce mai posomorît pe măsură ce înaintam. Nesfîrșite cîmpii sterpe se întindeau de jur-împrejurul nostru, în cumplita lor goliciune, uneori cu totul netede și presărate ici-colo cu smîrcuri de un verde înșelător, sau negre acolo unde erau turbării, alteori umflîndu-se în movile mari, care nu aveau nimic din măreția munților, dar fiind totuși mai obositoare de suit decît munții pentru orice călător. Nu întîlneai nici copaci, nici arbuști, care să odihnească ochiul de culoarea ruginie a cumplitei pustietăți. Vegetația însăși era pitică și rară, cu prea puține flori, părîndu-mi cea mai sărăcăcioasă și mai păcătoasă îmbrăcăminte cu care, după cîte am mai văzut și eu, poate fi acoperit pămîntul. Nu am văzut nici o vietate, decît pe alocuri cîteva oi rătăcite, dar și acestea de culori felurite și foarte ciudate, bătînd în negru, albastru și portocaliu. Culoarea neagră părea totuși cea mai obișnuită la capetele și picioarele lor. Chiar păsările păreau a ocoli aceste pustietăți, lucru care nu era de mirare deoarece lor le era ușor s-o facă ; eu, cel puțin, nu am auzit decît strigătele monotone și jalnice ale corlelor și ale nagîților.

La nămiezi, totuși, pe cînd luam prînzul, la o cîrciumă dintre cele mai prăpădite, am avut norocul să descoperim că aceste plicticoase și cîrîitoare păsări de mlaștini nu erau singurele vietăți din această pustietate. Crîșmărița ne-a vestit că : „Omul ei fusese la munte“, ceea ce s-a dovedit spre binele nostru, deoarece ne-am bucurat de rezultatul vînătorii lui, și anume de niște vînat fript pe grătar, fel care ne-a întregit foarte bine prînzul, alcătuit din brînza de oaie, somonul uscat și pîinea de ovăz, singurele alimente ce se aflau în cîrciumă. O bere destul de proastă și un pahar de rachiu foarte bun încununară masa noastră ; cum, între timp, caii noștri își mîncaseră și ei grăunțele, pornirăm din nou la drum, cu forțe reînnoite.

Aveam nevoie de toată buna dispoziție, pe care ți-o dă o masă bună, ca să țin piept deznădejdii, ce punea încetul cu încetul stăpînire pe mine, cînd mă gîndeam în același timp la nesiguranța ciudată a misiunii mele, precum și la înfățișarea jalnică a ținutului pe care eram nevoit să-l străbat. Drumul era acum și mai pustiu, și mai sălbatic, dacă se poate crede așa ceva, decît cel pe care-l străbătusem înainte de amiază. Cele cîteva colibe nenorocite care, din loc în loc, arătau că ținutul era locuit, se făcură și mai rare ; pînă la urmă, cînd începurăm să suim o coastă nesfîrșită, ele dispărură cu desăvîrșire. Singura desfătare de care aveam parte era doar în clipele în care întrezăream, la vreo cotitură a drumului și spre stînga noastră, un șir mare de munți albăstrii, întinzîndu-se spre nord și nord-vest. Munții aceștia făgăduiau să ascundă un ținut poate tot atît de sălbatic, dar, desigur, mult mai atrăgător decît acela prin care călătoream. Piscurile acestui lanț de munți arătau tot atît de sălbatice și neobișnuite, pe cît arătau de greoaie și urîcioase dealurile din dreapta noastră ; pe cînd priveam acest ținut alpin, simțeam o dorință arzătoare de a-i cerceta ascunzișurile, cu toată primejdia și truda unei asemenea încercări ; simțeam la fel ca și marinarul care caută cu dinadinsul primejdiile și iureșul unei bătălii sau ale unei furtuni, spre a scăpa de o nesuferită și prelungă monotonie. Am pus diferite întrebări prietenului meu, domnul Jarvie, cu privire la numele și așezarea acestor munți atît de neobișnuiți ; dar era un lucru despre care ori nu știa nimic, ori nu avea chef să-mi vorbească.

— Aceştia sînt munţii Scoţiei... munţii Scoţiei... Îi vei vedea şi vei auzi atîtea despre ei, încît te vei sătura, înainte de a ne întoarce la Glasgow... eu, unul, nu mă uit la ei... şi nu-i văd niciodată fără să mă cutremur... Nu de teamă... nu de teamă, ci doar de jale pentru bietele fiinţe hoinare şi pe jumătate înfometate care locuiesc acolo... Dar, să nu mai vorbim despre asta — nu-i bine să vorbeşti de munteni cînd te apropii de hotarul lor. Am cunoscut eu mulţi oameni de treabă, care nu ar fi îndrăznit să vie nici măcar pînă aici fără a-şi scrie mai înainte ultimele dorinţi şi a-şi face testamentul... Trebuie să-ţi spun că Mattie m-a lăsat să plec la drum cu destulă părere de rău şi cu multe plînsete, prostuţa de ea ; dar o femeie care plînge nu trebuie să te mire mai mult decît o curcă plouată.

Încercai mai apoi să aduc vorba despre firea şi trecutul omului la care ne duceam, dar domnul Jarvie se făcu că nici nu aude, poate, datorită în parte prezenţei jupînului Andrew Fairservice, care se ţinea scai de noi, aşa încît urechile lui să nu piardă cumva vreun cuvinţel rostit de noi. în timp ce limba-i ascuţită îşi lua libertatea să se amestece în convorbirea noastră ori de cîte ori avea prilejul. Din această pricină, avea uneori parte de ocările domnului Jarvie.

— Rămîi mai în urmă, bre omule, rămîi la locul care ţi se cuvine, zise pîrgarul, cînd Andrew se apropie iarăşi de noi ca să poată prinde răspunsul la noua întrebare pe care o pusesem cu privire la Campbell. Ai să o iei înaintea noastră, dacă te tot grăbeşti atît... Netotul acesta se bagă ca musca în lapte... În ceea ce priveşte întrebarea dumitale, domnule Osbaldistone, acum că netotul nu ne mai poate auzi... ai dreptul să mă întrebi orice, dar şi eu am dreptul să-ţi răspund sau nu... Bine nu prea îţi pot spune despre Rob, bietul om ; dar nici rău nu vreau să-ţi spun, pentru că, în afară că mi-e văr, ne apropiem de ţinutul lui şi s-ar putea, după cîte ştiu, ca îndărătul oricărui tufiş să se afle vreunul din oamenii lui de încredere. Dacă vrei să-mi asculţi povaţa, cu cît vorbeşti mai puţin despre dînsul sau despre locurile pe care le străbatem sau despre ţelul călătoriei noastre, cu atît mai iute vom sfîrşi treaba. Se prea poate să dăm şi peste vreun vrăjmaş de-al lui... sînt destui şi din aceştia pe meleagurile unde ne aflăm... Totuşi, Rob se ţine încă semeţ ; mi-e teamă însă că pînă la urmă i-or veni de hac... mai devreme sau mai tîrziu, pielea vulpii face cunoştinţă cu cuţitul vînătorului.

— Atunci mă las călăuzit cu totul de experienţa dumitale, răspunsei eu.

— Bine faci, domnule Osbaldistone, bine faci, dar, trebuie să spun două vorbe acestui guraliv netrebnic, că — de ! copiii şi nebunii au obiceiul să spună în piaţă ceea ce aud la gura sobei. Hei, ascultă, Andrew... cum te mai cheamă... Fairservice !

Andrew, care, ca urmare a ultimei ocări, rămăsese cu mult în urmă, nu găsi de cuviinţă să răspundă la chemare.

— Ei, Andrew, ticălosule ! reluă domnul Jarvie ; vino încoace, jupîne, vino încoace !

— Aşa sînt chemaţi numai cîinii, zise Andrew, ajungîndu-ne morocănos din urmă.

— Vei căpăta simbria cuvenită unui cîine, nemernicule, dacă nu asculţi ceea ce îţi spun... Află că dăm o raită prin ţinutul acesta muntos...

— Mi-am închipuit eu, răspunse Andrew.

— Tacă-ţi fleoanca, mişelule, şi ascultă ceea ce am să-ţi spun... Dăm o raită prin ţinutul acesta muntos, aşa niţel.

— Mi-ai mai spus-o o dată, răspunse încăpăţînatul Andrew.

— Am să-ţi crăp capul, zise pîrgarul, ridicîndu-se în şa de mînie, dacă nu-ţi pui frîu la gură !

— Frîul face să-ţi curgă balele, răspunse Andrew. Era acum nevoie să mă amestec şi eu, lucru pe care-l făcui, cerîndu-i cu o voce aspră lui Andrew să tacă din gură, dacă nu vrea s-o păţească.

— Iaca, tac, zise Andrew. De porunca dumitale ascult, fără să cîrtesc. Biata mea mamă avea obiceiul să-mi zică : „De-i mai rău ori de-i mai bine, ascultă d-ăl cu punga plină", aşa că despre partea mea, puteţi vorbi cît vreţi, şi unul şi altul din domniile-voastre.

Domnul Jarvie se folosi de prilejul că Andrew încetase să mai vorbească, după pomenirea proverbului, ca să-i dea unele porunci :

— Ascultă, jupîne ; ascultă-mă, dacă ţii la pielea dumitale... e adevărat că nu prea face ea multe parale, dar este vorba şi despre pielea noastră. La hanul unde mergem acum, şi unde se prea poate să trebuiască să mînem şi noaptea, sînt oameni de toate neamurile şi din toate clanurile — de la munte, ca şi de la şes... oameni care stau acolo... Şi, adesea, acolo sînt mai multe săbii scoase din teacă decît cărţi sfinte deschise, mai ales atunci cînd rachiul îşi face mendrele. Vezi să nu te amesteci cu lumea de acolo, nici să nu jigneşti, nici să superi pe careva, cu limba aceea clevetitoare a dumitale ; fă bine şi stai liniştit şi lasă pe fiecare să se bată cu cine o vrea.

— Parcă mai era nevoie să-mi spui d-alde astea ! răspunse dispreţuitor Andrew. Ce, eu n-am văzut niciodată un muntean pînă acum ? Şi nu ştiu cum să mă port cu ei ? Nu-i om pe lume care să-i poată duce mai bine ca mine... Am făcut tîrguieli cu ei, am vîndut împreună cu ei, am mîncat cu ei, am băut laolaltă...

— Dar de bătut te-ai bătut vreodată cu ei ? întrebă domnul Jarvie.

— Nu, nu, răspunse Andrew, am avut eu grijă să mă feresc de una ca asta. Nici nu mi-ar sta bine mie, care sînt un artist, ba şi pe jumătate cărturar în meseria mea, să mă bat cu nişte haidamaci îmbrăcaţi în fuste, care nu-ţi ştiu nici măcar numele unei plante sau flori în limba lor, darămite în limba latină.

— Atunci, zise domnul Jarvie, dacă vrei să-ţi păstrezi limba în gură şi urechile lipite de scăfîrlie (căci ai putea să le pierzi din pricina nemaipomenitei lor obrăznicii), te poftesc să nu spui nici un cuvînt, fie bun, fie prost, nimănui din cei care s-or găsi în cătun. Şi mai ales să-ţi intre în cap că nu-i deloc nevoie să te făleşti sau să te grozăveşti cu numele stăpînului dumitale sau cu al meu, sau să spui cuiva că eu sînt domnul pîrgar Nicol Jarvie din Saltkmarket, fiul vrednicului sindic Nicol Jarvie, despre care a auzit toată lumea ; şi nici că ăsta-i domnul Frank Osbaldistone, fiul conducătorului marei case de negoţ Osbaldistone şi Tresham din Capitală.

— Ei, ajunge ! răspunse Andrew — ajunge ! Ce te face să crezi că mă voi grăbi să pomenesc de numele dumneavoastră ?... Nădăjduiesc că ştiu eu lucruri mai de seamă despre care să vorbesc.

— Chiar despre lucrurile acestea mai de seamă, mi-e teamă să nu spui ce nu trebuie, gură-spartă ce-mi eşti ! Pe cît poţi, ţine-ţi gura şi nu zi nici bine, nici rău.

— Dacă nu mă socotiţi în stare să vorbesc ca un om cu scaun la cap..., răspunse Andrew supărat, atunci să mi se plătească simbria şi banii pe mîncare şi mă întorc bucuros la Glasgow. O să ne despărţim fără prea multă jale, cum a zis şi iapa bătrînă căruţei rupte.

Văzînd că sporita îndărătnicie a lui Andrew ameninţa să-mi căşuneze multe necazuri, am fost nevoit să-l lămuresc că se poate întoarce, dacă aşa crede de cuviinţă, dar în acest caz nu-i voi plăti nici o leţcaie din simbria cuvenită. Acest argument *ad crumenam*, cum l-au numit nişte logicieni glumeţi, precumpăneşte mult faţă de cea mai mare parte din omenire, de care, în această privinţă, Andrew era departe de a căuta să se deosebească. El „îşi trase coarnele înapoi ca melcul", ca să folosesc vorba pîrgarului, şi de îndată arătă că nu avusese nici un gînd

să ne supere, fiind hotărît să se lase călăuzit numai de poruncile mele, oricare ar fi ele.

Buna înţelegere fiind astfel din nou statornicită în mica noastră ceată, pornirăm mai departe. Drumul, care urcase cale de şase-şapte mile englezeşti, începu să coboare cam tot atîta, printr-un ţinut care nu se putea lăuda de a fi mai bogat sau mai ispititor decît acela pe care îl străbătusem pînă atunci, şi care era tot atît de monoton, în afară de locurile din care se zăreau în depărtare piscurile falnice ale munţilor. Noi călăream totuşi înainte, fără a ne opri de fel ; chiar cînd se lăsă noaptea, întunecînd pustietatea sălbatică ce o străbăteam, noi ne aflam, după cîte am înţeles de la domnul Jarvie, încă la trei mile şi mai bine de locul unde trebuia să mînem noaptea.

CAPITOLUL XXVIII

Baroane, măria-ta,
Necuratul să te ia ;
Să te arză viu în foc
C-ai făcut aşa un loc
Unde nu-i nutreţ de cai,
Pentru oameni nu-i mălai,
Nici scaun pe ce să stai.

Versuri populare scoţiene despre un han prost

Noaptea era plăcută şi luna lumina destul de bine drumul nostru. Sub razele ei, pămîntul pe care îl străbăteam căpăta o înfăţişare mai atrăgătoare decît la lumina zilei, care dezvelea toată goliciunea deşertului. Jocul luminii şi al umbrelor îi dădea un farmec pe care de fapt nu-l avea, şi asemenea vălului purtat de o femeie urîtă, ne aţîţa curiozitatea pentru un lucru care în sine nu avea nimic atrăgător.

Drumul continua să coboare, cotind şi ocolind, părăsind locurile mai întinse şi intrînd printre povîrnişuri mai repezi, care ne făgăduiau că ne vom apropia de vreun pîrîu sau chiar de un rîu, aşa cum se şi adeveri. Pînă la urmă, ajunserăm la malurile unui rîu, care semăna mai degrabă cu unul din Anglia mea băştinaşă, decît cu cele pe care le văzusem pînă atunci în Scoţia. Era îngust, adînc şi domol, deşi lumina slabă ce se oglindea pe apele lui leneşe ne arăta că ne găseam printre munţii înalţi unde îşi avea obîrşia.

— Acesta-i rîul Forth, zise pîrgarul, cu acel glas smerit cu care, după cîte am băgat de seamă, scoţienii pomenesc de obicei numele rîurilor mai însemnate. Numele apelor Clyde, Tweed, Forth, Spey se pomenesc mai întotdeauna cu un fel de mîndrie şi respect de către cei care locuiesc pe malurile lor şi mi s-a întîmplat să văd dueluri prilejuite de un cuvînt de dispreţ aruncat cu privire la vreunul din ele. Nu aş putea zice că această nevinovată mîndrie mă supăra în vreun fel. Am ascultat cuvintele prietenului meu cu gravitatea la care se aştepta. De fapt, eram mulţumit ca, după o călătorie atît de lungă şi plicticoasă, să ne apropiem de un ţinut care făgăduia să dea frîu imaginaţiei mele. Credinciosul meu scutier, Andrew, părea să nu aibă aceeaşi părere cu mine, pentru că primi solemna ştire „Acesta-i rîul Forth“ cu :

— Hm ! dacă ar fi zis : iată cîrciuma, ar fi fost mai acătării !

Cu toate acestea, rîul Forth, pe cît îmi îngăduia lumina slabă să văd, părea vrednic de slava celor legaţi de malurile lui. Muntele minunat, cu o înfăţişare rotunjită şi foarte regulată, acoperit cu o pădure de aluni, frasini de munte şi stejari pitici, avînd din loc în loc arbori bătrîni şi falnici care, ridicîndu-se deasupra lăstărişului, îşi întindeau crăcile golaşe în lumina argintie a lunii, părea a oblădui izvoarele de unde rîul îşi trăgea obîrşia. Dacă ar fi să dau crezare poveştii tovarăşului meu (deşi el însuşi susţinea că nu crede un cuvînt din ceea ce spune şi totuşi vorbea cu un glas scăzut, ca şi cînd s-ar fi temut de ceva), acest munte, atît de armonios, atît de bogat în verdeaţă şi împodobit cu o varietate atît de frumoasă de copaci bătrîni şi lăstăriş viguros, adăpostea, după spusele localnicilor, în peşterile lui nevăzute, palatul ielelor ; un neam de fiinţe diafane, nici oameni, nici diavoli, care, deşi nu erau pe deplin rău-voitoare omenirii, trebuiau totuşi ocolite şi temute, din pricina firii lor pline de toane, răzbunătoare şi gata să se supere din orice.

— Lumea le spune, explică domnul Jarvie în şoaptă, *Daoine Schie*, ceea ce înseamnă, după cîte înţeleg, solii păcii ; sperînd astfel să le cîştige bunăvoinţa. Şi ar fi bine să le zicem şi noi tot aşa, domnule Osbaldistone, căci nu-i bine să cîrteşti împotriva celor ce stăpînesc locurile unde te afli. Dar adăugă, curînd după aceea, văzînd două-trei lumini care pîlpîiau în faţa noastră : la urma urmei, să ştii că ele nu-s decît nişte înşelătorii ale necuratului şi nu mi-e teamă s-o spun, căci am ajuns aproape de parohie. Iată, acelea sînt luminile cătunului din Aberfoil.

Recunosc că eram foarte mulţumit de ştirea pe care mi-o dădea domnul Jarvie ; nu numai că îi dezlega limba, lăsîndu-l să-şi arate în voie şi fără teamă adevăratele păreri despre *Daoine Schie* sau iele, dar apropierea de cătun ne făgăduia nouă şi cailor noştri cîteva ore de odihnă de care aveam oarecare nevoie şi unii şi alţii, după un drum de mai bine de cincizeci de mile.

Trecurăm peste Forth aproape de izvoarele sale, pe un pod de modă veche, foarte îngust şi înalt. Tovarăşul meu îmi zise, totuşi, că locul obişnuit de trecere dinspre nord înspre sud a acestui rîu mare şi adînc şi a afluenţilor lui se găsea într-un loc numit Vadurile de la Frew, unde trecerea era întotdeauna primejdioasă şi grea, adeseori chiar impracticabilă. Mai jos de aceste vaduri nu mai era nici o trecere cunoscută ; pînă la podul de la Stirling, care se găsea spre răsărit ; astfel încît fluviul Forth alcătuieşte o linie de apărare între munţii şi şesurile Scoţiei, de la obîrşie şi pînă la Frith, sau la golful oceanului în care se varsă. Evenimentele, ale căror martori am fost mai tîrziu, m-au făcut să-mi reamintesc ceea ce isteţimea pîrgarului Jarvie dădea să înţeleagă prin zicătoarea : „Forth-ul struneşte pe munteanul sălbatic“.

După ce am trecut podul, la cale de vreo jumătate de milă, am ajuns la uşa hanului, unde urma să poposim

noaptea. Era o cocioabă încă mai pricăjită decît cea în care prînzisem ; dar ferestrele ei mici luminate și glasurile ce le auzeam dinăuntru arătau că ne puteam aștepta la mîncare și adăpost, lucru ce nu era de lepădat. Andrew a fost primul care a băgat de seamă craca de salcie cojită, așezată de-a curmezișul ușii întredeschise a micului han. El se trase înapoi și ne sfătui să nu intrăm.

— Aceasta înseamnă, zise Andrew, că unele din căpeteniile și mărimile lor se cinstesc acolo, înăuntru, și nu vor să fie tulburate ; și dacă intrăm peste ei nitamnisam, ne putem alege pe puțin cu capetele sparte, ca să ne învețe cum să ne purtăm. Dară se prea poate întîmpla să ne pomenim și cu tăișul unui pumnal în inimă.

Mă uitai la pîrgar, care îi dădu dreptate, șoptindu-mi la ureche.

— De la porcul mistreț, e bun și-un fir de păr.

Între timp, auzind tropotul cailor noștri, cîteva muieri, oarecum despuiate, ieșiră din han și din cocioabele vecine și se zgîiră la noi. Nimeni nu ne-a urat vreun bun sosit și nimeni nu s-a oferit să ne ia caii de pe care descălecaserăm : la întrebările noastre, nu răspunseră decît cu aceleași cuvinte supărătoare : „Ha niel Sassenach" („nu știu englezește") și nimic mai mult. Pîrgarul, totuși, găsi (cu experiența ce o avea) mijlocul de a-i face să vorbească englezește.

— Dacă-ți dau un ban, întrebă el pe un copilaș de vreo zece ani, îmbrăcat cu o bucățică de plaid zdrențuit, ai să înțelegi *Sassenach* ?

— Da, da, sigur că da, răspunse copilașul într-o englezească destul de bună.

— Atunci, băiete, du-te și spune mămucăi tale că doi domni englezi vor să-i vorbească.

Hangița se ivi curînd, cu o făclie aprinsă dintr-o cracă de brad. Terebentina folosită la acest fel de făclii (care este de obicei scoasă din turbării) le face să se aprindă ușor și cu o flacără mare, și adeseori asemenea făclii sînt

întrebuințate în munți în loc de lumînări. Cu acest prilej, o astfel de făclie lumina chipul sălbatic și îngrijorat al unei femei palide, slabă, mai degrabă înaltă, a cărei rochie soioasă și zdrențăroasă, deși ajutată de un plaid sau tartan, de-abia dacă slujea nevoilor cerute de bunacúviință, dar desigur că nu-i ținea de cald. Părul ei negru, care scăpa în plete lățoase de sub basma, precum și privirea ciudată și încurcată pe care o ațintea asupra noastră, mă făcu să mă gîndesc la o vrăjitoare, stînjenită de la îndeletnicirile necurate. Ne spuse verde că ea nu ne primește în casă. Noi stăruirăm cu îngrijorare arătîndu-i că făcuserăm o cale lungă și atît noi cît și caii noștri eram obosiți. Cu siguranță nu puteam găsi alt loc în care să fim găzduiți, mai aproape de Callander, localitate care, zicea pîrgarul, se afla la o depărtare de șapte mile scoțiene. Cît făceau aceste mile englezești, n-am putut niciodată afla cu preciziune ; dar cred că puteau fi socotite, în mijlociu, ca de două ori mai lungi. Îndărătnică, hangița nu ținu seama de lămuririle noastre și ne zise cu dispreț, în dialectul scoțian de cîmpie, ea fiind băștinașă din ținutul Lennox :

— Mai bine să mergi mai departe decît să pățești ceva. Casa mea-i plină de oameni care nu au poftă să fie tulburați de străini. Știu eu cine se mai ivește ? Poate că vin tunicile roșii [1] din garnizoană ! (Ultimele cuvinte au fost spuse în șoaptă și foarte stăruitor.) Noaptea, adăugă ea, este blîndă. O noapte petrecută în tufișuri v-ar răcori sîngele. Puteți dormi în mantăile voastre, așa cum dorm și săbiile în teaca lor... nu-i prea multă rouă în pădure, dacă știți să vă căutați un locșor... caii îi puteți lăsa să pască pe costișă, că nu se supără nimeni.

— Dar, jupînița mea, zisei eu, în timp ce pîrgarul gemea, neputîndu-se hotărî să răspundă, sînt șase ore de cînd am prînzit și nu am mai pus nimic în gură de

[1] Haine (tunici) roșii (redcoats) — nume dat soldaților englezi, care purtau asemenea tunici (n.t.).

atunci. Pot să-ţi spun că sînt lihnit de foame şi nu am nici o poftă să mă culc cu stomacul gol prin munţii aceştia ai dumneavoastră. Trebuie neapărat să mă primeşti ; cere îngăduinţa oaspeţilor dumitale, aşa cum te pricepi mai bine, pentru doi-trei străini care ţi-au sosit ca oaspeţi. Andrew, vezi să fie caii grijiţi.

Zgripţuroaica mă privi cu uimire şi apoi izbucni :

— Omul căpăţînos n-are încotro ; trebuie să-şi facă mendrele. Dacă aşa ţi-e scris, n-am ce-ţi face !... Ce ţi-e şi cu hămesiţii ăştia de englezi... ian te uită... a mîncat un prînz bun pe ziua de azi şi e gata să-şi piardă libertatea sau viaţa, numai să nu se lipsească de o cină caldă ! Pune numai o friptură de vacă şi o budincă pe partea ailaltă a focului Gheenei şi — hait ! englezul e gata să se arunce după ele... treaba dumneavoastră... eu nu mă amestec... urmează-mă, domnule — (iar către Andrew) : Am să-ţi arăt eu unde să duci dobitoacele.

Recunosc că am fost cam înfricat de cuvintele hangiţei, care păreau a vesti primejdia ce ne pîndea. N-am vrut, totuşi, să dau îndărăt după ce mă arătasem atît de hotărît şi, drept urmare, am intrat cu îndrăzneală în han. După ce de-abia am scăpat teafăr, fără să-mi rup picioarele, poticnindu-mă de un hîrdău plin de turbă şi de o putină, care stăteau de o parte şi de alta a trecerii înguste, deschisei o uşă hodorogită, pe jumătate putredă, făcută nu din scînduri, ci din răchită ; apoi, urmat de pîrgar, intrai în încăperea principală a acestui caravanserai scoţian.

Interiorul înfăţişa o privelişte destul de neobişnuită pentru ochii sudici. Focul, întreţinut cu turbă aprinsă şi cu crăci de lemn uscat, ardea voios în mijloc, iar fumul, neavînd alt mijloc de a ieşi decît printr-o gaură din acoperiş, se învîrtea în jurul grinzilor cocioabei şi plutea, în nori negri, la o înălţime de un metru şi jumătate de la podea. Sub acest nor, aerul era destul de curat, mulţumită curenţilor care se năpusteau asupra focului, prin

spărturile împletiturii de răchită, care slujeau drept uşă, precum şi prin cele două găuri pătrate slujind drept ferestre, înfundate una cu un plaid, iar cealaltă cu o manta zdrenţuită ; şi, pe deasupra, prin diferite găuri, mai puţin vădite, din zidurile camerei, care, fiind construită din bolovani şi turbă tencuită cu pămînt, lăsa să pătrundă aerul prin multe crăpături.

Lîngă foc, la masa veche de stejar, erau aşezaţi trei oameni ; după înfăţişare, nişte oaspeţi care nu puteau fi priviţi cu nepăsare. Doi erau în port de munte ; unul din ei, un om mărunt şi oacheş, cu trăsăturile feţei arătînd vioiciune, agerime şi arţag, avea nişte nădragi strîmţi pe picioare, ţesuţi dintr-un fel de împletitură în pătrăţele. Pîrgarul îmi şopti :

— Trebuie că este un om de vază, pentru că nimeni afară de *duinwassal* (boiernaşi) nu poartă asemenea nădragi ; sînt greu de ţesut chiar pe placul muntenilor.

Celălalt muntean era un om înalt şi puternic, cu un păr roşu bogat, cu faţa pistruiată, cu umerii obrajilor ieşiţi şi bărbia ascuţită — un soi de caricatură a tipului de scoţian. Tartanul pe care-l purta se deosebea de cel al tovarăşului său, întrucît avea mai mult roşu aprins, pe cînd negrul şi verdele închis întreceau celelalte culori în pătratele celuilalt. Cel de al treilea, aşezat la aceeaşi masă, era îmbrăcat în portul de la şes ; un om voinic, îndrăzneţ, cu ceva ostăşesc în privire şi în felul de a se purta ; hainele-i de călărie erau înzorzonate cu multe fireturi şi foarte arătoase ; iar pălăria lui în trei colţuri era neobişnuit de mare ; cuţitul său de vînătoare şi o pereche de pistoale erau aruncate pe masă, în faţa lui. Fiecare din munteni îşi avea pumnalul înfipt în masă, chiar lîngă el — un simbol, după cît am aflat mai tîrziu, şi desigur unul ciudat, care însemna că nu înţeleg ca vreo ceartă să le tulbure cheful. Dinaintea acestor oameni, era aşezată pe masă o măsură mare de cositor, conţinînd cam un litru de *usquebaugh*, o băutură aproape

tot atît de tare ca și rachiul, pe care muntenii o distilează din malț și o beau în cantități foarte mari, fără să o subțieze. Un pahar spart, cu picior de lemn, slujea drept cupă pentru toți și circula cu o repeziciune care, dacă ne gîndim la tăria băuturii, părea cu totul uimitoare. Oaspeții vorbeau tare și aprins împreună, uneori în limba gaelică, alteori în englezește. Un alt muntean era culcat pe jos, înfășurat în plaid, și cu capul rezemat pe un bolovan, pe care așternuse doar o mînă de paie ; dormea sau se prefăcea că doarme, fără să-i pese de ceea ce se întîmpla în jurul său. Desigur că și el era străin, pentru că se culcase îmbrăcat și cu sabia și scutul lîngă el, acestea fiind armele obișnuite pe care le purtau muntenii cînd plecau la drum. La fiecare perete erau lavițe de diferite mărimi, alcătuite din scînduri rupte, din coșuri de răchită putrezite și din nuiele împletite, pe care dormeau cei ai casei, bărbați, femei și copii, culcușurile lor fiind ascunse doar de norii de fum și de aburii care se ridicau în jurul lor.

Intrarăm atît de încet, iar chefliii, pe care i-am arătat, erau atît de cufundați în discuție, încît nici nu furăm luați în seamă timp de vreo cîteva minute. Mi-am dat seama însă că munteanul care era culcat lîngă foc s-a ridicat într-o rînă atunci cînd am intrat și, trăgîndu-și plaidul astfel ca să-și ascundă partea de jos a feței, și-a ațintit privirea asupra noastră cîteva clipe, apoi s-a culcat din nou, părînd că-și continuă somnul pe care i-l tulburase intrarea noastră.

Ne-am apropiat de foc, bucurîndu-ne de căldura lui, după drumul călare ce-l făcusem prin munți, pe o răcoroasă seară de toamnă ; ceilalți oaspeți nu ne-au băgat în seamă decît de-abia după ce am strigat pe hangiță. Ea se apropie de noi, aruncînd cîte o uitătură șovăitoare și rușinată, cînd spre noi, cînd spre ceilalți și ne dădu un răspuns în doi peri, cînd îi cerurăm să ne aducă ceva de mîncare.

— *Ea* nu prea știe [1], zise hangița, nu-i sigură că se găsește ceva de-ale gurii în casă — apoi își îndulci refuzul cu cuvintele : adică ceva potrivit unor oameni din cinul dumneavoastră.

O asigurai că nu sîntem prea mofturoși cînd e vorba de cină. Privii împrejur, căutînd unde să ne așezăm, ceea ce nu era ușor de găsit ; pînă la urmă, descoperii un coteț vechi de găini, din care făcui un jilț pentru domnul Jarvie și întorsei cu fundul în sus un butoi dogit, pe care mă așezai eu. Andrew Fairservice intră și el curînd și se așeză tăcut în spatele nostru. Băștinașii, cum îmi vine să le spun, au continuat a ne pironi cu privirile, de parcă ar fi fost uluiți de îndrăzneala noastră ; iar noi, cel puțin eu, ascundeam sub o înfățișare de nepăsare orice temere tainică, pe care aș fi putut-o avea în privința chipului în care vom fi primiți de către aceia a căror liniște o tulburam.

Pînă la urmă, munteanul mai scund, adresîndu-mi-se mie, zise într-o engleză foarte bună și cu un ton deosebit de semeț :

— Văd, domnul meu, că te porți ca și cum ai fi la dumneata acasă !

— Așa mi-i obiceiul, îi răspunsei, cînd intru într-un local public.

— Și ea n-a văzut, replică munteanul cel înalt, după craca cea cojită de la ușă, că localul public este luat de unii domni, pentru treburile personale ?

— Nu mă laud că aș cunoaște obiceiurile acestei țări, îi răspunsei, dar rămîne să mai învăț cum de pot avea dreptul trei persoane să îndepărteze de la singurul loc de adăpost și han din împrejurimi pe toți ceilalți călători care ar trece pe acolo.

---

[1] Și hangița vorbește la persoana a treia feminin, subînțelegînd ca și ceilalți munteni, care au obiceiul de a vorbi astfel, cuvîntul *ființă* sau vorbind despre sine ca de o altă persoană (n.t.).

— Nu e nici o pricină de supărare, domnilor, zise pîrgarul ; nu vrem să vă supărăm... și n-aveți nici drept, nici pricină de supărare... dar dacă un ulcior de rachiu bun ar putea să dreagă lucrurile, noi care sîntem niște oameni pașnici, am fi gata să...

— La dracu cu rachiul dumitale ! zise omul de la șes, îndesîndu-și mînios tricornul pe cap. Nu avem nevoie nici de rachiul și nici de tovărășia dumitale — și se ridică de pe scaun. Tovarășii lui se ridicară de asemenea, boscorodind între ei, înfășurîndu-se în plaidurile lor, fornăind și adulmecînd aerul, după obiceiul neamului lor, atunci cînd se întărîtă în mînie.

— V-am spus eu ce se va întîmpla, domnilor, zise hangița, și n-ați vrut să mă ascultați. Hai, plecați din casa mea, să nu-mi faceți tămbălău aici... nu-i îngăduit să supărați pe domnii care vin la Jeanie MacAlpine... ea, pe cît poate, nu vă lasă să-i supărați. Ian te uită cum niște haimanale de englezi fără căpătîi umblă noaptea pe întuneric și tulbură pe niște prea cinstiți și pașnici domni, care beau și ei un pahar de rachiu lîngă foc !

Într-alte împrejurări, m-aș fi gîndit la vechea zicătoare latină : *Dat veniam corvis, vexat censura columbas* [1]. Dar nu de citate clasice îmi ardea, cînd era limpede că va trebui să urmeze o luptă. Simțindu-mă înfruntat de neospitalitatea aceasta neobrăzată, nu-mi păsa cîtuși de puțin că va trebui să mă bat ; dar eram oarecum îngrijorat pentru pîrgar, a cărui vîrstă și rang nu erau potrivite unei astfel de aventuri. Mă ridicai și eu, prin urmare, de îndată ce văzui pe ceilalți că se ridică și lepădai pelerina de pe umeri, astfel ca să fiu gata de apărare.

— Sîntem trei contra trei, zise munteanul cel scund, aruncîndu-ne o privire ; dacă sînteți oameni vrednici, trageți săbiile ! și, scoțînd spada din teacă, înaintă spre mine.

---

[1] „Critica iartă corbii și chinuiește porumbeii". Juvenal, *Satire*, II, 63 (n.t.).

Mă pusei de îndată în gardă și, dîndu-mi seama de superioritatea armei mele, o sabie lungă și îngustă, nu eram îngrijorat de sorții luptei. Pîrgarul dovedi o neașteptată dîrzenie. Văzînd că munteanul cel uriaș se apropia de el cu sabia în mînă, trase cîteva clipe de mînerul *hangerului* său, cum îi zicea el ; dar, văzînd că ar ieși anevoie din teaca în care de multă vreme se înțepenise din pricina ruginei și a neîntrebuințării, apucă în locul lui un cuțit de plug, care slujise pînă atunci la ațîțat focul și îl mînui cu atîta înverșunare, așa înroșit de foc cum era, încît, din prima lovitură, reuși să aprindă plaidul munteanului, silindu-l pe acesta să se retragă și să se țină deoparte, pînă ce reuși să-l stingă. Nu tot la fel s-a purtat Andrew, care s-ar fi cuvenit să se bată cu omul de la șes. Cu părere de rău o spun că el s-a făcut nevăzut încă de la începutul încăierării. Văzîndu-se singur, potrivnicul său strigă : „Luptă dreaptă ! luptă dreaptă !" și, în chip cavaleresc, se arătă gata să stea deoparte. Astfel începu o luptă dreaptă ca număr de luptători, dintr-o parte și dintr-alta. Țelul meu era să pun mîna, dacă era cu putință, pe arma potrivnicului meu ; am fost împiedicat însă de a mă apropia prea mult de el, de frica pumnalului, ce-l ținea în mîna stîngă și pe care-l folosea pentru a para împunsăturile sabiei mele. Între timp, pîrgarul, cu toată izbînda primului său atac, era împresurat rău. Greutatea armei ce-o folosea, trupeșia sa, chiar înflăcărarea și patima cu care lupta era pe cale să-i sleiască atît puterile cît și suflul ; aproape că era la cheremul adversarului său, cînd munteanul, care dormea întins pe jos, se ridică deodată cu sabia și scutul în mînă și se azvîrli între magistratul istovit și cel care-l ataca, strigînd :

— *Ea* însăși a mîncat din pîinea orașului Glasgow, și pe cinstea *ei*, *ea* se va bate pentru pîrgarul Jarvie, aici în cătunul de la Aberfoil — așa va face *ea* și nu într-altfel !

Împletindu-și vorbele cu fapta, acest ajutor neașteptat făcu să șuiere sabia sa la urechile munteanului cel înalt care, fără să se sperie, îi înapoia cu dobîndă loviturile primite. Amîndoi fiind însă înzestrați cu scuturi rotunde, făcute din lemn, acoperite cu piele și țintuite în cuie de alamă, cu care parau ușor loviturile, lupta le era însoțită de mai mult zgomot și zăngănituri decît de vreo adevărată primejdie. Se vedea însă că lupta pornise mai mult din bravadă, decît dintr-o încercare serioasă de a ne vătăma ; pentru că omul de la șes, care, cum am arătat, stătuse deoparte la începutul încăierării, din lipsa unui adversar, căută bucuros acuma să ne potolească și să ne împace.

— Opriți-vă... opriți-vă... e de ajuns... e de ajuns ! Cearta nu-i pe viață și pe moarte. Străinii au dovedit că-s oameni de onoare și ne-au dat pe deplin satisfacție ! Și eu țin la onoarea mea tot atît ca și orișicare, dar nu pot suferi să văd sînge vărsat fără rost.

Desigur că nu aveam nici o dorință de a prelungi lupta, potrivnicul meu se arătă de asemenea gata să-și vîre sabia în teacă, pîrgarul, de-abia răsuflînd, putea fi socotit ca scos din luptă, iar cei doi bărbați care se băteau cu sabia și cu scutul se lăsară de voiniceasca lor întrecere cu aceeași nepăsare cu care o începuseră.

— Acuma, zise vrednicul gentleman care făcuse pe arbitrul între noi, hai să bem și să ne împăcăm, ca oameni cinstiți ce sîntem... E loc în casă pentru toți. Sînt de părere ca acest vrednic domnișor, care pare a-și fi pierdut răsuflarea în învălmășeală, dacă pot zice așa, să trimită după o cană cu rachiu, iară eu voi oferi alta, așa, în semn de bună înțelegere. Ne-om cinsti cu toții pe rînd, ca frații.

— Și cine are să-mi plătească, mă rog, zise munteanul cel înalt, bunătate de plaid nou, care acum are o gaură de poți vîrî o oală prin ea ? Unde s-a mai pomenit

ca un gentleman cinstit să lupte cu fiare înroșite în foc ?

— Asta să fie supărarea, zise pîrgarul, căruia între timp îi revenise suflul și era plecat să se bucure de izbînda pe care o avusese purtîndu-se vitejește, precum și să ocolească primejdia de a recurge din nou la asemenea judecăți tari și nesigure : Dacă eu ți-am spart capul, zise el, tot eu voi găsi leacul. Vei avea un plaid nou și din cele mai bune — în culorile clanului dumitale, bre omule. Spune-mi unde să ți-l trimit de la Glasgow.

— Nu-i nevoie să-ți spun din ce clan sînt — e bine știut că sînt dintr-un clan al regelui, zise munteanul ; dar poți lua o mostră din plaid — ptiu, miroase a cap de oaie pîrlit ! — ca să știi ce-mi trebuie... și un gentleman, văr bun de-al meu, care aduce ouă de la Glencroe, are să vină să-l ia de Sfîntul Martin, dacă spui unde locuiești. Dar, cinstite domn, dacă va mai fi să te bați vreodată, și ai cîtuși de puțin respect pentru adversarul dumitale, luptă-te cu sabia, omule, că d-aia porți una și nu cu cuțite de plug înroșite sau cu crăci aprinse, ca un indian sălbatic.

— Pe conștiința mea ! răspunse pîrgarul, fiecare face cum poate ; află că sabia mea n-a mai văzut lumina de la bătălia de la podul Bothwell, cînd a purtat-o răposatul meu tată ; ba, nu se poate ști cu siguranță dacă a fost scoasă din teacă și atunci, căci lupta a fost tare scurtă. În orice caz, acuma-i atît de prinsă în teacă, încît este peste puterile mele să o scot de acolo ; văzînd asta, am apucat primul lucru cu care mă puteam apăra. Mă jur că s-au dus zilele-mi de luptător, dar cu toate acestea nu-mi place de fel să fiu înfruntat. Dar, unde-i flăcăul acela de treabă, care a luat așa de inimos cearta mea asupra lui ? Trebuie să-l cinstesc cu ceva rachiu, chiar de-ar fi ultimul rachiu din viața mea.

Apărătorul, pe care îl căută de jur-împrejur, nu mai era acolo. Fără a fi băgat în seamă de pîrgar, se făcuse

nevăzut de îndată ce se sfîrşise lupta, totuşi nu atît de iute încît să nu pot recunoaşte, după trăsăturile-i sălbatice şi păru-i roşu neţesălat, pe cunoştinţa noastră Dougal, temnicerul fugar de la închisoarea din Glasgow. Îi şoptii acest lucru pîrgarului, care îmi răspunse tot în şoapte :

— Bine, bine, văd că cel pe care-l cunoşti avea multă dreptate. Dougal nu-i lipsit de o licărire de deşteptăciune ; trebuie să mă gîndesc dacă nu-i pot face vreun bine.

Spunînd acestea, se aşeză şi, după ce răsuflă adînc de vreo cîteva ori, ca să-şi reia suflul, o chemă pe hangiţă şi îi zise :

— Ei, cumătră, văzînd că nu am pielea găurită pe nicăieri, ceea ce-i de mirare după cele ce se petrec în casa dumitale, socot că m-aş simţi mai bine dacă aş avea ce pune în gură.

Hangiţa, care devenise foarte binevoitoare cum încetase furtuna, se apucă de îndată să frigă o bucată bună de carne pentru cina noastră. Într-adevăr, am fost nespus de mirat în tot timpul zarvei de liniştea desăvîrşită cu care, atît ea cît şi familia ei, păreau că privesc cele ce se petreceau acolo. Am auzit-o strigînd numai unor ajutoare de-ale ei : „Zăvorîţi uşa, zăvorîţi uşa ! Mort sau viu, să nu iasă nimeni afară pînă n-a plătit socoteala !". În ceea ce-i priveşte pe cei care dormeau pe laviţele de la perete şi care slujeau întregii familii drept culcuş, ei îşi ridicaseră doar trupurile dezvelite ca să privească încăierarea, exclamînd : „O ! O !", pe tonuri potrivite cu vîrstele şi sexele lor şi socot că se adînciseră din nou în somn, înainte chiar ca săbiile noastre să fie băgate în teacă.

Hangiţa făcea acum tot ce-i stătea în putinţă, ca să ne pregătească o mîncare şi, spre mirarea mea, foarte curînd începu să prăjească într-o tigaie o mulţime de felii gustoase de vînat, pe care le drese, aşa încît să mulţumească măcar pe nişte oameni flămînzi, dacă nu chiar pe nişte epicurieni. Între timp, fusese aşezat pe masă rachiul, de la care muntenii, cu tot gustul lor pentru băuturile tari băştinaşe, nu se dădură în lături de a-l bea cu plăcere ; după ce paharul trecu o dată din om în om, gentlemanul de la şes vru să afle profesia noastră, precum şi scopul călătoriei.

— Dacă este pe placul măriei-tale, zise pîrgarul, prefăcîndu-se foarte smerit, sîntem nişte oameni cinstiţi din Glasgow, care călătorim spre Stirling, ca să încasăm nişte bani ce ni se datorează.

Am fost aşa de prost ca să mă simt puţin stingherit de felul umil în care pîrgarul găsise cu cale a vorbi de noi ; dar, mi-am amintit că-i făgăduisem de a tăcea şi de a-l lăsa pe pîrgar să se descurce cum va socoti de cuviinţă. Şi, într-adevăr, Will, cînd îmi adusei aminte că-l adusesem pe acest cinstit om o cale atît de lungă de casă, lucru care era prin el însuşi destul de neplăcut (mai ales judecînd după durerea vădită şi greutatea cu care se aşeza sau se scula), ba, mai mult decît atîta, îl făcusem aproape să-şi piardă viaţa, îmi dădui seama că nu se cădea a nu-i face pe plac. Pufnind din nas, purtătorul de cuvînt al celorlalţi repetă cuvintele cu un rînjet :

— Dumneavoastră, negustori din Glasgow, nu aveţi altceva mai bun de făcut, decît să cutreieraţi dintr-un capăt al Scoţiei de apus la celălalt, ca să sîcîiţi pe oamenii cinstiţi, care au nenorocul să întîrzie cu plata datoriilor, ca mine.

— Dacă datornicii noştri ar fi oameni aşa de cinstiţi, cum cred că eşti dumneata, Garshattachin, răspunse pîrgarul, pe sufletul meu că ei ne-ar scuti de osteneală, venind singuri să ne caute.

— Ei ! Cum se poate ! izbucni acel căruia îi vorbise. Aşa cum pîinea îmi ţine viaţa (fără să mai pomenesc de carne şi rachiu), zău că ăsta-i vechiul meu prieten, Nicol

Jarvie, cel mai de treabă om, care să fi dat vreodată bani pe poliță unui gentleman aflat în nevoi. Nu veneai cumva spre mine ?... Nu voiai să treci cumva peste muntele Endrick, la Garshattachin ?

— Din păcate, nu, jupîne Galbraith, răspunse pîrgarul. Am alte ițe de descurcat... și eu care credeam că ai să-mi vorbești despre dobînda aceea anuală ce mi-o datorești pe polița moștenită, chibzuind că am venit să lămurim vechea socoteală dintre noi !

— Dă-o dracului de dobîndă anuală ! răspunse proprietarul, arătînd multă voie bună, să mă ia naiba dacă voi mai vorbi ceva despre afaceri cu dumneata, acuma că ești așa de aproape de casa mea. Ia te uită cum o manta și o glugă pot schimba un om... Auzi, să nu recunosc eu pe bătrînul și bunul meu prieten, sindicul !

— Pîrgarul, dacă nu te superi, răspunse tovarășul meu. Dar știu ce te face să te înșeli, polița i-a fost dată tatălui meu, care s-a săvîrșit din viață, el era sindic ; iar numele său era Nicol, ca și al meu. Nu-mi amintesc să mi se fi plătit ceva din capital sau dobînda anuală, în timpul meu, și fără îndoială că de aici s-a născut încurcătura.

— Bine ! Las-o dracului de încurcătură și tot ce a pricinuit-o, răspunse domnul Galbraith. Mă bucur că ești pîrgarul orașului. Domnilor, umpleți paharul, în sănătatea prea bunului meu prieten, pîrgarul Nicol Jarvie, îl cunosc, pe el și pe tatăl lui de vreo douăzeci de ani. Ați golit cu toții paharul ? Umpleți-l din nou. Asta e ca să-l vedem în curînd staroste — am zis staroste, lordul — staroste Nicol Jarvie ! Aceia care zic că se plimbă pe strada mare din orașul Glasgow un om mai vrednic de această slujbă, să se ferească a mi-o zice și mie, lui Duncan Galbraith din Garshattachin, atîta le spun ! Cu acestea, Duncan Galbraith își puse ostășește tricornul pe o sprînceană și privi sfidător.

Rachiul era, desigur, ceea ce îi atrăgea mai mult pe cei doi munteni din aceste urări și ei băură, fără a căuta să lămurească înțelesul cuvintelor rostite. Apoi, începură o convorbire cu domnul Galbraith, în limba gaelică, pe care el o vorbea cît se poate de curgător, fiind, după cum aflai mai pe urmă, megieș cu ținutul de munte.

— L-am recunoscut lesne pe neisprăvitul acesta, încă de la început, îmi zise pîrgarul în șoaptă. Dar cînd lupta era încinsă și săbiile scoase din teacă, cine putea ști cum i-ar fi dat în gînd să-mi plătească datoria ? Are să mai treacă mult timp pînă mi-o va plăti după cum se cuvine. Dar este băiat cinstit și are inimă bună ; nu vine prea des la Glasgow, dar mi-a trimis deseori din munți cîte o căprioară sau un cocoș de munte. Și pot să mai aștept banii, că nu am neapărată nevoie de ei. Tatăl meu, sindicul, avea multă stimă față de familia lui de la Garshattachin.

Cina fiind aproape gata, privii în jurul camerei, căutînd pe Andrew Fairservice ; dar pe credinciosul slujitor nu-l mai văzuse nimeni încă de la începutul încăierării. Gazda îmi spuse totuși că s-ar fi dus la grajd și se oferi să-mi lumineze calea pînă acolo, zicînd :

— Nici o rugăminte de-a plozilor sau de a *ei* nu-l poate îndupleca să răspundă ; cu adevărat, *ei* îi e teamă să intre în grajd la ora asta, *ea*, o femeie singură. Toată lumea știe cum ielele din Ben-ye-gask au rătăcit pe nevasta din Ardnagowan ; și se știe că sînt iele și în grajdul nostru, ceea ce m-a împiedicat întotdeauna să pot ține un grăjdar.

Ea îmi lumină totuși calea spre cocioaba nenorocită, în care erau îngrămădiți nefericiții noștri cai, ca să se ospăteze din fînul, ale cărui fire erau de grosimea unei pene de gîscă. Acolo, îmi dădui seama că ea avea o altă pricină decît aceea mărturisită, pentru a mă îndepărta de ceilalți.

— Citeşte asta, zise ea, strecurîndu-mi în mînă o bucăţică de hîrtie, atunci cînd ajunserăm la uşa cocioabei. Mulţumesc lui Dumnezeu că am scăpat de *ea*. Zău că o femeie cinstită ar trăi mai liniştită în iad, decît la hotarul munţilor, cu puzderia asta de soldăţime şi de englezi, cu atîţia tîlhari şi hoţi de vite, sau cu vărsările de sînge ce se întîmplă pe aici.

Spunînd acestea, ea mi-a dat făclia de brad în mînă şi s-a întors în casă.

CAPITOLUL XXIX

Cimpoaie, şi nu lire, munţii Scoţiei
înveselesc ;
Strigarea lui MacGregor şi-un corn
vînătoresc.

Răspunsul lui John Cooper
ALLAN RAMSAY.

Mă oprii după pragul grajdului, dacă se poate numi astfel locul în care erau îngrămădiţi caii, laolaltă cu capre, păsări, porci şi vaci, sub acelaşi acoperămînt cu hanul ; deşi printr-o iscusinţă necunoscută în restul cătunului, şi care, cum am aflat mai tîrziu, era socotită drept o făţărnicie a Jeaniei MacAlpine, hangiţa noastră, încăperea avea o altă intrare decît aceea întrebuinţată de muşterii ei cu două picioare. La lumina făcliei, am putut desluşi următoarele rînduri scrise pe o bucăţică de hîrtie murdară, udă şi mototolită, adresată : „Pentru cinstitele mîini ale d-lui F.O., un tînăr gentleman saxon — Acestea.“ Cuprinsul biletului era următorul :

„Domnule,

Şoimii de noapte au fost sloboziţi, aşa că nu mă pot întîlni cu dumneata şi cu cinstitul meu văr, B.N.J., în cătunul Aberfoil precum aveam de gînd. Te rog să ocoleşti, pe cît se poate, de a vorbi cu cei pe care i-ai găsit

acolo, căci s-ar putea ivi urmări supărătoare. Persoana care îți dă această scrisoare este vrednică de încredere și te poți bizui pe ea. Te va călăuzi la un loc unde, cu voia lui Dumnezeu, vă voi da de știre cum să ne întîlnim. Nutresc nădejdea că ruda mea și cu dumneata îmi veți călca pragul casei mele sărace unde, în pofida vrăjmașilor mei, vă făgăduiesc cina pe care un muntean o poate da prietenilor lui și unde vom bea în cinstea unei anumite D.V. și vom cerceta chestiunile în care sper că te pot ajuta. Rămîn, așa cum se cuvine între gentlemeni, prea supusul dumitale slujitor,

R.M.C.“

Am fost cît se poate de supărat de cele cuprinse în această scrisoare, care păreau că îndepărtează atît data fixată, cît și locul întîlnirii mele cu Campbell, de la care speram să obțin serviciile știute. Simțeam totuși o oarecare mîngîiere, aflînd că el avea mai departe grijă de interesele mele, căci fără el nu aveam nici o nădejde de a recăpăta actele tatălui meu. Mă hotărîi, deci, să ascult de îndemnurile sale și, luîndu-mi toate măsurile de prevedere față de ceilalți oaspeți, să mă folosesc de primul prilej pentru a obține de la hangiță lămuririle trebuitoare spre a mă putea întîlni cu persoana misterioasă.

A trebuit mai întîi să-l caut pe Andrew Fairservice, pe care-l strigai de cîteva ori, fără să primesc nici un fel de răspuns. Am cotrobăit prin tot grajdul, în lung și în lat, riscînd a-i da foc ; noroc că era atîta gunoi ud și noroi, care depășeau cu mult cele cîteva brațe de fîn și paie de acolo. Pînă la urmă, după ce strigai de zeci de ori : „Andrew Fairservice, Andrew ! Prostule, nătărăule, unde ești ?“ Se auzi un geamăt : „Aici“, articulat atît de jalnic, încît putea fi chiar glasul uneia din iele. Călăuzit de acest sunet, mă îndreptai spre un ungher al adăpostului, unde, în colțul zidului, ascuns după un butoi plin cu puful și fulgii de la toate păsările care răposaseră

întru binele obștesc, de mai bine de o lună, îl găsii pe viteazul Andrew ; pe jumătate cu forța, pe jumătate cu porunci și rugăminți, l-am silit să iasă de acolo. Primele lui cuvinte au fost :

— Sînt un băiat cinstit, să știi, domnișorule.

— Cine dracu se îndoiește de cinstea dumitale ? zisei eu. Sau la ce ne-ar sluji ea acuma ? Cina-i gata și am nevoie de dumneata, ca să ne ajuți.

— Da, răspunse Andrew, părînd că nu înțelege ce-i spusesem, eu sînt un băiat cinstit, orice ar zice pîrgarul împotriva mea. Recunosc că lumea și cele lumești îmi sînt uneori mai apropiate de inimă decît s-ar cuveni — ca și la mulți alții. Dară, eu sînt un om cinstit ; deși zis-am că am să vă părăsesc pe drum, martor mi-e Dumnezeu că nici nu mi-a trecut prin gînd asemenea ispravă ; a fost doar un cuvînt aruncat în vînt, cum fac oamenii cînd se tocmesc, ca să le iasă socoteala cît mai bine. Mi-e drag de măria-ta, așa tînăr cum ești... și nu m-aș despărți prea ușor...

— Ce naiba tot îndrugi acolo ? îi răspunsei. Parcă nu ne-am împăcat iarăși și iarăși, numai în folosul dumitale ? Ai de gînd să-mi spui din oră în oră că vrei să mă părăsești așa, nitam-nisam ?

— Da, dară pînă acuma ziceam numai așa, ca să fac pe grozavul, răspunse Andrew ; iară acuma o zic cu tot dinadinsul... De pierd au de cîștig, nu mă încumet a merge mai departe cu măria-ta ; și dacă vrei să asculți sfatul meu de om prost, mai bine ia-ți vorba îndărăt chiar și 'mneatale, decît să mergi mai departe. Vrednic de toată cinstea te socot, și sigur sînt că ai să fii mîndria prietenilor, dacă vei apuca să trăiești îndestul ca să-ți treacă năbădăile tinereții și să mai capeți oleacă de scaun la cap. Dară mai departe nu pot să te urmez, chiar de-ar fi să te rătăcești sau să piei pe drum din lipsă de călăuzire și poveți. A intra în țara lui Rob Roy înseamnă a-ți înfrunta ursita.

— Rob Roy ? întrebai eu, destul de mirat. N-am auzit niciodată de acest nume. Ce parascovenie o mai fi și asta, Andrew ?

— Greu este, zise Andrew, să nu dai crezare unui om cînd îți spune adevărul curat, fiindcă bietul om mai îndrugă și cîte o mică minciună, cînd nu are încotro. La ce mai întrebi cine este Rob Roy, tîlharul acela pus numai pe prădăciuni. Doamne iartă-mă ! nădăjduiesc că nu ne aude nimeni ! cînd ai o scrisoare de la el în buzunar ? Am auzit pe unii din oamenii lui poruncind bătrînei zgripțuroaice, adică hangiței, să ți-o dea. Credeau că nu le înțeleg păsăreasca lor ; dară, cu toate că nu prea pot să o vorbesc, sînt în stare să ghicesc ce spun. N-aveam de gînd să-ți înpărtășesc toate acestea, dară și frica-i din rai. Ehei, domnule Frank, toate nesăbuințele unchiului 'mneatale și toate năzdrăvăniile verișorilor nici pe departe nu se apropie de isprava pe care o pui la cale. Mai bine ai bea să zvînți ca sir Hildebrand, sau ai începe sfînta zi cu cîteva pahare de rachiu, ca domnul Percie ; mai bine te-ai stropși la oameni ca domnul Thorncliff, sau ți-ai face de cap printre muieri ca domnul John ; mai bine ți-ai încerca norocul la joc ca Richard, sau ai cîștiga sufletele pentru papă și pentru Scaraoțchi, ca Rashleigh ; înjură, fii fălos, spurcă duminicile, fă pe placul papii, așa ca domniile-lor. Dară, Doamne sfinte ! ai grijă de zilele dumitale de om tînăr și nu te duce la Rob Roy !

Teama lui Andrew era prea vădită, ca să-mi îngădui a crede că se prefăcea. De aceea, m-am mulțumit a-i spune că aveam de gînd să rămîn la han în noaptea aceea și că doream să se îngrijească bine de cai. În ceea ce privește restul, îi poruncii să nu scoată o vorbă despre temerile lui, asigurîndu-l că nu mă voi lăsa pradă primejdiei, ci voi lua toate măsurile de prevedere. Mă urmă în han, posomorît și bodogănind printre dinți : „Omul trebuie îngrijit înaintea dobitoacelor... eu n-am băgat nimic în gură toată ziulica, afară de picioarele acelea vîrtoase ale bătrînului cocoș de munte, servit la prînz".

Buna înțelegere a adunării părea să fi fost întrucîtva tulburată în lipsa mea, căci îl găsii pe domnul Galbraith într-o aprigă ceartă cu pîrgarul.

— Nici nu vreau să aud asemenea cuvinte cu privire la ducele de Argyle și la numele de Campbell, zicea domnul Jarvie, în timp ce intram. Ducele este un om vrednic, are grijă de binele obștesc, face cinste țării și este un prieten și un binefăcător al negoțului din Glasgow.

— N-am nimic de zis împotriva lui MacCallum More și a urmașilor lui Diarmid, spuse, rîzînd, cel mai scund dintre munteni. Prea le sînt vecin apropiat, ca să-mi dea mîna să mă cert cu ei.

— Apele noastre n-au văzut niciodată galera familiei Campbell [1], zise munteanul mai înalt. *Ea* va spune ce are pe suflet, fără a se teme de careva... Pentru *ea* un Campbell nu are mai mare preț decît un Cowan și poți să-i spui lui MacCallum More că așa zis-a Allan Iversach. E cale lungă de aici la Lochow [2].

Sub puterea nenumăratelor pahare băute în cinstea unuia și altuia, domnul Galbraith izbi foarte tare cu mîna în masă și zise cu glas aspru :

— Familia aceasta are o datorie de sînge și trebuie să o plătească într-o bună zi. Oasele viteazului și loialului Grahame se întorc de multă vreme în mormîntul lor, cerînd răzbunare împotriva acestor duci ai Șireteniei și lorzi ai Pierzaniei. Nu a fost nici o trădare în Scoția în care un Campbell să nu fi avut vreun amestec ; și

[1] Familia Argyle și alții din clanul Campbell aveau o galeră în herbul lor (n.a.).

[2] Lochow și ținuturile învecinate fuseseră locul de obîrșie al familiei Campbell, cel mai puternic din clanurile din vest. Cînd izbucnea cîte un război între două clanuri, lipsite de orice sprijin, se zicea : „E cale lungă de aici la Lochow", expresie care a ajuns proverbială (n.a., cu unele precizări în plus ale traducătorului).

acuma, cînd tocmai cine nu trebuie este în capul bucatelor, nu Campbell-ii sînt aceia care asupresc pe cei în drept ? Dară lucrurile acestea nu vor dura o veșnicie și va veni vremea să fie ascuțită fecioara[1] ca să mai taie gîturile și beregatele. Sper să aud curînd pe bătrîna fată ruginită grăind pe limba ei, la un seceriș sîngeros.

— Rușine, Garshattachin ! izbucni pîrgarul ; cum nu ți-e rușine, domnule, să spui asemenea lucruri în fața unui magistrat ; ce, vrei să-ți găsești beleaua ? Cum crezi că poți să-ți întreții familia și să-ți mulțumești creditorii (pe mine și pe alții), dacă te porți așa de nesăbuit, riscînd să fii adus în fața legii și să păgubești pe toți acei care au legături cu dumneata ?

— Dracu să-i ia de creditori, răspunse viteazul Galbraith, și pe dumneata, dacă ești unul din ei. Îți zic că în curîndă vreme se va ivi o nouă lume. Și nu-i vom mai vedea pe Campbell-i purtîndu-se cu o fāloșenie de nu le mai poți ajunge cu prăjina la nas sau trimițîndu-și dulăii, acolo unde nu îndrăznesc dumnealor să calce ; nici apărînd pe hoți, pe ucigași și pe impilatori, ca să prade și să zăticnească oameni mai buni și clanuri mai credincioase decît ei și clanul lor.

Pîrgarul avea de gînd să urmeze mai departe cu gîlceava ; dar mirosul pătrunzător și plăcut al vînatului pe care hangița îl fripsese și acum îl așeza în fața noastră se dovedi a fi un împăciuitor atît de iscusit, încît se apucă să înfulece cu foarte mare poftă, lăsînd străinii să se ciorovăiască între ei.

— E adevărat, zise munteanul mai înalt al cărui nume aflai că era Stewart, căci n-am fi hărțuiți și sîcîiți cu întîlniri dintr-acestea, ca să punem mîna pe Rob Roy, dacă Campbell-ii nu i-ar da adăpost. Odată, eu împreună cu treizeci din clanul meu, unii de la Glenfinlas și alții veniți de la Appine, i-am hăituit pe MacGregori, așa

[1] *Fecioara* — o ghilotină primitivă, folosită pe vremuri în Scoția (n.a.).

cum ai hăitui căprioarele, pînă am ajuns în ținutul Glenfalloch. Acolo, însă, s-au ridicat Campbell-ii și nu ne-au mai lăsat să-i gonim mai departe, așa că truda a fost zadarnică ; dar ea ar da mult să fie așa de aproape de Rob, cum a fost în ziua aceea.

Nenorocirea a fost că orișice lucru despre care discutau acești războinici oaspeți, i se păreau prietenului meu, pîrgarul, o pricină de jignire.

— Să mă ierți dacă-ți spun ce am pe suflet, domnule ; eu, unul, cred că ai fi dat cea mai frumoasă pană de la pălărie ca să fii departe de Rob, precum ești acuma... Drace, cuțitul meu de plug, chiar înroșit în foc, n-ar fi fost nimic pe lîngă spada lui Rob...

— *Ea* ar face mai bine să nu pomenească de cuțitul de plug, căci, pe Domnul-Dumnezeu, va fi silită să-și mănînce vorbele și, pe deasupra, vreo două palme de oțel rece, ca să i le îndese mai bine !

Cu o privire amenințătoare și urîcioasă, munteanul puse îndată mîna pe pumnalul său.

— Lasă ciorovăiala, Allan, zise tovarășul său mai scund ; dacă domnului din Glasgow îi este drag de Rob Roy, poate că va avea parte să-l vadă în fiare pînă în toiul nopții și bălăbănindu-se la capătul unui ștreang pînă dimineața ; prea de mult timp tulbură el ținutul acesta și sfîrșitul nu-i poate fi prea departe. E timpul, Allan, să ne ducem la flăcăii noștri.

— Ia-o mai încetișor, Inverashalloch, spuse Galbraith. Amintește-ți, bre omule, de vechea zicătoare : „E lună plină, zise Bennygask. — Atunci, hai să ne cinstim, răspunse Lesley.“ N-om pleca nici noi pînă nu mai tragem o dușcă.

— Am dat destul pe gîtlej, zise Inverashalloch ; am să-mi beau litrul de rachiu sau de țuică ca orice om cinstit, dar să fiu al dracului dacă mai iau o picătură pe deasupra, cînd am atîta de lucru dimineața. Și, după capul meu prost, Garshattachin, mai bine te-ai gîndi

să-ți aduci călăreții la cătun, ca să pornim cu toții pînă se crapă de ziuă.

— La ce naiba te grăbești atîta ? zise Garshattachin ; mîncarea și băutura nu au împiedicat niciodată lucrul. Dacă ar fi după capul meu, să fiu al dracului dacă v-aș fi adus jos din munți, ca să ne ajutați. Garnizoana și călăreții noștri ar fi putut pune mîna pe Rob Roy destul de ușor. Iată mîna, făcu el ridicînd-o pe a sa, care o să-l culce pe iarbă, fără să ceară ajutorul nici unui muntean de-al dumneavoastră.

— Atunci, mai bine ne-ai fi lăsat liniștiți acolo unde eram, răspunse Inverashalloch. N-am venit cale de șaizeci de mile, fără să fiu chemat înadins. Iar dacă vrei să mă asculți, te povățuiesc să-ți pui lacăt la gură — asta dacă vrei să reușim. Să nu ajungă cumva la urechile celui cu pricina. Paza bună trece primejdia rea. Nu poți prinde pasărea aruncînd cu căciula după ea. Acești domni au auzit unele lucruri pe care nu se cuvenea să le audă, dacă rachiul nu ți s-ar fi urcat la cap, domnule maior Galbraith... Degeaba îți tragi pălăria pe sprînceană și faci pe strașnicul cu mine, bre omule, că nu-ți merge.

— Am mai spus, rosti Galbraith, cu tonul solemn pe care îl au uneori bețivii, că nu mă voi mai certa în noaptea aceasta, nici cu surtucari, nici cu purtători de fustanelă. Cînd nu sînt de serviciu, mă cert eu cu dumneata, sau cu oricare om de la munte sau de la șes... dar nu cînd sînt de serviciu... nu... asta nu, și pace !... Tare aș vrea să știu pe unde or fi acum tunicile roșii... Dacă ar fi vorba să se pună la cale ceva împotriva regelui Iacob, i-am fi văzut de mult aicea... dar, cînd este vorba să țină liniștea și pacea obștească, nu se mai arată așa de grăbiți.

Chiar pe cînd vorbea, auzirăm mersul în cadență al unei trupe de infanterie ; apoi un ofițer, urmat de doi-trei soldați, intră în încăperea unde ne aflam. Ofițerul vorbea cu un accent englezesc, sunet plăcut pentru ure-

chile mele, care, de atîta timp, se obișnuiseră cu dialectele felurite ale scoțienilor de la munte și ale celor de la șes.

— Presupun că dumneavoastră sînteți maiorul Galbraith din escadronul de miliție de la Lennox și că aceștia sînt cei doi gentlemeni munteni cu care trebuia să mă întîlnesc aicea ?

Ei răspunseră afirmativ și îl poftiră pe ofițer să îmbuce ceva, ceea ce el nu primi.

— Am întîrziat cam mult, domnilor, și doresc să cîștig timpul pierdut. Am ordin să caut și să arestez două persoane vinovate de trădare.

— Noi nu ne amestecăm în asta, zise Inverashalloch. Eu am venit aicea cu oamenii mei, să mă lupt împotriva lui MacGregor cel roșu, care l-a ucis pe vărul meu de a șaptea spiță, Duncan MacLaren din Invernenty, dar nu vreau să am nimica de-a face cu niște oameni cinstiți, care se prea poate să treacă prin ținut pentru treburile lor.

— Nici eu, zise Iverach.

Maiorul Galbraith luă lucrurile mai în serios și, începîndu-și cuvîntarea cu un sughiț, zise următoarele :

— N-am să spun nimic împotriva regelui George, domnule căpitan, pentru că, din întîmplare, brevetul meu poartă numele său... dar dacă un brevet este bun, nu înseamnă că un alt brevet este prost... și există unii care cred că Iacob e un nume tot atît de bun ca și George. Unul este regele de fapt... și altul este regele de drept... eu zic că un om cinstit ar trebui să fie loial față de amîndoi, domnule căpitan. Eu sînt, însă, deocamdată, de părerea guvernului, așa cum este datoria oricărui ofițer de miliție... Cît despre trădare și lucruri d-alde astea, e timp pierdut să vorbești de ele... Vorba lungă, sărăcia omului.

— Îmi pare rău să văd cum v-ați întrebuințat timpul, domnule maior, răspunse ofițerul englez, căci era lim-

pede că vorbele cinstitului gentleman fuseseră mult înrîurite de rachiul pe care-l băuse, și v-aș fi dorit să-l fi întrebuințat într-altfel, dată fiind însemnătatea împrejurărilor în care ne aflăm. V-aș sfătui să încercați a dormi o oră... Domnii aceștia sînt împreună cu dumneavoastră ? întrebă el, uitîndu-se la pîrgar și la mine, care ne luam cina și nu prea băgaserăm în seamă pe ofițer, atunci cînd intrase.

— Sînt călători, domnule, zise Galbraith, oameni temători de lege, care călătoresc pe mare și pe uscat, cum se spune în cartea de rugăciuni.

— Am primit ordin, zise căpitanul, luînd în mînă o făclie, ca să se cerceteze mai îndeaproape, să arestez pe un bărbat tînăr și pe unul mai bătrîn, și cred că acești domni răspund semnalmentelor date.

— Ia seama la ce spui, domnule, zise domnul Jarvie ; dacă te încumeți să mă înfrunți, nu te va apăra nici tunica roșie, nici pălăria cu fireturi. Te voi da în judecată, atît pentru calomnie, cît și pentru reținere ilegală — eu sînt cetățean liber și magistrat din Glasgow. Nicol Jarvie este numele meu, așa cum a fost și al tatălui meu, mai înainte. Eu sînt pîrgar al orașului Glasgow, slavă Domnului pentru această cinste, iară tatăl meu a fost sindic.

— A fost un cîine de răzvrătit, zise maiorul Galbraith, și s-a luptat împotriva regelui, la podul de la Bothwell.

— El își plătea datoriile și marfa pe care o cumpăra, domnule Galbraith, întări pîrgarul, și era un om mai cinstit decît vei fi vreodată dumneata.

— N-am timp să stau de poveștile acestea, zise ofițerul ; trebuie neapărat să vă arestez, domnilor, dacă nu puteți dovedi cu mărturia unor oameni de încredere că sînteți supuși credincioși regelui.

— Cer să fiu dus înaintea unui magistrat civil, ripostă pîrgarul, la șeriful sau la judecătorul grăniceresc. Nu sînt silit să răspund la toate întrebările pe care mi le pune o tunică roșie.

— Bine, domnule, voi ști eu ce să fac, dacă nu vrei să vorbești. Iar dumneata, domnule (către mine) care este numele dumitale ?

— Francis Osbaldistone.

— Cum ? Fiul lui sir Hildebrand Osbaldistone din Northumberland ?

— Nu, domnule, îi taie vorba pîrgarul, fiul marelui William Osbaldistone, de la casa de negoț Osbaldistone & Tresham, Crane Alley, Londra.

— Mi-e teamă, domnule, zise ofițerul, că numele ce-l porți nu face decît să întărească bănuielile împotriva dumitale și mă văd silit să-ți cer ca să-mi predai orice hîrtii ai asupră-ți.

Băgai de seamă că muntenii se uitau cu îngrijorare unul la altul, cînd auziră această cerere.

— Nu am nimic de predat, răspunsei eu.

Ofițerul dădu ordin să fiu dezarmat și percheziționat. Să mă împotrivesc, ar fi fost o nesăbuință ; de aceea, i-am predat armele și m-am supus percheziției, care a fost făcută cu cea mai mare bună-cuviință posibilă în asemenea împrejurări. Nu găsiră nimic, afară de biletul pe care-l primisem în noaptea aceea prin mijlocirea hangiței.

— Nu la asta mă așteptam, zise ofițerul ; dar oricum, este o pricină temeinică pentru a te reține. Constat că întreții corespondență cu tîlharul acela de nelegiuit, Robert MacGregor Campbell, care de atîta timp este pacostea acestui ținut. Cum poți da socoteală pentru aceasta ?

— Iscoade de-ale lui Rob ! zise Inverashalloch. S-ar învăța ei minte, dacă i-am spînzura de primul copac.

— Mergem să vedem de niște bani de-ai noștri, domnilor, zise pîrgarul. Aceasta poate să-i fi căzut din întîmplare în mînă... și cred că nu există nici o lege care să împiedice pe un om să-și vadă de treburi.

— Cum ți-a ajuns această scrisoare ? mă întrebă ofițerul.

Nu-mi putea trece prin gînd să o trădez pe biata femeie, care mi-o dăduse, așa că nu scosei nici un cuvînt.

— Știi ceva în privința asta ? întrebă ofițerul, uitîndu-se la Andrew, căruia la amenințările munteanului îi clănțăneau dinții în gură ca o pereche de castaniete.

— O, da, știu totul... A fost pe aici un ticălos de muntean, care a dat scrisoarea acelei muieri clevetitoare, hangița de colo... Mă jur că stăpînul meu habar nu avea. Dar vrea cu tot dinadinsul să se suie la munte spre a vorbi cu Rob ; o, domnule ofițer, ți-ai face mare pomană dacă l-ai trimite înapoi la Glasgow, cu cîteva tunici roșii să-l păzească, de vrea ori de nu vrea... Pe domnul Jarvie poți să-l ții cît vrei... El stă destul de bine ca să-ți plătească orice amendă crezi de cuviință... și stăpînul meu la fel, de altminteri... cît despre mine, nu sînt decît un biet grădinar și nu-s vrednic să-ți pierzi timpul cu mine.

— Cred, zise ofițerul, că cel mai bun lucru pe care l-aș putea face ar fi să-i trimit pe acești oameni la garnizoană, sub escortă. Ei par să fie în corespondență directă cu vrăjmașul și nu înțeleg să răspund nicidecum de lăsarea lor în libertate... Domnilor, vă rog să vă socotiți prizonierii mei. De îndată ce se va crăpa de ziuă, vă voi trimite într-un loc de siguranță. Se va vedea curînd dacă sînteți aceia care ziceți că sînteți, așa că nu veți avea prea mult de suferit dacă veți fi deținuți una sau două zile... Nu pot să ascult nici o plîngere, urmă el, îndepărtîndu-se de pîrgar, care se pregătea să-i răspundă — misiunea pe care o am de îndeplinit nu-mi dă răgazul pentru discuțiuni deșarte.

— Bine, bine, domnule, zise pîrgarul ; ești slobod să cînți cum vrei din vioara dumitale ; numai să nu te fac eu să joci așa cum vreau eu, pînă la sfîrșit.

O consfătuire aprinsă s-a pornit apoi între ofițer și munteni, dar cu glasuri așa de scăzute, încît nu am putut

prinde nimic. De îndată ce au terminat, au părăsit cu toții hanul. La plecarea lor, pîrgarul îmi zise :

— Acești munteni sînt din clanurile din vest și au mîna tot așa de lungă ca și vecinii lor, dacă cele ce se povestesc sînt adevărate ; totuși, vezi că ei au fost aduși tocmai din capătul celălalt al județului Argyle să poarte lupta cu bietul Rob, din pricina vreunei răfuieli vechi, pe care o vor fi avînd împotriva lui și a clanului lui. Apoi mai sînt cei din Grahame și cei din Buchanan, și călărașii din Lennox, toți veniți din ordin... Pricina certei lor este bine cunoscută... și nu-i pot învinui... nimănui nu-i place să-și piardă vaca... apoi mai sînt oștenii, săracii de ei ! Scoși cu sila din garnizoană, la ordinul cuiva. Bietul Rob ! Va avea destul de furcă, pînă se ridică soarele peste deal. De !... nu se cade ca un magistrat să dorească să se întoarcă lucrurile împotriva mersului justiției ; dar să fiu al dracului dacă mi-ar părea rău auzind că Rob le-a tras o păruială bună.

CAPITOLUL XXX

...Ascultă, generale,
Ia seama la ce spun, privește-mă în ochi !
Privește drept în față, în fața-mi
de femeie,
Să vezi dacă mi-e teamă și dacă umbra
groazei
Mă face să pălesc, altfel decît în furia
Cu care vin să-ți cer a ta înduplecare.

BONDUCA

Ni s-a îngăduit să moțăim cît mai rămînea din noapte, așa cum puteam, în hanul sărăcăcios în care ne găseam. Pîrgarul, obosit de drum și de întîmplările care urmaseră, se azvîrli pe una din lavițele pe care le-am descris mai înainte și curînd îl auzirăm trăgînd la aghioase. Mai nepăsător decît mine față de arestarea noastră, a cărei urmare pentru el nu putea fi decît o neplăcere trecătoare, pîrgarul era pesemne și mai puțin mofturos decît mine, în ceea ce privește curățenia și orînduirea așternutului. Cît despre mine, cu capul pe masă, abia dacă mă puteam lăsa din cînd în cînd furat de somn. În cursul nopții, am avut prilejul să bag de seamă că în mișcările soldaților erau o oarecare îndoială și șovăire. Oamenii, trimiși în cercetare, se întorceau, după cum se vedea, fără vreo știre mulțumitoare pentru comandantul lor. În chip vădit, ofițerul era deopotrivă îngrijorat, cît și dornic să reușească și trimisese mai multe patrule de cîte doi sau trei soldați ; dar, după cîte am înțeles din șoaptele celorlalți, unii nu s-au mai înapoiat în cătun.

Se luminase de ziuă, cînd un caporal cu doi soldați, se năpustiră în cocioabă, tîrînd după ei, triumfători, pe un muntean pe care-l recunoscui de îndată ca fiind cunoștința mea, fostul temnicer. Pîrgarul, care se trezi din pricina zgomotului pe care-l făcură la intrare, recunoscu și el de îndată pe cel prins și izbucni :

— Doamne ferește ! Au pus mîna pe Dougal, bietul om ! Domnule căpitan, voi depune eu chezășie... chezășie îndestulătoare pentru acest Dougal.

La această propunere, inspirată fără îndoială de amintirea recunoscătoare a intervenției recente a munteanului în favoarea sa, căpitanul răspunse, cerîndu-i doar domnului Jarvie să-și vadă de treburile lui și să-și amintească de faptul că el însuși era acum prizonier.

— Te iau ca martor, domnule Osbaldistone, zise pîrgarul, care cunoștea pesemne mai bine procedura în pricinile civile decît în cele militare, că dumnealui a refuzat cauțiunea mea. După părerea mea, omul acesta, Dougal, va putea să intenteze o cauțiune de deținere ilegală și să obțină daune, după legea din o mie șapte sute unu. Voi veghea eu ca să i se facă dreptate.

Ofițerul, al cărui nume înțelesei că era Thornton, nu lua în seamă cîtuși de puțin amenințările și cererile pîrgarului. El cercetă foarte de aproape viața și trecutul lui Dougal și îl sili să recunoască, deși aparent, cu multă îndărătnicie, rînd pe rînd... că-l cunoaște pe Rob Roy MacGregor... că-l văzuse în ultimul an... în ultimele șase luni... în ultima lună... în ultima săptămînă ; în sfîrșit, că se despărțise de el de-abia de o oră. Toate aceste amănunte erau parcă stoarse prizonierului, ca tot atîtea picături de sînge, și păreau să fie smulse numai prin amenințarea cu un ștreang legat de primul copac, dacă nu voia să dea știri clare și precise.

— Și acuma, prietene, zise ofițerul, te rog să ne spui cîți oameni are stăpînul tău în jurul lui, în clipa de față ?

Dougal privea în toate părţile, numai la ofiţer nu, şi începu să răspundă :

— *Ea* nu poate şti cu siguranţă.

— Uită-te la mine, cîine de muntean ! zise ofiţerul, şi ia seama că viaţa ta atîrnă de răspunsul pe care mi-l dai. Cîţi tîlhari erau cu acest nemernic nelegiuit atunci cînd l-ai părăsit ?

— O, nu mai mult de şase tîlhari, cînd m-am fost dus.

— Şi unde sînt ceilalţi din ceata lui ?

— Duşi cu locotenentul, împotriva ălora din vest.

— Împotriva clanurilor din vest ? întrebă căpitanul. Hm ! asta se prea poate ; şi pentru ce fel de ispravă tîlhărească te-a trimis pe tine ?

— Numai să văd ce face măria-ta şi domnii cu tunică roşie aicea jos, la cătun.

— Omul se va dovedi slab de înger, pînă la sfîrşit, zise pîrgarul care, între timp, se proţăpise în spatele meu. Bine că nu m-am pus la cheltuială pentru dînsul.

— Acuma, prietene, zise căpitanul, hai să ne înţelegem cum se cuvine. Ai mărturisit că eşti o iscoadă şi ar trebui să te spînzur de cel dintîi copac... dar, haide, dacă vrei tu să-mi faci un serviciu, îţi voi face şi eu unul, la rîndul meu. Tu, Dougal... numai aşa, de bunăvoie, ai să mă duci pe mine, împreună cu cîţiva soldaţi, la locul unde l-ai lăsat pe stăpînul tău, căci aş dori să stau niţel de vorbă cu dînsul despre nişte afaceri serioase ; iar eu îţi voi da drumul să-ţi vezi de treabă şi îţi voi mai da şi cinci guinee pe deasupra.

— Aoleu, aoleu ! exclamă Dougal, cît se poate de deznădăjduit şi stînjenit. *Ea* nu poate face una ca asta — nu poate face una ca asta ; mai bine să fie spînzurată.

— Spînzurat vei fi atuncea, prietene, zise ofiţerul. Sîngele tău să cadă asupra capului tău ; caporale Cramp, dumneata vei face pe călăul — afară cu el !

Caporalul, care încă de cîtva timp se ţinea în faţa bietului Dougal, sucea vădit o bucată de ştreang. El o aruncă acum pe după gîtul învinovăţitului şi, cu ajutorul altor doi soldaţi, îl şi tîrîse pe Dougal pînă la uşă, cînd, copleşit de spaima unei morţi imediate, acesta strigă :

— Domnilor, staţi — staţi ! *Ea* va face după porunca măriei-sale, staţi !

— Luaţi-l de aici ! zise pîrgarul. Acum merită să fie spînzurat mai mult ca niciodată... ia-l de aicea, caporale, de ce nu-l iei odată ?

— După părerea şi credinţa mea, cinstite domn, zise caporalul, dacă ai fi dumneata cel care trebuie să fie spînzurat, nu te-ai grăbi atît de-al dracului.

Această convorbire m-a împiedicat să aud cele ce se petreceau între deţinut şi căpitanul Thornton, dar îl auzii pe cel dintîi miorlăind, pe un ton foarte supus : „şi nu-i vei cere *ei* să meargă mai departe, ci numai să-ţi arate unde este MacGregor ?... Văleu ! Văleu !"

— Lasă urletele, nenorocitule... Nu ! Îţi dau cuvîntul meu că nu-ţi voi cere să mergi mai departe... Caporale, adună oamenii în faţa casei. Adu caii acestor domni ; trebuie să-i ducem cu noi. Nu am destui oameni ca să-i păzească aici... Haideţi, flăcăi, luaţi-vă armele.

Soldaţii forfotiră de colo pînă colo şi fură gata să plece. Noi am fost duşi afară, împreună cu Dougal, ca prizonieri. În timp ce părăseam cocioaba, îl auzii pe tovarăşul nostru întru captivitate, amintind căpitanului de „cele cinci guinee".

— Iată-le aici, sînt pentru tine, zise ofiţerul, punîndu-i monezile de aur în mînă ; dar, bagă de seamă, dacă încerci să mă faci să rătăcesc drumul, am să-ţi zbor creierii chiar cu mîna mea.

— Omul acesta, zise pîrgarul, este mai rău decît îl credeam... este o fiinţă păcătoasă şi lipsită de credinţă... O ! Sete ticăloasă de cîştig care stăpîneşti pe cei mai mulţi oameni ! Tatăl meu, sindicul, obişnuia să spună că mai multe suflete a ucis banul decît sabia, trupuri.

În clipa aceea, hangița se apropie și ceru să i se plătească socoteala, împreună cu tot ceea ce băuse maiorul Galbraith și prietenii săi munteni. Ofițerul englez se împotrivi, dar doamna MacAlpine declară :

— Dacă n-aș fi avut încredere în numele măriei-tale, pe care ei mi l-au pomenit, nu le-aș fi tras din butoi nici o picătură de rachiu ; cît despre domnul Galbraith, poate că am să-l văd iarăși, sau poate că nu ; dar un lucru îl știu bine, anume că nu prea am sorți să-mi văd banii... și eu sînt o văduvă sărmană, și nu am de unde lua un ban, decît la mușterii mei.

Căpitanul Thornton îi curmă plîngerea, plătindu-i socoteala, care, dealtfel, nu era decît de cîțiva șilingi englezi, deși suma părea grozav de mare în monedă scoțiană. Darnic, ofițerul ne-ar fi cuprins pe domnul Jarvie și pe mine în numărul celor pentru care a plătit ; dar pîrgarul, fără să țină seama de sfaturile hangiței : „stoarceți cît mai mult de la englezi, pentru că, de bună seamă, vă vor cășuna destule necazuri“, făcu o socoteală amănunțită cu privire la partea noastră din nota de plată și o plăti pe loc. Căpitanul se folosi de acest prilej ca să-și ceară oarecare scuze pentru faptul că ne reține.

— Dacă sînteți cetățeni pașnici și credincioși, zise el, nu are să vă pară rău să pierdeți o zi, atunci cînd acest lucru este în folosul regelui pe care îl slujim ; dacă nu, eu nu-mi fac decît datoria.

Am fost siliți să primim aceste scuze, pe care dealtfel nu ar fi avut nici un rost să le respingem ; ieșirăm afară, ca să mărșăluim împreună cu el.

Nu voi uita niciodată plăcerea nemăsurată ce am simțit-o atunci cînd am trecut din aerul întunecat, plin de fum și înăbușitor al cocioabei de munte, în care petrecusem o noapte atît de neplăcută, în prospețimea îmbătătoare a dimineții. Razele minunate ale soarelui care răsărea erau aruncate din dosul unei perdele de nori purpurii și aurii, de-a dreptul pe o priveliște de o frumusețe romantică

atît de covîrșitoare, cum nu mi-a fost dat să mai văd vreodată. Spre stînga, se așternea valea, prin care rătăcea rîul Forth, în drumu-i spre răsărit, înconjurînd dealul stingher, atît de frumos împodobit cu brîul său de păduri. Spre dreapta, printre nenumărate desișuri, movile și vîrfuri ascuțite, se așternea un lac de munte, destul de mare, ale cărui ape erau ușor încrețite în vălurele de adierea boarei de dimineață, fiecare undă sticlind în calea ei sub înrîurirea razelor soarelui. Munții înalți, stîncile și malurile acoperite cu păduri de mesteacăn și stejar mărgineau această încîntătoare întindere de apă ; freamătul frunzelor și strălucirea lor în lumina soarelui dădeau viață și mișcare acestei singurătăți depline. Doar omul părea să fie pus într-o stare de inferioritate, în această priveliște în care toate darurile obișnuite ale naturii erau înălțate și preamărite. Nenorocitele mici *ghizuini* (cum zicea pîrgarul cocioabelor), în număr de vreo douăsprezece, alcătuind cătunul de la Aberfoil, erau clădite din pietre necioplite, lipite cu pămînt în loc de mortar și acoperite cu brazde de turbă, neîngrijit așezate pe căpriorii făcuți din crăci necojite de mesteacăn și stejar din pădurile înconjurătoare. Acoperișurile se apropiau așa mult de pămînt, încît Andrew Fairservice ne arătă că am fi putut călări pe deasupra cătunului în noaptea dinainte, fără să ne dăm seama măcar că ne aflăm acolo, decît dacă picioarele cailor noștri „ar fi trecut prin acoperiș“.

Din cîte puteam vedea, casa doamnei MacAlpine, cît era ea de prăpădită, era totuși cu mult cea mai bună din cătun, și îmi închipui (dacă descrierea mea te-ar împinge să te duci să o vezi) că nu o vei găsi foarte schimbată nici în ziua de astăzi. [1]

[1] Nu știu cum ar fi putut aceste lucruri sta în timpul domnului Osbaldistone ; dar pot asigura pe cititorul, pe care curiozitatea îl poate duce pe meleagurile în care s-au petrecut aceste aventuri, că acuma se găsește un han mic, dar foarte bun, în cătunul de la Aberfoil. Dacă din întîmplare este interesat de istoria Scoției, îi

Locuitorii acestor sălaşuri nenorocite au fost tulburaţi de zgomotul pricinuit de plecarea noastră ; în timp ce trupa de vreo douăzeci de soldaţi s-a adunat în rînduri, ca să pornească în marş, a fost trecută în revistă de mai multe ţaţe, din dosul uşilor întredeschise ale cocioabelor. Cînd văzui pe aceste zgripţuroaice scoţîndu-şi capetele cărunte, acoperite la întîmplare cu nişte scufiţe de lînă, arătîndu-şi frunţile zbîrcite şi dînd din braţele lor lungi şi sfrijite, strîngînd din umeri şi bodogănind cuvintele celte între ele — în închipuirea mea se iviră vrăjitoarele din *Macbeth* şi mi se păru că puteam citi pe feţele acestor bătrîne răutatea ursitoarelor. De asemenea, copilaşii care ieşeau din case, unii goi puşcă, iar alţii de-abia îmbrăcaţi cu zdrenţe de tartan, băteau din mînuţele lor şi se strîmbau la soldaţii englezi, cu o expresie de ură naţională şi răutate la care nu te-ai fi aşteptat la vîrsta lor. Îndeosebi, băgai de seamă că nu se zărea nici un bărbat, nici măcar un băiat de zece-doisprezece ani, printre locuitorii unui sat care părea foarte populat pentru mărimea lui ; îmi dădu desigur prin gînd că ne puteam aştepta să primim de la oamenii de acolo, de-a lungul drumului nostru, şi alte mărturii de rea-voinţă mult mai supărătoare decît acelea care întunecau feţele şi provocau bombănelile femeilor şi ale copiilor.

De-abia după ce o pornirăm la drum, răutatea persoanelor mai vîrstnice ale satului izbucni în cuvinte. Abia ultimul rînd de soldaţi părăsise cătunul, apucînd pe o potecuţă croită de săniile în care băştinaşii îşi aduceau brazdele de turbă şi care trecea prin pădurea ce mărginea partea mai puţin deluroasă a lacului, cînd izbucniră deodată sunetele piţigăiate ale ţipetelor femeieşti, amestecate cu urletele copiilor, cu huiduielile băieţilor şi bătăile din palme, cu care muntencele îşi întovărăşesc de obicei ieşirile mînioase şi tînguirile. Îl întrebai pe Andrew, care era galben ca ceara, ce însemnau toate acestea.

— Cred că vom afla destul de curînd, zise el. Ce înseamnă ? Înseamnă că nevestele muntence blestemă şi afurisesc tunicile roşii ; pe soldaţii aceştia şi pe toţi cei care au vorbit vreodată limba saxonă. Am auzit neveste ocărînd, şi în Anglia, şi în Scoţia, şi nu-i nici o minune să le auzi ocărînd, dar aşa limbi spurcate ca ale acestor ticăloase muntence n-am apucat şi nici asemenea urări mîrşave ca oamenii să fie măcelăriţi ca oile, şi ele să-şi scalde mîinile pînă în coate în sîngele lor, şi ei să aibă parte de moartea lui Walter Cuming din Guiyock [1], din care n-a rămas nici cît să sature un căţeluş, asemenea vorbe scîrnave n-am auzit din gură omenească pînă acum. Nu cred că darul lor de a blestema ar mai putea spori, decît doar dacă chiar Scaraoţchi s-ar băga printre ele ca să le mai înveţe cîte ceva. Dar ce-i mai rău este că ne îndeamnă să mergem numai spre lac, ca să vedem ce o să păţim...

Cuvintele lui Andrew întăriră părerea ce mi-o făcusem şi nu mă îndoiam că se pregătea un atac asupra noastră. Pe măsură ce înaintam, drumul părea tot mai prielnic unei asemenea întîmplări neplăcute. La început calea, îndepărtîndu-se de lac, ajungea prin locuri mlăştinoase, acoperite cu pădure, trecînd uneori prin tufişuri dese şi întunecoase, care ar fi îngăduit o ambuscadă la cîţiva metri de noi, iar alteori peste torenţi sălbatici de munte, cu ape atît de adînci încît soldaţii intrau în ele pînă la

va putea fi de folos să-l găsească pe cucernicul dr. Patrick Grahame, preotul paroh de la Aberfoil, a cărui bunăvoinţă şi cunoştinţe în istorie de-abia sînt întrecute de belşugul de legende pe care le-a adunat. (Nota autorului, care ulterior a adăugat : respectabila faţă bisericească a murit de cîţiva ani.)

[1] Un mare asupritor feudal, care, mergînd călare prin pădurea de la Guiyock, în vreun scop crud, a fost aruncat de pe cal iar piciorul prinzîndu-i-se în scară, trupul a fost tîrît de calul speriat, pînă ce a fost sfîşiat în bucăţi. Expresia : *blestemul lui Walter din Guiyock* a ajuns proverbială (n.a.).

genunchi, şi atît de repezi încît ei trebuiau să se ţină de braţe, cîte doi-trei laolaltă, ca să nu fie luaţi de curent. Fără să mă pricep prea bine într-ale milităriei, mi se păru vădit că un astfel de teren accidentat dădea unor războinici pe jumătate sălbatici, cum auzisem că sînt aceşti munteni, putinţa să atace cu mari sorţi de izbîndă trupele regulate. Bunul-simţ şi isteţimea pîrgarului l-au făcut să judece la fel, după cîte am înţeles din cererea lui de a vorbi cu căpitanul Thornton, căruia îi vorbi cam aşa :

— Domnule căpitan, eu nu-ţi spun acestea ca să-ţi cîştig bunăvoinţa, căci n-am ce face cu ea, îmi păstrez toate drepturile de a te da în judecată pentru asuprire şi reţinere ilegală, dar fiind prieten regelui George şi armatei sale, îmi îngădui să te întreb : nu crezi că ai fi putut alege un timp mai potrivit ca să intri în această trecătoare ? Dacă îl cauţi pe Rob Roy, este bine ştiut că atuncea cînd este mai slab, încă are cel puţin cincizeci de oameni în jurul său ; dacă este în stare să adune oamenii din Glengyle şi pe flăcăii din Glernfinlas şi Balquidder, s-ar prea putea să-ţi dea mult de furcă ; sfatul meu cinstit, ca prieten al regelui, este să te înapoiezi iar la cătun, pentru că femeile din Aberfoil sînt ca pescăruşii şi cormoranii, ale căror ţipete prevestesc o furtună apropiată.

— Linişteşte-te, domnul meu, răspunse căpitanul Thornton, eu nu fac decît să execut ordinele primite. Dacă eşti, precum spui, prieten regelui George, vei fi bucuros să afli că este cu neputinţă ca această ceată de nemernici, ale căror fărădelegi au tulburat ţinutul de atîta timp, să poată scăpa măsurile luate acum pentru a o nimici. Escadronul de miliţie călare, comandat de maiorul Galbraith, împreună cu încă două-trei escadroane de cavalerie vor ocupa toate trecătorile din văile acestui ţinut sălbatic ; trei sute de munteni, sub comanda celor doi domni pe care i-ai văzut la han, sînt în stăpînirea culmilor, iar diferite trupe puternice din garnizoană sînt pe cale să ocupe

dealurile şi văile în mai multe direcţii. Ultimele noastre veşti despre Rob Roy se potrivesc cu cele pe care le-a mărturisit acest om, şi anume că, văzîndu-se înconjurat din toate părţile, a dat drumul la cea mai mare parte din credincioşii lui, în scopul fie de a se ascunde, fie de a scăpa mulţumită faptului că ştie ca nimeni altul toate trecătorile.

— Zău că nu ştiu, zise pîrgarul, dar mi-e teamă că în capul lui Garshattachin este mai mult rachiu în dimineaţa asta decît creier. Şi dacă aş fi în locul dumitale, domnule căpitan, eu nu mi-aş pune toată nădejdea în munteni — de ! — corb la corb nu-şi scoate ochii. Ei pot să se certe între dînşii, să se înjure şi chiar să-şi tragă cîte o lovitură cu sabia, dar, pînă la urmă, poţi fi sigur că se vor uni cu toţii împotriva unor oameni civilizaţi, care îşi îmbracă fundul cu pantaloni şi au bani în buzunare.

Se pare că aceste sfaturi nu au fost cu totul nesocotite de către căpitanul Thornton. Într-adevăr, el a schimbat formaţia unităţii, a dat ordin soldaţilor să-şi ia flintele în mînă şi să fixeze baionetele, apoi a alcătuit o avangardă şi o ariergardă, fiecare avînd cîte un subofiţer şi doi soldaţi, care primiră instrucţiuni severe să fie cu ochii în patru. Dougal fu din nou cercetat foarte îndeaproape şi stărui cu dîrzenie că cele spuse mai înainte erau adevărate. Fiind mustrat pentru faptul că drumul pe care îi călăuzea părea nesigur şi primejdios, el răspunse cu o supărare, care putea fi luată drept firească ;

— Nu *ea* a făcut drumul ăsta — şi dacă domnilor le place drumul mare, de ce n-au rămas la Glasgow ?

Toate acestea se petrecură fără alte urmări şi ne văzurăm mai departe de drum.

Calea noastră, deşi ne ducea spre lac, fusese pînă atunci atît de umbrită de păduri, încît nu putusem întrezări decît din cînd în cînd minunata întindere de apă.

Dar acum, drumul ieşind deodată din pădure şi cotind aproape de malurile lacului, aveam prilejul de a-l vedea în toată întinderea lui. Adierea vîntului încetînd cu totul, munţii înalţi şi întunecoşi, uriaşele stînci cenuşii şi malurile sălbatice, de care era înconjurat, se oglindeau în apele lui liniştite. Curînd coasta muntelui ajunse aproape de malul lacului şi deveni din ce în ce mai repede şi mai accidentată, astfel încît nu puteai trece decît pe poteca îngustă pe care apucasem a merge şi care se afla sub un zid de stînci, unde, prin rostogolirea cîtorva bolovani, am fi putut fi nimiciţi cu totul, fără a ne putea împotrivi în nici un fel. De asemenea, drumul şerpuind în jurul fiecărei ieşituri şi intrături a malului, rareori puteam vedea mai mult de o sută de paşi în faţa noastră. Comandantul nostru părea îngrijorat de drumul primejdios pe care apucasem şi aceasta se vedea din ordinele pe care le dădea mereu soldaţilor, cerîndu-le să fie cu ochii în patru, precum şi din multele ameninţări adresate lui Dougal, spunîndu-i că-l va ucide dacă se va constata că l-a ademenit în vreo capcană. Dougal primi aceste ameninţări cu o nepăsare prostească, ce putea izvorî fie dintr-o nevinovăţie conştientă, fie dintr-o hotărîre neclintită.

— Dacă domnii îl caută pe Gregarach cel roşu, zise el, desigur că nu se pot aştepta să o găsească fără olecuţică de primejdie.

Chiar pe cînd munteanul rostea aceste cuvinte, caporalul ce comanda avangarda dădu ordin de oprire şi trimise înapoi pe unul din soldaţi, ca să raporteze căpitanului că muntenii ocupaseră poteca în faţa lor, postîndu-se pe o înălţime la care era deosebit de greu de ajuns. Aproape în aceeaşi clipă, veni un soldat din ariergardă ca să spună că din pădurile prin care trecuserăm se auzeau acum sunetele unui cimpoi. Căpitanul Thornton se arătă priceput şi brav, hotărînd de îndată să forţeze trecătoarea din faţă, fără să aştepte ca să fie atacat din

spate. Îi asigură pe soldaţi că cimpoaiele pe care le auzeau erau ale muntenilor prieteni. care veneau în ajutorul lor, şi le arătă că trebuiau să înainteze şi să pună mîna pe Rob Roy, înainte ca aceste ajutoare să-i poată ajunge şi să împartă cu ei, atît cinstea, cît şi preţul pus pe capul acestui vestit haiduc. Dădu, deci, ordin ariergărzii a se uni cu grosul şi împreună să ajungă avangarda ; puse coloana pe două rînduri, astfel încît să se poată mişca în voie formînd un front pe întreaga lăţime a potecii. Îi şopti lui Dougal : „Cîine ! Dacă m-ai amăgit, vei muri !" şi îl aşeză în mijlocul coloanei, între doi grenadieri care primiră ordinul să-l împuşte pe loc dacă încearcă să fugă. Noi furăm aşezaţi în acelaşi loc cu el, ca fiind un loc mai ferit, iar căpitanul Thornton, luîndu-şi puşca din mîinile soldatului care i-o ducea, se puse în capul micii sale unităţi şi dădu ordin de înaintare.

Trupa înaintă cu toată cunoscuta dîrzenie a soldaţilor englezi. Nu tot la fel înainta Andrew Fairservice, fiind încremenit de groază şi, ca să vorbim drept, nici pîrgarul şi nici eu, care, cu toate că nu eram chiar atît de îngroziţi, nu puteam privi cu o stoică nepăsare primejdia ce ne pîndea vieţile, datorită unei certe în care nu aveam nici un amestec. Dar nu era timp de reproşuri şi nici nimic de făcut.

Ajunserăm la vreo douăzeci de paşi de locul în care avangarda văzuse pe vrăjmaşi. Acolo, un picior de munte scobora în lac. Poteca, în loc de a-l ocoli, ca pînă atunci, începu să suie în zig-zaguri scurte povîrnişul repede al stîncii de ardezie cenuşie, care altfel nici nu ar fi putut fi urcat. În vîrful acestei stînci, unde nu puteai ajunge decît pe o cărare foarte îngustă şi primejdioasă, caporalul spuse că ar fi văzut beretele şi flintele cu ţevi lungi ale mai multor munteni, probabil culcaţi în iarba şi printre buruienile care o acopereau. Căpitanul îi dădu ordin să

înainteze cu şase oameni şi să atace presupusa ambuscadă, în timp ce el cu restul unităţii îl urma cu paşi înceţi dar susţinuţi spre a-l sprijini.

Atacul pe care îl pregătea a fost oprit de ivirea neaşteptată a unei femei pe vîrful stîncii.

— Staţi ! zise ea cu un glas poruncitor, şi spuneţi-mi, ce căutaţi în ţinutul lui MacGregor ?

Rareori am văzut un chip mai frumos şi mai impunător decît al acestei femei, care trebuie să fi avut între patruzeci şi cincizeci de ani. Chipul, mai înainte de o frumuseţe bărbătească, era acum adînc brăzdat, din pricina vînturilor aspre şi poate datorită nimicitoarei înrîuriri a necazurilor şi a patimilor, arătînd numai tărie, oţărîre şi dîrzenie. Ea nu purta plaidul tras peste cap şi umeri, aşa cum îl poartă femeile în Scoţia, ci înfăşurat în jurul trupului, ca la soldaţii munteni. Avea o beretă bărbătească, în care era înfiptă o pană ; o sabie în mînă şi o pereche de pistoale la cingătoare.

— Este Helen Campbell, soţia lui Rob, zise pîrgarul într-o şoaptă plină de spaimă ; şi în curînd, de bună seamă, vei vedea multe capete sparte printre noi.

— Ce căutaţi aicea ? întrebă ea din nou pe căpitanul Thornton, care înaintase chiar el ca să recunoască terenul.

— Îl căutăm pe proscrisul Rob Roy MacGregor Campbell, răspunse ofiţerul, şi nu ne războim cu femeile ; deci nu încerca să te împotriveşti zadarnic ostaşilor regelui şi nu vei avea nimic de suferit din partea noastră.

— Da, răspunse amazoana, nu sînt neştiutoare, cînd este vorba de gingaşa voastră milosîrdie. Nu mi-aţi lăsat nici nume, nici renume... oasele mamei mele se vor cutremura de groază în mormînt, atunci cînd ale mele vor fi aşezate alături... Nu mi-aţi lăsat mie şi alor mei nici casă, nici adăpost, nici pătură, nici pat, nici vite să ne hrănească, nici oi să ne înţolească... Ne-aţi luat tot

ce am avut... tot !... Chiar şi numele strămoşilor[1] ni l-aţi luat, şi acuma vreţi să ne luaţi şi vieţile !

— Eu nu caut să iau viaţa nimănui, răspunse căpitanul Thornton, nu fac decît să execut ordinele primite. Dacă eşti singură, nu ai de ce să-ţi fie teamă... dacă sînt şi alţii cu dumneata, atît de îndrăzneţi încît caută să se împotrivească în chip zadarnic, atunci sîngele lor cadă asupra capetelor lor... Sergent, dă-i drumul înainte.

— Înainte-marş ! ordonă subofiţerul. Ura, flăcăi, înainte ! pentru capul lui Rob Roy şi o pungă de aur !

Îşi iuţi pasul, luînd-o la fugă înainte, urmat de cei şase ostaşi ; dar cum ajunseră la primul cot al suişului, porniră unul după altul focurile a vreo douăsprezece puşti cu cremene, toate bine ţintite, din diferite locuri ale trecătorii. Sergentul, lovit în piept, se opintea încă să suie povîrnişul ; se agăţă cu mîinile încercînd să se caţăre mai departe pe colţurile stîncii, dar, după o încercare deznădăjduită, mîinile i se descleştară, căzu şi se rostogoli de pe stîncă, prăbuşindu-se în adîncurile lacului, unde pieri. Dintre soldaţi, trei căzură morţi sau greu răniţi ; ceilalţi, mai mult sau mai puţin răniţi, se retraseră înspre gros.

— Grenadieri, înainte ! ordonă căpitanul Thornton.

Trebuie să-ţi aminteşti că, pe timpul acela, grenadierii purtau şi uneltele ucigătoare de la care îşi trag numele. Cei patru grenadieri trecură în faţă, aşa cum li se poruncise. Ofiţerul dădu apoi ordin celorlalţi ostaşi să fie gata să-i sprijine, şi ne zise nouă :

— Adăpostiţi-vă, domnilor ! Apoi dădu ordine repezi grenadierilor : deschideţi traistele — grenatele în mînă — fitilele aprinse — atacaţi !

---

[1] Walter Scott, în prefaţa cu explicaţii istorice ale acestor evenimente, menţionează că li s-a interzis de a mai purta numele de MacGregor (n.t.).

Întreaga trupă înaintă cu un strigăt, în frunte cu căpitanul Thornton, grenadierii pregătindu-se a arunca cu grenatele în tufişurile unde vrăjmaşul stătea la pîndă, iar puşcaşii să-i sprijine printr-un atac imediat, foarte strîns. Dougal, care în învălmăşeală fusese uitat, se strecură cuminte într-un tufiş de lîngă potecă, în locul în care ne oprisem mai întîi, iar de acolo se căţără în sus pe stîncă, cu vioiciunea unei pisici sălbatice. Eu îi urmai pilda, simţind instinctiv că focul muntenilor va mătura terenul descoperit. Mă căţărai pînă îmi pierdui suflul ; focurile necurmate, fiecare înmulţit prin mii de ecouri, fîşîitul fitilelor aprinse de la grenate şi exploziile acestora, una după alta, împletite cu uralele soldaţilor şi răcnetele sau ţipetele muntenilor potrivnici, făceau o tevatură care, nu mi-e ruşine s-o recunosc, parcă dădea aripi dorinţei mele de-a ajunge într-un loc ferit. Curînd, greutăţile urcuşului se înmulţiră într-atît, încît pierdui nădejdea de a-l mai ajunge pe Dougal, care părea să sară din stîncă în stîncă şi din ciot în ciot cu sprinteneala unei veveriţe. Îmi aruncai ochii în urmă, să văd care a fost soarta celorlalţi însoţitori ai mei. Amîndoi se găseau într-o situaţie din cele mai primejdioase.

Pîrgarul, căruia bănuiesc că frica îi dăduse o vioiciune vremelnică, se urcase la vreo douăzeci de picioare deasupra potecii, cînd piciorul îi alunecă, în timp ce trecea de pe un colţ de stîncă pe altul şi, desigur, ar fi trecut în lumea celor drepţi lîngă tatăl său sindicul, ale cărui fapte şi vorbe îi plăcea atît de mult să le pomenească, dacă poalele hainei lui de călărie nu s-ar fi agăţat de craca unui mărăcine. Astfel spînzurat în aer aducea mult cu firma „Lîna de aur“ a unui negustor de mărunţişuri din mahalaua Trongate a oraşului său de baştină.

Cît despre Andrew Fairservice, el înaintase cu mai multă reuşită, pînă ce ajunsese în vîrful unei stînci golaşe care, ridicîndu-se deasupra tufişurilor, îl expunea, cel puţin după părerea lui, la toate primejdiile luptei din

apropiere ; în acelaşi timp, era atît de prăpăstioasă şi rîpoasă, încît nu îndrăznea să o ia nici înainte, nici înapoi. El se plimbă de colo-colo pe culmea îngustă a stîncii (semăna într-adevăr cu un saltimbanc de la vreun iarmaroc, jucînd pe frînghie) şi urla ca din gură de şarpe, cerînd milă cînd în limba engleză, cînd în cea gaelică, după cum i se părea că atîrnă sorţii luptei. Strigătele lui deznădăjduite aveau ca răspuns doar gemetele pîrgarului, care suferea mult, nu numai din pricina fricii, dar şi din pricină că, agăţat de şale, se bălbănea ca un pendul.

Văzînd situaţia primejdioasă în care se găsea pîrgarul, primul meu gînd a fost să încerc să-i dau o mînă de ajutor ; dar nu era cu putinţă să o fac singur, fără ajutorul lui Andrew, căruia nici semne, nici rugăminţi, nici porunci, nici ameninţări nu îi puteau insufla curajul pentru a se încumeta să coboare de la înălţimea nefericită la care ajunsese şi unde, întocmai ca un ministru de stat, nedibaci şi nesuferit, care nu poate scăpa de culmea pe care s-a cocoţat prin îngîmfare, continua să se milogească, neascultat de nimeni, şi să ţopăie de colo pînă colo, frîngîndu-şi trupul în chipul cel mai hazliu, ca să se ferească de gloanţele, pe care îşi închipuia că le aude şuierînd în jurul său.

După cîteva minute, această pricină de groază încetă, deoarece focul, la început atît de bine susţinut, se opri deodată, semn sigur că lupta se sfîrşise. Din această clipă, nu am mai avut decît un gînd : să ajung la un loc unde să pot vedea de partea cui fusese izbînda, astfel încît să cer îndurarea învingătorilor, care speram (oricare ar fi fost ei) că nu-l vor lăsa pe cinstitul pîrgar să rămînă spînzurat între cer şi pămînt ca sicriul lui Mahomet, fără a-mi da o mînă de ajutor ca să-l salvez. În sfîrşit, tîrîş-grăpiş, ajunsei la o înălţime de unde puteam vedea cîmpul de luptă. Bătălia era într-adevăr sfîrşită, aşa cum îmi închipuisem de la început, văzînd împrejurările şi terenul pe care avusese loc încăierarea ; se terminase cu în-

frîngerea căpitanului Thornton. Văzui într-adevăr o ceată de munteni pe cale de a dezarma pe ofiţer şi pe puţinii supravieţuitori din trupa lui. Aceştia erau în număr de vreo doisprezece, cei mai mulţi răniţi. Înconjuraţi de un număr de trei ori mai mare, fără a putea să înainteze sau să se retragă, fiind ţinta unui foc precis şi ucigător, la care nu puteau răspunde cu vreun folos, soldaţii depuseseră armele la ordinul ofiţerului lor, cînd acesta văzuse că drumul din spatele lor era tăiat şi că orice rezistenţă prelungită nu ar fi slujit decît să irosească vieţile vitejilor săi subalterni. Izbînda nu a fost scump plătită de către munteni, care se luptaseră de la loc ferit ; pierderile lor erau un om ucis şi doi răniţi de granate. Toate acestea le aflai mai pe urmă. În clipa aceea, înţelesei numai care au fost sorţii bătăliei, văzînd pe ofiţerul englez, cu faţa plină de sînge, fără pălărie şi fără arme, în mijlocul oamenilor săi cu chipuri amărîte şi posomorîte, pe care era întipărit necazul, îndurînd de la muntenii sălbatici, care îi înconjurau, măsurile aspre pe care legile războiului le impun învinşilor în folosul învingătorilor.

CAPITOLUL XXXI

„Vai vouă cei învinşi !“ E aspră vorba spusă
Atunci cînd mîndra Romă de gali a fost supusă
„Vai vouă cei învinşi !“ fu vorba aruncată.
Cînd Brennus zvîrli sabia în cumpăna plecată.
Şi azi, pe cîmp de luptă, e vai de cei învinşi,
Dacă învingătorii de milă nu-s cuprinşi.

GAULIADA

Îl căutai cu îngrijorare pe Dougal printre învingători, deoarece nu mă îndoiam de rolul pe care îl jucase, aducîndu-l cu tot dinadinsul pe ofiţerul englez în trecătoare ; de asemenea, nu puteam să nu admir îndemînarea cu care acest sălbatic fără ştiinţă de carte şi cu înfăţişare de dihanie îşi învăluise scopul, cît şi şovăială prefăcută cu care lăsase să i se smulgă mărturia mincinoasă, pe care, desigur, de la început îşi pusese în gînd să o facă. Totodată, îmi dădeam seama de primejdia care ne putea aştepta, apropiindu-ne de învingători în înflăcărarea izbîndei lor. Această înflăcărare a fost mînjită de cruzime, căci vreo doi soldaţi, care nu se puteau ridica din pricina rănilor, fură înjunghiaţi de învingători sau, mai bine zis, de cîţiva vlăjgani zdrenţăroşi de la munte, care se băgaseră între ei. De aceea, socotii că ar fi fost primejdios să ne apropiem de munteni fără vreun mijlocitor ; întrucît Campbell, care acuma ştiam că nu putea fi decît haiducul Rob Roy, nu se vedea nicăieri, mă hotărîi să cer proteguirea lui Dougal, solul său.

După ce zadarnic îmi aruncai ochii peste tot, făcui cale întoarsă, cu gîndul de a-l ajuta şi singur pe nenorocosul meu prieten, cînd, spre marea mea bucurie, îl văzui în picioare pe domnul Jarvie ; deşi era vînăt la faţă şi cu hainele sfîşiate, stătea acum plin de siguranţă, sub stînca în faţa căruia spînzurase pînă mai adineauri. Mă grăbii să mă duc la el ca să-i împărtăşesc bucuria şi să-l felicit, dar la început el nici nu vroi să audă de felicitări, cu tot gîndul meu bun. O tuse năprasnică de-abia îi îngăduia să-şi exprime îndoiala cu privire la sinceritatea mea.

— Hchehe ! Hchehe ! Cheh ! Chehe !... se zice că prietenul... hap-hapciu !... că prietenul ţi-e mai apropiat decît fratele... chehe !... Chehe ! Chehe ! Cînd am suit aici, domnule Osbaldistone, în acest ţinut blestemat de Dumnezeu şi de oameni, cheche !... Doamne iartă-mă că blestem ! numai pentru a-ţi face dumitale un bine, crezi că frumos este... hapciu !... Chehe ! Chehe ! să mă laşi mai întîi să fiu împuşcat sau înecat, între aceşti munteni zănatici şi tunicile roşii ; apoi să fiu spînzurat între cer şi pămînt, ca o sperietoare de ciori, fără să încerci măcar... hap-hapciu !... fără să încerci măcar să mă scapi.

Îi cerui de mii de ori iertare şi mă străduii să-i arăt neputinţa în care mă găsisem de a-l ajuta de unul singur. Pînă la sfîrşit reuşii să-l împac, şi pîrgarul, care era pe cît de iute la mînie pe atît de uşor de îmbunat, după aceea, îmi arătă din nou bunăvoinţă. Apoi mi-am îngăduit să-l întreb cum de izbutise să o scoată la capăt.

— Să o scot la capăt ? Află că aş fi rămas spînzurat acolo pînă în ziua de apoi, fără să mă pot ajuta singur ; aş fi rămas cu capul atîrnat într-o parte şi cu călcîiele într-alta, asemenea balanţei dintr-un birou de măsuri şi greutăţi, dacă nu ar fi fost omul acela, Dougal. El mi-a venit în ajutor ca şi aseară ; mi-a tăiat pulpana hainei cu pumnalul, iar un fîrtat de-al lui şi cu dînsul m-au pus iarăşi pe picioare, de parcă nici n-aş fi atîrnat niciodată în

văzduh... Dar, să vezi ce înseamnă postavul bun... dacă aş fi purtat vreo stofă din acelea franţuzeşti ca ale dumitale, care nu-s bune de nimic, sau vreo ţesătură slabă dintr-ale voastre, hainele s-ar fi rupt ca nişte cîrpe, din pricina greutăţii mele. Binecuvîntat fie ţesătorul care a năvădit bătătura, căci, datorită lui, m-am legănat în văzduh cu tot atîta siguranţă ca şi un şlep amarat cu un odgon împletit în trei.

Îl întrebai apoi ce s-a făcut ocrotitorul său.

— Omul, căci tot aşa îi zicea munteanului, mi-a dat a înţelege că este primejdios să mă apropii de cucoană, pînă nu se întoarce el şi m-a îndemnat să stau aicea... Eu socot, urmă el, că te caută pe dumneata... este un om cu bun-simţ şi mă jur că are dreptate în privinţa cucoanei, cum îi zice el, căci Helen Campbell nu a fost nici ca fată o fiinţă prea blîndă, şi nici ca nevastă prea supusă nu este. Lumea zice că şi Rob se teme de ea. Mă îndoiesc dacă m-ar recunoaşte, că-s mulţi ani de cînd nu ne-am mai văzut. Sînt de părere să-l aşteptăm pe omul acela, Dougal, înainte de a ne apropia de ea.

Îi arătai că şi eu socot la fel, dar în ziua aceea soarta nu a vrut ca prevederile pîrgarului să-i fie de folos lui sau altora.

Căţărat cum era pe vîrful unei stînci stinghere, Andrew Fairservice, deşi se oprise de-a mai juca tontoroiul, o dată cu încetarea focului, care îi pricinuise acest dans ciudat, rămăsese mai departe un obiect prea vădit, ca să scape ochilor ageri ai muntenilor, de îndată ce aceştia avură răgazul de a privi în jur. Noi am aflat că a fost văzut, cînd ceata de învingători a scos un strigăt sălbatic, iar trei sau patru din munteni o tuliră îndată printre mărăcinişuri şi apoi începură să urce din toate părţile povîrnişul stîncos, înspre locul în care se vedea ciudata arătare.

Cei care ajunseră pînă la o bătaie de puşcă de bietul Andrew nu se osteniră să-i dea ajutor, în poziţia spi-

noasă în care se găsea, ci, îndreptîndu-şi puştile cu ţevi lungi înspre el, îi dădură a înţelege prin semne, pe care el nu se putea preface a nu le vedea, că trebuia să facă într-un fel ca să coboare de pe stîncă şi să li se predea, fireşte dacă nu voia să se tragă în el ca într-o ţintă dintr-un poligon militar. Faţă de acest grozav îndemn, de a-şi lua inima în dinţi pentru a scobori, Andrew Fairservice nu mai putu şovăi. Din două rele, îl alese pe cel mai mic şi începu să scoboare povîrnişul, nemaiţinînd seama de primejdie, agăţîndu-se cînd de cioturile de stejar şi de tulpinile de iederă, cînd de colţurile stîncii, cu o înfrigurată îngrijorare şi nepierzînd nici un prilej, de îndată ce avea o mînă liberă, de a o întinde spre bărbaţii îmbrăcaţi în plaiduri, care îl aşteptau. Le cerşea îndurare, de parcă ar fi vrut să descînte puştile lor ca să nu mai ia foc. Într-un cuvînt, omul nostru, sub înrîurirea unui simţămînt care cumpănea mai mult decît spaima, izbuti să coboare cu bine din locul primejdios, ceea ce socot că nu ar fi îndrăznit să încerce, dacă nu ar fi fost la mijloc frica unei morţi năprasnice. Chipul neîndemînatic în care Andrew scobora fusese prilej de mare haz pentru muntenii care îl pîndeau jos şi care mai traseră cîte un foc, două în timpul coborîşului său, fără gîndul de a-l răni (cel puţin, aşa îmi place să cred), ci numai ca să le sporească şi mai mult hazul pe care îl făceau de spaima lui nemăsurată şi de nemaipomenitele acrobaţii la care îl îndemna această spaimă.

Pînă la urmă, ajunse la pămîntul cel sigur şi aproape neted ; adică, la drept vorbind, piciorul alunecîndu-i la ultimul coborîş, el căzu pe jos cît era de lung şi fu ridicat de muntenii care-l aşteptau. Dar pînă ce omul a izbutit să se ridice din nou pe picioare, muntenii îl despuiară nu numai de tot ce avea în buzunar, dar şi de perucă, pălărie, manta, surtuc, ghete şi ciorapi — şi asta cu o iuţeală de neînchipuit ; aşadar, cînd căzuse pe spate avusese înfăţişarea unui valet cumsecade şi bine îmbrăcat, iar

cînd s-a ridicat s-a pomenit un popîndău, crăcit despuiat şi chel, ca vai de lume ! Fără să ţină seama de durerea, pe care desigur că o încercau picioarele lui goale, izbindu-se de pietrele ascuţite peste care îl zoreau, descoperitorii lui Andrew începură să-l tîrască spre drum, nesocotind cele ce le stăteau în cale.

În timp ce coborau, domnul Jarvie şi cu mine ne văzurăm pironiţi de ochii de şoim ai muntenilor şi pe dată furăm înconjuraţi de şase bărbaţi înarmaţi cu pumnale, care îşi îndreptară săbiile spre feţele şi beregatele noastre, ţintindu-ne în acelaşi timp piepturile cu pistoalele. Ar fi fost o nesăbuinţă să căutăm a ne împotrivi, şi mai ales că nu aveam arme care să ne poată fi de folos în aşa împrejurare.

Aşadar, ne supuserăm sorţii şi era cît pe-aici, datorită brutalităţii celor care începuseră să ne despoaie, să fim aduşi la starea omului natural (ca să întrebuinţez cuvintele regelui Lear) ca şi acel biped fără pene, Andrew Fairservice, care stătea, tremurînd de teamă şi de frig, la cîţiva paşi de noi. Norocul, însă, ne scăpă de această înjosire, căci, tocmai cînd îmi predasem cravata (care era, dealtfel, o elegantă cravată de la Steinkirk şi cu bogate horbote), iar pîrgarul fusese despuiat de rămăşiţele hainei lui de călărie, apăru Dougal şi totul se schimbă. Certîndu-şi aspru şi întărindu-şi dojenile cu înjurături şi ameninţări, după cît puteam ghici din tonul folosit şi din gesturile lui aprige, îi sili pe jefuitori, cu toate că se lăsau greu, nu numai să înceteze jefuirea lucrurilor noastre, dar chiar să restituie prada luată. El smulse cravata mea din mîinile celui care mi-o luase şi (în rîvna lui) o răsuci în jurul gîtului meu cu atîta zel înăbuşitor, încît mă făcu să cred că nu fusese, în timpul şederii lui la Glasgow, doar un ajutor al temnicerului, ci începuse şi o ucenicie de călău. Zvîrli rămăşiţele zdrenţuite ale hainei domnului Jarvie peste umerii acestuia şi, în timp ce alţi munteni începeau să se îndrepte spre noi dinspre drum,

el ne duse devale, îndemnînd și poruncind celorlalți să ne dea, îndeosebi pîrgarului, tot ajutorul trebuitor ca să coborîm, pe cît se putea, ușor și sigur. Andrew Fairservice își sparse plămînii, dar zadarnic, ca să aibă și el parte de ocrotirea lui Dougal, sau cel puțin de o intervenție din partea lui, ca să-și recapte ghetele.

— Nu, nu, îi dădu răspuns Dougal, *ea* nu este un domn, mă jur ; alții mai vrednici merg desculți, dacă *eu* nu se înșeală.

Lăsîndu-l pe Andrew să ne urmeze după voia lui, sau mai degrabă după voia mulțimii, care îl înconjura, ne zori spre poteca unde se petrecuse încăierarea și se grăbi să ne înfățișeze, ca pe noi prinși, nevestei căpeteniei. Furăm tîrîți în fața ei, Dougal luptîndu-se, zbătîndu-se, urlînd, de parcă ar fi fost el cel mai primejduit, și respingînd cu amenințări și străduințe pe toți cei care încercau să se arate mai zeloși în prinderea noastră decît el însuși. Pînă la urmă, furăm duși în fața eroinei zilei, a cărei înfățișare, ca și cea a celor care ne înconjurau, o înfățișare sălbatică, ciudată și totuși ostășească, mă făcu să simt, ca să spun drept, o deosebită îngrijorare. Nu știu dacă Helen MacGregor luase parte chiar ea la luptă ; de fapt, mai tîrziu am aflat că, dimpotrivă, stătuse deoparte ; dar petele de sînge de pe fruntea, de pe mîinile și brațele ei goale, cît și cele de pe tăișul săbiei, pe care o ținea încă în mînă, fața-i aprinsă și pletele negre, ce ieșeau răvășite de sub bereta-i roșie cu pană, păreau să arate că ea luase o parte vie la încăierare. Trăsăturile și ochii ei negri, pătrunzători, oglindeau sufletu-i înflăcărat de triumful victoriei și bucuria unei răzbunări izbutite. Totuși, nu era nimic într-adevăr sîngeros sau crud în felul ei de a se purta ; de îndată ce am simțit că a trecut primejdia, ea mi-a amintit de picturile ce le văzusem în bisericile catolice din Franța, înfățișînd pe unele eroine din Scriptură. De fapt, nu era destul de frumoasă ca

să semene cu Iudita, nici nu avea trăsăturile inspirate, cu care pictorii au înzestrat-o pe Deborah, sau pe soția lui Heber, Chenitul, la ale cărei picioare se plecă puternicul asupritor al Israelului, care locuia în Haroșet-Goim, și căzu ca să nu se mai ridice niciodată.[1] Cu toate acestea, însuflețirea întipărită cu o semeție sălbatică, dădea întregii sale ființe o înfățișare ce o făcea să se apropie de închipuirea acelor minunați pictori care ne-au desfătat ochii cu eroinele istoriei sfinte.

Nu prea eram sigur de felul în care trebuia să vorbesc unei ființe atît de puțin obișnuite, cînd domnul Jarvie sparse gheața și, începînd prin a tuși (căci graba cu care fusese adus în fața ei îi tăiase din nou suflarea), grăi precum urmează :

— Hapciu ! Hapciu ! Chehe ! Chehe ! sînt foarte mulțumit că am prilejul fericit (un tremurat al glasului dezmințea cu tărie apăsarea voită cu care rostise cuvîntul fericit), acest prilej *fericit*, urmă el, încercînd să-i dea adjectivului un accent mai potrivit, ca să zic bună dimineața soției vărului meu Robin. Hapciu, hapciu ! Chehe, chehe ! Cum îți mai merge ? (între timp îi revenise vorba lui obișnuită și domoală, care dezvăluia un amestec de familiaritate și prețuire de sine)... Cum o duci de atîta amar de vreme ? Poate că ai uitat de mine, că-ți sînt văr, doamnă MacGregor Campbell, hapciu ! hapciu ! chehe ! chehe ! dar cred că nu l-ai uitat pe tatăl meu, sindicul Nicol Jarvie, din Saltmarket-ul Glasgow-ului ? Era un om cinstit, dumnealui, om de nădejde, care te prețuia pe dumneata și ai dumitale... Așa precum am mai zis, sînt foarte fericit să te văd, doamnă MacGregor-Campbell, ca pe soția vărului meu. Aș cere îngăduința cuvenită unei rude, să te îmbrățișez, dacă n-ar fi că oamenii dumitale îmi strîng atît de cumplit brațele : și ca să spun adevărul sfînt și nepărtinitor de magistrat, nu

[1] *Judecătorii*, 4. 2—20 (n.t.).

ţi-ar strica să ai o cană de apă, înainte de a ura bun venit prietenilor.

Acest mod familiar de a cuvînta nu se potrivea deloc cu sufletul îmbătat de triumf al celei căreia i se adresa şi care se îndeletnicea în clipele acelea cu împărţirea sentinţelor de moarte, înfierbîntată de victoria dobîndită într-o luptă grea.

— Ce om eşti dumneata, întrebă ea, care cutezi să te dai drept neam cu MacGregorii şi nici nu le păstrezi portul, nici nu le vorbeşti graiul ?... Cine eşti dumneata, care ai limba şi culoarea copoiului, şi cauţi totuşi să te aciuezi printre căprioare ?

— Nu ştiu, răspunse pîrgarul fără să-şi piardă cumpătul, dacă ţi-a fost vreodată pe deplin lămurită înrudirea noastră, verişoară, dar este cunoscută şi se poate dovedi. Pe mama o chema Elspeth MacFarlane, ea era soţia tatălui meu, sindicul Nicol Jarvie... fie-le ţărîna uşoară la amîndoi... şi Elspeth era fiica lui Parlane MacFarlane. Acest Parlane MacFarlane, aşa cum poate mărturisi fiică-sa încă în viaţă, Maggy MacFarlane, astăzi MacNab, care s-a măritat cu Duncan MacNab din Stuckavrallachan, nu era, nici mai mult, nici mai puţin, decît neam de a patra spiţă cu soţul dumitale, Robin MacGregor...

Femeia-haiduc reteză scurt crengile arborelui genealogic, întrebînd cu semeţie :

— Un pîrîu cu ape limpezi şi repezi vrea oare să ştie de şuvoaiele furate pentru spurcatele nevoi casnice ale celor care locuiesc pe malurile lui ?

— Foarte adevărat, verişoară, zise pîrgarul ; dar, cu toate acestea, vara, cînd pietrele albiei se înălbesc de soare, pîrîul ar fi bucuros să primească înapoi apele, pe care le-a dat iazului morii. Ştiu prea bine că dumneavoastră, cei de la munte, nu puneţi preţ, ba chiar ne dispreţuiţi pe noi, cei de la Glasgow, din pricina graiului şi

a portului nostru ; dar, fiecare vorbeşte limba lui de baştină, ce a învăţat-o în copilărie ; şi ar fi din cale-afară de hazliu să mă vezi pe mine, cu cogeamite bărdăhanul, într-un surtuc scurt de muntean, sau cu bietele mele picioruşe scurte, în ciorapi legaţi sub genunchi, aşa cum umblă flăcăii dumitale cu picioare lungi... Şi mai mult, aşa, ca o pildă, verişoară, urmă el, sfidînd atît semnele pe care i le făcea Dougal ca să tacă din gură, cît şi nerăbdarea pe care o arăta amazoana faţă de vorbăria lui, aş vrea să-ţi amintesc că solii regeşti sînt uneori îmbrăcaţi ca cerşetori şi că oricît de mult îl preţuieşti pe soţul dumitale... şi cuvine-se ca orice soţie să-şi cinstească soţul... precum porunceşte Sfînta Scriptură... ei, da, oricît îl preţuieşti, cum ziceam, eu i-am făcut multe servicii lui Rob, pînă acum ; ...afară de şiragul de mărgăritare ce ţi l-am trimis dumitale, cînd te pregăteai de nuntă cu dumnealui, Rob, pe atunci încă un negustor de vite cinstit şi avut şi care nu avea nimic de-a face cu treburi din acestea nelegiuite, cu lupte şi împuşcături şi încăierări, cu tulburarea păcii regelui şi dezarmarea soldaţilor săi.

Se vede că pîrgarul atinsese o coardă care suna prost în urechile verişoarei sale. Aceasta se îndreptă semeaţă şi trădă cît de aprige îi erau simţămintele printr-un rîs în care dispreţul se împletea cu amărăciunea.

— Ei, da, zise ea ; dumitale, precum şi altora ca dumneata, vă venea la îndemînă să fiţi rude cu de-alde noi atunci cînd ne încovoiam şi eram nenorociţi şi dispreţuiţi, buni numai să trăim sub împilarea voastră, tăindu-vă lemnele, cărîndu-vă apa... şi dîndu-vă vite pentru ospăţuri ; cînd eram supuşii asupriţi şi călcaţi în picioare de legile voastre... Dar acum sîntem liberi... liberi chiar prin acel act care nu ne-a lăsat nici casă, nici vatră, nici mîncare, nici haine... care m-a despuiat de toate... de toate... şi care mă face să mă cutremur cînd mă gîndesc că trebuie să mai fac umbră pămîntului pentru alte ţeluri decît acela de a mă răzbuna. Dar fiţi siguri că voi duce

mai departe treaba începută atît de bine astăzi, printr-o faptă care va rupe toate legăturile dintre MacGregori și nemernicii de la șes. Ei !... Allan !... Dougal !... legați pe acești saxoni de gît și de picioare și aruncați-i în lacul muntelui, ca să-și caute neamurile de la munte.

Speriat de această poruncă, pîrgarul era gata să înceapă a vorbi din nou, ceea ce, desigur că nu ar fi făcut decît să ațițe și mai rău patima verișoarei sale, cînd Dougal se aruncă între ei și, în graiul său, pe care-l vorbea atît de curgător și vioi, pe cît vorbea de domol engleza, într-un fel incorect și făcînd pe prostul, dădu drumul, după cîte bănuiam, unei pledoarii foarte însuflețite în apărarea noastră.

Stăpîna îi răspunse, sau mai degrabă îi reteză scurt discursul, spunînd în englezește (ca și cum ar fi fost hotărîtă să ne facă să simțim dinainte gustul întregii amărăciuni a morții) :

— Cîine spurcat, pui de cîine ce ești, cum de îndrăznești să-mi înfrunți poruncile ? Dacă ți-aș spune să le tai limbile și să le pui una în gîtlejul celuilalt, ca să vezi care din ei vorbește mai bine englezește ? Dacă ți-aș spune să le smulgi inimile și să le pui una în locul celeilalte, ca să vezi care din ei ar trăda mai dihai pe MacGregor ? Că făcutu-s-au asemenea lucruri în zilele de demult, la ceasul răfuielilor, cînd bătrînii noștri aveau de răzbunat multe nedreptăți. Dacă ți-aș porunci chiar asemenea lucruri, ai avea oare dreptul să mi te opui ?

— De bună seamă, răspunse Dougal, cu un ton de prea plecată supunere ; i *se* va face voia... așa se și cuvine... dar, dacă ar fi să fie... adică dacă ar fi totuna pentru *ea*, să-l dea bîldîbîc în lac pe neisprăvitul și ticălosul de căpitan cu tunică roșie, și pe caporalul Cramp, și încă doi-trei cu tunică roșie, *ea* ar face-o cu mult mai multă plăcere decît să cășuneze rău unor domni cinstiți și cuviincioși, care sînt prietenii lui MacGregor și venit-au

aici pe chezășia căpeteniei noastre și nu ca să o trădeze, cum prea bine poate *ea* mărturisi.

Jupînița era gata să-i răspundă, cînd se auziră cîteva sunete sălbatice de cimpoi, venind dinspre drumul de la Aberfoil, fără îndoială același viers auzit mai înainte de ariergarda căpitanului Thornton și care hotărîse pe acesta să forțeze trecătoarea ocupată de inamic înaintea lui mai curînd decît să se întoarcă în sat. Încăierarea durînd foarte puțin, ceata înarmată care mărșăluia cu această muzică ostășească nu putuse ajunge la timp ca să ia parte la luptă, deși oamenii grăbiseră pasul atunci cînd auziseră împușcăturile. Izbînda a fost așadar deplină și fără ajutorul lor, nemairămînîndu-le decît să împartă bucuria triumfului cu tovarășii lor.

Era o mare deosebire între înfățișarea noilor-veniți și aceea a cetei care învinsese escorta noastră, deosebire vădită în folosul primilor. Printre muntenii care înconjurau pe căpităneasă, dacă îi pot zice așa fără să mă cert cu gramatica, erau numai bătrîni și flăcăuași abia în stare de a ține sabia, precum și femei ; pe scurt, oameni care numai la mare ananghie iau armele în mînă ; aceasta adăugase o umbră de amarnică rușine mîhnirii ce întuneca chipul vitejesc al lui Thornton, cînd descoperise că doar numărul și așezarea vrăjmașului, altfel vrednic numai de dispreț, făcuseră ca bravii lui veterani să fie învinși. În schimb, cei treizeci sau patruzeci de munteni, care ne-au ajuns din urmă, erau cu toții oameni fie în puterea tinereții, fie în floarea vîrstei, vlăjgani vioi și bine legați, ai căror ciorapi scurți și plaiduri prinse la cingătoare le vădeau cum nu se poate mai bine picioarele și brațele lor vînjoase. Nu numai înfățișarea și îmbrăcămintea lor erau altele decît ale celor din prima ceată, dar și armele erau cu mult mai bune. În afară de puști, trupa căpitănesei avea topoare, coase și alte arme învechite, iar unii numai ciomege, pumnale și cuțite lungi. Dimpotrivă, oamenii din cea de-a doua ceată aveau, cei mai mulți, pistoale la cingă-

toare şi, aproape toţi, pumnale spînzurate de pungile pe care le purtau dinainte. Fiecare avea o puşcă bună şi o sabie lată la şold, pe lîngă un zdravăn scut rotund, făcut dintr-un lemn uşor, acoperit cu piele şi ciudat ţintuit cu cuie de alamă, precum şi cu un vîrf de oţel, înşurubat la mijloc. Scutul era atîrnat de umărul stîng în timpul marşului, sau în timp ce se schimbau focuri de armă cu vrăjmaşul ; iar în lupta cu sabia era purtat pe braţul stîng.

Era lesne de văzut că această ceată aleasă nu venea de la o izbîndă asemănătoare aceleia ce o avuseseră tovarăşii lor mai oropsiţi. Cimpoiul dădea drumul din cînd în cînd la cîteva sunete jeluitoare, arătînd cu totul altceva decît trufia triumfului. Iar cînd se înfăţişară înaintea soţiei căpeteniei lor, o făcură în tăcere şi cu privirile abătute şi posomorîte. Ei se opriră în faţa ei şi cimpoaiele lăsară să se audă din nou sunetele de jale.

Helen se năpusti spre ei cu o expresie pe chip, în care supărarea era împletită cu teama.

— Ce înseamnă aceasta, Allaster ? îl întrebă pe cimpoier. Ce rost are bocetul în clipa izbînzii ?... Robert... Hamish... unde-i MacGregor ?... Unde-i tatăl vostru ?

Feciorii ei, care erau în capul cetei, înaintară cu paşi înceţi şi nehotărîţi spre ea şi îndrugară cîteva cuvinte în limba gaelică, la auzul cărora ea scoase un ţipăt sfîşietor, ce făcu din nou să răsune stîncile, ţipăt în care i se alăturară toate femeile şi toţi flăcăuaşii, bătînd din palme şi zbierînd ca şi cînd şi-ar fi dat sufletul. Munţii, care nu mai răsunaseră de la încetarea zgomotelor ostăşeşti ale luptei, se cutremurau acuma de aceste răcnete deznădăjduite şi stridente, ce alungau pînă şi păsările de noapte din cuiburile de pe stînci, de parcă ar fi fost speriate să audă ziua în amiaza mare un vuiet mai groaznic şi mai de piază-rea ca al lor.

— Luat ! repetă Helen, cînd zarva se mai potolise... Luat !... prins !... şi voi mai trăiţi ca să-mi spuneţi una ca asta ?... Cîini netrebnici ! De asta v-am hrănit eu, ca să

vă cruţaţi sîngele împotriva duşmanilor tatălui vostru ? Sau să-l vedeţi prins şi să veniţi la mine să mi-o spuneţi ?

Fiii lui MacGregor, astfel ocărîţi de mama lor, erau tineri ; cel mai mare din ei abia împlinise douăzeci de ani. Acesta, numit *Hamish* sau Iacob, era mai înalt cu un cap şi mult mai chipeş decît fratele său ; ochii, de-un albastru-deschis, părul bălan şi des, care ieşea de sub mîndra lui beretă sinilie, precum şi întreaga înfăţişare, îl arătau ca pe un specimen foarte reuşit al tineretului muntean. Pe cel mai june îl chema Robert, dar pentru a-l deosebi de tatăl său, muntenii îi adăugaseră porecla *Oig*, sau cel tînăr. Acest flăcău muntean avea părul negru şi faţa oacheşă, obrajii îmbujoraţi de sănătate şi neastîmpăr, iar trupul mai bine legat şi mai voinic decît al altora de vîrsta lui.

Amîndoi stăteau acum înaintea maicii lor, cu chipurile întunecate de mîhnire şi ruşine, ascultînd cu cea mai deplină supunere mustrările cu care ea îi copleşea. Pînă la urmă, cînd mînia păru că i se potoleşte într-o oarecare măsură, fiul mai mare, vorbind englezeşte, pesemne ca să nu fie înţeles de oamenii lor, a încercat, în chip cuviincios, să se dezvinovăţească, atît pe sine, cît şi pe fratele său. Mă găseam destul de aproape încît să înţeleg o bună parte din cele ce a spus ; cum era de o mare însemnătate pentru mine ca să aflu tot ce puteam despre aceste întîmplări, am ascultat cu toată luarea-aminte.

— MacGregor, zise fiul său, a fost chemat la o întîlnire cu un nemernic de la şes, care a venit cu un semn de la..., el vorbi numele foarte încet, dar mi se păru că semăna cu al meu. MacGregor se învoi la această întîlnire, dar porunci ca saxonul care adusese vestea să fie ţinut ca ostatic, astfel ca să se asigure de buna lor credinţă. Merse, deci, la locul de întîlnire, care avea un nume sălbatic, ce nu mi-l amintesc, însoţit numai

de Angus Breck și de micul Rory, poruncind ca nimeni altul să nu-l mai urmeze. În mai puțin de jumătate de ceas, Angus Breck se întoarse cu jalnica veste că MacGregor fusese surprins și făcut prizonier de către o trupă de miliție din Lennox, sub comanda lui Galbraith de la Garshattachin. El adăugă că Galbraith fiind amenințat de MacGregor, cînd acesta fu prins cu răzbunarea asupra ostaticului său, își bătu joc de amenințare, răspunzînd cu mare dispreț : „Fiecare parte să spînzure pe cel prins ; noi să spînzurăm tîlharul, și haiducii dumitale n-au decît să-l spînzure pe birar, Rob ; așa țara va scăpa de două pacoste dintr-o dată : un muntean sălbatic și un vameș“. Angus Breck, mai puțin păzit decît stăpînul său, a izbutit să scape din mîinile vrăjmașilor, după ce fusese destul timp în paza lor ca să audă aceste cuvinte și să ne dea de știre.

— Și aflînd acestea, trădător mișel ce ești, zise soția lui MacGregor, cum de nu te-ai repezit îndată ca să-l scapi pe tatăl tău și să-l aduci aicea, sau să piei pe loc ?

Tînărul MacGregor răspunse cu sfiiciune, arătînd puterea covîrșitoare a dușmanului și mărturisindu-și planul : văzînd că dușmanul nu se pregătește încă să părăsească ținutul, el se retrăsese sus în munte, cu scopul de a aduna o ceată îndeajuns de mare, pentru a încerca o salvare cu oarecare sorți de izbîndă. Pînă la urmă, zise :

— Oamenii miliției trebuie să poposească, după cîte înțeleg, în casa vecină de la Gartartan, sau în vechiul castel din portul Monteih, sau în alt loc întărit, care, oricît ar fi de puternic și ușor de apărat, tot poate fi luat prin surprindere, numai dacă am putea aduna destui oameni.

Înțelesei mai tîrziu că ceilalți fîrtați ai haiducului erau împărțiți în două cete puternice, una care trebuia să supravegheze efectivele garnizoanei de la Inversnaid, căci dintre toate unitățile acesteia numai cea comandată de

căpitanul Thornton fusese înfrîntă ; iar cealaltă trebuia să facă față clanurilor muntene, care se alipiseră trupelor regulate și celor de la șeș. Țelul acestei alianțe dușmănoase era să năvălească prin diferite locuri în ținutul muntos și pustiu, cuprins între lacurile Lomond, Katrine și Ard, care se numeau în mod obișnuit pe atunci țara lui Rob Roy sau a lui MacGregor. Așadar, în mare grabă s-au trimis ștafete, ca să concentreze, după cum bănuiam, toate forțele în vederea unui atac asupra miliției din Lennox ; întristarea și deznădejdea, care la început se vedeau întipărite pe fiecare chip, se schimbară în speranța de a-și dezrobi căpetenia și în setea de răzbunare. Sub înrîurirea înflăcărată a acestei din urmă patimi, soția lui MacGregor porunci ca ostaticul, care răspundea de viața soțului ei, să-i fie adus în față. Cred că feciorii ei îl ținuseră pe acest nenorocit departe, numai de teama urmărilor pe care le prevedeau ; dacă așa a fost, gîndul lor omenos nu a făcut decît să amîne deznodămîntul. La porunca mamei, ei tîrîră în fața noastră pe nenorocitul pe jumătate mort de spaimă ; văzîndu-i chipul chinuit, recunoscui cu groază și cu uimire pe vechiul meu cunoscut, Morris.

Acesta căzu cu fața la pămînt în fața femeii-haiduc, încercînd să-i sărute picioarele, lucru ce o făcu să se tragă înapoi, de parcă mîinile lui ar fi fost spurcate ; astfel încît, singurul lucru pe care l-a putut face, în nemărginita lui umilință, a fost să-i sărute pulpana plaidului. Niciodată nu am văzut un om rugîndu-se cu atîta deznădejde ca să i se cruțe viața. Groaza îi era atît de mare încît, în loc de a-i îngheța vorbele pe buze, cum se întîmplă de obicei, îi dezlegase dimpotrivă limba ; și, cu fața pămîntie, frîngîndu-și mîinile de durere, luîndu-și parcă rămas bun, cu ochii rătăcitori, de la cele lumești, el protestă, cu jurămintele cele mai sfinte, că nu știe nimic despre vreo uneltire împotriva lui Rob Roy, pe care mărturisi că îl iubea și îl cinstea ca pe ochii din cap. În

zăpăceala groazei sale, zise că el nu era decît prepusul altora, și mormăi numele lui Rashleigh. Nu se ruga pentru altceva decît pentru viața sa... pentru viață ar fi dat tot ce avea pe lume ; nu cerea decît să i se cruțe viața... viața, chiar dacă trebuie să și-o petreacă în chinuri și lipsuri ; nu cerea decît suflarea, chiar dacă avea să și-o tragă în duhoarea celor mai întunecoase peșteri din munții lor.

Era cu neputință să descriu disprețul, scîrba și sila cu care nevasta lui MacGregor ascultă pe ticălosul cerșetor al harului vieții.

— Te-aș lăsa în viață, zise ea, dacă viața ar fi pentru tine aceeași povară obositoare și istovitoare care-i pentru mine... așa cum este pentru orice suflet falnic și drept. Dar tu, ticălos ce ești !... tu ai putea să te tîrăști prin lume, fără să-ți pese de toată rușinea și mișelia ei, de nesfîrșita năvală a fărădelegilor și durerilor ei ; tu ai putea să trăiești și să te bucuri, în timp ce oamenii cu inima curată sînt trădați... în timp ce mișei fără nume și fără seamă calcă în picioare pe vitejii de neam străvechi ; tu ai putea să te bucuri, ca și cîinele măcelarului, îngrășîndu-te cu măruntaie, pe cînd în jurul tău sînt căsăpiți cei mai buni și cei mai aleși dintre oameni ! Nu vei trăi ca să ai parte de această bucurie ; vei muri, cîine mîrșav ; vei muri chiar înainte ca norul acela pe care îl vezi să fi trecut în dreptul soarelui.

Dădu o scurtă poruncă în limba gaelică oamenilor ei ; doi dintre aceștia înșfăcară pe nenorocitul, aflat încă îngenuncheat, și îl tîrîră la marginea stîncii ce înainta deasupra apei. El scoase cele mai sfîșietoare și mai groaznice strigăte pe care spaima le-a smuls vreodată unui om, într-adevăr, pot să le numesc groaznice, căci mi-au tulburat somnul încă mulți ani după aceea. Pe cînd ucigașii, sau călăii, cum vrei să-i numești, îl tîrau, el mă recunoscu, cu toată grozăvia clipei aceleia, și exclamă, cu ultimele-i cuvinte deslușite :

— O, domnule Osbaldistone, scapă-mă !... scapă-mă !

Fusei atît de impresionat de această înfiorătoare priveliște încît, deși dintr-o clipă într-alta îi puteam împărtăși soarta, încercai să vorbesc în apărarea lui ; dar, cum era de așteptat, amestecul meu fu nesocotit cu un adevărat dispreț. Victima era ținută zdravăn de unii, pe cînd alții, înfășurînd un bolovan mare și greu într-un plaid, i-l legară de gît, și încă alții îl despuiară cu nerăbdare de o parte din veșminte. Pe jumătate gol, și astfel împovărat, îl azvîrliră în lacul care în partea aceea era adînc cam de patru metri ; îl azvîrliră cu un răcnet sălbatic de bucurie răzbunătoare, care nu izbuti totuși să acopere ultimu-i strigăt deznădăjduit, urletul izvorît din zbuciumul morții. Legătura grea căzu, împroșcînd apa albastră, iar muntenii, cu baltagele și săbiile în mînă, stătură o clipă de veghe, de teamă ca victima, descotorosindu-se de bolovan, să nu încerce a scăpa la mal. Dar nodul fusese legat ; nenorocitul se scufundă fără greutate ; apele, pe care căderea sa le încrețise, se liniștiră deasupra lui, iar firul vieții pentru care se rugase atîta îi fu pentru totdeauna curmat.

CAPITOLUL XXXII

De nu-i slobod şi teafăr pînă-n puterea nopţii,
Să ştii că-i răzbunare în inima-mi zdrobită,
Şi că un braţ puternic dreptatea cînd şi-o face.
Întreaga voastră ţară va avea de suferit.

O veche piesă de teatru.

Nu ştiu cum se face că o faptă stingheră de silnicie şi cruzime ne zdruncină mai mult decît atunci cînd asemenea fapte se săvîrşesc pe o scară mai întinsă. În ziua aceea, văzusem pe mai mulţi din compatrioţii mei căzînd în luptă şi mi se păruse că ei nu avuseseră parte decît de o soartă obişnuită omului ; desigur inima mi se zbătuse de milă şi faţă de ei, dar nu simţisem acea groază înfiorătoare ca atunci cînd nenorocitul de Morris fusese ucis fără nici o împotrivire şi fără ca uciderea lui să fi fost făcută în iureşul luptei. Mă uitai la tovarăşul meu, domnul Jarvie, şi văzui pe chipul său aceleaşi simţăminte. Într-adevăr, neputîndu-şi stăpîni groaza, el lăsă să-i scape într-o şoaptă întretăiată următoarele cuvinte :

— Protestez împotriva acestei fapte ! Este o faptă sîngeroasă şi crudă... o crimă blestemată, pe care Dumnezeu o va pedepsi cum va crede şi atunci cînd se va cuveni !

— Va să zică, nu ţi-e teamă să-l urmezi ? întrebă haiduca, străpungîndu-l cu aceeaşi privire pe care şoimul o aruncă prăzii, înainte de a se năpusti asupra ei.

— Verişoară, zise pîrgarul, nimeni nu şi-ar tăia de bunăvoie aţa vieţii, atîta vreme cît mai are pe vîrtelniţă multă aţă de depănat... Şi eu aş mai avea multe de făcut pe lumea aceasta, dacă mai am răgaz... treburi obşteşti şi treburi personale, şi de-ale magistraturii, şi de-ale mele... fără să mai vorbesc de cei care au nevoie de mine, ca Mattie, care nu-i decît o biată orfană... Ea este o verişoară îndepărtată a moşierului din Limmerfield... aşa că, înşirîndu-le pe toate, una după alta... chiar şi pielea de pe el... ei, da, chiar tot ce are... omul ar da tot numai ca să scape cu viaţă.

— Şi dacă ţi-aş da drumul, zise năprasnica jupîniţă, cum ai numi înecarea acestui cîine de saxon ?

— Ăăă ! Ăăă ! făcu pîrgarul, dregîndu-şi pe cît putea glasul, m-aş strădui să vorbesc cît mai puţin despre asta, că vorba lungă-i sărăcia omului.

— Dar dacă ai fi chemat în faţa judecăţii, cum o numiţi voi, întrebă ea din nou, care ar fi răspunsul dumitale atunci ?

Pîrgarul se uită într-o parte şi într-alta, căutînd parcă o scăpare, apoi răspunse pe tonul unui om care, neputînd da bir cu fugiţii, se hotărăşte să primească lupta în faţă :

— Văd acuma felul în care vrei să mă încolţeşti. Dar am să-ţi răspund verde, verişoară ; se cade să-ţi vorbesc pe potriva conştiinţei mele. Soţul dumitale, de care îmi pare rău că nu-i aici, atît pentru el, cît şi pentru mine, ca şi omul acela, bietul Dougal, munteanul, îţi pot spune dacă Nicol Jarvie nu ştie să închidă ochii cînd este vorba de greşelile unui prieten, şi încă mai dihai decît alţii ; dar s-o mai ştii şi pe asta, verişoară, că, la mine, ce-i în guşă şi-n căpuşă ; şi mai degrabă decît să spun că acel biet nenorocit a fost ucis după lege, aş fi gata să-i împărtăşesc soarta, deşi cred că încă nici o munteancă nu a hărăzit o asemenea ursită unei rude a soţului ei, nu mai depărtată de a patra spiţă.

Se vede că tonul hotărît în care pîrgarul rosti ultima-i cuvîntare era mai potrivit ca să înduplece inima împietrită a rudei sale, decît tonul rugător folosit mai înainte ; tot astfel cum pietrele nestemate pot fi tăiate cu oțelul, dar nu cu alte metale mai moi. Jupînița porunci ca amîndoi să fim aduși în fața ei.

— Te numești, mă întrebă ea, Osbaldistone ?... Cîinele, la moartea căruia ai fost de față, te-a chemat așa.

— Da, mă numesc Osbaldistone, răspunsei.

— Atunci, îmi închipui că numele dumitale de botez este Rashleigh, nu ?

— Nu ! Numele meu este Francis.

— Dar îl cunoști pe Rashleigh Osbaldistone ? urmă ea. Ți-este frate, dacă nu mă înșel, sau cel puțin rudă și prieten apropiat.

— Mi-este rudă, îi răspunsei, dar nu prieten. Zilele trecute, chiar, m-am bătut cu dînsul în duel și am fost despărțiți de cineva care, după cîte înțeleg, este soțul dumitale. Sîngele meu de-abia dacă s-a uscat pe sabia lui, iar rana pe care am căpătat-o, la coastă, nu s-a tămăduit încă. Nu prea am de ce să-l socot prieten.

— Atunci, zise ea, dacă ești străin de uneltirile lui, te-ai putea duce în toată liniștea la Garshattachin și la ceata lui, cu o însărcinare din partea soției lui MacGregor, fără teamă de a fi poprit ?

Îi răspunsei că nu cunosc vreo pricină legală ca domnii de la miliție să mă aresteze ; în ceea ce mă privea, nu aveam de ce să mă tem a mă da pe mîna lor ; iar dacă faptul de a merge ca un sol al ei ar avea darul de a ocroti pe prietenul și pe slujitorul meu, care erau în mîinile ei, eram gata să pornesc îndată. Mă folosii de acest prilej ca să-i mai spun că venisem în acest ținut la chemarea soțului ei, care mă asigurase că mă va ajuta să descurc unele treburi deosebit de însemnate pentru mine ; tovarășul meu, domnul Jarvie, venise cu mine în același scop.

— Și aș fi vrut ca cizmele domnului Jarvie să fie încinse ca jarul, cînd le-am tras în picioare pentru acest scop, izbucni pîrgarul.

— În cele ce spune acest tînăr saxon, zise Helen MacGregor întorcîndu-se spre fiii ei, vedeți aidoma pe tatăl vostru... Înțelept numai atunci cînd are bereta pe cap și sabia în mînă, el nu-și leapădă niciodată tartanul pentru a îmbrăca un surtuc, fără să se bage în mișeleștile urzeli ale celor de la șes, și după cîte a avut de îndurat de la ei, se face iarăși mijlocitorul lor... unealta lor... robul lor.

— Adăugați, doamnă, zisei eu, și binefăcătorul lor.

— Fie și așa, spuse ea ; deși din toate titlurile, acesta este cel mai deșert, deoarece pînă acum nu a făcut decît să semene binefaceri și să culeagă roadele celei mai spurcate nerecunoștințe... Dar, îndeajuns despre astea... Voi porunci să fii dus la avantposturile dușmanului... vei cere să vorbești cu comandantul lor, căruia îi vei spune din partea mea, Helen MacGregor, că dacă se ating de un fir de păr din capul lui MacGregor și dacă nu-l slobozesc pînă în douăsprezece ore de aici înainte, nu va fi o singură femeie din Lennox care să nu bocească, pînă la Crăciun, pe cel care îi este mai drag... nu va fi un singur fermier care să nu jelească acareturile arse și grajdurile goale... nu va fi nici un proprietar sau arendaș între ei ca să se culce seara și să fie sigur că se va trezi a doua zi... iar, ca să sfîrșească așa cum am început, să le spui că, după trecerea răgazului dat, le voi trimite pe acest pîrgar din Glasgow și pe acest căpitan saxon și pe toți ceilalți pe care i-am prins, fiecare împachetat într-un plaid și ciopîrțit în tot atîtea bucăți cîte pătrate sînt țesute în tartan.

Cînd se opri din amenințările ei, căpitanul Thornton, care auzise tot ce se petrecuse, îmi zise foarte liniștit :

— Prezintă salutul meu, salutul căpitanului Thornton din garda regală, salutul meu, ofițerul comandant, și spu-

ne-i să-şi facă datoria şi să ţină prizonierul, fără să-i pese cîtuşi de puţin de mine. Dacă am fost destul de nerod ca să mă las atras într-o ambuscadă de aceşti sălbatici vicleni, sînt destul de înţelept ca să ştiu să mor pentru aceasta, fără să fac armata de ocară. Îmi pare rău, numai, de bieţii mei soldaţi, zise el, care au căzut în mîinile unor asemenea casapi.

— Sst ! Sst ! izbucni pîrgarul, ţi s-a urît cu viaţa ?... Vei prezenta respectele *mele* ofiţerului comandant, domnule Osbaldistone... respectele pîrgarului Nicol Jarvie, magistrat din Glasgow, cum a fost şi tatăl său, sindicul, înaintea lui... şi spune-i că o seamă de oameni cinstiţi se află aici în grea încurcătură şi pesemne că ne putem aştepta şi la altele ; că lucrul cel mai bun pe care îl poate face pentru binele obştesc este să-l lase pe Rob să-şi vadă înainte de drum în munţi şi să nu mai auzim nimic de toată tărăşenia asta... Au fost şi aşa destule năpaste pînă acuma, dar cum birarul este acela care a pătimit cel mai mult, nu-i nevoie de prea mare frămîntare.

După ce primii aceste porunci atît de opuse, tocmai de la cei care erau mai legaţi de izbînda soliei mele, şi după însărcinarea reînnoită a soţiei lui MacGregor de a-mi aminti şi de a desluşi toate amănuntele poruncilor ei, mi s-a dat drumul pînă la urmă să plec ; lui Andrew Fairservice i se îngădui să mă întovărăşească, cred că mai degrabă ca să scape de zgomotoasele lui rugăminţi de înduplecare. Dar, fie de teamă să nu mă folosesc de calul meu ca să scap de sub paza călăuzelor mele, fie că vroiau să păstreze o pradă de preţ, îmi dădură a înţelege că trebuia să fac drumul pe jos, sub paza lui Hamish MacGregor, cel mai mare dintre fraţi ; acesta, împreună cu doi munteni trebuiau să mă conducă, precum totodată să recunoască poziţia şi puterea duşmanului. La început, Dougal primi însărcinarea de a mă conduce şi el, dar reuşi să se descotorosească de treaba aceasta, în scopul, după cîte am înţeles mai tîrziu, de a veghea

asupra domnului Jarvie ; Dougal, credincios, în sălbăticia lui, aceluia care îi fusese odată, într-un chip oarecare, patron sau stăpîn, socotea că lui i se cuvenea tot sprijinul ce l-ar putea da.

După ce umblarăm foarte iute timp de vreo oră, ajunserăm la o înălţime acoperită cu tufişuri. Din acest loc ridicat, care stăpînea întreaga vale, se puteau vedea desluşit poziţiile ocupate de miliţie. Fiind alcătuită mai mult din cavalerie, ea se ferise, după cum era şi cuminte, de a încerca să pătrundă în trecătoarea a cărei forţare se dovedise atît de neprielnică pentru căpitanul Thornton. Poziţiile pe care le ocupase arătau o oarecare pricepere în artă militară ; detaşamentul era aşezat pe o ridicătură, din mijlocul văigei Aberfoil, prin care şerpuieşte rîul Forth aproape de obîrşia lui. Înălţimile care o mărginesc au, de o parte şi de alta, o barieră de stînci calcaroase şi masive mari de conglomerate, sau pietricele legate între ele printr-o substanţă mai moale, ce s-a întărit în jurul lor ca un mortar ; în depărtare, se zăreau munţii înalţi care ne înconjurau. Dealtfel, aceste înălţimi lăsau văii destulă lărgime ca să ferească trupa de cavalerie de vreun atac neaşteptat din partea muntenilor ; se puseseră străji şi avantposturi la depărtările cuvenite de gros, în toate direcţiile, astfel ca trupa să aibă răgazul necesar de a-şi lua armele şi a încăleca la cea mai mică alarmă. În vremea aceea, nu te puteai aştepta ca muntenii să atace o trupă de cavalerie în cîmp deschis, deşi în ultimul timp s-a dovedit că o pot face cu o reuşită atît de frumoasă [1]. Atunci cînd i-am cunoscut întîi pe munteni, ei aveau o teamă aproape superstiţioasă faţă de ostaşii călări, ai căror cai aveau o înfăţişare cu mult mai înfricoşătoare şi impunătoare decît micii lor căluţi de munte ; pe lîngă

[1] Autorul memoriilor se referă probabil la luptele de la Prestonpans şi Falkirk, ceea ce arată că ele au fost scrise după 1745 (n.a.).

aceasta, în neştiinţa lor, unii munteni erau încredinţaţi că aceşti cai erau învăţaţi anume să lupte cu dinţii şi cu picioarele.

Priveliştea cailor priponiţi, păscînd iarba din vîlcea, a ostaşilor adunaţi în pîlcuri diferite, unii aşezaţi sau în picioare, alţii plimbîndu-se pe malurile minunatului rîu, sau în vecinătatea şirurilor de stînci golaşe, dar atît de frumoase, care îi împrejmuiau, alcătuia un frumos prim plan, în vreme ce departe, spre răsărit, se întrezărea lacul de la Menteith ; şi castelul de la Stirling, al cărui profil ce se înălţa ca o umbră în zarea albăstrie a munţilor Ochili închidea scena.

După ce privi cu deosebită luare-aminte cele de mai sus, tînărul MacGregor îmi spuse să cobor în tabăra miliţiei şi să-mi îndeplinesc însărcinarea faţă de comandantul ei ; totodată, îmi porunci, cu un gest de ameninţare, să nu pomenesc nimic de cei ce m-au călăuzit pînă acolo şi nici de locul unde m-am despărţit de ei. Cu lecţia învăţată, o pornii în jos spre tabără, urmat de Andrew. Din hainele lui englezeşti nu-i rămăseseră decît ciorapii şi nădragii ; nu mai avea pălărie şi tîra în picioare o pereche de încălţări pe care de milă i le dăduse Dougal. Astfel îmbrăcat şi acoperit cu un plaid zdrenţuit, care ţinea loc de orice altă haină, părea ca scăpat de-a dreptul de la balamuc. Nu merserăm prea departe şi furăm zăriţi de una din vedetele lor, care, galopînd spre noi, ridică la ochi carabina, poruncindu-mi să stau. Îl ascultai şi, cînd se apropie de mine, îi cerui să mă ducă la comandantul său. Fusei dus de îndată în faţa unui grup de ofiţeri aşezaţi în cerc pe iarbă, înconjurînd pe unul care părea să aibă un grad mai înalt. Acesta purta o platoşă de oţel lustruit, pe care erau săpate insignele vechiului ordin scoţian al Scaiului. Prietenul Garshattachin şi mulţi alţii gentlemeni, unii în uniformă, alţii în haine de toate zilele, dar toţi înarmaţi, păreau a primi ordine de

la acest înalt dregător. Mulţi slujitori în livrele bogate, făcînd pesemne parte din alaiul său, erau de asemenea acolo.

După ce îl salutai pe dregător, cu tot respectul cuvenit gradului pe care părea să-l aibă, îl încunoştinţai că fusesem, fără vrerea mea, martor la înfrîngerea pe care o suferiseră ostaşii regelui din partea muntenilor, în trecătoarea de la lacul Ard (aşa aflasem că se numeşte locul în care fusese făcut prizonier căpitanul Thornton), şi că învingătorii ameninţă cu cele mai crîncene chinuri, atît pe cei căzuţi în mîinile lor, cît şi în general pe toţi cei de la şes, dacă şeful lor, care fusese făcut prizonier în dimineaţa aceea, nu le va fi înapoiat nevătămat. Ducele (căci acesta era înaltul rang al celui căruia mă adresasem) mă ascultă foarte liniştit şi apoi îmi răspunse că i-ar părea cît se poate de rău să expună pe nenorociţii gentlemeni, care fuseseră prinşi, cruzimii sălbaticilor în mîinile cărora căzuseră, dar că era o nebunie să se creadă că el va slobozi pe făptaşul de căpetenie al tuturor acestor tulburări şi încălcări, şi astfel să dea apă la moară credincioşilor acestuia ca să continue cu fărădelegile lor.

— Poţi să te întorci la cei ce te-au trimis, urmă el, şi să le dai de ştire că, fără doar şi poate, voi dispune ca Rob Roy Campbell, zis şi MacGregor, să fie executat în zorii zilei, ca un om fără de lege, prins cu armele în mînă, şi care îşi merită moartea, pentru miile de silnicii săvîrşite. M-aş socoti, pe drept cuvînt, nedemn de rangul şi de gradul meu, dacă aş face altfel. Spune-le, de asemenea, că voi şti cum să apăr ţinutul împotriva neruşinatelor ameninţări de silnicie, iar dacă se ating măcar de un fir de păr al nenorociţilor, care printr-o împrejurare nefericită au căzut în mîna lor, mă voi răzbuna în aşa fel, încît chiar şi pietrele din văile lor se vor jelui încă o sută de ani de acum înainte.

Prea plecat, îi cerui voie să mă împotrivesc soliei onorabile pe care mi-o impunea şi îi arătai primejdia vădită

care o însoțea, cînd nobilul comandant îmi tăie vorba, zicînd : „dacă așa stau lucrurile, îți poți trimite slujitorul".

— Să-mi fie afurisite picioarele, zise Andrew, fără nici un respect pentru dregătorul în fața căruia se afla, și fără a aștepta ca să răspund eu ; să-mi fie afurisite picioarele dacă se vor urni măcar o șchioapă de aici. Ce crede lumea, că eu mai am un gît de schimb în tolbă, dacă un pîrlit de muntean mi-l va tăia cu custura pe cel care-l am ? Sau că mă pot scufunda sub apă de partea asta a lacului și să ies hăt de partea cealaltă, ca un rățoi sălbatic ? Nu, nu, fiecare pentru el și Dumnezeu pentru toți. Oamenii n-au decît să trimită pe unul de-ai lor sau să se descurce cum vor ști mai bine, pînă le-or crește plozii mari, n-au decît să-și trimită ștafete de-ale lor, în locul lui Andrew. Rob Roy nu s-a apropiat niciodată de parohia din Dreepdaily, ca să fure mere sau pere de la mine sau de la ai mei.

După ce izbutii, cu oarecare greutate, să-l fac pe slujitorul meu să tacă, îi arătai ducelui primejdia în care cu siguranță se aflau căpitanul Thornton și domnul Jarvie, și îl rugai cu toată căldura să mă facă purtătorul unor condițiuni mai omenoase, care să le scape viețile. Îl asigurai că nu mă temeam de nici o primejdie, atîta vreme cît puteam să fiu de folos celor doi ; dar, din cîte văzusem și auzisem, nu aveam nici o îndoială că ei aveau să fie uciși de îndată ce căpetenia haiducilor ar fi fost executată.

Vădit, ducele era foarte înduioșat.

— Este o împrejurare nenorocită, zise el, pe care o deplîng ; dar am o datorie covîrșitoare de îndeplinit față de țară — Rob Roy trebuie să moară !

Recunosc că am simțit o tulburare destul de mare cînd am auzit această amenințare năprasnică cu moartea împotriva lui Campbell, care de atîtea ori își dovedise bunăvoința față de mine. Dealtfel, nu eram singurul care

simțeam astfel, căci mulți din cei care îl înconjurau pe duce au cutezat să vorbească în sprijinul lui Campbell.

— Ar fi cu mult mai cuminte, ziseră ei, să-l trimitem la castelul Stirling și acolo să-l ținem păzit îndeaproape, ca o chezășie a supunerii și a împrăștierii cetei lui. Ar fi un mare păcat să expui ținutul la prădăciune. Tocmai acum, cînd nopțile se lungesc, ar fi foarte anevoie de împiedicat jaful, căci este cu neputință de a păzi fiecare colț, iar muntenii desigur că vor alege locurile fără pază. Pe lîngă acestea, este foarte greu să lași pe nenorociții prizonieri de a fi măcelăriți și, aproape sigur, aceasta le va fi soarta. Nimeni dintre noi nu se îndoiește că vor fi uciși în prima furie a răzbunării.

Garshattachin cuteză și mai mult. Încrezător în cinstea nobilului dregător căruia i se adresa, deși știa că acesta avea pricini personale de a nu-l putea suferi pe prizonierul lor, zise :

— Rob Roy, deși este un vecin supărător pentru cei de la șes, și mai mult decît supărător pentru măria-ta, deși a mers cu tîlhăriile mai departe decît oricare altul din vremurile noastre, totuși este un om cu cap și s-ar putea găsi mijloace ca să-l facem să înțeleagă de vorbă ; dimpotrivă, soția și fiii săi sînt niște draci împielițați, fără nici un fel de teamă și fără nici o milă ; în capul cetei lui de nemernici, ei ar fi o năpastă și mai mare asupra ținutului, decît au fost vreodată.

— Ei, aș ! Ei, aș ! răspunse măria-sa. Tocmai deșteptăciunea și șiretenia acestui om sînt cele care i-au asigurat atîta vreme tăria ; un tîlhar de rînd de aici de la munte ar fi fost doborît în mai puține săptămîni decît anii în care lui i-a mers în plin. Fără el, ceata nu mai este de temut, nu va mai fi ca o necontenită amenințare... nu va mai exista... va fi ca o viespe fără cap, care te înțeapă o singură dată, poate, dar va fi îndată strivită și nimicită.

Garshattachin nu se dădu bătut atît de ușor.

— Se ştie, milord duce, răspunse el, că eu nu am nici o dragoste pentru Rob şi nici el pentru mine, dat fiind că mi-a curăţat de două ori pînă acuma staulele de vaci, în afară de pagubele pe care le-a adus arendaşilor mei ; dar, cu toate astea...

— Dar cu toate astea, Garshattachin, întări ducele cu un zîmbet zeflemitor, eşti de părere că acest lucru poate fi iertat prietenului unui prieten şi, după cîte se aud, Rob nu este duşman prietenilor maiorului Galbraith de peste apă.

— Dacă-i aşa, milord, răspunse Garshattachin pe acelaşi ton glumeţ, apoi nu este cel mai rău lucru ce l-am auzit despre el. Dar tare aş vrea să avem ştiri de la clanurile pe care, de atîta timp, le aşteptăm aicea. Mă jur pe ce am mai sfînt că nu au să-şi ţină cuvîntul faţă de noi... aşa fac muntenii... nu i-am pomenit niciodată altfel — corb la corb nu-şi scoate ochii.

— Nu pot crede acest lucru, continuă ducele ; aceşti gentlemeni sînt cunoscuţi ca oameni de onoare şi nu pot decît să presupun că se vor ţine de întîlnirea dată. Mai trimite doi-trei călăreţi să vadă dacă nu sosesc aceşti prieteni. Pînă la venirea lor, nu ne putem încumeta să atacăm trecătoarea unde s-a lăsat surprins căpitanul Thornton şi în care, după cîte ştiu, zece soldaţi pedeştri ar putea ţine piept unui regiment din cea mai bună cavalerie a Europei... În aşteptare, să se împartă hrana la oameni.

Mă bucurai şi eu de acest ultim ordin, cu atît mai necesar şi mai bine primit cu cît nu gustasem nimic de la pripita noastră cină de la Aberfoil, cu o seară mai înainte. Oamenii trimişi s-au întors fără să aducă ştiri despre ajutoarele aşteptate ; soarele era tocmai gata să apună, cînd un muntean din clanurile al căror sprijin era aşteptat sosi purtînd o scrisoare pe care i-o înmînă ducelui cu o plecăciune foarte adîncă.

— Aş pune prinsoare pe un butoi de vin negru, zise Garshattachin, că scrisoarea ne dă de ştire că afurisiţii de munteni, pe care i-am adus aicea în ciuda atîtor năpaste şi supărări, îşi iau tălpăşiţa şi ne lasă să ne descurcăm cum om putea.

— Chiar aşa este, domnilor, confirmă ducele, roşind de mînie, după ce citi scrisoarea, care era mîzgălită pe un petic de hîrtie murdar, dar adresată după toate regulile etichetei : „Pentru preacinstitele mîini ale Înaltului şi Puternicului principe, Ducele de Montrose etc." Aliaţii noştri, urmă ducele, ne-au părăsit, domnilor, şi au făcut pace separată cu vrăjmaşul.

— Aceasta-i soarta tuturor alianţelor, zise Garshattachin, olandezii erau cît pe-aci să ne joace aceeaşi festă, dacă nu le-am fi luat-o noi înainte, la Utrecht.

— Eşti cam glumeţ, domnule, îi spuse ducele, cu o încruntătură, care arăta cît de puţin gusta şaga ; şi acum nouă nu ne arde cîtuşi de puţin de glume. Bănuiesc că nici un gentleman de aici nu ne-ar sfătui să încercăm de a pătrunde mai adînc în ţinut, nesprijiniţi de munteni prietenoşi şi de infanteria de la Inversnaid ?

Toţi fură de aceeaşi părere şi răspunseră că încercarea ar fi o curată nebunie.

— Totodată, nu ar fi prea cuminte, urmă ducele, să rămînem expuşi unui atac de noapte în acest loc. Propun, prin urmare, să ne retragem în castelele de la Duchray şi Gartartan, unde să rămînem sub pază straşnică pînă dimineaţa. Da, înainte de-a ne despărţi, îl voi cerceta pe Rob Roy în faţa dumneavoastră a tuturor, ca să vă convingeţi, cu ochii şi urechile dumneavoastră, cît ar fi de puţin potrivit să-l lăsăm liber să facă noi nelegiuiri.

Ducele dădu ordine în consecinţă şi prizonierul fu adus în faţa lui, cu braţele legate pînă la coate şi lipite de corp cu o chingă de şa încătărămată strîns în spate. Doi

subofiţeri îl ţineau de o parte şi de alta şi, ca mai mare măsură de prevedere, două şiruri de soldaţi îl păzeau, cu baionetа la armă.

Nu îl văzusem pe acest om, pînă acuma, în portul său naţional care făcea să reiasă într-un chip izbitor ciudăţeniile fizicului său. O coamă deasă de păr roşu, care fusese aproape ascunsă de peruca şi pălăria portului de la şes, se ivea acum de sub bereta de muntean şi îndreptăţea porecla lui de *Roy*, sau *cel roşu*, prin care era mai bine cunoscut la vale, decît prin oricare alta, şi care încă şi astăzi este cea cu care-i pomenit. Îţi puteai da seama cît de potrivită era porecla şi dacă îi priveai picioarele care, după portul obişnuit al ţării sale, erau goale între marginea de jos a fustanelei şi ciorapii scurţi : ele erau acoperite cu cîte o blăniţă de păr roşu, scurt şi des, mai ales în jurul genunchilor, ceea ce, împreună cu aspectul lor vînjos şi puternic, le făcea să semene întrucîtva cu picioarele unui taur roşu de munte. În totul, datorită efectului produs de schimbarea portului, precum şi datorită faptului că îi cunoşteam acum mai bine adevărata fire, care era de temut, el se înfăţişa în ochii mei ca o fiinţă mult mai sălbatică şi mai uimitoare decît înainte şi de-abia dacă îl puteam recunoaşte.

Ţinuta sa era cutezătoare, neştiind de nici o stînjeneală, în afară de aceea a strînsorii braţelor, semeaţă şi chiar demnă. Se înclină în faţa ducelui, salută din cap pe Garshattachin şi pe ceilalţi şi se arătă destul de mirat să mă vadă printre ei.

— E mult timp de cînd nu ne-am mai văzut, domnule Campbell, începu ducele.

— Chiar aşa este, milord duce ; aş fi dorit ca această întîlnire să se fi întîmplat (privind legăturile care îi strîngeau braţele) cu un alt prilej, în care să-mi fi putut arăta mai bine îndatorirea ce o am faţă de măria-ta, dar vor veni şi vremuri mai bune.

— Vremuri mai bune decît cele de acum nu vor fi pentru dumneata, domnule Campbell, îi răspunse ducele, deoarece orele care îţi mai rămîn ca să-ţi închei socotelile cu treburile lumeşti se scurg cu repeziciune. Nu spun aceasta ca să te jignesc în nenorocirea dumitale ; dar trebuie să-ţi dai singur seama că te apropii de capătul isprăvilor. Recunosc că uneori ai căşunat mai puţin rău decît alţii, prin nenorocitele-ţi îndeletniciri, ba cîteodată poate că ai dovedit o înzestrare deosebită şi chiar un dar, de la care ne-am fi putut aştepta la roade mai bune. Îţi dai seama însă de cît amar de vreme eşti spaima şi asupritorul unui ţinut paşnic şi prin ce fapte silnice ţi-ai păstrat şi lăţit puterea-ţi uzurpată. Pe scurt, trebuie să ştii că meriţi moartea şi trebuie să te pregăteşti pentru ea.

— Milord, răspunse Rob Roy, deşi prea bine aş putea să dau vina nenorocirilor mele pe seama măriei-tale, totuşi nu voi spune niciodată că însăşi măria-ta ai fost făuritorul lor voit şi conştient. Dacă aş fi crezut aceasta, măria-ta nu ai mai fi acum aicea ca să mă judeci pe mine, căci de trei ori te-ai aflat în bătaia puştii mele, cînd nu te gîndeai decît la cerbul ce-l urmăreai, şi puţini m-au văzut greşind vreodată ţinta. Cît despre aceia care au înşelat urechile măriei-tale şi te-au îndîrjit împotriva unui om care a fost odată dintre cei mai paşnici din tot ţinutul şi, folosindu-se de numele măriei-tale, m-au silit să-mi iau lumea în cap — de la aceştia m-am despăgubit eu întrucîtva şi, cu toate cele ce spune măria-ta acuma, mă aştept să trăiesc îndestul ca să mă despăgubesc şi de ce-a mai rămas.

— Ştiu, răspunse ducele, întărîtîndu-se în mînia sa, că eşti un nemernic hotărît şi neruşinat, care se ţine de jurămînt cînd se leagă a face vreun rău ; dar voi avea grijă eu să te împiedic de la aceasta. Alţi duşmani nu ai decît faptele mîrşave pe care le-ai săvîrşit.

— Dacă m-aş fi chemat Grahame, în loc de Campbell, aş fi avut de auzit mai puţin despre astea, răspunse Rob Roy cu o dîrză hotărîre.

— Tare ai face bine, domnule, continuă ducele, dacă ţi-ai preveni soţia, familia şi oamenii de încredere să ia seama la felul cum se poartă cu aceia care sînt acum în mîinile lor, căci am să răsplătesc înzecit, lor, neamurilor şi prietenilor cea mai mică vătămare adusă vreunui supus credincios al maiestăţii-sale.

— Milord, răspunse Roy, nici chiar duşmanii nu mă pot învinui că am fost un om setos de sînge şi, dacă aş fi acuma printre ai mei, aş putea să stăpînesc patru-cinci sute de munteni sălbatici, tot atît de lesne ca măria-ta pe aceşti opt sau zece lachei şi copii de casă. Dar, dacă măria-ta ţine cu tot dinadinsul să lipsească o întreagă familie de acela care îi este capul, e la mintea oricui că neorînduiala va domni printre mădularele ei. Este cineva aici care ar vrea să facă o faptă bună pentru MacGregor ? Poate că îl va răsplăti, deşi mîinile îi sînt acuma legate.

Munteanul, care adusese ducelui scrisoarea, răspunse :

— Eu îţi voi îndeplini dorinţa, MacGregor, şi mă voi sui la munte înadins pentru aceasta.

Omul înaintă şi primi de la prizonier un mesaj pentru soţia lui, pe care nu l-am înţeles, fiind rostit în limba gaelică ; dar nu mă puteam îndoi că era legat de unele măsuri ce trebuiau luate pentru siguranţa vieţii domnului Jarvie.

— Vedeţi neobrăzarea acestui netrebnic ? spuse ducele. Se bizuie pe faptul că este sol şi are o purtare vrednică de stăpînii săi, care ne-au chemat aici pentru ca, împreună cu ei, să-i nimicim pe aceşti haiduci, şi ne-au părăsit de îndată ce familia MacGregor s-a învoit cu

dînşii să le cedeze pămîntul de la Balquidder, pentru care erau în ceartă.

„Nu te-ncrede-n tartanuri, nu-i adevăr în plaiduri !
Îşi schimbă cameleonic culoarea-n mii de feluri."

— Marele strămoş al măriei-tale niciodată n-a spus aşa ceva, milord, interveni maiorul Galbraith ; şi, dacă îmi este îngăduit, nici măria-ta nu ar avea de ce să o spună, dacă vrea să treacă de partea acelor care cer dreptate, începînd din capul bucatelor... Să se dea înapoi fiecărui om cinstit ce este al lui... fiecare să-şi poarte pe cap bereta proprie şi veţi vedea cum toate se vor îndrepta, atît în Lennox, cît şi în restul ţării.

— Sst ! Sst ! Garshattachin, răspunse ducele ; acestea sînt cuvinte primejdioase de rostit faţă de oricine, dar mai ales faţă de mine ; presupun că te socoteşti încă o persoană privilegiată. Te rog să-ţi conduci unitatea spre Gartartan ; iar eu voi veghea personal ca prizonierul să fie escortat la Duchray, de unde îţi voi trimite ordine pentru mîine. Te rog să iei măsuri ca nici unul din ostaşii dumitale să nu fie învoit.

— Iarăşi ordine şi contraordine, bodogăni Garshattachin printre dinţi. Răbdare ! răbdare ! poate ne vom juca noi într-o zi de-a schimbatul regilor.

Cele două escadroane de cavalerie s-au adunat în coloană, pregătindu-se să plece din tabără, astfel încît să ajungă la popasul lor de noapte înainte de căderea întunericului. Cît despre mine, nu am fost poftit, ci mai curînd mi s-a poruncit să mă alătur trupei ; îmi dădui seama că, deşi nu mă mai socoteau prizonier, eram totuşi oarecum bănuit. Vremurile se dovedeau într-adevăr deosebit de primejdioase. Cele două partide mari, al iacobiţilor şi al hanovrienilor, împărţeau ţara în două, iar certurile şi invidiile necontenite dintre munteni şi cei de la şes, în afară de numeroase şi nedeslușite pricini de ceartă, care dezbinau marile familii conducătoare din Scoţia,

dădeau naștere la atîtea bănuieli încît un străin, singur și fără sprijin, nu se putea aștepta decît la necazuri în călătoriile sale.

Totuși, m-am supus cu bunăvoia pe care o puteam arăta la ceea ce se hotărîse, mîngîindu-mă cu gîndul că aș putea căpăta de la haiducul prins unele știri în legătură cu Rashleigh și uneltirile sale. Trebuia, însă, să-mi fac dreptate, adăugînd că gîndurile mele nu erau numai egoiste. Mă interesa prea îndeaproape acel om ciudat pe care îl cunoscusem, ca să nu doresc a-i fi de folos, pe cît se putea, în situația nenorocită în care se afla.

CAPITOLUL XXXIII

La podul rupt cînd a sosit
Cu arcul strîns a înotat;
La iarbă verde de-a ieșit,
La fugă o luă și s-a cărat.
GIL MORRICE

De pe înălțimea stîncilor și din văi, ecourile răspundeau acum goarnelor cavaleriei, care se adună în două unități separate și porni într-un trap încet spre vale. Aceea comandată de maiorul Galbraith o luă în curînd spre dreapta și trecu rîul Forth cu scopul de a ajunge la locul ce îi fusese hotărît ca să mîie noaptea, așa cum înțelesesem, într-un vechi castel din vecinătate. Priveliștea atrăgătoare pe care o avui, cînd unitatea trecu rîul, se șterse de îndată ce ea pătrunse la picioarele pădurii care acoperea celălalt mal.

Noi ne urmarăm marșul într-o ordine desăvîrșită. Ca să se asigure de paza prizonierului, ducele poruncise să fie așezat călare în spatele unuia din slujitorii săi, numit, cum am aflat mai tîrziu, Ewan din Brigglands, mai mătăhălos și mai puternic decît ceilalți. O chingă de șa trecută în jurul trupurilor amîndurora și încătărămată la pieptul slujitorului făcea cu neputință ca Rob Roy să scape de păzitorul său. Mi se porunci să mă țin aproape de ei, dîndu-mi-se un cal de trupă. Soldații ne înconjurau, pe

cît de aproape îngăduia lăţimea drumului, şi aveam în tot timpul pe cel puţin unul, dacă nu chiar doi dintre ei, de fiecare parte, cu pistoale încărcate în mînă. Lui Andrew Fairservice i se dăduse un căluţ de munte, luat ca pradă într-un fel sau altul, şi i se îngădui să călărească împreună cu ceilalţi slujitori, care urmau în număr mare unitatea, fără a se amesteca totuşi în rîndurile ostaşilor din trupa regulată.

Merserăm în acest chip un drum bun, pînă ce ajunserăm într-un loc unde trebuia şi noi să trecem vadul. Rîul Forth, care îşi are obîrşia într-un lac, este foarte adînc, chiar în locurile cele mai înguste, iar scoborîşul spre vad se făcea printr-o rîpă povîrnită, care îngăduia trecerea doar a unui singur călăreţ deodată. Ariergarda şi grosul micii noastre unităţi s-au oprit pe mal, în timp ce primele rînduri treceau unul după altul ; această manevră dădu naştere unei mari întîrzieri, astfel cum se întîmplă întotdeauna, şi chiar la o oarecare învălmăşeală, deoarece cîţiva din călăreţii care nu făceau parte din rîndurile escadronului se îngrămădiră spre vad de-a valma şi făcură ca miliţia călare, deşi destul de bine instruită, să intre în dezordine.

În timp ce eram astfel îngrămădiţi pe mal, îl auzii pe Rob Roy şoptind omului în spatele căruia era legat :

— Tatăl tău, Ewan, n-ar fi cărat pe un vechi prieten la măcelărie, ca pe un viţel, pentru toţi ducii din lumea creştină.

Ewan nu răspunse, dar dădu din umăr, ca unul care ar fi vrut să arate prin acest semn că ceea ce face nu-i de bunăvoie.

— Şi cînd vor scoborî MacGregori-i de la munte, şi ţi-i vedea staulele goale, vatra împroşcată cu sînge şi focul pîlpîind printre grinzile casei, te-i gîndi poate atunci, Ewan, că dacă ar fi fost prietenul tău Rob acolo, nimeni nu ţi-ar fi pus în primejdie avutul, pe care cu inima zdrobită îl vei vedea cum se pierde.

Ewan din Brigglands dădu din nou din umăr şi oftă, dar nu spuse o vorbă.

— E un lucru dureros, urmă Rob, strecurîndu-şi atît de domol îmbierile la urechea lui Ewan, încît nu fură auzite decît de mine care, desigur, nu mă vădeam în nici un chip chemat să zădărnicesc sorţii pe care îi avea de a scăpa. E un lucru dureros, ca lui Ewan din Brigglands, pe care Roy MacGregor l-a ajutat cu braţul, sabia şi punga, să-i pese mai mult de a supăra pe un om de seamă, decît de viaţa unui prieten.

Ewan părea adînc tulburat, dar tăcea. Apoi, auzirăm glasul ducelui, de pe malul celălalt, strigînd :

— Treceţi vadul cu prizonierul !

Ewan dădu pinteni calului, tocmai cînd îl auzeam pe Rob spunîndu-i :

— Să nu pui niciodată în cumpănă sîngele unui MacGregor cu un căiuş de piele rupt, căci vei avea de dat socoteală de aceasta, şi acuma, şi în lumea cealaltă.

Apoi trecură iute în faţa mea şi se năpustiră cam zorit în apă.

— Nu încă, domnule, nu încă, îmi spuseră cîţiva ostaşi, cînd voiam să-l urmez pe Rob, în timp ce alţii se îngrămădeau spre vad.

Îl vedeam pe duce pe malul celălalt, în lumina scăzută a amurgului, poruncind oamenilor să intre în rînduri, deoarece ajungeau la mal împrăştiaţi, unii mai la deal şi alţii mai la vale. Mulţi dintre ei trecuseră rîul, unii se mai găseau în vad, iar ceilalţi se pregăteau să-i urmeze, cînd, deodată, o împroşcătură mă înştiinţă că elocinţa lui MacGregor îl convinsese pe Ewan să-i dea libertatea şi sorţii de a scăpa cu viaţa. Ducele auzi de asemenea acest zgomot şi ghici pe dată ce însemna.

— Cîine ! îi strigă lui Ewan, îndată ce acesta a ajuns la mal ; unde îţi este prizonierul ? Şi, fără să aştepte deslușirile pe care încerca să le îngăime slujitorul înspăimîntat, îi trase un foc de pistol în cap, foc care nu

știu dacă și-a atins ținta, și strigă: domnilor, împrăștiați-vă și urmăriți-l pe netrebnic — o sută de guinee aceluia care pune mîna pe Rob Roy!

Deodată totul se schimbă într-o învălmășeală de nedescris. Rob Roy, descotorosit de legături, fără îndoială prin desfacerea cataramei de către Ewan, se lăsase în jos de-a lungul cozii calului și se aruncase îndată sub apă, trecînd pe sub burta calului de trupă, din stînga lui. Dar, cum era silit să iasă la suprafață pentru o clipă, ca să ia aer, ivirea tartanului său atrase atenția ostașilor. Unii din aceștia se și aruncară în rîu, fără să țină seama de primejdie, năpustindu-se, după o zicală de-a lor, din lac în puț, ba îndemnîndu-și caii să înoate, ba pierzîndu-și scările și zbătîndu-se singuri în apă, ca să scape cu viață. Alții, cu mai puțină rîvnă, sau cu mai multă prudență, se risipiră în direcții deosebite și galopau de-a lungul malurilor, ca să păzească locurile unde ar fi putut să iasă la uscat fugarul. Strigătele, huietele, chemările în ajutor la diferitele locuri unde vedeau, sau își închipuiau că văd vreo urmă a celui pe care-l căutau, desele focuri de pistoale și carabine, trase asupra oricărui lucru care li se părea suspect, vederea atîtor călărași alergînd de colo-colo, intrînd și ieșind din apă, lovind cu săbiile lor lungi, la orice li se năzărea, împreună cu încercările zadarnice ale ofițerilor de a înscăuna rînduiala și de a aduna trupa, toate acestea alcătuiau o priveliște nespus de sălbatică, în lumina scăzută a amurgului de toamnă, și cea mai cumplită harababură pe care mi-a fost dat s-o văd. Într-adevăr, eu rămăsesem singurul în stare să o observe de la distanță, pentru că întreaga noastră ceată de călăreți se răspîndise ca să urmărească pe fugar, sau măcar să vadă rezultatul final. În clipele acelea, bănuiam, ceea ce s-a și adeverit mai apoi, că mulți din cei care păreau mai vajnici în încercările de a tăia calea haiducului și de a pune mîna pe dînsul nu prea doreau, la drept vorbind, ca el să fie prins și intraseră în iureș numai ca să-l mărească și astfel să-i dea lui Rob Roy mai mulți sorți de a scăpa. Nu a fost prea greu unui înotător atît de iscusit ca haiducul nostru să scape, de îndată ce a putut domoli prima furie a urmăririi. La un moment dat, a fost împresurat de aproape, iar cîteva lovituri au făcut să țîșnească apa împrejurul lui. Această scenă semăna mult cu cea de la vînătoarea de vidre, pe care o văzusem la Osbaldistone Hall; lighioana e descoperită de cîinii de vînătoare, fiind nevoită să scoată nasul deasupra apei, ca să poată răsufla, dar poate să scape de ei, scufundîndu-se iarăși sub apă, de îndată ce a tras destul aer. MacGregor a folosit însă un șiretlic, pe care nu-l putea folosi vidra; căci a reușit, atunci cînd era împresurat de aproape, să-și lepede pe nesimțite plaidul, lăsîndu-l în voia apei. Acesta, plutind pe apă, deveni ținta tuturor privirilor; cei mai mulți dintre călăreți fură înșelați, și astfel multe focuri și lovituri de sabie au fost îndreptate departe de cel căruia îi erau sorocite.

O dată scăpat din ochi, aproape că nu mai era nici o nădejde ca fugarul să fie prins, căci, în foarte multe locuri, rîul era de neatins, din pricina malurilor povîrnite, sau a desișurilor de anini, plopi și mesteceni care, înaintînd deasupra apei, împiedicau apropierea călăreților. De asemenea, se întîmplaseră unele greșeli și accidente printre urmăritori, a căror sarcină se făcea din ce în ce mai anevoioasă, din pricina căderii nopții. Unii s-au lăsat luați de vîrtejurile curentului și-au avut nevoie de ajutorul camarazilor, ca să-i scape de la înec. Alții, răniți de împușcături sau lovituri de sabie, în învălmășeală, cereau ajutor sau amenințau să se răzbune; chiar, în cîteva cazuri, unii dintre aceștia ajunseră să se bată între ei.

Pînă la urmă, goarnele sunară retragerea, dovadă că ofițerul comandant, oricît i-ar fi părut de rău, renunțase deocamdată la speranța de a pune iarăși mîna pe însem-

nata pradă, care îi scăpase atît de neaşteptat. Cu încetul, miliţienii începură să se adune din nou, în silă şi cioroväindu-se între ei. Le vedeam umbrele cum reintrau în rînduri pe malul sudic al rîului, al cărui susur mult timp acoperit de strigătele puternice de urmărire şi răzbunare acum se desluşea, amestecat cu glasurile groase, nemulţumite şi dojenitoare ale dezamăgiţilor călăreţi.

Pînă aici fusesem doar un spectator, deşi urmărisem de aproape neobişnuita întîmplare. Dar acum auzii un glas izbucnind deodată :

— Unde este străinul acela englez ? El este cel care i-a dat lui Rob Roy cuţitul cu care să taie chinga.

— Spintecă-l pe mîncătorul de budincă pînă-n măsele ! strigă cineva.

— Trage-i două gloanţe în căpăţînă ! zise un altul.

— Înfige-i în piept un fier lat cît palma ! ţipă un al treilea.

Auzii, de asemenea, mai mulţi cai, galopînd încoace şi încolo, mînaţi, fără îndoială, ca să ducă la îndeplinire aceste ameninţări. M-am trezit deodată din vis, dîndu-mi seama de primejdia în care mă găseam. O seamă de oameni înarmaţi, care nu-şi mai ţineau în frîu patimile aţîţate, erau în stare să mă împuşte sau să mă taie în bucăţi, şi abia apoi să cerceteze dacă au avut sau nu dreptate. Încredinţat de acest lucru, sării de pe cal, lăsîndu-l slobod, şi mă năpustii într-un desiş de anini, unde, socotind că se făcea din ce în ce mai întuneric, credeam că nu mă puteau găsi. Dacă aş fi fost destul de aproape de duce, spre a mă pune sub ocrotirea sa personală, aş fi făcut-o ; dar el o şi luase îndărăt şi pe ţărmul stîng al rîului nu zăream nici un ofiţer cu destulă autoritate ca să mă apere, în cazul în care m-aş fi predat. Mi-am zis că în asemenea împrejurări nu mai era nici o chestiune de onoare, care să mă facă a-mi risca fără rost viaţa. Primul meu gînd, atunci cînd vuietul începu să se mai potolească şi cînd tropăitul cailor se auzi mai rar în vecinătatea ascunzătorii mele, a fost ca, atunci cînd liniştea va fi deplină, să caut cartierul ducelui şi să mă predau lui, ca un supus credincios care nu avea a se teme întru nimic din partea judecăţii sale şi ca un străin îndreptăţit să se aştepte la ocrotire şi ospitalitate. În acest scop, mă tîrîi afară din ascunzătoare şi privii în jurul meu.

Întunericul luase aproape cu totul locul amurgului ; puţini, sau poate nici unul din miliţieni nu mai rămăsese pe acelaşi mal al rîului Forth, unde eram eu ; iar de la cei care trecuseră dincolo, nu mai auzeam decît tropotul îndepărtat al cailor şi sunetul lung şi jeluitor al goarnelor, care răsuna prin pădure ca să adune pe cei rătăciţi. Mă găseam prin urmare într-o situaţie deosebit de grea. Nu mai aveam cal, iar apa rîului, adîncă şi plină de vîrtejuri, tulburată de zarva care se petrecuse în albia ei, părînd încă şi mai nesigură sub lumina îndoielnică a primelor raze ale lunii, nu avea nimic atrăgător pentru un pedestraş cu totul neobişnuit să treacă apa, mai ales că văzusem cu puţin timp înainte o seamă de călăreţi cufundîndu-se în acest vad primejdios, pînă la oblîncul şeii. Singurul lucru la care mă puteam aştepta, dacă rămîneam pe malul rîului unde mă găseam, era de a încununa oboseala pricinuită de toate întîmplările de peste zi şi din noaptea dinainte petrecînd o nouă noapte în răcoarea unei coaste de munte scoţian.

După cîteva clipe de cugetare, îmi trecu prin minte că Andrew Fairservice, care, fără îndoială, trecuse rîul împreună cu ceilalţi slujitori şi pe care îl ştiam cît era de îndrăzneţ şi neobrăzat şi cu obiceiul lui de a se băga mereu în rîndul întîi, desigur că va lămuri pe duce, sau autorităţile competente, asupra rangului şi stării mele. Grija pe care o aveam aşadar pentru bunul meu nume nu-mi cerea să mă înfăţişez de îndată, riscînd de a mă îneca în rîu, sau după ce l-aş fi trecut cu bine, întîmpinînd alte riscuri, ca acela de a mă rătăci de drumul

ce-l luase escadronul, sau, în sfîrșit, acela de a fi înjunghiat, pe drept sau pe nedrept, de vreun ostaș răzleț, care ar fi putut crede că o asemenea ispravă i-ar putea sluji drept scuză de a fi întîrziat să se mai prezinte la unitate. Mă hotărîi deci să-mi îndrept pașii înapoi spre micul han, în care măsesem în noaptea dinainte.

Din partea lui Rob Roy nu aveam de ce să mă tem. El era acum liber și nu mă îndoiam că, în cazul în care m-aș fi întîlnit cu oricare din oamenii lui, vestea scăpării sale mi-ar fi asigurat ocrotirea. Aș fi putut să arăt, astfel, că nu aveam de gînd să-l părăsesc pe domnul Jarvie în situația gingașă în care ajunsese, mai ales din pricina mea. Apoi, numai în acel loc puteam spera să capăt vești cu privire la Rashleigh și la actele tatălui meu, care fusese temeiul unei expediții atît de bogate în întîmplări primejdioase. Părăsii, așadar, orice gînd de a trece rîul Forth în seara aceea ; lăsînd îndărăt vadul de la Frew, începui să fac calea-ntoarsă spre micul cătun de la Aberfoil.

Vîntul tăios și rece, ce se făcea auzit și se simțea din cînd în cînd, a îndepărtat negura, care altminteri ar fi lenevit pînă dimineața în vale ; deși nu putea împrăștia cu totul norii de ceață, îi îngrămădi în pîlcuri nedeslușite și schimbătoare, ba plutind în jurul piscurilor de munte, ba umplînd ca un val de fum des și gros diferitele viroage mai adînci, unde masivele de conglomerate, fărîmițîndu-se în bucăți, se prăváliseră în vale, lăsînd în urmă cîte o rîpă zdrențuită ce semăna cu albia secată a unui torent. Luna, care acum se înălțase, sclipea cu acea strălucire ce o are în nopțile geroase ; acolo unde nu mai era pîclă, ea arginta cotiturile ce le făcea rîul, precum și piscurile și prăpăstiile ; în alte părți, razele ei, absorbite parcă de albul de vată al ceții, lăsau să se strecoare ici și colo, printre norii mai afînați, o lumină ștearsă, care o făceau să semene cu niște valuri străvezii de cel mai fin argint.

Cu toată nesiguranța în care mă aflam, priveliștea atît de romantică și aerul rece, ce întărește și înviorează, mă îmbărbătară, dîndu-mi noi puteri. Mă simțeam gata să-mi alung toate grijile și să înfrunt orice primejdie ; fără să vreau, am început să fluier, după cadența pașilor pe care frigul mă făcea să-i iuțesc ; inima îmi bătea parcă mai vioaie și mai mîndră, pe măsură ce îmi sporea încrederea în puterea, curajul și iscusința mea. Eram atît de adîncit în aceste gînduri și ademenit de simțămintele la care ele dădeau naștere, încît doi călăreți mă ajunseră din urmă, neauzindu-i decît atunci cînd m-am trezit cu ei de o parte și de alta a mea. Cel din stînga, strunindu-și calul, îmi zise în englezește :

— Ei, amice, încotro așa de tîrziu ?

— Caut de mîncare și un culcuș la Aberfoil, răspunsei.

— Trecătorile sînt deschise? mă întrebă tot el, cu același glas poruncitor.

— Nu știu, răspunsei eu. Voi afla cînd voi ajunge acolo ; dar, adăugai, amintindu-mi de soarta lui Morris, dacă ești un englez străin de meleagurile acestea, te sfătuiesc să te întorci înapoi și să aștepți pînă se face ziuă ; s-au petrecut oarecum tulburări pe aici și n-aș spune că străinii s-ar găsi în prea mare siguranță.

— Soldații au ieșit cam prost din luptă ?... Nu-i așa ?

— Da. Așa e, într-adevăr ; o unitate comandată de către un ofițer a fost în parte nimerită și în parte prinsă.

— Ești sigur de aceasta ? întrebă călărețul.

— Așa cum te aud și mă auzi vorbind, răspunsei. Am fost, fără voie, martor la luptă.

— Fără voie ? urmă cel ce deschisese vorba. Atunci, nu ai luat parte la ea ?

— Desigur că nu, răspunsei. Am fost reținut de ofițerul comandant.

— Sub ce bănuială ? Cine eşti dumneata ? Sau cum te cheamă ? urmă el.

— Într-adevăr, nu ştiu, domnul meu, zisei eu, de ce ar trebui să răspund la atîtea întrebări unui om cu totul necunoscut. Ţi-am spus destule spre a te convinge că te îndrepţi către un ţinut răscolit şi primejdios. Treaba dumitale, dacă doreşti să mergi înainte ; dar aşa cum eu nu-ţi pun nici o întrebare cu privire la numele şi treburile dumitale, ţi-aş fi îndatorat dacă nu mi-ai cere nici o scoteală.

— Domnul Francis Osbaldistone, zise celălalt călăreţ, cu un glas care avu darul să-mi zguduie toţi nervii, n-ar trebui să-şi fluiere melodiile preferate atunci cînd doreşte să rămîie necunoscut.

Şi Diana Vernon, căci ea era, înfăşurată într-o manta de călăreţ, cea care vorbise acuma, fluieră batjocoritor partea a doua a melodiei pe care o aveam pe buze în clipa cînd fusesem ajuns din urmă.

— Doamne-Dumnezeule ! izbucnii eu ca trăsnit, este oare cu putinţă să fii dumneata, domnişoară Vernon, într-un astfel de loc, la o astfel de oră, într-un astfel de ţinut, într-un astfel...

— În astfel de haine bărbăteşti, ai vrea să spui... Dar, ce vrei ! Tot filozofia nepreţuitului caporal Nym [1] este cea mai bună din toate, lucrurile nu pot fi decît aşa cum sînt, *pauca verba*.

Pe cînd rostea aceste cuvinte, mă folosii cu nerăbdare de o clipă în care luna arunca o lumină deosebit de vie, pentru a cerceta înfăţişarea tovarăşului ei ; căci, precum prea bine îşi poate da oricine seama, întîlnirea cu domnişoara Vernon într-un loc atît de pustiu, făcînd o călătorie atît de primejdioasă, sub ocrotirea unui singur bărbat, nu putea decît să-mi răscolească simţămintele de gelozie şi să mă uimească. Călăreţul nu vorbea cu glasul melodios şi grav al lui Rashleigh ; intonaţia lui era mai ascuţită şi mai poruncitoare ; dealtfel, părea mai înalt, aşa cum îl vedeam de-a-ncălarelea, decît ţinta nesuferită a urei şi bănuielilor mele. Străinul nu semăna de altminteri la vorbă cu nici unul din verii mei ; în glasul şi în felul lui de a fi avea acel ceva prin care se poate ghici omul binecrescut şi înţelept de la primele cuvinte pe care le rosteşte.

Omul pe care îl priveam cu atîta îngrijorare părea că vrea să scape de iscodirile mele.

— Diana, zise el, cu un ton în care erau amestecate bunătatea şi autoritatea, dă-i vărului matale ceea ce îi aparţine şi să nu mai zăbovim aici.

Între timp, domnişoara Vernon scosese de sub pelerină o taşcă mică şi, aplecîndu-se în şa spre mine, spuse cu un ton în care, cu toată sforţarea ei de a-l face uşor şi glumeţ ca de obicei, se ascundea un simţămînt mai adînc şi mai temeinic :

— Vezi, dragul meu verişor, m-am născut ca să-ţi fiu îngerul păzitor. Rashleigh a fost silit să-şi lepede prada, iar dacă am fi putut veni în satul de la Aberfoil noaptea trecută, aşa cum aveam de gînd, aş fi găsit vreo zînă de la munte, care să-ţi aducă toate aceste dovezi ale avutului negustoresc. Dar în cale-mi stăteau uriaşi şi balauri, iar feţii-frumoşi şi domniţele din timpurile noastre, fie ei cît de cutezători, nu se cuvine să înfrunte primejdiile fără de folos, ca pe vremuri... Nici dumneata să n-o faci, dragul meu verişor.

— Diana, zise tovarăşul ei, dă-mi voie să-ţi amintesc din nou că ora-i tîrzie şi sîntem încă departe de casa noastră.

[1] Personaj din piesa lui William Shakespeare *Nevestele vesele din Windsor* (n.t.).

— Vin îndată, sir, vin îndată... gîndește-te, urmă ea cu un suspin, că doar de cîtva timp nu mai sînt stăpînă pe acțiunile mele... afară de aceasta, nu i-am dat încă vărului meu tașca... nici nu mi-am luat rămas bun de la el, pentru totdeauna. Da, Frank, întări ea, *pentru totdeauna !*... este o prăpastie între noi... o prăpastie a pierzaniei desăvîrșite... acolo unde mergem noi, nu trebuie să ne urmezi... ceea ce facem noi nu trebuie să împarți cu noi... bun rămas... îți doresc fericire !

Așa cum stătea aplecată în șa, era călare pe un căluț de munte, obrazul ei, cu o mișcare care se prea poate să fi fost voită, se atinse de al meu. Îmi strînse mîna, în timp ce lacrima care-i tremura pe o pleoapă se prelinse pe obrazul meu. A fost o clipă de neuitat, plină de nespusă amărăciune, totuși împletită cu un simțămînt de plăcere, atît de adînc, duios și mișcător, încît îți deschidea zăgazurile inimii. Totul nu a durat însă *decît* o clipă ; căci, revenindu-și îndată din duioșia de care se lăsase furată fără vrerea ei, îi spuse însoțitorului că este gata de drum ; îndemnîndu-și caii la trap, amîndoi porniră și foarte curînd se depărtară mult de mine.

Martor mi-este Cel-de-Sus că nu nepăsarea a fost aceea ce mi-a încremenit mișcările și glasul într-atîta, încît să nu pot răspunde, nici la începutul de îmbrățișare, și nici la bunul rămas al domnișoarei Vernon. Cuvintele, deși îmi veneau pe buze, parcă se împleticeau, întocmai ca și ale învinuitului care se știe vinovat și șovăie să rostească vorbele ce nu pot duce decît la osîndirea capitală. Am rămas aproape înlemnit de uimire și de mîhnire. Stăteam nemișcat, cu tașca în mînă, cu privirea ațintită în urma lor, de parcă încercam să număr scînteile ce scăpărau din potcoavele cailor. Chiar după ce nu se mai zăriră scînteile, rămăsei cu privirea ațintită și căutînd să mai prind cu urechea tropotul cailor, asta încă mult timp după ce nu se mai auzea nimic. Pînă

la urmă, lacrimile îmi podidiră ochii, care sticleau de sforțarea de a mai desluși în zare ceea ce de mult nu se mai zărea. Îmi ștersei ochii aproape fără să-mi dau seama ce fac, dar șiroaiele curgeau din ce în ce mai repezi. Simțeam că ceva mă strînge de gît și de piept, asemenea înecului nervos, care-l chinuia pe bietul rege Lear și, așezîndu-mă pe marginea drumului, vărsai primele și cele mai mari amare lacrimi care năpădiseră în ochii mei din copilărie încoace.

CAPITOLUL XXXIV

Dangle : Pe cuvîntul meu dacă nu cred că tălmaciul este, dintre ei doi, cel mai greu de înțeles.

SHERIDAN, *CRITICA*, comedie

De-abia mi-am revărsat tot amarul în această dezlănțuire pătimașă, că mi-a fost rușine de slăbiciunea mea. Mi-am amintit că, de mai multă vreme, ori de cîte ori mi se arăta în mod stăruitor chipul Dianei Vernon, încercam să o socot ca pe o prietenă a cărei fericire îmi va fi veșnic în gînd, dar cu care nu voi mai putea avea alte legături. Dar duioșia ei aproape nestăpînită, împreună cu tot romantismul acestei întîlniri năvalnice, într-un loc atît de puțin așteptat, m-au făcut să mă pierd cu firea. Mi-am revenit însă mai curînd decît te puteai aștepta și, fără a-mi lua vreun răgaz, în care să cercetez cu de-amănuntul simțămintele ce mă năpădeau, îmi reluai calea pe care mergeam cînd fusesem întrecut de această apariție atît de ciudată și neașteptată.

Îmi ziceam în gînd că nu călcam porunca Dianei, atît de înduioșător dată, atunci cînd îmi continuam călătoria pe singurul drum deschis. Chiar dacă recăpătasem actele tatălui meu, tot trebuia să-mi fac datoria de a-l vedea pe prietenul meu din Glasgow, scăpat din situația

în care se încurcase din pricina mea ; de altminteri, aveam oare alt loc în care să mîn noaptea, afară de micul han de la Aberfoil ? Tot acolo trebuiau să se oprească și ei, deoarece era cu neputință ca niște călători călări să meargă mai departe... Bine, atunci ne vom întîlni iarăși... ne vom întîlni poate pentru ultima oară... dar o voi vedea și o voi auzi... voi afla cine este fericitul care are față de dînsa toată autoritatea unui soț... voi afla dacă întîmpină în calea grea, pe care pare să fi pornit, vreo piedică ce aș putea-o înlătura prin sforțările mele, sau dacă pot face ceva să-i arăt toată recunoștința ce i-o port pentru dărnicia ei... pentru prietenia ei dezinteresată.

Astfel, stînd de vorbă cu mine însumi, și încercînd să înfrumusețez cu orice pretext plauzibil, pe care îl născocea mintea mea, dorința pătimașă de a vedea pe vara mea și de a vorbi din nou cu dînsa, mă pomenii deodată bătut pe umăr și auzii vocea gravă a unui muntean care, umblînd și mai vîrtos ca mine (deși nici eu nu mă lăsasem pe tînjeală), mă ajunsese din urmă, spunîndu-mi :

— Frumoasă noapte, domnule Osbaldistone, nu-i prima oară că ne întîlnim în puterea nopții.

Nu era chip să te înșeli ; era chiar glasul lui MacGregor, care, scăpat de urmărirea dușmanilor, se îndrepta spre ținutul său pustiu și spre oamenii săi. Izbutise să facă rost și de arme, poate trecînd pe la casa vreunui tainic căuzaș, căci avea o flintă pe umăr și obișnuitele arme ale muntenilor la șold. Dacă aș fi fost într-altă stare de spirit, nu m-ar fi încîntat să mă pomenesc singur cu un astfel de om, într-o asemenea situație și la o oră atît de tîrzie ; deși mă deprinsesem să mă gîndesc la Rob Roy mai degrabă cu prietenie, totuși se cuvine să mărturisesc fățiș că niciodată nu-l auzeam vorbind fără să mă treacă fiorii. Felul de a grăi al muntenilor dă, îndeobște, un ton aspru și grav cuvinte-

lor, din pricina sunetelor guturale, atît de obișnuite limbii lor de baștină, pe care o vorbesc dealtfel cu foarte multă făloșenie. Pe lîngă aceste caracteristici naționale, Rob Roy mai avea în tonul și în apucăturile sale și un fel de nepăsare aspră, care arăta un suflet ce nu putea fi nici înfricoșat, nici mirat, nici impresionat de ceea ce se petrecea în fața ochilor săi, oricît de groaznică, de neașteptată sau de dureroasă ar fi fost întîmplarea aceea. Deprins cu primejdia și avînd o încredere nestrămutată în puterea și înțelepciunea sa, ajunsese să nu mai știe ce-i teama ; viața nelegiuită și nesigură pe care o dusese îi tocise înțelegerea față de ceilalți, chiar dacă primejdiile și greșelile vieții nu i-o nimiciseră cu totul. Nu trebuie uitat că abia văzusem pe oamenii lui de încredere ucigînd cu cruzime pe un nenorocit dezarmat, care își cerșise viața.

Totuși, în starea sufletească în care mă găseam, tovărășia haiducului era binevenită, alinîndu-mi gîndurile apăsătoare și dureroase ; de asemenea, nutream și o oarecare speranță că, mulțumită lui, aș putea fi călăuzit prin labirintul în care mă aruncase soarta. Răspunsei prin urmare cu bunăvoie salutului lui și îl felicitai pentru felul în care scăpase, în împrejurări în care orice încercare părea cu neputință.

— Da, răspunse el ; gîtul și ștreangul nu sînt chiar atît de aproape, cum socoteau dumnealor ; și, apoi, știi, nu aduce anul ce aduce ceasul. Primejdia în care m-am aflat a fost totuși mai mică decît socoți, străin fiind pe aceste meleaguri. Din cei chemați ca să mă prindă și să mă păzească, și apoi din nou să pună mîna pe mine, jumătate parte, cum ar zice cimotia mea, Nicol Jarvie, nu aveau nici un chef ca să fiu prins, nici păzit, nici prins din nou ; iar din cealaltă jumătate parte, o jumătate se temea să mă ațîțe ; așa încît nu aveam împotriva mea decît ca la o pătrime din cei cincizeci sau șaizeci de oameni.

— Aș zice că și aceștia erau prea destui ! răspunsei eu.

— De ! Nu știu ce să zic, răspunse el ; dar socot că, dacă aș avea în față, pe pajiștea cătunului Aberfoil, pe toți cei dintre ei care îmi doreau răul, le-aș veni eu de hac, cu sabia și cu scutul, luîndu-i în primire unul după altul.

Mă întrebă apoi de cele ce mi se întîmplaseră de cînd intrasem în „țara lui“ și a rîs cu mare poftă cînd i-am povestit lupta pe care o avusesem la han și i-am pomenit de isprăvile pîrgarului cu fierul înroșit.

— Trăiască orașul Glasgow ! izbucni el. Zău că nu aș fi avut vreo plăcere mai mare decît să-l văd pe vărul Nicol Jarvie pîrlind plaidul lui Inverach, ca pe o căpățînă de oaie prinsă în clește. Vărul meu, Jarvie, adăugă el cu un ton mai grav, are într-adevăr sînge de gentleman în vine, deși-i un mare păcat că a fost crescut pentru un meșteșug pașnic, care nu poate decît să tocească bărbăția oricărui om inimos... Poți ghici acum pricina pentru care nu v-am putut întîmpina la cătunul Aberfoil, așa cum avusesem de gînd. Mi-au întins o mreajă cu chinuri mărunte, cînd am lipsit, două-trei zile, plecînd la Glasgow pentru treburile regelui... dar cred că le-am rupt eu lațurile după ceafă... n-or să mai poată hăitui un clan împotriva celuilalt, așa cum au făcut... Nădăjduiesc că în scurtă vreme vom apuca ziua în care toți muntenii vor fi cot la cot... Și ce s-a mai întîmplat după aceea ?

I-am povestit sosirea căpitanului Thornton și a unității sale, precum și arestarea pîrgarului și a mea, sub cuvînt că sîntem persoane suspecte ; cînd mă întrebă mai îndeaproape, îmi amintii că ofițerul, pe lîngă că îi păruse suspect numele meu, spusese că avea ordin să aresteze pe o persoană tînără și pe una mai în vîrstă, ale căror semnalmente aduceau cu ale noastre. Aceasta îl făcu pe haiduc să rîdă din nou.

— Pe pîinea cea de toate zilele ! zise el, nătăfleţii l-au luat pe prietenul meu, pîrgarul, drept excelenţa-sa, şi pe dumneata drept Diana Vernon ; o, ce cucuvele nemaipomenite !

— Domnişoara Vernon ? întrebai eu, şovăind şi tremurînd de teama răspunsului. Mai poartă ea acest nume ? A trecut adineauri, împreună cu un domn, care părea să se bucure de o mare autoritate asupra ei.

— Da, da, răspunse Rob, ea este supusă acuma unei autorităţi legiuite ; era şi vremea, pentru că era o zgîtie nebunatică, dar şi fată inimoasă. Păcat că excelenţa-sa este puţintel cam în vîrstă. Unul ca dumneata, sau ca băiatul meu, Hamish, ar fi fost mai potrivit ca ani.

Această veste mi-a năruit pînă în temelii toate castelele de cărţi de joc, pe care, în ciuda judecăţii, fantezia mea le construise în atîtea rînduri. Deşi, la drept vorbind, nu mă aşteptam la altceva, căci nu putea să-mi dea prin gînd că Diana ar fi călătorit prin acest ţinut, la o oră atît de nepotrivită, cu altcineva decît cu unul care avea dreptul legiuit de a o ocroti, totuşi lovitura primită mă zgudui adînc, iar glasul lui MacGregor, îndemnîndu-mă să-mi urmez povestirea, îmi suna în urechi fără ca să înţeleg nimic din cele ce spunea.

— Văd că nu ţi-e bine, zise el apoi, după ce îmi vorbise de două ori, fără a primi vreun răspuns. Ziua aceasta a fost prea istovitoare pentru unul care, fără îndoială, nu este obişnuit cu treburi din acestea.

Bunătatea, care se desprindea din tonul cu care mi-a spus acestea, m-a trezit la realitate şi mi-a amintit situaţia în care mă găseam. Mi-am urmat povestirea cum am putut mai bine. Rob Roy se arăta nespus de încîntat de chipul în care izbutise lupta din trecătoare.

— Se zice, continuă el, că pleava regelui este mai bună decît grăunţele altora ; dar socot că aşa ceva nu se poate zice despre soldaţii regelui, dacă se lasă bătuţi de o adunătură de moşnegi, trecuţi de vîrsta lup-

telor, şi de copii, care nu au ajuns încă la ea, şi de femei înarmate cu furci şi fuse, toate stîrpiturile ţinutului... Va să zică, şi Dougal Gregor... şi el... cine ar fi crezut că are atîta minte în capu-i neţesălat, care nu a fost acoperit niciodată de altceva mai bun decît de coama de păr vîlvoi !... Dar zi-i înainte..., deşi mă îngrozesc de ceea ce trebuie să urmeze, căci Helen a mea e dracul gol, cînd îşi iese din fire... biata de ea... are ea destule pricini.

Încercai să-i povestesc cît mai pe ocolite felul în care fusesem întîmpinaţi, dar era vădit că lucrul îl supăra tare.

— Aş fi dat o mie de mărci să fi fost acasă ! zise el. Să se poarte aşa cu străinii ! Şi peste alte toate chiar cu vărul meu drept, care mi-a arătat atîta bunătate... Mai curînd aş fi vrut ca, în nebunia lor, să dea foc la jumătate din Lennox ! Dar aşa se întîmplă dacă te încrezi în muieri şi în plozii lor... nu au nici măsură, nici judecată în felul de a se purta... dar toate se datoresc cîinelui acela de birar, care m-a trădat, zicînd că vine din partea vărului dumitale Rashleigh, ca să mă întîlnesc cu el pentru treburile regelui ; lucru pe care l-am crezut foarte lesne, căci Garshattachin şi unii din Lennox s-au declarat căuzaşi ai regelui Iacob. Pe legea mea, cînd am auzit că ducele era acolo, am înţeles că am fost înşelat, iar cînd mi-au încins chinga peste braţe, mi-am dat seama la ce mă pot aştepta. Pe neamul dumitale, să-mi fie cu iertare, l-am ştiut ce poamă este şi că-i gata să întrebuinţeze oameni de teapa birarului. Tare aş vrea totuşi ca ruda dumitale să nu fie capul răutăţilor... Mi s-a părut mie că Morris acela s-a uitat strîmb al dracului cînd am hotărît ca el să rămîie zălog sau ostatic pînă mă voi întoarce teafăr. Eu însă m-am întors, nu mulţumită lui, nici celor care l-au trimis, iar acum întrebarea este, cum are să izbutească să se întoarcă ticălosul de vameş... îi pot făgădui că nu va fi fără un bun preţ de răscumpărare.

— Morris, zisei eu, a şi plătit ultimul preţ de răscumpărare, pe care îl poate plăti un muritor.

— Ei ! cum ? exclamă conlocutorul meu, în pripă. Ce tot spui ? Nădăjduiesc că a fost ucis în luptă ?

— A fost ucis cu inimă rece, după ce se isprăvise lupta, domnule Campbell.

— Cu inimă rece ? Afurisenie ! zise el, bodogănind printre dinţi. Cum s-a întîmplat, domnule Osbaldistone ? Hai, vorbeşte, domnule, şi nu mă mai domni, nici nu-mi spune Campbell, calc acum pe pămîntu-mi de baştină, iar numele meu este MacGregor.

Era vădit că i se răscolise întreaga fiinţă ; dar, fără să iau în seamă tonul său răstit, îi povestii limpede şi pe scurt cum fusese ucis Morris. El lovi de pămînt cu tărie patul puştii şi izbucni :

— Mă jur pe Dumnezeu că o asemenea faptă te-ar putea face să-ţi renegi neamul, clanul, ţara, nevasta şi copiii !... Şi, cu toate astea, de mult a tot căutat-o nemernicul. Şi, la drept vorbind, ce deosebire este oare între a te zbate sub apă cu piatra de gît şi a te legăna în vînt cu ştreangul ? Şi una şi alta nu înseamnă decît să te ineci ; şi el a murit de moartea ce mi-o menise mie. Totuşi, aş fi vrut mai degrabă să-l fi străpuns cu un glonte sau cu un pumnal, căci felul acesta de a-i veni de hac va da frîu liber clevetirilor. Fiecăruia însă după cum îi este scris... Toţi trebuie să murim cînd ne sună ceasul... Nimeni nu poate să spună că Helen MacGregor nu are cumplite nedreptăţi de răfuit.

Zicînd acestea, păru că vrea să alunge din minte toată întîmplarea, apoi mă întrebă cum am scăpat de cei în ale căror mîini mă aflam cînd m-a văzut el.

Povestea scăpării mele fu scurtă ; îi mai arătai apoi felul în care recăpătasem actele tatălui meu, nemaipomenind însă nimic de Diana, de teamă ca vocea să nu mă trădeze.

— Eram sigur că ai să le recapeţi, zise MacGregor. Scrisoarea ce mi-ai adus-o arăta că aceasta era voia excelenţei-sale ; fără îndoială că nu puteam decît să te ajut. Numai în acest scop te-am poftit să vii aicea, la munte. Se prea poate însă că excelenţa-sa s-a întîlnit cu Rashleigh mai curînd decît mă aşteptam.

Prima parte a răspunsului său a fost aceea care m-a izbit mai mult.

— Scrisoarea pe care ţi-am adus-o a fost prin urmare de la această persoană pe care o numeşti excelenţa-sa ? Cine-i ? Care îi este rangul şi numele adevărat ?

— Socot, zise MacGregor, că dacă nu cunoşti încă lucrurile acestea, ele nu au o prea mare însemnătate pentru dumneata, aşa că nu-ţi voi mai spune nimic în privinţa lor. Ştiu însă prea bine că scrisoarea a fost scrisă chiar de mîna lui ; altfel, cum am destule treburi pe cap şi de-abia dacă le mai pot dovedi, cum bine vezi, nu mi-aş fi pierdut vremea cu însărcinarea aceea.

Pe dată, îmi amintii de luminile ce le văzusem în bibliotecă... de neobişnuitele împrejurări care îmi stîrniseră gelozia... de mănuşa aceea, de mişcarea covorului, care acoperea uşa tainică ce ducea înspre camera lui Rashleigh ; mai presus de toate, îmi amintii că Diana se retrăsese ca să scrie, cum credeam atunci, biletul la care trebuia să recurg numai la mare ananghie. Aşadar, ea nu-şi petrecea timpul în singurătate, ci ascultînd pe vreun cutezător agent al trădării iacobite, care stătea ascuns sub acoperişul unchiului ei ! S-au pomenit o seamă de fete tinere vînzîndu-se pentru aur, sau lăsîndu-se, din deşertăciune, răpite de la prima lor dragoste ; dar Diana jertfise atît dragostea mea, cît şi pe cea a ei, ca să împărtăşească soarta vreunui aventurier cutezător, să umble prin sălaşurile haiducilor, în pustietatea nopţii, fără a avea speranţe mai bune de rang şi avere decît maimuţăreala pe care i-o ofereau Stuarţii, de la caraghioasa lor curte de la St. Germain.

„Dacă-i cu putință, o voi vedea încă o dată, zisei eu în sinea mea, și voi căuta să o conving ca un bun prieten, ca o rudă, de primejdia în care se vîră ; îi voi înlesni să plece în Franța unde va putea aștepta, viețuind mai bine, mai cuviincios și mai în siguranță, sfîrșitul tulburărilor, pe care fără îndoială că uneltitorul politic cu care și-a unit soarta le pune la cale."

— După cîte înțeleg, îi spusei lui MacGregor, după ce tăcuserăm amîndoi ca vreo cinci minute, excelența-sa, căci nu vrei să-mi spui cum îl cheamă, locuia la Osbaldistone Hall în același timp cu mine ?

— Desigur... desigur... chiar în camera tinerei doamne, așa cum se cuvine.

Această veste gratuită turnă fiere peste obida mea.

— Dar puțini, urmă MacGregor, știau că era ascuns acolo afară de Rashleigh și sir Hildebrand ; cît despre dumneata, nici vorbă ; iar flăcăii cei tineri nu au minte nici ca să împiedice pisica de a mînca smîntîna... I-o casă bună, ca din alte vremuri, și ceea ce îmi place mai mult acolo este numărul mare de vizuini, borte și ascunzători... ai putea orîndui douăzeci-treizeci de oameni într-un singur ungher, iară o întreagă familie ar putea trăi o săptămînă fără a fi găsită... ceea ce, fără îndoială, e de mare folos în anumite împrejurări. Tare aș vrea să avem noi un conac ca Osbaldistone Hall, pe coastele muntelui Royston... Dar noi, niște bieți munteni, nu avem decît păduri și peșteri de care să ne slujim.

— Presupun că excelența-sa, zisei eu, cunoaște taina primei întîmplări de care a avut parte...

Nu m-am putut împiedica de a șovăi o clipă.

— Vroiai să spui Morris, interveni Rob Roy, acum din nou liniștit, căci era prea obișnuit cu asemenea silnicii, ca să dăinuiască mult timp la el supărarea pe care o arătase la început. De multe ori am rîs cu poftă de pozna aceea, dar acum n-aș mai avea chef să rîd, de cînd cu nenorocita întîmplare din preajma lacului... Nu, nu... Excelența-sa nu a știut nimica de această șotie... am pus-o la cale Rashleigh și cu mine. Ceea ce a urmat a avut și mai mult haz. Mai întîi, vicleșugul lui Rashleigh de a face să cadă bănuielile asupra dumitale în loc să cadă asupra lui, căci de la început nu a prea putut să te sufere... apoi, domnița Die, care zor-nevoie să măture pînzele de păianjen țesute în jurul dumitale și să te scoată din ghearele judecătorului... apoi fricosul acela de Morris, mereu speriat și căruia i s-au zburătăcit mințile cînd a văzut pe făptașul adevărat, și asta tocmai cînd îl învinuia pe un străin nevinovat... și netotul de grefier... și bețivanul acela de judecător... Oho ! oho !... mult am mai rîs eu de isprava aceea... iar acuma, tot ce mai pot face pentru bietul nenorocit este să dau pomeni pentru odihna sufletului său.

— Pot să te întreb, zisei eu, cum de a dobîndit domnișoara Vernon o înrîurire atît de mare asupra lui Rashleigh și a complicilor lui, încît să zădărnicească planul ce l-ai pus la cale dumneata ?

— Eu ? Nu era planul meu. Nimeni nu poate spune că trag folos din ponosul altora... toate acestea au fost născocirile lui Rashleigh... Dar fără îndoială că ea avea o mare înrîurire asupra noastră a amîndurora, din pricina dragostei ce i-o purta excelența-sa ; de asemenea, pentru că ea cunoștea multe taine, ca să nu-i dăm ascultare într-o treabă de soiul acesta... Dracul să-l ia, izbucni el, în chip de încheiere, pe acela care dă femeilor taine de păstrat sau putere de care să abuzeze... să nu pui ciomagul în mîna nebunului.

Eram acum la mai puțin de un sfert de milă de cătun, cînd trei munteni săriră la noi cu armele în mîini, poruncindu-ne să stăm pe loc și să spunem ce căutam pe acolo. Simplul cuvînt *Gregaragh*, rostit de glasul grav și poruncitor al tovarășului meu, avu darul de a dezlănțui un răcnet, sau mai degrabă un urlet de recunoaștere voioasă. Unul dintre ei, aruncîndu-și flinta, își înșfăcă

șeful de genunchi atît de tare, încît acesta nu se mai putea mișca ; în același timp, bolborosea în limba gaelică un puhoi de felicitări, care din cînd în cînd se prefăceau într-un fel de țipăt de bucurie. După ce se sfîrșise primul urlet, ceilalți doi și porniseră, într-adevăr cu iuțeala căprioarelor, întrecîndu-se unul pe altul, căci fiecare voia să ajungă primul la cătunul acuma ocupat de o puternică ceată a lui MacGregor, ca să ducă vestea îmbucurătoare a scăpării și întoarcerii lui Rob Roy. Știrea dădu naștere unor asemenea strigăte de bucurie, încît răsunară din nou chiar și munții ; bătrîni și tineri, bărbați, femei și copii, cu toții de-a valma, se năpustiră în vale înspre noi cu iuțeala învolburată și zgomotul unui șuvoi de munte. Cînd auzii apropiindu-se de noi strigătele și răcnetele acestei mulțimi dezlănțuite, m-am gîndit că ar fi cuminte să-i amintesc lui MacGregor că sînt un străin și că mă aflu sub ocrotirea lui. Mă apucă numaidecît de mînă, în timp ce gloata îl împresura din toate părțile, cu țipete de nețărmurită dragoste și de mare bucurie pentru întoarcerea lui, care erau cu adevărat foarte înduioșătoare ; nu întinse mîna credincioșilor lui, deși aceștia se băteau să i-o strîngă, pînă ce nu-i făcu să înțeleagă că trebuiau să se poarte frumos și să aibă grijă de mine.

Porunca sultanului de la Delhi nu ar fi fost mai repede ascultată. Într-adevăr, din clipa aceea am avut de îndurat aproape tot atîtea neplăceri din pricina bunăvoinței lor cît avusesem înainte din pricina grosolăniei lor. Abia dacă lăsau pe prietenul căpeteniei lor să umble pe propriile-i picioare, atît de înfocați erau în rîvna lor de a mă susține și a mă ajuta la drum ; pînă la urmă, folosindu-se de faptul că m-am împiedicat de o piatră pe care nu o putusem ocoli din cauza înghesuielii, ei mă înșfăcară și mă duseră în triumf pe brațe la doamna MacAlpine.

Sosind în fața cocioabei ei primitoare, descoperii că puterea și popularitatea își aveau neajunsurile și în ținutul de munte, ca și oriunde altundeva, căci înainte de a i se da voie lui MacGregor să intre în casa în care putea să se odihnească și să îmbuce ceva, el a fost silit a povesti de cel puțin o duzină de ori cum scăpase ; un bătrîn îndatoritor și-a dat osteneala de a-mi tălmăci povestea cel puțin de tot atîtea ori, pentru lămurirea mea, silindu-mă a-i da, din curtenie, o binevoitoare ascultare. Auditoriul declarîndu-se pînă la urmă mulțumit, ceată după ceată plecă să se culce pe coasta dealului sau în cocioabele megieșe, unii blestemînd pe duce și pe Garshattachin, alții jeluind soarta lui Ewan din Brigglands, căzut probabil jertfă din pricina prieteniei pentru MacGregor, toți fiind însă de acord că scăparea lui Rob Roy nu era cu nimic mai prejos decît oricare din isprăvile săvîrșite de vreuna din căpeteniile lor din timpul lui Dougal-Ciar, capul spiței lui Rob Roy.

Prietenosul haiduc mă luă acum de braț și mă duse înăuntrul colibei, ochii mei se rotiră prin ungherele întunecoase și afumate, căutînd pe Diana și pe tovarășul ei ; dar nu-i văzui nicăieri și simții că, punînd noi întrebări, aș fi putut trăda o taină, care mai bine rămînea ascunsă. Singurul chip cunoscut asupra căruia mi s-a oprit privirea a fost acela al pîrgarului care, așezat pe un scăunaș lîngă foc, a primit cu un soi de stăpînită demnitate urările de bun venit ale lui Rob Roy, ca și scuzele cerute pentru sărăcia cu care era întîmpinat și întrebările despre sănătate.

— Mă simt destul de bine, neamule, zise pîrgarul, mă simt binișor, mulțumescu-ți dumitale ; iar în ce privește sărăcia primirii, nu te poți aștepta la altceva, dacă nu-ți cari casa în spinare, ca melcul ; mult mă bucur că ai scăpat din mîinile neprietenilor dumitale.

— Bine, bine, răspunse Roy ; atuncea spune-mi ce te doare, bre omule ? Urma alege și, uite, ai scăpat teafăr ! Mai este pînă ce s-o sfîrși lumea... haide, ia o ceașcă de

rachiu ; tatăl dumitale, sindicul, era oricînd gata de așa ceva.

— Se prea poate să fi făcut așa, Robin, cînd era obosit omul, cum sînt și eu astăzi. Dar, urmă el, umplîndu-și încet un căuș mic de lemn, în care încăpeau ca la vreo trei pahare, tata a fost un om cumpătat de felul lui, cum sînt și eu... în sănătatea dumitale, Robin ! (o înghițitură) să ai parte numai de bine și acum și în viitor ! (altă înghițitură) și la fel și verișoara mea Helen și cei doi flăcăi, care făgăduiesc. Vom mai vorbi despre ei.

Zicînd acestea, isprăvi de băut ce era în căuș, cu un aer grav și cumpănit, în timp ce MacGregor îmi trase o ochiadă parcă făcînd haz de chipul înțelept și autoritar ce și-l lua pîrgarul, fie în timpul convorbirilor cu dînsul, fie cînd îl vedea pe Rob în fruntea clanului său înarmat, fie cînd era la cheremul magistratului, în temnița din Glasgow, ba atunci încă și mai dihai. Mi se păru că MacGregor dorea ca eu, omul străin, să înțeleg că dînsul se supunea tonului pe care-l lua ruda lui, în parte din respect față de legile ospitalității, dar încă mai mult de dragul zeflemelii.

Lăsînd căușul pe masă, pîrgarul mă recunoscu și îmi ură un călduros bunvenit ; amînă însă deocamdată orice discuție cu mine.

— Vom vorbi despre treburile noastre mai tîrziu ; trebuie să încep, așa cum se cuvine, cu cele ale vărului meu... Bănuiesc, Robin, că nu-i nimeni aicea care să ducă mai departe cele ce voi spune, fie la sfatul orășenesc, fie altundeva, în paguba mea sau a dumitale.

— Nici o grijă în privința aceasta, vere Nicol, răspunse MacGregor ; jumătate din oamenii aceștia n-or să înțeleagă cele ce spui, iar la cealaltă jumătate puțin le pasă ; apoi, eu știu că aș tăia limba oricui ar cuteza măcar să pomenească de convorbirile ce le am în fața lor.

— Bine, vere ; dacă-i așa, și știind că domnul Osbaldistone este un tînăr cuminte și prieten de încredere... ți-oi

spune-o verde ; îți crește familia pe căi greșite... Apoi, drept introducere, tuși ca să-și dreagă vocea și începu să-i vorbească vărului său, schimonosindu-și obișnuitul zîmbet binevoitor printr-o căutătură aspră, asemenea lui Malvolio [1], cînd vroia să facă pe contele.

— Precum știi, dumneata nu tragi prea mult în cumpăna dreptății... cît despre vara mea Helen, în afară de felul în care m-a întîmpinat în această sfîntă zi, lucru ce i-l iert din pricina tulburării prin care a trecut, ea a agățat în cui prietenia. Lăsînd la o parte orice pricină proprie de a mă plînge, asta aveam să-ți zic despre soția dumitale...

— Să nu zici despre ea, vere, răspunse Rob pe un ton grav și aspru, decît numai aceea ce se cuvine să pomenească un prieten și să asculte soțul ei. Despre mine poți să spui tot ce-ți place.

— Bine, bine, zise pîrgarul oarecum stînjenit, s-o lăsăm... nici mie nu-mi sînt pe plac cei care bagă zîzanie în familii... Dar iată-i pe cei doi feciori ai dumitale : Hamish și Robin, ceea ce înseamnă, după cîte mi s-a dat a înțelege, Iacob și Robert... nădăjduiesc că așa îi vei chema de acum înainte, căci nu-i nici o scofală cu numele acestea de Hamish sau Eachine, sau Angus... decît doar că le vezi citate pentru furturi de vite în rolurile Curții cu Jurați din apus, la cererea avocatului public și în numele maiestății-sale... Bine, așa cum spuneam, acești doi flăcăi nu au nici măcar temeiul obișnuit al unei educații de rînd... nu cunosc nici măcar tabla înmulțirii, care este temelia tuturor cunoștințelor folositoare, și nu au catadicsit decît să rîdă și să facă haz de mine, cînd le-am spus ce cred despre neștiința lor... Părerea mea este că ei nu știu nici citi, nici scrie sau socoti, dacă se poate crede una ca asta, despre propriile-ți cimotii, într-o țară creștinească.

— Ca să le știe pe toate astea, vere, zise MacGregor

[1] Personaj din piesa lui William Shakespeare *A douăsprezecea noapte* (n.t.).

cu multă nepăsare, ar fi trebuit ca învăţătura să le vină din senin, căci unde dracu era să le găsesc eu un dascăl ?... N-ai vrea cumva să pun un anunţ pe poarta facultăţii de teologie de la Colegiul din Glasgow : „Se caută un învăţător pentru feciorii lui Rob Roy“ ?

— Nu, neamule, răspunse domnul Jarvie, ţi-ai fi putut trimite flăcăii într-un loc unde să înveţe frica lui Dumnezeu şi să se poarte ca nişte fiinţe civilizate. Sînt tot atît de ignoranţi ca şi boii pe care îi mînau la tîrg pe vremuri, sau ca englezii aceia neciopliţi cărora le vindeai boii. Flăcăii dumitale nu sînt buni de nici un fel de ispravă.

— Hm ! răspunse Rob. Hamish poate doborî din zbor cocoşul de munte, numai cu un singur glonte, iar Rob este în stare să-ţi străpungă o scîndură groasă de trei degete cu un pumnal.

— Cu atît mai rău pentru ei, vere ! Cu atît mai rău pentru ei amîndoi ! răspunse negustorul din Glasgow, pe un ton foarte hotărît. Dacă nu ştiu nimic decît atît, mai bine n-ar şti-o nici pe asta. Zi-mi chiar dumneata, Rob : ce ţi-a adus îndemînarea de a mînui sabia, cuţitul şi puşca şi de a înfige pumnale în carne de om sau prin scînduri ? N-ai fost mai fericit cînd mergeai în urma cirezii şi aveai o meserie cinstită, decît ai fost vreodată de atunci încolo, în capul haiducilor munteni şi a credincioşilor dumitale, înarmaţi pînă în dinţi ?

Băgai de seamă că, pe cînd ruda sa îi vorbea, plină de bunăvoinţă, în felul acesta, MacGregor se sucea şi se zvîrcolea, ca un om cuprins de straşnice dureri, dar hotărît să nu lase să-i scape nici un soi de geamăt de pe buze : de-abia aşteptam prilejul de a curma felul binevoitor, dar vădit greşit, după părerea mea, în care Jarvie cuvînta acestei ciudate fiinţe. Dialogul se sfîrşi, însă fără amestecul meu.

— M-am tot gîndit, Rob, zise pîrgarul, că prea te-ai scufundat în mocirla fărădelegilor, ca să mai poţi fi

iertat, şi eşti prea bătrîn ca să te îndrepţi ; dar mare păcat ar fi să-ţi creşti pe cei doi flăcăi, plini de făgăduinţe, pentru o asemenea meserie nelegiuită ca a dumitale, şi tare aş fi bucuros dacă i-aş lua ca ucenici la războiul de ţesut, aşa cum am purces eu însumi şi înaintea mea tatăl meu, sindicul, deşi, lăudat fie Cel-de-Sus, acuma nu mă mai ţin decît de negustoria cu toptanul... Şi... şi...

Pîrgarul văzu fruntea lui Rob încruntîndu-se, semn prevestitor de furtună ; aceasta l-a făcut pesemne să adauge ca îndulcire a supărătoarei propuneri ceea ce menise să-i încoroneze dărnicia, dacă ar fi fost bine primită de către haiduc :

— Robin, fîrtatule, nu este nevoie să mă priveşti cu atîta parapon, căci eu am să plătesc spezele uceniciei şi nici n-am să te mai supăr cu cele o mie de mărci.

— *Ceade millia diaoul !* Sute de mii de draci ! izbucni Rob. sculîndu-se şi păşind prin cocioabă. Feciorii mei, ţesători !... Mai bine aş vedea arzînd în focul gheenei toate războaiele din Glasgow, cu sulurile, vătalele şi suveicile lor, trăsni-le-ar să le trăsnească !

Cu destulă greutate, l-am făcut să înţeleagă pe pîrgar, care voia să răspundă, că nu era nici cuminte şi nici nu se cuvenea a mai stărui în această chestiune. După cîteva clipe, gazda noastră îşi reveni, sau cel puţin păru că se liniştise.

— Ai făcut-o cu gînd bun... cu gînd bun, zise el ; aşa că întinde mîna colea, Nicol, şi să ştii că dacă mi-aş băga vreodată feciorii la ucenicie, apoi pe mîna dumitale îi voi da. După cum ai pomenit, aveam o socoteală de o mie de mărci... Hei, Eachin MacAnaleister, adu-mi *sporranul* [1] încoace !

Cel căruia îi vorbise era un muntean înalt şi vînjos, care părea să fie ajutorul lui MacGregor ; acesta aduse, dintr-o ascunzătoare, o pungă mare de piele, ca acelea pe

[1] Pungă, de obicei acoperită cu blană, pe care scoţienii munteni o poartă în faţă, deasupra fustanelei (kilt) (n.t.).

care muntenii de vază le țin în fața lor la portul de sărbătoare, făcută din blană de vidră mare, bogat împodobită cu ferecături și ținte de argint.

— Nu sfătuiesc pe nimeni să încerce a deschide acest *sporran* înainte de a-i cunoaște taina, zise Rob Roy ; apoi, sucind un bumb într-o parte și altul în cealaltă, trăgînd o țintă în sus și apăsînd alta în jos, gura pungii, care era îmbrăcată în argint masiv, se deschise, astfel ca el să-și poată băga mîna înăuntru. Ca și cînd ar fi vrut să reteze orice revenire a pîrgarului Jarvie asupra celor discutate, îmi atrase luarea-aminte că, ascuns în pungă, se afla un mic pistol de oțel, al cărui trăgaci era legat de ferecătură și făcea una cu ea, așa încît arma s-ar fi descărcat cu siguranță, încărcătura ei pătrunzînd în trupul oricărui necunoscător al tainei, care ar fi cutezat să forțeze închizătoarea ce-i apără avutul.

— Iată, zise el, arătîndu-mi pistolul, iată vistiernicul meu.

Această născocire, menită să apere o pungă îmblănită, care ar fi putut fi spintecată fără să te atingi de închizătoarea ei, îmi aminti de versurile *Odiseei*, în care Ulysse, în vremuri și mai aspre, se mulțumise să-și apere avutul printr-o încîlcire de frînghii, ciudat înfășurate în jurul lăzii unde era închis.

Pîrgarul își puse ochelarii, ca să cerceteze mecanismul, iar după aceea înapoie punga cu un zîmbet și un suspin, zicînd :

— A ! Rob, dacă pungile altora ar fi fost tot așa de bine păzite, mă îndoiesc că *sporranul* dumitale ar fi așa de plin, cum arată după greutate.

— Ce-are a face, neamule ? zise Rob, rîzînd. Punga se va deschide totdeauna pentru a ajuta un prieten sau a plăti o datorie cinstită... și iată, urmă el, scoțînd un fișic de aur, mia dumitale de mărci ; numără-le ca să vezi dacă socoteala-i dreaptă.

Domnul Jarvie luă fișicul fără să zică nimic și, cîntărindu-l o clipă în mînă, îl puse pe masă și răspunse :

— Rob, nu-l pot lua... nu vreau să mă ating de bani... nu poate ieși nimic bun... am văzut prea bine astăzi în ce fel îți aduni aurul... Lucrul furat e lucru spurcat. Ca să-ți spun drept și cinstit, nu vreau să am nimica de-a face cu banii aceștia... parcă ar fi pătați cu sînge.

— Mofturi ! răspunse haiducul, arătînd o nepăsare care se prea poate să nu fi fost adevărată ; e aur bun francez și n-a fost în punga vreunui alt scoțian înainte de a fi în a mea ; privește, bre omule... sînt ludovici de aur, lucioși și frumoși ca în ziua în care au fost bătuți.

— Și mai rău, și mai rău... cu atît mai rău, Robin, răspunse pîrgarul, ferindu-și privirea de fișic, deși poate că, întocmai ca și Cesar, refuzînd coroana de împărat la Lupercale, îl mîncau degetele să pună mîna pe el. Răzvrătirea este mai rea și decît vrăjitoria, și decît tîlhăria ; așa scrie și în Evanghelie.

— Lasă cuvîntul Evangheliei, neamule, zise haiducul ; dumitale îți vine aurul pe cale cinstită ; e doar plata unei datorii ce ți se cuvine... Vine de la un rege și poți să-l dai celuilalt rege ; e dreptul dumitale. Va sluji poate la slăbirea vrăjmașului său, și tocmai în locul unde și bietul rege Iacob este cel mai slab. Dumnezeu știe că regele Iacob are destule suflete și brațe de partea sa, dar mă îndoiesc că ar avea parale cîte îi trebuiesc.

— Dacă-i așa, Iacob nu prea are să aibă mulți munteni de partea lui, zise domnul Jarvie, în timp ce punîndu-și iarăși ochelarii, desfăcu fișicul și începu să numere banii.

— Nici prea mulți din cei de la șes, zise MacGregor, arcuind o sprînceană și arătîndu-mi-l din ochi pe domnul Jarvie.

Acesta, fără să-și dea seama că se făcea de rîs, cîntărea fiecare monedă în mînă, cu acea migăleală izvorîtă

din puterea obişnuinţei ; după ce numără de două ori întreaga sumă, cu care se acoperea datoria, atît capitalul, cît şi dobînda, înapoie lui Rob Roy trei poli de aur „ca să cumpere verişoarei o rochie" şi pe deasupra încă doi pentru plozi, cum le zise el, cerînd să fie lăsaţi să cumpere orice ar dori, afară de iarbă-de-puşcă. Munteanul privi mirat la dărnicia vărului său, îi mulţumi cuviincios pentru acest dar şi vîrî pentru moment cei cinci poli în punga-i atît de bine păzită.

După aceasta, pîrgarul scoase obligaţiunea originală pentru banii datoraţi, pe spatele căreia însemnase achitarea întregii sume, apoi o iscăli şi mi-o trecu mie, ca să semnez ca martor. După ce făcui aceasta, pîrgarul privi cercetător în jurul său, căutînd un al doilea martor, legea scoţiană cerînd semnăturile a doi martori pentru a valida astfel de acte.

— În afară de noi, îţi va fi greu să găseşti un ştiutor de carte la mai puţin de trei mile de jur împrejurul nostru, zise Rob ; dar socoteala aceasta o pot eu răfui mai uşor ! şi, luînd hîrtia din faţa vărului său, o azvîrli în foc. Fu rîndul pîrgarului Jarvie de a se arăta mirat, dar ruda lui urmă : Aceasta este o răfuială munteană... dacă ar fi să păstrez toate aceste hîrţoage, ar putea, vere, să vină un timp în care prietenii mei să aibă de suferit pentru că au avut de-a face cu mine.

Pîrgarul nici nu încercă să răspundă la aceste cuvinte ; tocmai atunci ni se aduse cina, atît de îmbelşugată şi cu bucate atît de alese, încît nu-ţi venea să crezi că te găseşti într-un asemenea loc. Cele mai multe feluri erau reci, ceea ce însemna că fuseseră gătite într-un alt loc şi aduse aici ; mai erau şi cîteva sticle de vin bun din Franţa, care să te facă să guşti şi cu mai mare plăcere atît pateurile făcute din deosebite soiuri de vînat, cît şi celelalte feluri. Băgai de seamă că în timp ce MacGregor ne îmbia, cu o deosebită grijă şi ospitalitate, să gustăm din toate felurile, ne cerea iertare pentru faptul că cutare sau cutare fel de mîncare fusese atins încă înainte de a fi adus în faţa noastră.

— Trebuie să ştii, zise el domnului Jarvie, fără să se uite spre mine, că în seara aceasta nu sînteţi singurii oaspeţi în ţara lui MacGregor, lucru de care sînt cu totul sigur, căci altfel soţia mea şi cei doi feciori s-ar fi aflat aici ca să vă primească aşa cum se cuvine.

Pîrgarul Jarvie părea bucuros de orişice fel de împrejurare care îi împiedica să fie de faţă ; iar eu aş fi fost cu totul de părerea lui, dacă, din scuzele haiducului, nu s-ar fi înţeles că ei lipseau pentru a-i ţine de urît Dianei şi însoţitorului ei, pe care nici măcar în gînd nu mă puteam hotărî să-l socotesc a-i fi soţ.

Gîndurile neplăcute, răscolite de vorbele haiducului, mă făcură să-mi pierd pofta de mîncare şi să nu mă pot bucura de buna primire şi de bunătatea bucatelor. În acest timp, băgai de seamă că Rob Roy nu se mărginise numai la ospătarea noastră, ci avusese grijă ca să ni se pregătească şi un aşternut mai plăcut decît cel de care avusesem parte în noaptea dinainte. Două paturi din cele mai puţin şubrede, rezemate de peretele cocioabei, fuseseră îndesate cu iarbă neagră, care era atunci tocmai în plină floare ; iarba era orînduită cu florile în faţă, încît alcătuiau nişte saltele pe cît de moi, pe atît de plăcut mirositoare. Pelerinele şi ţoalele, ce s-au putut aduna, erau întinse pe acest strat de ierburi, făcîndu-l mai îmbietor şi mai călduros. Pîrgarul părea frînt de oboseală. Mă hotărîi să amîn pentru a doua zi cele ce aveam să-i spun şi de aceea îl lăsai să se culce, de îndată ce a sfîrşit îmbelşugata cină. Deşi eram ostenit şi necăjit, nu simţeam aceeaşi aplecare spre somn, ci mai degrabă o îngrijorare înfrigurată şi neastîmpărată, care mă împinse să pornesc o nouă discuţie cu MacGregor.

CAPITOLUL XXXV

Bezna deznădejdii peste soarta-mi se
aşterne ;
Căci cea din urmă dată văzui frumoşii-i
ochi —
Şi cea din urmă dată auzii slăvitu-i glas ;
Făptura-i mlădioasă din ochii mei pieri ;
Pecetluită-i soarta-mi.

CONTELE BASIL

— Nu ştiu ce să cred despre dumneata, domnule Osbaldistone, zise MacGregor, împingînd sticla înspre mine. Nu mănînci şi parcă nu vrei nici să te odihneşti ; şi totuşi nici nu bei, deşi această sticlă de Bordeaux ar fi putut veni de-a dreptul din pivniţa lui sir Hildebrand. Dacă întotdeauna ai fi fost aşa de cumpătat, ai fi scăpat de ura de moarte a vărului dumitale Rashleigh.

— Dacă aş fi fost întotdeauna prevăzător, zisei eu, roşind la amintirea scenei de care pomenea, aş fi scăpat de o năpastă şi mai mare... mustrările conştiinţei mele.

MacGregor îmi aruncă o privire pătrunzătoare şi oarecum fioroasă, ca şi cum ar fi vrut să-şi dea seama dacă dojana, pe care desigur o simţea, îi fusese menită. Văzînd că mă gîndeam la mine însumi şi nu la el, se întoarse cu faţa înspre foc, suspinînd adînc. Îi urmai pilda şi fiecare din noi rămase timp de cîteva minute cufundat în gîndurile-i triste. Toţi cei din colibă erau acum adormiţi, sau cel puţin amuţiseră afară de noi doi.

MacGregor fu primul care curmă tăcerea, cu tonul cuiva care se hotărăşte să înceapă o discuţie supărătoare :

— Vărul meu Nicol Jarvie nutreşte gînduri bune, zise el, dar dă prea multă însemnătate caracterului şi situaţiei unui om ca mine, dacă te gîndeşti la ceea ce am fost... la ceea ce am fost silit să ajung... şi peste alte toate, la ceea ce m-a silit să ajung ceea ce sînt.

Se opri şi, deşi simţeam gingăşia situaţiei în care această convorbire pesemne că mă va tîrî, nu mă putui împiedica de a-i răspunde că, fără îndoială, situaţia în care se găsea era cît se poate de neplăcută pentru simţămintele sale.

— Aş fi fericit să aflu, urmai, că îţi este cu putinţă să ieşi în chip cinstit dintr-însa.

— Vorbeşti ca un copil, răspunse MacGregor, cu o voce înăbuşită, ce vuia ca tunetul îndepărtat, ca un copil, care crede că bătrînul stejar noduros poate fi răsucit tot aşa de uşor ca lăstarul tînăr. Pot eu oare să uit că am fost înfierat, ca un om fărădelege... stigmatizat ca un trădător... că s-a pus preţ pe capul meu de parcă aş fi fost un lup... familia mea hăituită ca vulpoaica şi puii ei pe care toţi îi pot chinui, huli şi înfrunta... însuşi numele, ce l-am moştenit de la un şir lung şi vrednic de strămoşi războinici, mi s-a luat dreptul să-l port, de parcă ar fi un farmec pentru chemarea diavolului ?

Pe cînd urma în acest fel, puteam lesne vedea că, înşirîndu-şi păsurile, el se întărîta în mînia lui, căutînd a-şi îndreptăţi faţă de el însuşi greşelile la care fusese împins şi reuşi pe deplin, căci pupilele ochilor lui cenuşii se făcură pe rînd mai mici şi mai mari, pînă cînd părură să arunce chiar flăcări, în timp ce îşi mişca piciorul înainte şi înapoi ; apoi apucă mînerul pumnalului, îşi întinse braţul, strînse pumnul şi în sfîrşit se sculă de pe scaun.

— Şi ei o *vor* afla, zise el, în acelaşi ton mormăit şi surd de patimă înăbuşită, că numele pe care au cutezat

să-l proscrie... că numele de MacGregor *este* farmecul cu care chemi pe însuşi diavolul. Vor lua *ei* veste de răzbunarea mea ; ei, cărora le era silă să asculte povestea nedreptăţilor ce le-am îndurat... Nenorocitul cirezar muntean, mofluz, desculţ... despuiat de toate, batjocorit şi urmărit, se va năpusti asupra acestor hapsîni, care, din lăcomie, i-au răpit mai mult decît ce avea ; iar răsplata va fi cumplită. Ei, care îşi băteau joc de viermele ce se tîra şi îl călcau în picioare, vor boci şi vor urla atunci cînd vor vedea năvala balaurului zburător, vărsînd foc pe nări... Dar mă întreb, de ce spun toate astea ? zise el, aşezîndu-se din nou şi continuînd pe un ton mai potolit. Lesne poţi ghici că mă arde pe suflet, domnule Osbaldistone, să fiu vînat ca o vidră sau ca un peşte într-o apă secată, şi asta tocmai de prietenii şi vecinii mei ; crede-mă că a fi ţinta atîtor lovituri de sabie şi focuri de pistol, cum am avut eu parte astăzi la vadul din Avondow, l-ar întărîta pînă şi pe un sfînt, darămite pe un muntean, căci noi nu prea sîntem atît de răbdători, cum poate vei fi auzit, domnule Osbaldistone... Dar, din cele ce mi-a zis Nicol, este un lucru care mă frămîntă... Sînt necăjit din pricina plozilor... sînt necăjit cînd mă gîndesc la Hamish şi Robert ducînd traiul tatălui lor.

Copleşit din pricina feciorilor săi, de o deznădejde pe care nu o simţea pentru el însuşi, tatăl îşi lăsă capul în mîini.

Am fost foarte înduioşat, Will. Toată viaţa m-a mişcat mai mult jalea unor firi dîrze, mîndre şi tari decît supărările, mai lesne răscolite ale unor caractere mai slabe. Dorinţa de a-l ajuta îmi năpădi inima, cu toată greutatea vădită şi chiar neputinţa, aş zice, de a o face.

— Avem legături întinse în străinătate, îi spuse ; n-ar putea oare fiii dumitale, cu un oarecare sprijin... şi ei sînt îndreptăţiţi la tot sprijinul pe care-l poate da firma tatălui meu... n-ar putea ei găsi o slujbă cinstită într-o oaste străină ?

Cred că pe figura mea se citea o sinceră compătimire ; dar tovarăşul meu, apucîndu-mi mîna pe cînd vroiam să-i vorbesc mai departe, zise :

— Mulţumesc... îţi mulţumesc, dar să nu mai vorbim acum de asta. N-am crezut ca un ochi omenesc să vadă iarăşi o lacrimă în genele lui MacGregor. Îndată îşi şterse genele lungi cenuşii şi sprîncenele roşii şi stufoase cu dosul mîinii. Mîine dimineaţă, zise el, vom vorbi de asta, ca şi despre treburile dumitale... căci noi obişnuim să ne trezim în zori, chiar cînd avem norocul să dormim în paturi bune. Nu vrei să închini un ultim pahar cu mine ?

Eu nu primii îmbierea.

— Atunci, pe sufletul sfîntului Maronoch ! Trebuie să închin singur ! Îşi turnă şi înghiţi cel puţin două litre de vin.

Mă culcai ca să mă odihnesc, hotărît fiind să amîn cercetările mele pînă ce el va fi cu mintea mai limpede. Omul acesta neobişnuit pusese o asemenea stăpînire pe imaginaţia mea, încît mi-a fost cu neputinţă să nu-l urmăresc cîteva minute încă, după ce m-am întins pe salteaua-mi de iarbă, pasămite să dorm. El umblă în lungul şi în latul colibei, făcîndu-şi din cînd în cînd semnul crucii, mormăind vreo rugăciune latină a bisericii catolice ; apoi, cu sabia trasă într-o parte şi cu pistolul în cealaltă, se înfăşură în plaidul lui, aşezîndu-l astfel încît să poată sări într-o clipită cu cîte o armă în fiecare mînă, gata îndată de luptă. După cîteva minute, respiraţia lui grea arătă că adormise adînc. Frînt de oboseală şi năucit de feluritele, neaşteptatele şi neobişnuitele întîmplări din ziua aceea, am fost cuprins la rîndul meu de un somn adînc, din care, cu toate pricinile pe care le aveam de a veghea, nu m-am trezit decît a doua zi dimineaţă.

Cînd deschisei ochii şi îmi dădui seama unde mă găseam, descoperii că MacGregor părăsise cocioaba. L-am

trezit pe pîrgar care, după multe horcăieli și gemete, și după ce se jelui amar de durerile ce le simțea în oase, ca urmare a sforțărilor neobișnuite din ajun, a putut pînă la urmă să înțeleagă știrea îmbucurătoare că actele răpite de Rashleigh Osbaldistone erau tefere în mîna mea. În clipa în care înțelese ce-i tot spuneam, uită de necazurile lui și, forfotind în mare grabă, începu să compare conținutul tăștii pe care i-o înmînasem cu însemnările domnului Owen, mormăind printre dinți :

— Bine, bine... chiar așa este... Baillie și Whittington... unde e Baillie și Whittington ?... șapte sute de lire, șase șilingi și opt pennies... exact pînă la centimă... Pollock și Peelman... douăzeci și opt de lire, șapte șilingi... exact... Slavă Domnului !... Grub și Grinder... nici că se poate oameni mai cumsecade... trei sute și șaptezeci... Gliblad... douăzeci, mi-e teamă că Gliblad e pe ducă... Slipprytongue... Slipprytongue s-a dus... dar sînt sume mici... sume mici... tot restu-i bun... har Domnului !... Am pus mîna pe ce căutam și putem părăsi această țară amărîtă. N-am să mă gîndesc niciodată la lacul Ard, fără ca să mi se facă părul măciucă...

— Îmi pare rău, vere, zise MacGregor, care tocmai intrase în colibă la ultimele lui cuvinte ; nu prea mi-au îngăduit împrejurările să te primesc așa cum aș fi dorit... cu toate astea, dacă binevoiești să calci pragul umilei mele case...

— Foarte-ți mulțumesc, foarte-ți mulțumesc, răspunse domnul Jarvie, tare pripit ; dar trebuie să mergem... trebuie s-o luăm din loc, domnul Osbaldistone și cu mine... afacerile nu pot aștepta.

— Bine, neamule, răspunse munteanul ; cunoști obiceiul nostru... primește bine pe oaspetele care-ți sosește și ajută-l pe cel care vrea să plece... Dar nu vă puteți întoarce prin Drymen... trebuie să vă duc pînă la lacul Lomond și apoi cu barca pînă la podul umblător de la Balloch ; vom trimite caii dumneavoastră pe alt drum,

ca să vă aștepte acolo... Știi zicala că omul înțelept nu trebuie să se întoarcă niciodată pe calea pe care a venit, dacă îi este o alta deschisă ?

— Da, da, Rob, zise pîrgarul ; asta-i una din zicalele pe care le-ai învățat ca cirezar... nu-ți venea la îndemînă să dai ochii cu arendașii pășunilor, pe care vitele dumitale le păscuseră în trecere... și mă tem că drumurile pe care mergi acum sînt păzite mai îndeaproape ca odinioară.

— Cu atît mai mult nu este cazul să le calci prea des, neamule, răspunse Rob, dar am să vă trimit caii pe ocolite pînă la podul umblător cu Dougal Gregor, care în acest scop a fost schimbat în slujitor al domnului pîrgar, venind, nu după cum ați putea crede, de la Aberfoil sau din țara lui Rob Roy, ci dintr-o hoinăreală liniștită de la Stirling. Iacătă-l că a venit !

— Zău că nu l-aș fi recunoscut pe omul acesta ! zise domnul Jarvie. Într-adevăr, nici nu era ușor să recunoști pe munteanul sălbatic, cînd apăru în fața colibei îmbrăcat cu surtucul, peruca și pălăria, care avuseseră odată drept stăpîn pe Andrew Fairsevice, și călărind pe calul pîrgarului, în timp ce ducea de dîrlogi calul meu. Dougal primi ultimele porunci de la stăpînul său, printre care acelea de a ocoli anumite locuri, unde ar putea da de bănuit, de a culege orice vești ar putea în cursul călătoriei lui, și de a aștepta sosirea noastră la un anumit loc, lîngă podul umblător de la Balloch.

În același timp, MacGregor ne pofti să-l întovărășim pe drumul nostru, asigurîndu-ne că trebuie neapărat să umblăm cîteva mile înainte de a îmbuca ceva și sfătuindu-ne să înghițim o dușcă de rachiu, ca o bună pregătire a călătoriei ; închină cu pîrgarul, care zise :

— Este un obicei nelegiuit și primejdios să începi ziua cu băuturi spirtoase, afară numai dacă trebuie să aperi stomacul (care-i partea gingașă a omului) împotriva ceței

de dimineață ; în care caz, tatăl meu, sindicul, povățuia, cu vorba și cu pilda, să tragi cîte o dușcă.

— Foarte adevărat, neamule, răspunse Rob, de aceea noi, cărora ni se zice copiii ceții, avem dreptul de a bea rachiul de dimineață pînă seara.

Astfel înviorat, pîrgarul încălecă pe un mic căluț de munte ; un altul mi s-a oferit mie, dar nu îl primii, și pornirăm pe drumul nostru din ajun, cu o călăuzire și sub o oblăduire cu totul altele.

Eram însoțit de MacGregor și de cinci-șase munteni, dintre cei mai chipeși, mai bine îmbrăcați și mai vînjoși, care, în mod obișnuit, alcătuiau straja lui personală.

Cînd ne-am apropiat de trecătoarea unde se petrecuse lupta din ajun și isprava, și mai cruntă, care o urmase, MacGregor se grăbi să-mi vorbească, răspunzînd parcă mai degrabă la ceea ce știa că trebuie să-mi treacă prin minte, decît la vreo spusă a mea — răspunzînd de fapt gîndurilor și nu cuvintelor mele.

— Trebuie să ai o proastă părere despre noi, domnule Osbaldistone, și ar fi nefiresc să fie altfel. Dar, ține minte, măcar, că nu noi am fost aceia care am întărîtat... Sîntem un popor aspru și neștiutor, și poate aprins și pătimaș, dar nu sîntem un popor crud... dinspre noi, țara ar putea trăi în pace și după legi, dacă ne-ar fi îngăduit să ne bucurăm de binecuvîntările legilor pașnice. Dar, am fost un neam asuprit.

— Și asuprirea, zise pîrgarul, sminteşte pînă și pe cei mai înțelepți oameni.

— Atunci, ce le poate face unor oameni ca noi, care trăim așa cum trăiau strămoșii noștri, acum o mie de ani și fiind de-abia cu puțin mai luminați ca ei ?... Cum trebuie să privim poruncile lor sîngeroase împotriva noastră... spînzurările, decapitările, hăituielile, hulirea unui nume vechi și cinstit ? Le putem oare răspunde altfel decît privindu-i ca pe niște dușmani ?... Iată, eu care îți vorbesc, am fost în douăzeci de lupte, fără să fi vătămat vreun om, altfel decît numai în focul luptei ; totuși, ei caută să mă înșele și să mă spînzure ca pe un cîine fără stăpîn, la poarta primului om de seamă care-mi poartă sîmbetele.

Îi răspunsei că, în urechile unui englez, proscrierea numelui și familiei sale sună ca o măsură nespus de crudă și arbitrară. Văzînd că prin aceasta am reușit întrucîtva să-l mai potolesc, îi reînnoii propunerea de a dobîndi, pentru el și pentru fiii săi, slujbe într-o oaste străină, dacă el s-ar învoi la aceasta... MacGregor îmi strînse mîna cu multă căldură și mă opri în loc, astfel ca să-l lase pe domnul Jarvie să ne-o ia înainte, lucru pe care îl îngăduia îngustimea potecii, fără să dea de bănuit, și apoi îmi zise :

— Ești un tînăr cu suflet bun și cinstit și înțelegi, fără îndoială, ceea ce i se cuvine unui om de onoare ; dar, aceeași iarbă pe care am umblat cît am fost în viață trebuie să înflorească deasupra mea, cînd voi fi mort... Mi-ar seca inima și brațul mi s-ar veșteji ca feriga bătută de brumă, dacă ar fi să nu mai văd munții în care m-am născut. Nu există în întreaga lume un loc care mi-ar putea potoli dorul după stîncile și grohotișurile pe care le vezi în jurul nostru, oricît ar fi ele de sălbatice... Iar Helen... ce ar deveni ea, dacă ar fi s-o las singură aici, pradă unor noi jigniri și blestemății ?... Cum ar putea ea părăsi aceste locuri, unde amintirea nedreptăților ce le-a suferit este îndulcită doar de gîndul de a se răzbuna ? Am fost odată atît de împresurat de marele meu dușman, ducele, cum prea bine pot să-i spun, încît am fost silit să mă retrag în fața puhoiului și am plecat, cu toți ai mei și cu familia mea, părăsindu-ne casele din țara noastră de baștină, pentru a ne așeza vremelnic pe pămîntul lui MacCallum More... iar Helen a îngînat un bocet despre plecarea noastră, cum n-ar fi putut face

altul mai grozav, nici MacRimmon[1] însuși... așa de jalnic și sfîșietor era, încît mai că ne-a zdrobit inimile pe cînd stăteam și o ascultam... era ca tînguirea unuia care își căinează mama care l-a născut... lacrimile curgeau șiroaie pe obrajii înăspriți ai oamenilor noștri care o auzeau... și n-aș vrea să mi se frîngă inima din nou, nici dacă ar fi să am toate pămînturile stăpînite vreodată de clanul MacGregor.

— Dar feciorii dumitale ? zisei eu. Ei au vîrsta la care, de obicei, scoțienii nu se feresc să cutreiere lumea, nu-i așa ?

— Și eu aș fi mulțumit, răspunse el, dacă s-ar căpătui în slujba Franței sau a Spaniei, așa cum este obiceiul printre tinerii cavaleri scoțieni ; aseară încă planul dumitale mi se părea destul de bun... dar am văzut pe excelența-sa azi dimineață pînă nu te-ai sculat.

— A mas el atît de aproape de noi ? întrebai eu, cu pieptul zvîcnind de îngrijorare.

— Mai aproape decît ai putea crede, a fost răspunsul lui MacGregor ; dar părea că într-un fel oarecare era zuliar că vorbiseși cu tînăra doamnă ; așa încît, vezi...

— Nu a fost nici o pricină să fie zuliar, răspunsei eu cu oarecare semeție ; căci nu mi-ar fi dat prin gînd să mă bag în sufletul lui.

— Atunci nu ai nevoie să te simți jignit și să mă privești de sub pletele dumitale ca o pisică sălbatică dintr-un mărăciniș ; trebuie să înțelegi că el nu-ți dorește decît numai și numai binele și ți-a și dovedit-o. În parte, din pricina aceasta s-a aprins acuma iarba.

— S-a aprins iarba ? întrebai eu. Nu înțeleg ce vrei să spui.

---

[1] Cei din familia MacRimmon sau MacCrimond erau din tată în fiu cimpoiașii căpeteniei clanului MacLeod și bine cunoscuți pentru darurile lor. Bocetul care se zice că ar fi fost compus de Helen MacGregor se mai cîntă și acum (n.a.).

— Să vezi, urmă MacGregor, știi prea bine că femeile și banii sînt la temelia tuturor relelor din lumea asta... M-am îndoit de vărul dumitale Rashleigh, încă de pe atunci cînd și-a dat seama că nu o va avea niciodată de soție pe Diana Vernon și cred că a prins pică pe excelența-sa mai ales din pricina aceasta. Apoi, a venit zarva cu predarea actelor dumitale... Iar acuma avem dovezi bune că, îndată ce a fost silit să le predea, a fugit cu cai de poștă pînă la Stirling și a dat în vileag totul guvernului, ba chiar mai mult, adică și ceea ce se petrecea pe sub mînă, printre noi aceștia de la munte ; fără îndoială că așa s-a pus țara la cale, ca să înhațe pe excelența-sa și pe doamna și să mă împresoare pe mine așa pe neașteptate. Tot atît de puțin mă îndoiesc că prăpăditul acela de Morris, pe care el îl putea face să creadă orice, a fost împins de dînsul, împreună cu cîțiva domni de la șes să întindă capcana în care am căzut singur. Dar, chiar de-ar fi Rashleigh Osbaldistone ultimul și cel mai de seamă vlăstar din neamul lui, să mă ia toți dracii, cu sabie cu tot dacă, întîlnindu-l, m-aș lăsa păgubaș și nu mi-aș scălda pumnalul în sîngele lui de preț !

Rosti cele din urmă cuvinte cu o încruntătură amenințătoare, punîndu-și totodată mîna pe mînerul pumnalului.

— Mai că m-aș bucura de cele întîmplate, zisei eu, dacă aș putea spera că trădarea lui Rashleigh ar fi mijlocul care să împiedice izbucnirea uneltirilor nesăbuite și deznădăjduite, al căror tartor îl bănuiesc încă de mult că este.

— Nu te încrede în asta, zise Rob Roy ; cuvîntul unui trădător nu a vătămat niciodată o cauză cinstită. E adevărat că prea a fost vîrît în tainele noastre ; de n-ar fi fost așa, castelele din Edinburgh și Stirling ar fi fost amîndouă în mîinile noastre pînă acuma, sau foarte curînd, lucru pe care cu greu îl mai putem spera de aici înainte. Sînt însă prea mulți amestecați în cauza noastră

și ea este prea dreaptă ca să fie părăsită numai din pricina vorbelor unui trădător ; veți vedea și veți auzi în curînd. Și așa, cum tocmai vroiam să-ți spun, îți mulțumesc pentru propunerea cu privire la feciorii mei ; aseară, mai-mai eram să o primesc în numele lor. Dar văd că trădarea acestui ticălos îi va convinge pe mai-marii noștri că buba trebuie să plesnească și lupta trebuie să înceapă, căci altfel nu le rămîne decît să fie ridicați din casele lor, legați împreună asemenea copoilor și mînați la Londra ca mărimile noastre în anul o mie șapte sute șapte. Războiul civil este ca vasiliscul ; am stat zece ani și am clocit oul, în care zăcea, și am fi putut să stăm să-l clocim încă zece ani de acum încolo, cînd iată că sosește Rashleigh, sparge coaja oului, și țîșnește din el năpîrca, strigînd după foc și sabie. Pentru treaba asta, voi avea nevoie de toate brațele pe care le pot aduna ; să nu le fie cu bănat regilor Franței și Spaniei, cărora nu le doresc decît binele, dar regele Iacob este tot atît de bun ca oricare din ei, și are mai multe drepturi asupra lui Hamish și Rob, aceștia fiind supușii lui firești.

Am înțeles că aceste cuvinte prevesteau o răscolire obștească a țării și deoarece ar fi fost de prisos și primejdios să mă împotrivesc părerilor politice ale călăuzei mele, mai ales în locul și timpul în care ne găseam, m-am mulțumit să-i arăt părerea de rău pentru tulburările și nenorocirile care, desigur, se vor isca din orice acțiune obștească în favoarea surghiunitei familii regale.

— Las-o să vie, bre omule... las-o să vie ! răspunse MacGregor. Nu am văzut niciodată un cer acoperit înseninîndu-se fără ploaie ; iar dacă lumea e întoarsă cu susul în jos, oamenii cinstiți au sorți mai buni de a mînca o pîine.

Încercai iarăși să-l fac să vorbească despre Diana ; dar, deși de cele mai multe ori și vorbind despre orice alt subiect, avea gura mai slobodă decît mi-era pe plac, totuși numai despre lucrul care mă ardea la inimă păstra

o discreție deosebită și se mulțumi doar să-mi împărtășească nădejdea sa „că doamna va fi în curînd într-o țară mai liniștită decît s-ar părea că va fi cîtva timp țara noastră". Am fost silit să mă mulțumesc cu acest răspuns și să merg înainte, în nădejdea că întîmplarea ar putea să-mi vină în ajutor, cum a mai făcut o dată, îngăduindu-mi cel puțin trista fericire de a-mi lua rămas bun de la aceea care pusese stăpînire pe inima mea și încă într-o măsură mult mai mare decît îmi dădusem eu seama, pînă a nu fi fost silit să mă despart pentru totdeauna de ea.

Merserăm pe malul lacului, cale de vreo șase mile englezești, pe o cărare întortocheată, cu o priveliște prea frumoasă și variată, pînă am ajuns la un soi de fermă de munte, sau o adunare de așezări omenești, lîngă capătul acelei minunate pînze de apă, numită dacă nu mă înșel Lediart sau alt nume asemănător. Aicea, o mare ceată din oamenii lui MacGregor stătea orînduită în așteptarea noastră.

Atît gustul cît și elocința triburilor, care trăiesc în sălbăticie, sau, ca să vorbim mai drept, într-o stare primitivă, dovedesc de obicei buna-cuviință, deoarece nu sînt încătușate de sistemă și de prefăcătorie ; mi-am dat seama, văzînd locul ce l-au ales muntenii aceia, pentru a-și primi oaspeții. S-a spus că un monarh britanic ar face bine dacă ar primi solia unei puteri potrivnice în cabina unei nave de război ; căpetenia munteană arătase bun-simț, alegînd un loc în care frumusețile firești ale țării puteau îndeosebi înrîuri sufletele oaspeților.

Făcurăm vreo două sute de pași în sus pe malul lacului, călăuziți pe un pîrîiaș zgomotos. Pe mîna dreaptă, am lăsat patru sau cinci căsuțe de munte, în jurul cărora erau niște petice de pămînt arabil atît de mici, încît se vedea că fuseseră întoarse cu hîrlețul și nu cu plugul ; păreau tăiate din lăstărișul dimprejur și în ele unduiau lanuri de orz și de ovăz. De acolo în sus, povîrnișul era

şi mai repede ; pe muche se desluşea strălucirea armelor şi fîlfîirea plaidurilor a vreo cincizeci dintre oamenii lui MacGregor.

Se aşezaseră într-un loc atît de frumos, încît şi astăzi mă simt încîntat cînd mă gîndesc la el. Rostogolindu-şi apele dinspre munte, pîrîul se întîlnise în acest loc cu un stăvilar de stînci, peste care îşi croise drumul prin două salturi. Prima cascadă, de-a curmezişul căreia un minunat stejar bătrîn se apleca de pe malul celălalt şi îşi întindea parte din crengi de parcă ar fi vrut să învăluiască repeziciunea apei, avea vreo patru metri ; apele împrăştiate se adunau într-o cadă de piatră nespus de frumoasă şi atît de netedă, încît parcă ar fi fost cioplită de mînă de om ; după ce se învolburau pe lîngă malurile stîncoase, apele se aruncau a doua oară, printr-o cheie îngustă şi întunecoasă, înaltă de cel puţin douăzeci de metri, iar de acolo, tot repede, dar totuşi mai domolite ca pînă acum, năvăleau spre lac.

Cu gustul înnăscut al muntenilor şi mai ales al celor din Scoţia, a căror fire, după cîte am băgat de seamă, este deseori romantică şi poetică, soţia şi oamenii lui Rob Roy pregătiseră prînzişorul în mijlocul unei privelişti menite să vrăjească pe un străin. Prin firea lor, ei sînt un popor grav şi mîndru, şi oricît de neciopliţi i-am socoti noi, se poartă cu o bună-cuviinţă, care ar părea că întrece măsura, dacă n-ar fi întovărăşită de desfăşurarea unei puteri covîrşitoare ; trebuie să recunoaştem că o atitudine de respect prea plecat şi un ceremonial prea simandicos, care ar părea nelalocul lui la alţi ţărani, îşi au rostul, ca şi salutul ostăşesc, cînd sînt folosite de un muntean înarmat. Am fost, aşadar, primiţi într-un fel foarte sărbătoresc.

Muntenii, care fuseseră răspîndiţi pe coastele muntelui, s-au adunat îndată ce ne-au zărit ; ei stăteau dîrji şi neclintiţi, în rînduri strînse, avînd în fruntea lor trei

persoane, pe care le-am recunoscut curînd ca fiind Helen MacGregor cu cei doi fii ai ei. MacGregor şi-a orînduit ceata în spatele său şi, rugîndu-l pe domnul Jarvie să descalece în locul unde urcuşul devenise mai repede, păşea acum încet, înaintea noastră. În timp ce înaintam, auzeam sunetele sălbatice ale cimpoaielor, care pierdeau parte din disonanţa lor naturală prin împletirea cu vuietul căderii de apă.

Îndată ce ne-am apropiat, soţia lui MacGregor a venit întru întîmpinarea noastră ; îmbrăcămintea ei era vădit mai îngrijită, şi de un gust mai potrivit unei femei, decît cea din ajun ; dar chipul ei oglindea aceeaşi fire semeaţă, neplăcută şi dîrză. Ea cuprinse pe prietenul meu, pîrgarul, într-o îmbrăţişare neaşteptată şi, după cîte se vedea, prost primită, căci din tremurul perucii, al spadei şi al pulpelor sale, se putea ghici că pîrgarul se simţea ca unul care se pomeneşte deodată în strînsoarea unei ursoaice, fără ca să-şi poată da seama dacă dihania îi vrea binele sau răul.

— Fii binevenit, neamule..., zise ea, şi dumneata aşijderea, străine, urmă ea, slobozind pe tovarăşul meu înspăimîntat, care pe negîndite făcu un pas înapoi şi îşi potrivi peruca ; iar, adresîndu-mi-se mie, zise din nou : Aşijderea şi dumneata fii binevenit. Aţi sosit în nefericita noastră ţară, adăogă ea, atunci cînd ne clocotea sîngele şi mîinile ne erau înroşite. Iertaţi-ne grosolănia şi asprimea cu care v-am întîmpinat şi puneţi-o pe socoteala cumplitelor vremi, nu pe a noastră.

Toate acestea au fost rostite cu demnitatea unei prinţese şi cu tonul şi în stilul întrebuinţate la curte, fără nici o urmă din acea vulgaritate ce o au scoţienii de la şes. Helen MacGregor avea un puternic accent provincial, dar altfel limba pe care o tălmăcea din poetica ei gaelică strămoşească în cea engleză, pe care şi-o însuşise aşa cum se însuşesc limbile învăţate, dar, care, pesemne, nu o auzise niciodată întrebuinţată în viaţa de toate

zilele, era mlădioasă, curgătoare şi declamatorie. Soţul Helenei, care văzuse multe în viaţa lui, întrebuinţa un fel de a vorbi mai puţin ales şi mai obişnuit, dar chiar limba lui devenea mai curată, cum poate ţi-ai dat seama, dacă am ştiut să o redau cum trebuie, cu cît subiectele discutate erau mai însemnate şi îl frămîntau mai mult. Mi se pare că atît el cît şi alţi munteni, pe care i-am cunoscut, întrebuinţau dialectul scoţian de la şes atunci cînd erau puşi pe şagă şi vorbeau prieteneşte, iar atunci cînd erau cuprinşi de patimă sau gravi, gîndurile li se înlănţuiau în graiul lor natal ; în acest din urmă caz, expresiile folosite aveau ceva sălbatic, înălţător şi poetic, tălmăcite fiind în limba engleză. De fapt, limba simţămintelor este aproape totdeauna curată la ei şi în acelaşi timp năprasnică, şi adeseori auzi pe un scoţian, copleşit de un altul cu o mustrare amarnică şi curgătoare, răspunzîndu-i în zeflemea : „Ai luat-o pe englezeşte !"

Dar, lăsînd aceasta deoparte, soţia lui MacGregor ne pofti la o gustare întinsă pe iarbă, alcătuită îmbelşugat din toate bunătăţile care se găseau în munţii lor ; prînzişorul însă a fost întunecat, atît de înfăţişarea încruntată şi neînduplecată a gazdei noastre, cît şi de îngrijorata amărăciune pe care ne-o dădea amintirea celor petrecute în ajun. Zadarnic se străduia haiducul să ne înveselească ; un fior de gheaţă ne cuprinsese, de parcă am fi fost la un praznic, şi fiecare a răsuflat uşurat cînd s-a sfîrşit ospăţul.

— Adio, vere, îi zise ea domnului Jarvie, pe cînd ne ridicam de la acest prînzişor, cea mai bună urare pe care Helen MacGregor o poate face unui prieten este ca să nu o mai vadă niciodată.

Pîrgarul se străduia să-i răspundă, desigur cu oarecare pildă de morală comună ; dar străşnicia potolită şi aerul galeş al chipului ei i-au pus stavilă, risipind ifosele făloase ale magistratului. Acesta tuşi, îşi drese glasul, se plecă... şi tăcu.

— Pentru dumneata, străine, zise ea, am o mărturie de la cineva pe care nu o vei mai putea...

— Helen, îi curmă vorba MacGregor, cu un glas tare şi aspru, ce înseamnă asta ? Ai uitat porunca ?

— MacGregor, răspunse ea, nu am uitat nimic din ceea ce se cuvine a-mi aminti. Mîini ca acestea, şi întinse braţul ei gol, lung şi vînjos, nu sînt menite să împărtăşească mărturii de dragoste şi n-aş face-o dacă acest dar ar avea alt rost decît acela de a căşuna necazuri... Tinere, zise ea, înmînîndu-mi un inel pe care mi-l aminteam bine, ca fiind una din puţinele podoabe pe care le purta uneori domnişoara Vernon, inelul acesta vine de la o fiinţă pe care nu o vei mai vedea niciodată. Dacă este o mărturie lipsită de bucurie, atunci este prea potrivită ca să treacă prin mîinile uneia care nu va putea cunoaşte niciodată bucuria. Ultimele ei cuvinte au fost : „Spune-i să mă dea pentru totdeauna uitării".

— Şi poate ea oare, zisei eu, aproape fără să-mi dau seama că vorbeam, poate ea crede că aşa ceva este cu putinţă ?

— Toate se pot uita, răspunse neobişnuita femeie care îmi vorbea, toate... în afară de simţămîntul necinstei şi dorinţa de răzbunare.

— *Seid saus !* (sunaţi plecarea) strigă MacGregor, tropăind de nerăbdare. Cimpoaiele răsunară şi, cu sunetele lor ascuţite şi pătrunzătoare, retezară convorbirea noastră. Cu mişcări tăcute ne-am luat rămas bun de la gazda noastră. Apoi, ne-am urmat drumul, eu mai avînd încă o dovadă că eram iubit de Diana şi despărţit de ea pentru totdeauna.

CAPITOLUL XXXVI

Adio țării unde norii stau culcați
Pe vîrfuri reci de munte, c-an giulgiu-nfășurați
Și la urletul cascadei doar vulturii răspund ;
Întins sub cer albastru stă lacul fără fund.

Drumul nostru trecea printr-un ținut sterp dar pitoresc, pe care deznădejdea de care eram cuprins m-a împiedicat de a-l vedea cu de-amănuntul și pe care așadar nu voi încerca a-l descrie. Piscul măreț al lui Ben Lomond, regele munților din jurul nostru, se găsea la dreapta și putea fi văzut tot timpul. Nu m-am trezit din toropeala în care căzusem, pînă ce nu am trecut printr-o strungă din munți și pînă ce nu se ivi lacul Lomond în fața noastră, după un mers îndelungat și obositor. Te voi scuti de încercarea mea de a descrie ceea ce ți-ar fi greu să înțelegi, fără a merge acolo. Dar este sigur că acest lac măreț, presărat cu puzderie de insule frumoase, de toate formele și înfățișările pe care și le poate închipui mintea, îngustîndu-se spre miazănoapte pînă ce se prefiră printre munții care se pierd în zare, dar lățindu-se treptat spre miazăzi, întinzîndu-și fața în jurul golfurilor și promontoriilor unui pămînt mîndru și bogat, alcătuiește una din priveliștile cele mai neașteptate, mai încîntătoare și mai sublime ale naturii.

Țărmul de răsărit, deosebit de crestat și colțuros, era în acele vremuri sălașul de căpetenie al lui MacGregor și al clanului său. Pentru a-i ține în frîu, armata așezase o mică garnizoană într-un loc central între lacul Lomond și un alt lac. Întăriturile naturale, deosebit de puternice ale ținutului, cu nenumărate trecători, mlaștini, peșteri și alte locuri potrivite pentru ascunzători sau pentru apărare, făceau așezarea acestei mici fortărețe să pară mai degrabă o recunoaștere a primejdiei, decît un mijloc efectiv de apărare împotriva ei.

De mai multe ori, garnizoana a avut de suferit de pe urma spiritului cutezător al haiducului și al clanului său, așa cum se întîmplase și sub ochii noștri. Aceste izbînzi nu erau niciodată întinate de cruzime atunci cînd el însuși comanda ; era deopotrivă de omenos și de înțelept și pricepea prea bine primejdia de a se face fără pricină nesuferit oamenilor. Aflai cu bucurie că el poruncise să fie puși nevătămați în libertate prizonierii din ajun. Încă multe alte fapte, pline de îndurare și chiar de mărinimie, se pomenesc despre acest om neobișnuit în împrejurări asemănătoare.

O luntre mînuită de patru vîslași ne aștepta într-un golf, sub o stîncă uriașă ; gazda noastră își luă rămas bun de la noi cu multă prietenie și chiar cu dragoste. Într-adevăr, între el și domnul Jarvie părea să fie o legătură de respect reciproc, ceea ce făcea un contrast izbitor, dacă țineai seamă de îndeletnicirile și obiceiurile lor cu totul deosebite. După ce s-au sărutat cu mult drag și erau tocmai pe cale de a se despărți, pîrgarul, deschizîndu-și inima și cu glasul șovăind de înduioșare, își asigură vărul :

— Dacă aș putea vreodată să te ajut cu o sută de lire sterline sau chiar cu două sute, ca să te așezi, dumneata și cu familia dumitale, într-un loc de nădejde, ca niște oameni pașnici, nu ai decît să trimiți vorbă la mine acasă, în Saltmarket ; iar Rob, apucîndu-și mînerul săbiei cu

o mînă şi strigînd inimos cu cealaltă mîna domnului Jarvie, îi răspunse :

— Dacă s-ar găsi cineva să-l înfrunte pe vărul meu şi dacă îmi dai de ştire, am să-i zbor eu creierii din cap, de-ar fi omul cel mai de seamă din Glasgow.

După aceste asigurări de ajutor reciproc şi de veşnică bunăvoinţă, ne îndepărtarăm de mal şi pornirăm spre coasta de sud-vest a lacului, acolo unde îşi are obîrşia rîul Leven. Rob Roy a rămas cîtva timp în picioare pe stînca de sub care pornisem noi cu luntrea ; era uşor de recunoscut, cu puşca lui lungă, cu tartanul fluturîndu-i în vînt şi pana de la beretă, care în acele vremuri deosebeau pe gentlemanul şi ostaşul muntean ; în zilele noastre, bag de seamă că gustul militar a împodobit bereta munteană cu o bogăţie de pene negre, semănînd cu acelea purtate de ciocli la înmormîntări. Pînă la urmă, după ce ne-am depărtat mult de mal, l-am văzut întorcîndu-se şi suind încet povîrnişul, urmat de cei care alcătuiau straja lui personală.

Timp îndelungat, ne urmarăm calea într-o tăcere întreruptă numai de un cîntec, căruia îi dădea glas unul din vîslaşi, într-un viers tărăgănat şi şchiop, ce se înălţa din cînd în cînd într-un cor sălbatic intonat de toţi vîslaşii.

Gîndurile mi-erau destul de amare ; totuşi, simţeam o mîngîiere datorită priveliştii minunate care ne înconjura ; în înflăcărarea clipei aceleia, îmi ziceam că, dacă aş fi ţinut la credinţa Romei, aş fi fost mulţumit să trăiesc şi să mor ca un sihastru stingher, într-una din acele insule frumoase şi romantice printre care plutea luntrea noastră.

Pîrgarul îşi depăna şi el gîndurile care erau însă de o natură puţin deosebită. După vreo oră de tăcere, în care timp făcuse în minte unele socoteli, se apucă să-mi arate că lacul se poate seca, „spre a da plugului şi grapei

multe sute, ba chiar multe mii de prăjini, din care omul nu poate trage acum nici un folos, afară de cîte o ştiucă sau cîte o mîncare de biban, din cînd în cînd."

Despre aceasta începu un lung discurs, cu care îmi împuie urechile fără nici un folos. Singurul lucru care mi-a rămas a fost partea din proiectul său de a păstra totuşi ceva din lac, o porţiune adîncă şi lată numai atît cît trebuie pentru transportul pe apă, astfel ca şlepurile cu cărbune şi barcazurile să poată trece tot atît de lesne între Dumbarton şi Glenfalloch, ca şi între Glasgow şi Greenock.

Pînă la urmă, ne apropiarăm de îndepărtatul loc de debarcare care se găsea lîngă dărîmăturile unui vechi castel, tocmai acolo unde lacul îşi revărsa prisosul de ape, în rîul Leven. Acolo ne întîmpină Dougal cu caii. Pîrgarul născocise un plan cu privire la „omul acela", aşa cum făcuse şi pentru secarea lacului ; şi într-un caz şi într-altul, avusese în vedere mai mult foloasele planului său, decît putinţa de a-l înfăptui.

— Dougal, zise el, eşti un om de treabă şi îţi dai seama de ceea ce se cuvine mai-marilor tăi... dar îmi pare tare rău de tine, Dougal, deoarece, cu viaţa pe care o duci, ai să ajungi la spînzurătoare într-o zi, mai curînd sau mai tîrziu. Mă prind că, ţinîndu-se seamă de serviciile pe care le-am adus, atît eu ca magistrat, cît şi tatăl meu, sindicul, înaintea mea, am o înrîurire destul de mare asupra Sfatului Orăşenesc ca acesta să treacă cu vederea greşeli mai mari decît ale tale. De aceea, m-am gîndit că, dacă ai vrea să te întorci la Glasgow cu noi, fiind om trupeş, aş putea să-ţi dau de lucru în magaziile mele, pînă s-ar ivi ceva mai bun.

— *Ea* mult îndatorată este măriei-sale, pîrgarului, răspunse Dougal ; dar să dea dracul în picioarele *ei*, înainte ca *ea* să mai calce iarăşi pe o stradă pietruită, afară dacă este tîrîtă acolo la capătul unei frînghii, aşa cum a mai fost odată.

Mai tîrziu, am aflat că, de fapt, Dougal venise întîi la Glasgow ca osîndit pentru un furtişag, dar, într-un fel oarecare, cîştigase bunăvoinţa temnicerului, încît acesta, cu o încredere care nu era tocmai la locul ei, îl păstrase în slujba lui, ca gardian ; după cîte se ştia, Dougal îşi făcuse datoria cu destulă credinţă, pînă ce a fost copleşit de spiritul de clan, la vederea neaşteptată a fostei lui căpetenii.

Mirat de a primi un refuz atît de răspicat la o propunere aşa de ispititoare, pîrgarul, întorcîndu-se spre mine, îmi zise :

— Omul este un dobitoc din născare.

Eu îi arătai lui Dougal recunoştinţa, într-un chip care i-a fost mai pe plac, strecurîndu-i în mînă două guinee. De îndată ce simţi aurul între degete, sări de două-trei ori în aer, cu toată vioiciunea unui ţap sălbatic, bătînd cînd dintr-un călcîi, cînd dintr-altul, într-un fel care l-ar fi înmărmurit pe un profesor francez de balet. Alergă pînă la vîslaşi, ca să le arate ce căpătase ; aceştia, mulţumită unui mic dar, i se alăturară în bucuria lui zburdalnică. Apoi, după o vorbă des folosită de misticul John Bunyan, „îşi luă calea şi nu l-am mai văzut vreodată".

Pîrgarul şi cu mine încălecarăm pe caii noştri şi ne îndreptarăm spre Glasgow. Cînd încetarăm de a mai zări lacul, împreună cu minunatul amfiteatru de munţi, care-l înconjura, nu m-am putut împiedica de a arăta, plin de însufleţire, cît de mult eram pătruns de frumuseţile acelea ale naturii, deşi îmi dădeam seama că domnul Jarvie nu avea o fire prea potrivită pentru a împărtăşi cu mine aceste simţăminte.

— Eşti băiat tînăr şi pe deasupra englez, răspunse el. Toate acestea pot să fie foarte frumoase pentru dumneata ; dar, în ce mă priveşte pe mine, care sînt un om simplu şi mă pricep oarecum cît preţuieşte pămîntul, aş da şi cea mai frumoasă privelişte din munţi pe prima

mahala din Glasgow ; iar dacă ajung o dată acolo, n-aş mai porni la drum pentru orice prostănac, să am iertare, domnule Francis... şi să mai pierd o dată din ochi clopotniţa bisericii Sfîntului Mungo !

Dorinţa cinstitului pîrgar s-a împlinit ; mergînd întins, ajunserăm la casa lui noaptea tîrziu, sau mai degrabă dimineaţa următoare. După ce-l văzui pe vrednicul meu tovarăş de drum ajuns teafăr în mîinile grijulii ale credincioasei Mattie, îmi urmai drumul la doamna Flyter, la a cărei casă se zărea o lumină, arzînd chiar la această oră nepotrivită. Uşa mi-a fost deschisă, nici mai mult nici mai puţin, decît de însuşi Andrew Fairservice, care, îndată ce-mi auzi glasul, izbucni într-un strigăt de bucurie şi, fără a mai rosti nici un cuvînt, urcă în fuga mare treptele care duceau la un salon de la catul al doilea, în ferestrele căruia văzusem lumina. Închipuindu-mi, pe drept cuvînt, că el se ducea ca să înştiinţeze pe îngrijoratul Owen de întoarcerea mea, îl urmai de aproape. Owen nu era însă singur... mai era cineva în încăpere şi acesta era tatăl meu.

Primul său imbold a fost să-şi păstreze demnitatea şi stăpînirea obişnuită de sine : „Francis, mă bucur să te văd". Următorul a fost să mă îmbrăţişeze cu dragoste — „scumpul meu... dragul meu fiu !"

Owen îmi apucă o mînă şi o stropi cu lacrimile lui, în timp ce mă felicită pentru întoarcere. Astfel de scene sînt făcute mai degrabă pentru ochi şi pentru inimă, decît pentru urechi. Bătrînii mei ochi mi se umezesc încă şi azi, la amintirea întîlnirii de atunci ; iar spiritul tău bun şi iubitor îşi poate uşor închipui ceea ce îmi este cu neputinţă să descriu.

După ce se mai potoli dezlănţuirea bucuriei noastre, aflai că tatăl meu sosise din Olanda cu puţin timp după ce Owen plecase spre Scoţia. Hotărît şi iute în toate mişcările lui, el se oprise la Londra doar timpul cît îi trebuise să-şi procure mijloacele ca să-şi îndeplinească înda-

toririle revenind casei lui de negoț. Reușita deplină a afacerilor lui din Olanda îi mărise capitalul și îi întărise creditul; astfel, i-a fost ușor, cu ajutorul mijloacelor largi de care dispunea, să învingă greutățile care se prea poate să nu se fi datorat decît lipsei sale din țară. Apoi, plecă îndată spre Scoția, ca să-l dea pe Rashleigh Osbaldistone pe mîna justiției, precum și ca să orînduiască afacerile lui din acea țară. Sosirea tatălui meu cu un credit asigurat, cu mijloace largi, atît pentru a putea face față angajamentelor lui, cît și pentru a fi de folos reprezentanților săi în viitor, a fost o lovitură puternică pentru MacVittie & Co., care își închipuiseră că steaua lui apusese pentru totdeauna. Adînc mîniat de cele ce avusese de suferit din partea lor omul său de încredere și trimisul său, domnul Osbaldistone nu vru să audă de nici un fel de scuze sau de împăcare. După ce lichidă soldul pe care îl mai avea la ei, îi înștiință că trebuiau să-i șteargă numele din cartea mare a lor și să renunțe pentru totdeauna la toate foloasele pe care le trăgeau de pe urma lui.

Deși se bucura de această biruință asupra unor prieteni vicleni, tata era foarte îngrijorat din pricina mea. Owen, om bun cum era, nu își putea închipui cum este cu putință ca o călătorie de cincizeci sau șaizeci de mile care, din Londra, este așa ușor și sigur de întreprins în orice direcție, să fie întovărășită de vreo primejdie mai deosebită. Dar se sperie și el, contaminîndu-se de la tatăl meu, căruia țara aceasta și caracterul nelegiuit al locuitorilor ei îi erau mai bine cunoscute.

Temerile se schimbaseră în spaimă curată, atunci cînd, cîteva ore înainte de sosirea mea, se ivise Andrew Fairservice, cu o povestire întunecată și mult îngroșată, despre starea nesigură în care mă lăsase. Ducele, ale cărui trupe îl făcuseră oarecum prizonier, nu numai că i-a dat drumul după o cercetare, dar i-a pus la îndemînă

și mijloacele necesare ca să se întoarcă la Glasgow cît mai grabnic, spre a da de știre prietenilor mei despre situația primejdioasă și neplăcută în care mă aflam.

Andrew era unul din oamenii pe care nu-i supără să atragă asupra lor atenția trecătoare și sinistră, care se leagă de purtătorii de vești proaste; așadar, nu încercase nicidecum să-și îndulcească povestirea, mai ales că bogatul negustor londonez se găsise pe neașteptate printre cei care îl ascultau. Stărui cu multe amănunte asupra primejdiilor din care scăpasem, mai ales, după cum dădea el să se înțeleagă, datorită experienței, strădaniilor și înțelepciunii sale. Ce aveam să mă fac eu acuma, cînd îngerul meu păzitor, în persoana lui Andrew, nu mai era alături de mine?

— Este un lucru trist și jalnic de închipuit, urmase el. Cît despre pîrgar, el nu face nici două parale, la nevoie, ba nici măcar atît, căci e un om înfumurat, și urîți îi mai sînt lui Andrew oamenii înfumurați. Desigur că între pistoalele și carabinele oștenilor, care ropoteau în șir ca grindina, și pumnalele și săbiile muntenilor, și apele adînci și învolburate ale rîului Avondow... nu poți decît să te aștepți să fie vai și amar de tînăr domnișor.

Această mărturisire l-ar fi lăsat pe Owen pradă deznădejdii, dacă ar fi fost singur și fără sprijin; dar, cunoașterea pe care o avea tatăl meu despre omenire l-a făcut să-și dea seama numaidecît de firea lui Andrew și cît te puteai bizui pe știrile lui. Despuiate chiar de orice exagerare, erau totuși destul de îngrijorătoare pentru un părinte. De aceea, se hotărîse să plece chiar el pentru a obține eliberarea mea, fie prin răscumpărare, fie prin negociere. El tocmai se sfătuia cu Owen, la acea oră tîrzie, ca să dea drumul unor scrisori urgente și să-i predea acestuia instrucțiunile cu privire la niște afaceri care trebuiau duse la bun sfîrșit, în lipsa lui; astfel s-a întîmplat că i-am găsit pe amîndoi veghind.

Se făcuse tîrziu, cînd ne-am despărţit ca să ne odihnim ; dar, prea nerăbdător ca să mă pot bucura de tihna somnului, m-am trezit devreme a doua zi. Ca slugă credincioasă, Andrew veni să mă ajute să mă îmbrac şi, în loc de popîndăul care ajunsese la Aberfoil, se ivi acuma îmbrăcat în chip de cioclu, într-un costum bun dar de mare doliu. De-abia după două trei întrebări, pe care netrebnicul se făcu cît putu a nu le înţelege, descoperii că el crezuse că se cuvine să îmbrace haine cernite din pricina pierderii mele de neîndurat ; cum negustorul din prăvălia unde îşi cumpărase straiele nu vroia să primească marfa înapoi, şi cum straiele sale fuseseră distruse sau furate în slujba măriei-mele, Andrew nu se îndoia că eu, împreună cu preacinstitul meu tată, căruia soarta îi hărăzise mijloace îndestulătoare, nu vom răbda ca un om sărac să aibă de pierdut de pe urma noastră. Un rînd de haine nu era prea mare scofală pentru un Osbaldistone (lăudat fie Cel-de-Sus !), mai ales cînd era vorba de un vechi şi credincios slujitor al casei.

Întrucît era şi o urmă de dreptate în cererea lui, în care arăta că paguba suferită ar fi fost în timpul cît mă slujise, vicleşugul îi reuşi ; astfel, se învîrti de un bun rînd de haine de doliu, cu pălărie şi cu toate celelalte, ce arătau jalea pentru stăpînul care era în viaţă şi voios.

Prima grijă a tatălui meu, după ce s-a sculat, a fost să-i facă o vizită domnului Jarvie, faţă de bunătatea căruia avea cele mai recunoscătoare simţăminte ; el i le arătă prin cîteva cuvinte bărbăteşti, spuse din toată inima. Îl lămuri pe pîrgar de întorsătura pe care o luaseră afacerile lui şi îi oferi, în condiţii pe cît de avantajoase, pe atît de ispititoare, acea parte din interesele lui care fusese pînă atunci în mîinile lui MacVittie & Co. Pîrgarul îl felicită din toată inima pe tatăl meu şi pe Owen pentru schimbarea intervenită în afacerile lor, fără a căuta să ascundă că făcuse tot ce-i stătuse în putinţă

spre a-i ajuta, atunci cînd lucrurile păreau că merg rău. El zise :

— Nu am făcut decît ceea ce aş fi vrut să mi se facă şi mie, cît despre dezvoltarea legăturilor noastre comerciale, o primesc deschis cu toate mulţumirile. Dacă MacVittie şi ai lui s-ar fi purtat ca nişte oameni cinstiţi, nu prea mi-ar fi fost pe plac să le iau apa de la moară. Dar cum s-au purtat cu totul altfel, li se cuvine să aibă ponosul.

Apoi, pîrgarul mă trase de mînecă, ducîndu-mă într-un colţ al camerei şi, după ce mă felicită călduros din nou, începu pe un ton destul de încurcat :

— Aş dori din suflet, domnule Francis, să se vorbească pe cît de puţin se poate despre lucrurile ciudate pe care le-am văzut colo sus. Nu are nici un rost, decît dacă am fi chemaţi în faţa justiţiei, să pomenim despre nenorocita întîmplare a lui Morris ; membrii Sfatului Orăşenesc nu ar socoti deloc potrivit ca unul din ei să se fi luptat cu cîţiva munteni şi să le pîrlească plaidurile. Şi, mai mult ca toate, deşi de felul meu sînt un om cumsecade şi vrednic, cînd stau cu picioarele pe pămînt, nu pot să nu mă gîndesc cît de ciudat trebuie să fi arătat fără pălărie şi perucă, spînzurat de mijloc ca o mîţă cu spinarea încovoiată, sau ca o manta zvîrlită într-un cuier. Prea m-ar avea pîrgarul Grahame la mînă, dacă ar afla această poveste.

Cînd mi-am amintit de situaţia în care s-a aflat domnul Jarvie, nu m-am putut opri să nu zîmbesc, deşi în clipele acelea grele numai de rîs nu ne arsese. Bunul negustor, la început destul de ruşinat, sfîrşi prin a zîmbi şi el, şi îmi zise, dînd din cap :

— Îmi dau seama cum a fost ! Îmi dau seama. Dar să nu pomeneşti de asta. Ştiu că eşti băiat bun. Porunceşte, rogu-te, slujitorului acela al dumitale, mare limbut şi încrezut şi pe deasupra un încurcă-lume, să nu spună nici el nimic. Pentru nimic în lume, nu aş dori ca

fetișcana de Mattie să afle ceva. N-aș mai avea trai liniștit.

Se simți vădit ușurat de temerile de a nu se face de rîsul lumii, cînd îi spusei că tatăl meu avea de gînd să părăsească îndată orașul Glasgow. Într-adevăr, nu mai avea nici o pricină ca să rămînă, deoarece recăpătase partea cea mai de preț din documentele și înscrisurile luate de Rashleigh. Cît despre partea de înscrisuri pe care Rahsleigh o preschimbase în bani peșin, cheltuindu-o pentru uneltiri politice sau de-ale lui, nu era alt chip de a o recăpăta decît printr-un proces în justiție; procesul fusese numaidecît intentat și își urma cursul cu toată graba ce se putea, după cum ne asigurau avocații noștri.

Așadar, petrecurăm o zi cu ospitalierul pîrgar și apoi ne luarăm rămas bun de la dînsul, așa cum face acum și povestea noastră. El a continuat să-și sporească avutul, renumele și creditul, și ajunse la demnitățile cele mai mari din orașu-i de baștină. La vreo doi ani după cele povestite, s-a plictisit cu viața de holtei și a dus-o pe Mattie. de la gura sobei din bucătărie unde lucra cu furca și fusul, în capul mesei, în chip de doamna Jarvie. Pîrgarul Grahame, familia MacVittie și alții (căci cine nu are dușmani, mai ales în Sfatul unui oraș ca Glasgow ?), își băteau joc de această schimbare. Domnul Jarvie însă mărturisea :

— Zică lumea ce-o pofti ; eu, unul, nu le pun la inimă și nici n-am să las să-mi piară dragostea pentru un dram de bîrfeală. Va trece și asta. Cinstitul meu tată, sindicul, știa o vorbă :

Mai bune sînt : pielea dalbă,
Ochii negri, inima caldă
Ca neamul bun și aur în salbă.

Dealtfel, ca de obicei, nu uita el să încheie, Mattie nu-i o fetișcană de rînd ; este înrudită cu propietarul din Limmerfield.

N-aș putea spune dacă datorită neamului din care se trăgea, sau darurilor ei înnăscute, s-a purtat Mattie atît de bine în situația înaltă în care a ajuns, înlăturînd temerile unora dintre prietenii pîrgarului, care socotiseră cam îndrăzneață isprava lui. Nu știu dacă a mai fost vreo altă întîmplare în viața liniștită și spornică a domnului Jarvie, vrednică de a fi pomenită aici.

CAPITOLUL XXXVII

Veniți, voi șase feți ai mei,
Feciori viteji ca niște zmei,
Cîți dintre voi, băieți iubiți,
Cu bunul conte vreți să fiți ?

Cinci dintre ei răspunsu-i-au
Cinci dintre ei grăbitu-s-au :
„O, tată, pînă ce-om muri,
Cu bunul conte noi vom fi."

RĂSCOALA DIN NORD

În dimineața în care trebuia să plecăm din Glasgow, Andrew Fairservice se năpusti ca un smintit în odaia mea, jucînd tontoroiul și cîntînd, mai mult tare decît bine :

„Cuptorul s-a aprins — cuptorul s-a aprins —
Cuptorul s-a aprins — și ea e-ndrăgostită."

Cu oarecare greutate am izbutit a-l face să înceteze larma-i drăcească și să mă lămurească ce s-a întîmplat. El a binevoit să mă înștiințeze, ca și cînd ar fi fost vorba de cea mai bună veste din lume :

— Muntenii s-au răsculat cu toții, pînă la cel din urmă om ; și Rob Roy, cu cetele lui fără nădragi vor scobori în Glasgow înainte ca limba ornicului să se fi învîrtit de douăzeci și patru de ori.

— Tacă-ți gura, nătărăule ! zisei eu ; trebuie să fii ori beat, ori nebun ; iar dacă este vreun temei în știrile pe care le aduci, crezi că-i pricină de cîntec, nemernicule ?

— Beat sau nebun ? Așa oi fi ! răspunse semeț Andrew. Omul e beat sau nebun, dacă spune ceea ce nu le place să audă domnilor mari. De ce cînt ? Doamne-

Dumnezeule ! Dară clanurile ne vor sili să jucăm după cum ne cîntă ele, dacă vom fi așa de beți sau de nebuni ca să le așteptăm sosirea.

Mă ridicai în mare grabă și îi găsii pe tatăl meu și pe Owen sculați și foarte îngrijorați.

Știrile lui Andrew s-au dovedit a fi în genere prea adevărate. Marea răscoală, care a tulburat întreaga țară în anul 1715, izbucnise prin ridicarea stindardului familiei Stuart de către nenorocitul conte de Mar, într-un ceas rău, spre ruina multor familii onorabile, atît din Anglia, cît și din Scoția. Prin trădarea unora dintre agenții iacobiți (între alții și Rashleigh) și arestarea altora, guvernul regelui George I a aflat de întinsele ramificații ale unei conspirații îndelungat pregătită. Pînă la urmă, răzvrătirea izbucni înainte de vreme, într-un ungher prea îndepărtat al regatului ca să poată avea vreo înrîurire hotărîtoare asupra țării, care totuși a fost adînc tulburată.

Acest mare eveniment, de însemnătate obștească, a întărit și a lămurit mărturisirile încîlcite ale lui MacGregor ; acuma vedeam bine de ce clanurile din vest, care fuseseră aduse să lupte împotriva lui, se lăsaseră de certurile dintre ele, la gîndul că în scurt timp vor fi înrolate toate sub același stindard. Cu întristare mă gîndeam că Diana Vernon era soția unuia din acei care luau o parte mai vie la răsturnarea lumii și că ea însăși era la cheremul lipsurilor și primejdiilor riscantei încercări a soțului ei.

Ne-am sfătuit de îndată asupra măsurilor pe care trebuia să le luăm într-o asemenea împrejurare. Ne-am învoit cu planul tatălui meu de-a face rost fără întîrziere de pașapoartele trebuitoare și de a ne îndrepta, cum se putea mai bine, spre Londra. Îi împărtășii tatei dorința de a-mi oferi serviciile pentru cauza guvernului, înrolîndu-mă într-unul din corpurile de voluntari care se și înființaseră, după cîte se spunea. El consimți lesne la propunerea mea ; deși nu-i era pe plac meseria armelor,

totuşi, în principiu, nu era om mai bucuros ca el să-şi primejduiască viaţa pentru apărarea libertăţilor civile şi religioase.

Am călătorit în grabă şi cu oarecare primejdie, prin judeţul Dumfries şi prin cele megieşe din Anglia. Pe acolo, căuzaşii partidului tory se şi puseseră în mişcare, adunînd cai şi oameni, pe cînd căuzaşii partidului whig se strîngeau în oraşele de seamă înarmînd pe locuitori şi pregătindu-se de război civil. A fost cît pe aci să fim opriţi în mai multe rînduri, şi adesea a trebuit să mergem pe căi ocolite, ca să ne ferim de locurile unde se concentrau forţele.

De cum am ajuns la Londra, ne-am asociat cu acei bancheri şi negustori de frunte, înţeleşi să sprijine autoritatea şi creditul guvernului şi să se împotrivească deprecierii rentelor de stat; conspiratorii puseseră mare temei pe această depreciere, în speranţa de a-şi duce răscoala la bun sfîrşit, aducînd guvernul, cum s-ar zice, în stare de faliment. Tatăl meu a fost ales unul din conducătorii acestei foarte puternice asociaţii financiare, deoarece toţi aveau cea mai mare încredere în rîvna, iscusinţa şi puterea lui de muncă. De asemenea, el a devenit mijlocitorul prin care lumea finanţelor păstra legătura cu guvernul şi a izbutit, datorită fondurilor casei sale de negoţ, sau altor fonduri de care putea dispune, să găsească cumpărători în număr mare pentru rentele de stat, care fuseseră zvîrlite deodată pe piaţă, la un preţ scăzut, cînd izbucnise răscoala. Nici eu nu am stat degeaba, ci am obţinut un brevet şi am înrolat, pe cheltuiala tatălui meu, vreo două sute de oameni, cu care m-am alăturat armatei generalului Carpenter.

Între timp, răscoala s-a lăţit şi în Anglia. Nefericitul conte de Derwentwater, împreună cu generalul Forster au ridicat armele împotriva suveranului lor. Bietul meu unchi, sir Hildebrand, din a cărui avere nu mai rămăsese aproape nimic, prin lipsa sa de grijă şi prin cheltuielile

şi dezmăţul fiilor săi, precum şi a întregii lui case, a fost uşor înduplecat să lupte şi el sub acelaşi nenorocit stindard. Totuşi, înainte de a purcede la luptă, a dat dovadă de o prevedere la care nimeni nu s-ar fi putut aştepta: şi-a făcut testamentul!

Prin acest act, el şi-a lăsat moşiile de la Osbaldistone Hall şi celelalte bunuri fiilor săi, înşirîndu-i după vîrstă, şi moştenitorilor lor în linie bărbătească, pînă a ajuns la Rashleigh; din pricină că acesta îşi schimbase, în ultima vreme, atitudinea politică, bătrînul îl ura din adîncul sufletului şi de aceea l-a dezmoştenit, lăsîndu-mă pe mine următorul moştenitor legal, în locul său. Bătrînul gentleman mă îndrăgise întotdeauna, dar cred că, încrezător fiind în numărul tinerilor uriaşi înarmaţi din jurul său, el introdusese această clauză în testament mai mult ca să-şi arate nemulţumirea faţă de trădarea lui Rashleigh, omul care îşi renegase crezul politic şi familia. Socot deci că bătrînul spera că această clauză avea să rămînă literă moartă. Mai era o clauză, prin care lăsa nepoatei răposatei sale soţii, Dianei Vernon, acum lady Diana Vernon-Beauchamp, nişte diamante, care aparţinuseră răposatei ei mătuşi, şi un ibric mare de argint, avînd săpate pe acelaşi scut blazoanele familiilor Vernon şi Osbaldistone.

Dar soarta a hotărît ca neamul său, atît de numeros şi de zdravăn, să se stingă mai curînd decît s-a aşteptat. La prima adunare a răzvrătiţilor, într-un loc numit Green-rigg, Thorncliff Osbaldistone s-a certat pentru o chestiune de întîietate cu un gentleman din Northumberland, cel puţin tot atît de aprig la mînie şi de neînduplecat ca şi dînsul. Cu toate mustrările ce li s-au făcut, ei au dovedit, în faţa comandantului, lipsa de disciplină, bătîndu-se cu săbiile, iar vărul meu a fost omorît pe loc. Moartea sa a fost o grea pierdere pentru sir Hildebrand, căci, cu tot caracteru-i nesuferit, Thorncliff avusese un dram-două de minte mai mult decît ceilalţi fraţi, afară, bineînţeles, de Rashleigh.

Perceval, bețivanul, a murit și el tot așa cum a trăit. Cu un alt gentleman, care, după multe isprăvi, dobîndise temuta poreclă de „Butoi fără fund", el s-a prins să bea cel mai mare pahar de rachiu tare, atunci cînd Iacob va fi proclamat rege de către răsculați, la Morpeth. Isprava a fost uimitoare. Uit care a fost anume cantitatea de rachiu pe care a înghițit-o Percie, dar știu că i-a pricinuit friguri, de pe urma cărora a murit în trei zile, avînd tot timpul pe limbă cuvîntul : „Apă, apă !"

Dickon și-a frînt gîtul lîngă Warrington Bridge, într-o încercare de a arăta ce poate iapa pur-sînge spetită, cu care vroia să înșele pe un negustor din Manchester, ce se alăturase răzvrătiților. El împinse gloaba să sară o poartă cu cinci curmezișuri ; gloaba căzu din săritură și nenorocitul călăreț își pierdu viața.

Prostănacul de Wilfred, așa cum se întîmplă uneori, a avut cel mai mare noroc dintre toți. El a fost ucis la Proud Preston, în Lancashire, în ziua în care generalul Carpenter a atacat baricadele, luptînd cu mare vitejie, deși am auzit că niciodată nu a putut pe deplin înțelege care era pricina încăierării și nu-și amintea întotdeauna de partea căruia dintre regi luptă. Și John s-a purtat foarte vitejește în aceeași luptă, căpătînd mai multe răni și neavînd fericirea să moară chiar pe loc.

Bătrînul sir Hildebrand, cu inima zdrobită de aceste pierderi care au urmat una după alta, a ajuns unul din nefericiții prizonieri, luați cu ocazia capitulării din ziua următoare și a fost închis în temnița din Newgate, împreună cu John, fiul său rănit.

Liberat de îndatoririle mele militare, n-am întîrziat nici o clipă a încerca să alin suferințele acestor rude apropiate. Încrederea de care se bucura tatăl meu din partea guvernului și compătimirea obștească arătată unui părinte, care își pierduse în așa scurt timp atîția feciori, unul după altul, ar fi împiedicat ca unchiul și vărul meu să fie dați în judecată pentru înaltă trădare ; dar o instanță mult

mai puternică le-a pecetluit soarta. John a murit la Newgate de pe urma rănilor căpătate ; cu ultima-i suflare mi-a încredințat o pereche de șoimi, ce-i avusese la Osbaldistone Hall și o cățelușă neagră, de vînătoare, numită Lucy.

Bietul meu unchi părea zdruncinat pînă în măduva oaselor de pacostea care i-a lovit familia și de împrejurările în care se găsea pe neașteptate. Vorbea puțin, dar părea recunoscător pentru puținele mîngîieri pe care situația în care se afla îmi îngăduia să i le aduc. Nu am fost martor la întrevederea lui cu tatăl meu, pentru prima dată după atîția ani și în împrejurări atît de triste ; dar, judecînd după cît a fost de mîhnit și de amărît tatăl meu, întîlnirea trebuie să fi fost cît se poate de jalnică. Sir Hildebrand vorbea cu mare amărăciune despre Rashleigh, singurul său copil rămas în viață, învinuindu-l de distrugerea familiei și de moartea fraților săi. El zicea că nici el, nici feciorii săi nu s-ar fi amestecat în vreo uneltire politică, de n-ar fi fost tocmai acel mădular al familiei care i-a trădat. De cîteva ori a pomenit de Diana și întotdeauna cu o deosebită dragoste ; o dată, cînd eram așezat lîngă patul său, mi-a zis :

— Nepoate, fiindcă Thorncliff și toți ceilalți sînt morți, îmi pare rău că nu poate fi a ta !

Cuvintele acestea m-au înduioșat mult, în clipa aceea, căci era un vechi obicei al bietului și bătrînului baronet, cînd pornea dimineața voios la vînătoare, să-l strige pe nume doar pe Thorncliff, care era favoritul său, iar pe ceilalți frați să-i cheme pe toți laolaltă, fără a-i deosebi. Glasul puternic și voios cu care obișnuia să strige : „Cheamă-l pe Thorny și pe toți ceilalți" se deosebea ca de la cer la pămînt de glasul jalnic și deznădăjduit, cu care a rostit cuvintele înduioșătoare mai sus citate. Mi-a mai pomenit de conținutul testamentului și mi-a dat o copie autentificată ; originalul îl depusese în mîinile vechii mele cunoștințe, domnul jude Inglewood, care, nefiind temut

de nimeni și bucurîndu-se de încrederea tuturor, ca fiind o persoană neutră, devenise, după cîte cred, păstrătorul a peste jumătate din testamentele luptătorilor din ambele tabere ale ținutului Northumberland.

Unchiul și-a petrecut o bună parte din ultimele clipe îndeplinindu-și îndatoririle față de credința sa ; în aceasta a fost călăuzit de capelanul ambasadei Sardiniei, pentru care am obținut cu destulă greutate învoirea de a intra în temniță. Nu am putut să-mi dau seama, nici din cele ce am văzut, nici din cele spuse de medici, dacă sir Hildebrand Osbaldistone a murit de vreo suferință anume, cunoscută și studiată de medicină. El mi-a părut a fi vlăguit și doborît de oboseala trupului și de chinurile sufletești ; s-a stins încetul cu încetul și nu a murit în luptă cu vreo boală ; s-a prăpădit întocmai ca și o corabie bătută și aruncată colo-colo de valurile unei furtuni năprasnice, cu scheletul șubrezit și îmbinările slăbite, care uneori se dogește și se umple de apă, fără a fi vreo pricină vădită a scufundării ei.

Mi-a părut ciudat că tatăl meu, după ce și-a luat ultimul rămas bun de la fratele său, s-a arătat deodată foarte nerăbdător ca eu să execut testamentul și să pun stăpînire pe casa bătrînească, lucru la care, pînă aci, nu dovedise a ține cîtuși de puțin. Mai înainte, însă, el fusese ca vulpea din fabulă, disprețuind ceea ce nu putea avea ; pe deasupra, nu mă îndoiesc că ura mare ce o nutrea față de Rashleigh (acuma sir Rashleigh) Osbaldistone, care amenința sus și tare că va ataca testamentul tatălui său, îl întărîta și mai mult pe tata în dorința de a vedea aducîndu-se la îndeplinire testamentul.

— Am fost dezmoștenit cu totul pe nedrept, zicea tata, chiar de părintele meu ; acum testamentul fratelui meu a îndreptat această ocară, dacă nu și paguba, lăsînd rămășițele averii lui Frank, moștenitorul firesc ; și sînt hotărît ca dania să se înfăptuiască.

Cu toate acestea, Rashleigh nu era deloc un adversar de disprețuit. Informațiile pe care le dăduse guvernului, tocmai cînd avusese mai mare nevoie de ele, darul său de a găsi crezare, împreună cu cunoștințele lui bogate și chipul viclean în care a reușit să-și însușească meritele și influențele, i-au conferit oarecare înrîurire asupra unora dintre miniștri. Ne aflam acuma în toiul procesului cu el, învinuindu-l că jefuise firma Osbaldistone și Tresham ; judecînd după tărăgăneala cu care se desfășura această acțiune relativ simplă, erau sorți ca rezolvarea celui de-al doilea litigiu să se amîne pînă după săvîrșirea noastră din viață.

Ca să împiedice cît mai stăruitor aceste amînări, tata, povățuit de către un priceput jurisconsult, a plătit în numele meu unele însemnate ipoteci asupra moșiei de la Osbaldistone Hall. De asemenea, se prea poate că, după experiența pe care o avusese de curînd în privința riscurilor negustoriei, a vrut să se folosească de acest prilej ca să plaseze astfel o parte din însemnatele beneficii realizate din ridicarea uluitoare a rentelor de stat, care a urmat după înăbușirea răscoalei. În orice caz, cum îi împărtășisem tatălui meu hotărîrea de a-i face pe plac, oricare i-ar fi fost dorința, mă așteptam să-mi dea un loc în contoar, dar el mi-a poruncit să mă întorc la Osbaldistone Hall ca să pun stăpînire pe avere, ca moștenitor și reprezentant al familiei. El m-a îndrumat să cer judecătorului Inglewood testamentul original al unchiului meu, aflat în mîinile sale, și să iau toate măsurile trebuitoare ca să mă asigur de posesiune ; ținînd seama de ceea ce spun înțelepții, anume că posesiunea face, în nouă cazuri din zece, mai mult decît hrisovul de proprietar.

În alte timpuri, aș fi fost încîntat de această schimbare a menirii mele. Dar acuma, Osbaldistone Hall îmi amintea prea multe lucruri dureroase. Totuși, mi-am zis că numai în acele împrejurimi voi putea afla ceva despre soarta Dianei Vernon. Aveam toate pricinile de a mă

teme ca soarta-i să fie cu totul alta decît aceea pe care i-aş fi dorit-o. Aici însă nu puteam obţine nici o ştire lămurită despre ea.

În zadar m-am străduit, pe cît mi-o îngăduia situaţia lor, să cîştig încrederea unor neamuri îndepărtate, care se aflau printre prizonierii de la Newgate, încercînd în diferite feluri a le uşura soarta. O mîndrie pe care nu o puteam osîndi, precum şi bănuiala firească pe care o aveau cu privire la membrul partidului whig, Frank Osbaldistone, văr cu mîrşavul trădător Rashleigh, le puse frîu la gură şi lacăt la inimă, şi primii doar mulţumiri reci şi căznite pentru uşurările pe care de bine, de rău am putut să le aduc. Totodată, sabia justiţiei împuţina treptat numărul acelora pe care încercam să-i ajut, iar inimile supravieţuitorilor se închideau din ce în ce faţă de toţi aceia pe care îi socoteau a avea legături cu guvernul în fiinţă. În timp ce unii erau duşi, rînd pe rînd, sau în grupuri, la spînzurătoare, celor rămaşi în viaţă le scădea interesul faţă de omenire şi dorinţa de a mai avea de-a face cu ea. Îmi voi aminti încă mult timp răspunsul unuia dintre ei, numit Ned Shafton, la întrebarea mea stăruitoare dacă aş putea să-i fiu de folos cu ceva :

— Domnule Frank Osbaldistone, bănuiesc că ai gînduri bune faţă de mine şi de aceea îţi mulţumesc. Dar, Dumnezeule, oamenii nu se pot îngrăşa ca păsările de curte, cînd îşi văd vecinii duşi zi de zi la spînzurătoare şi ştiu prea bine că le va veni şi lor rîndul să li se pună laţul de gît.

Prin urmare, am fost mai degrabă mulţumit să scap de Londra, de Newgate şi de cele ce se vedeau acolo, ca să respir din nou aerul curat din Northumberland. Andrew Fairservice îmi rămăsese mai departe slujitor, mai mult din dorinţa tatălui meu decît din a mea. Se prea putea să-mi fie de folos cunoştinţele lui despre Osbaldistone Hall şi împrejurimile domeniului. Desigur că m-a întovărăşit în călătorie şi mă bucuram la gîndul că aveam

să scap de el, punîndu-l în vechea lui slujbă. Nu pot pricepe cum de l-a făcut pe tatăl meu să-l susţină, decît poate prin deosebita-i iscusinţă de a se preface nespus de credincios faţă de stăpîn ; această fidelitate era curată făţărnicie, căci, de fapt, îmi juca, fără nici o mustrare de cuget, fel de fel de feste cu condiţia ca el singur să aibă dreptul de a mă înşela.

Ne-am urmat călătoria spre nord, fără a avea parte de vreo întîmplare deosebită ; în ţară, abia de curînd tulburată de răzmeriţă, domneau acuma pacea şi buna rînduială. Cu cît ne apropiam de Osbaldistone Hall, cu atît inima mi se strîngea la gîndul de a intra în conacul părăsit, astfel încît, în scopul de a amîna acest lucru neplăcut, mă hotărîi ca, mai întîi, să mă duc la domnul jude Inglewood.

Această venerabilă persoană era foarte tulburată gîndindu-se la ceea ce fusese odată şi la ceea ce era acum ; amintirile fireşti ale trecutului îi stînjeneau grozava exercitarea acelor îndatoriri la care lumea se aştepta din partea lui în situaţia de faţă. El a avut totuşi noroc într-o privinţă : scăpase de grefierul său Jobson, care pînă la urmă îl părăsise, supărat de lipsa lui totală de activitate, devenind ajutorul legal al unui anume domn Stadish, care fusese de curînd numit judecător pe aceste meleaguri, şi arăta o deosebită rîvnă pentru regele George şi succesiunea protestantă. Domnul Jobson avea mai multe ocazii de a înfrîna pe noul stăpîn pentru a-l ţine în limitele legii, decît de a-l îndemna la treabă ca pe cel vechi, care vedea cu totul altfel lucrurile.

Bătrînul jude Inglewood m-a primit cu multă bunăvoinţă şi mi-a înmînat numaidecît testamentul unchiului meu, care părea să fie în deplină regulă. La început, era vădit încurcat, neştiind cum să vorbească şi să se poarte faţă de mine ; dar, după ce descoperi că, deşi sprijineam din principiu guvernul în funcţiune eram dispus să compătimesc pe acei care, dintr-un simţămînt greşit de loia-

litate și datorie, i se împotriviseră, începu a-mi povesti cu haz tot ceea ce făcuse și mai ales ceea ce nu făcuse, subliniind cît se străduise ca să împiedice pe unii din proprietari de-a lua parte la răscoală, și cum se făcuse că nu vede scăparea altora, care avuseseră nenorocul să se răzvrătească.

Eram așezați la masă, între patru ochi, și băuserăm mai multe pahare la îndemnurile judecătorului, cînd, deodată, el mi-a cerut să umplu o cupă și să beau din toată inima în sănătatea bietei și dragii Die Vernon, roza pustiului, bobocul munților Cheviot și floarea răsădită într-o blestemată de mănăstire.

— Atunci, domnișoara Vernon nu este măritată ? izbucnii eu, foarte mirat. Credeam că excelența-sa... —

— Mofturi ! Mofturi ! Excelența-sa și maiestatea-sa nu-s decît niște trăsnăi acuma, știi... titluri date de Curtea de la St. Germain... Conte de Beauchamp și ambasador plenipotențiar al Franței, cînd însuși regentul, ducele de Orléans, pot spune că nu prea avea habar dacă trăiește ori ba. Dar, trebuie să-l fi văzut pe bătrînul sir Frederick Vernon, la Osbaldistone Hall, cînd făcea pe părintele Vaughan, nu ?

— Doamne-Dumnezeule ! Atunci Vaughan era tatăl domnișoarei Vernon !

— Sigur că da, zise liniștit judele. Nu mai are nici un rost de-a păstra taina, căci între timp trebuie să fi scăpat în străinătate... Altfel, fără îndoială că ar fi de datoria mea să-l arestez... Haide, ciocnește paharul pentru draga mea Die, pe care am pierdut-o !

În cinstea ei să bem noi toți, toți, toți,
În cinstea ei să bem noi toți ;
Ciorapi de mătase chiar de porți.
Să-ți pleci genunchiul jos de poți. [1]

[1] Versurile acestea șchioape se găsesc, după cîte se pare, în piesa *Bury Fair* de Shadwell (n.a.).

Așa cum oricine își poate închipui, nu am fost în stare a mă alătura judecătorului în veselia lui. Capul mi-era buimăcit în urma loviturii pe care o primisem.

— Niciodată nu am auzit că tatăl domnișoarei Vernon ar fi fost în viață, zisei eu.

— Nu a fost vina guvernului că mai trăiește încă, răspunse Inglewood. Să fiu al naibii dacă se găsește vreun alt om pe al cărui cap să se fi pus un preț mai mare. A fost osîndit la moarte pentru complotul lui Fenwick și se credea că a fost amestecat și în afacerea de la Knigtsbridge, din timpul regelui William ; cum se căsătorise în Scoția cu o rudă de-a familiei Breadalbane, avea o mare înrîurire printre toate căpeteniile lor. Se spunea că se va cere ca el să fie predat, cînd cu pacea de la Ryswick, dar s-a prefăcut bolnav și moartea i-a fost anunțată oficial în gazetele franceze. Cînd s-a întors aici, tot în aceleași scopuri, noi, vechii cavalieri [1], l-am recunoscut ușor... adică vreau să spun că l-am recunoscut, deși eu însumi n-am fost cavalier ; dar, cum nu exista nici o învinuire fățișă împotriva bietului gentleman, și memoria îmi juca feste din pricina deselor accese de podagră, nu puteam să mă jur pe cruce că el era... știi dumneata !

— Atuncea, el nu era cunoscut la Osbaldistone Hall ? întrebai eu.

— Nu-l cunoștea nimeni, în afară de fiica lui, de bătrînul cavaler și Rashleigh, care pătrunsese această taină, așa cum făcuse cu multe altele, și o ținea ca un laț în jurul gîtului bietei Die. Am văzut-o de nenumărate ori gata să-l scuipe în față, dacă nu s-ar fi temut pentru viața tatălui ei, care nu ar mai fi trăit nici cinci minute dacă ar fi fost descoperit de guvern... Dar să ne înțelegem bine, domnule Osbaldistone : eu susțin că guvernul este

[1] *Cavalieri* — denumire purtată de regaliști, susținători ai casei Stuart (n.t.).

un guvern bun, mărinimos şi drept ; iar dacă a spînzurat pe jumătate din răzvrătiţi, vai de ei ! Toţi recunosc însă că nu s-ar fi atins nimeni de ei dacă ar fi stat liniştiţi acasă.

Înlăturînd discuţia asupra acestor chestiuni politice, îl ademenii pe domnul Inglewood să se întoarcă la subiect. Am aflat astfel că Diana nu a vrut nici în ruptul capului să se mărite cu vreun membru al familiei Osbaldistone şi că îşi arătase ura deosebită pe care i-o purta lui Rashleigh ; de aceea, Rashleigh începuse să-şi mai potolească rîvna pentru cauza iacobită ; fiind cel mai tînăr din cei şase fraţi, iar pe de altă parte fiind îndrăzneţ, viclean şi iscusit, el sperase în răscoală spre a se căpătui. De bună seamă că fiind silit, atît prin autoritatea lui sir Frederick Vernon, cît şi prin aceea a căpeteniilor scoţiene, să dea înapoi prada pe care o şterpelise din contoarul tatălui meu, s-a hotărît să caute a ajunge pe o cale mai grabnică, schimbîndu-şi părerile politice şi trădînd încrederea de care se bucura. Poate de asemenea, căci puţini oameni judecau aşa de bine, cînd interesele le erau în joc, socotise că mijloacele şi talentele răsculaţilor nu erau, aşa cum s-a dovedit mai tîrziu, la înălţimea unei sarcini atît de grele ca răsturnarea unui guvern temeinic înscăunat. Sir Frederick Vernon sau, cum i se spunea printre iacobiţi, excelenţa-sa vicontele Beauchamp, împreună cu fiica sa, avuseseră oarecare greutăţi în a scăpa de urmările trădării lui Rashleigh. De aici înainte, domnul Inglewood nu mai ştia ce s-a întîmplat ; dar cum nu se auzise că sir Frederick ar fi căzut în mîinile guvernului, el nu se îndoia că trebuie să se afle în străinătate ; în ceea ce o privea pe Diana, ea nevrînd să-şi aleagă un soţ din familia Osbaldistone, trebuia să se închidă într-o mănăstire, după prevederile cumplitei înţelegeri dintre cei doi cumnaţi. Domnul Inglewood nu a putut să-mi desluşească în amănunţime care a fost pricina acestei înţelegeri ciudate ; bănuia că era vorba de o învoială de familie, făcută în

scopul de a asigura lui sir Frederick arenzile moşiilor care îi mai rămăseseră şi care fuseseră trecute pe numele familiei Osbaldistone, prin vreun tertip legal ; pe scurt, era o învoială de familie, ca multe altele din timpul acela, care nu ţinea cituşi de puţin seamă de simţămintele celor direct interesaţi, de parcă ei ar fi fost una cu vitele de pe moşie.

Atît de sucită este firea omului, încît nu-mi puteam da seama dacă trebuie să mă bucur sau să mă amărăsc de aceste ştiri. Mi se părea că o despărţire veşnică de domnişoara Vernon, pricinuită de o sihăstrie într-o mănăstire şi nu de măritişul ei cu un altul, pentru a se ţine de o învoială fără nici o noimă, îmi mărea încă şi mai mult părerea de rău pentru pierderea ei, în loc de a mi-o mai alina. Mă simţeam posomorît şi cu gîndurile zburătăcite, nemaifiind în stare de a îndura povara unei convorbiri cu judele Inglewood care, la rîndul său, căscă şi propuse să ne culcăm mai devreme. Mi-am luat rămas bun de la el şi îi urai noapte bună, hotărîndu-mă să pornesc spre Osbaldistone Hall a doua zi dimineaţă, înainte de prînzişor.

Domnul Inglewood încuviinţă hotărîrea mea.

— Ar fi bine, zise el, să te arăţi acolo înainte ca ceilalţi să afle de sosirea dumitale, mai ales pentru că sir Rashleigh Osbaldistone, din cîte am auzit, este acum la domnul Jobson, clocind desigur vreo năzbîtie. Se şi potrivesc cu altul, urmă el, căci sir Rashleigh şi-a pierdut orice drept de a trăi în societatea oamenilor de onoare ; dar nu cred cu putinţă ca doi ticăloşi blestemaţi cum sînt ei să se sfătuiască fără a nu născoci ceva rău pentru oamenii cinstiţi.

El încheie, povăţuindu-mă cu multă căldură să beau o duşcă şi să gust pîine prăjită şi pateu de vînat, înainte de a porni dimineaţa, ca să fiu păzit de aerul rece de pe coclauri.

CAPITOLUL XXXVIII

> Stăpînu-i dus și nimeni nu-i
> La Izvor în castel ;
> Sînt morți și oameni, cîini și cai,
> În viață-i numai el.
>
> WORDSWORTH

Puține lucruri sînt mai copleșitoare decît să revezi, schimbate și pustii, locurile în care odată ai petrecut zile frumoase. Călărind spre Osbaldistone Hall, am urmat același drum pe care-l făcusem în tovărășia domnișoarei Vernon, în ziua aceea de neuitat cînd am fost împreună la judecătorul Inglewood. Chipul ei mi se părea că mă însoțea și acuma pe drum ; cînd mă apropiai de locul unde o văzusem prima dată, mi se păru aproape că aud chefnitul copoilor și sunetul cornului de vînătoare și îmi ațintii privirea pe dealurile pustii, ca să o pot vedea din nou pe frumoasa vînătoriță scoborînd coasta ca o nălucă. Dar totul era tăcut și singuratic. Cînd am ajuns la conac, ușile și ferestrele închise, caldarîmul năpădit de iarbă, curțile atît de pustii, alcătuiau cu toatele o deosebire izbitoare față de priveliștile vesele și neastîmpărate pe care le văzusem de așa multe ori, cînd voioșii vînători porneau la goana lor de dimineață, sau se întorceau la ospățul zilnic. Lătratul vesel al copoilor, atunci cînd erau sloboziți, strigătele picherului, tropotul copitelor de cai, rîsul

zgomotos al bătrînului cavaler, în fruntea numeroșilor și vînjoșilor săi urmași, amuțiseră o dată pentru totdeauna.

Pe cînd îmi roteam ochii în jurul priveliștii acesteia pustii și stinghere, am fost nespus de înduioșat, amintindu-mi de acei pe care, atunci cînd erau în viață, nu aveam nici o pricină de a-i îndrăgi. Dar, la gîndul că așa de mulți tineri trupeși, cu viața clocotind în ei, sănătoși și plini de speranțe, zăceau reci în mormintele lor, după un timp atît de scurt, datorită unor felurite și neașteptate morți, toate năprasnice, mă înfiorai, văzînd cît de numărate sînt zilele omului. Nu mă mîngîia faptul că mă întorceam ca stăpîn la conacul de unde plecasem aproape ca un fugar. Mintea nu mi-era obișnuită a privi cele dimprejur ca proprietatea mea ; mă simțeam mai curînd ca un cotropitor, sau cel puțin ca un străin nepoftit și nu mă puteam dezbrăca de gîndul că vreunul din uriașii mei veri răposați se va ivi în poarta conacului, ca o stafie din povești, și îmi va tăgădui dreptul de a intra.

Pe cînd eram frămîntat de aceste gînduri mohorîte, slujitorul meu, Andrew, nutrea gînduri cu totul deosebite, pe care le arăta bătînd cu putere, rînd pe rînd, la toate ușile clădirii și strigînd să i se deschidă, cu un glas poruncitor din care se vedea că cel puțin el își luase un nou aer, în calitate de scutier al noului domn și stăpînitor al conacului. Pînă la urmă, Anton Syddall, bătrînul chelar și majordom al unchiului meu, sfios și călcîndu-și parcă pe inimă, se arătă la o fereastră joasă, zăbrelită cu multe gratii de fier, și ne întrebă ce căutam acolo.

— Am venit să-ți luăm povara de pe umeri, bătrîne prieten, zise Andrew Fairservice ; poți să predai cheile cît de curînd vrei... fiecare la rîndul său. Voi purta eu grija tacîmurilor și albiturilor... Ți-ai trăit traiul, ți-ai mîncat mălaiul, domnule Syddall. Nu e bob de fasole fără pată și nici drum fără groapă ; îți va sta tot atît de bine să șezi la coada mesei, cum i-a stat lui Andrew, timp îndelungat.

Curmînd cu destulă greutate cutezanța lui Andrew, îi desluşii lui Syddall dreptul şi titlul ce le aveam de a cere să intru în conacul care acum era proprietatea mea. Bătrînul părea foarte tulburat şi mîhnit şi se codea în chip vădit să-mi deschidă uşa, deşi o făcea cu un aer smerit şi supus. Îi înţelegeam tulburarea şi o socoteam firească, neputînd decît face cinste moşneagului ; dar am stăruit ca să-mi dea drumul în conac, lămurindu-l că, în caz de împotrivire, mă voi vedea silit să cer un mandat din partea domnului Inglewood, precum şi un ofiţer de poliţie care să-l execute.

— Am fost la domnul judecător Inglewood azi-dimineaţă, zise Andrew, ca să întărească ameninţarea, iar cînd veneam încoace l-am văzut pe Archie Rutledge, poliţaiul. Ţinutul nu va mai fi lipsit de lege ca pînă acuma, domnule Syddall, de au putut răzvrătiţii şi papistaşii să-şi facă de cap.

Ameninţarea de a cere sprijinul legii i se păru grozavă bătrînului, care îşi dădea seama de bănuiala cu care era privit din pricina religiei sale şi a devotamentului faţă de sir Hildebrand şi fiii acestuia. Tremurînd de spaimă, deschise una din uşile din dosul casei, care era păzită cu multe zăvoare şi drugi de fier, şi îmi ceru foarte umil îndurare, sperînd că nu-i voi lua în nume de rău faptul că şi-a făcut cu credinţă datoria. Îl asigurai că, dimpotrivă, aveam o părere şi mai bună despre dînsul, văzînd prevederea pe care o dovedise.

— Eu, nicidecum, zise Andrew. Syddall e un bătrîn vulpoi ; pesemne că n-ar fi alb ca varul şi nici genunchii nu i-ar tremura ca varga, dacă n-ar fi şi alte hibe de care desigur nu vrea să ne spună.

— Dumnezeu să te ierte, domnule Fairservice, răspunse chelarul, că spui vorbe din astea, despre un vechi prieten şi un coleg ! Unde, întrebă el, urmîndu-mă plecat prin încăpere, unde are măria-ta plăcere să aprind focul? Mă tem că o să găsiţi casa foarte tristă şi pustie... dar poate că aveţi de gînd să vă înapoiaţi la domnul judecător Inglewood pentru prînz ?

— Aprinde focul în bibliotecă, îi poruncii.

— În bibliotecă ? se miră moşneagul. N-a mai fost nimeni în ea, îs multe zile de atunci, iară căminul scoate fum mult, căci şi-au făcut ciorile cuiburi în coş astă-primăvară, şi n-a fost nici un flăcău pe aici la conac, ca să le dea jos.

— Fumul care e al nostru ne e mai pe plac decît focul altora, zise Andrew. Măriei-sale îi place biblioteca. El nu-i de-alde papistaşii dumneavoastră, care se bucură de bezna neştiinţei, domnule Syddall.

Călcîndu-şi pe inimă, cel puţin aşa mi se păru, chelarul o luă înainte spre bibliotecă ; această încăpere părea să fi fost orînduită de curînd şi era mai atrăgătoare ca de obicei, lucru la care după spusele lui nu mă puteam aştepta. Era foc în cămin, un foc care ardea cu flăcări mari, cu toate cele ce-mi spusese Syddall despre coş. Luînd în mînă vătraiul, ca şi cînd ar fi vrut să aţîţe focul, dar de fapt mai degrabă ca să-şi ascundă încurcătura, chelarul zise :

— Arde bine acuma, dar scotea nori de fum azi-dimineaţă.

Dorind să fiu singur pînă ce-mi voi fi venit în fire, după durerea pe care mi-o răscoleau atîtea amintiri duioase din preajmă, îi poruncii bătrînului Syddall să cheme pe logofăt, care locuia la vreun sfert de milă depărtare de conac. El plecă cu o silă vădită. Apoi îi poruncii lui Andrew să-mi facă rost de doi vlăjgani puternici, pe care se putea bizui, locuitorii dimprejur fiind catolici şi sir Rashleigh, care era în stare de orice mîrşăvie, găsindu-se în vecinătate. Andrew Fairservice îşi luă această sarcină cu multă voioşie şi făgădui să-mi aducă de la Trinlay Knowe : „doi presbiterieni curaţi ca mine, care să înfrunte cu prisosinţă pe papă, pe dracul şi pe regele Iacob... şi tare mă voi bucura şi eu de tovă-

rășia lor, căci chiar în ultima noapte pe care am petrecut-o la Osbaldistone Hall, să dea bruma pe fieștecare floare din grădina mea, dacă n-am văzut chiar tabloul acela — (arătînd spre tabloul în care bunicul domnișoarei Vernon era pictat în mărime naturală) — umblînd prin grădină în lumina lunii ! Am spus măriei-tale că am fost speriat de un strigoi în noaptea aceea, dar n-ai vrut să mă asculți... am știut întotdeauna că erau vrăjitorii și drăcovenii printre papistași, dar n-am văzut-o cu ochii mei pînă în acea noapte de groază."

— Hai, cară-te de aici, îi zisei eu, și adu pe oamenii de care vorbeai ; vezi să aibă mai multă minte ca dumneata și să nu se sperie pînă și de umbra lor.

— Am fost socotit pînă acuma tot așa de bun ca oricare din vecinii mei, zise semeț Andrew ; dar nu caut să mă războiesc cu duhurile rele. Cu acestea, plecă, tocmai cînd Wardlaw, logofătul, intră.

Acesta era un om înțelept și cinstit, fără de priceperea și iscusința căruia i-ar fi fost greu unchiului meu să-și păstreze atîta timp gospodăria. El cercetă cu grijă titlurile mele de proprietar și recunoscu fără părtinire drepturile mele. Pentru oricine altul, moștenirea ar fi fost păgubitoare, căci moșia era împovărată peste măsură cu datorii și ipoteci. Cele mai multe din acestea, însă, fuseseră trecute pe numele tatălui meu și acuma el căuta să răscumpere și ce mai rămăsese, cîștigurile mari, pe care le avusese de pe urma ridicării pe piață a rentelor de stat îngăduindu-i cu ușurință să plătească datoriile care-i împovărau patrimoniul.

Am lucrat cu domnul Wardlaw, pentru a dezlega unele afaceri mai grabnice, și apoi l-am reținut la cină. Am hotărît să mîncăm tot în bibliotecă, deși Syddall ne-a sfătuit călduros să ne mutăm în sala de piatră, unde el orînduise totul pentru noi. Între timp, Andrew se ivi cu credincioșii lui recruți presbiterieni, pe care îi recomandă cît se poate de călduros ca : „oameni cumpătați și de ispravă, bine lămuriți în chestiuni de credință și, mai presus de toate, viteji ca leii". Poruncii să li se dea ceva de băut și părăsiră încăperea. Am băgat de seamă că bătrînul Syddall clătina din cap în timp ce ei ieșeau pe ușă și am stăruit să-mi spună pricina.

— Poate că nu trebuie să mă aștept, zise el, ca măria-ta să aibă încredere în ceea ce spun eu, dar, cu toate astea, este adevărul curat și sfînt... Ambrose Wingfield este omul cel mai de treabă de pe lume, dar dacă se găsește vreun ticălos prefăcut prin împrejurimi, apoi acela este fratele său, Lancie... tot ținutul îl știe de iscoadă de-a grefierului Jobson, împotriva bieților domni care au avut necazuri acum în urmă... El este însă presbiterian și bănuiesc că astăzi ajunge atîta lucru.

După ce mi-a spus cele ce avea pe suflet, lucruri pe care nu eram plecat să le iau în seamă, bătrînul chelar puse vinul pe masă și părăsi biblioteca.

Domnul Wardlaw a rămas cu mine pînă mai tîrziu seara ; în cele din urmă își adună hîrțoagele și plecă acasă la el, lăsîndu-mă într-o stare sufletească dintre cele mai nelămurite de nu mai știam nici eu ce vroiam, să rămîn singur, ori ba. Nu aveam încotro însă, deoarece rămăsesem singur tocmai în încăperea care îmi răscolea gîndurile cele mai duioase.

Întunecîndu-se în cameră din pricina amurgului, Andrew a avut atîta minte încît să-și bage capul pe ușă, nu ca să mă întrebe dacă am nevoie de lumină, dar ca să mă îndemne să aprind una, ca măsură de prevedere împotriva stafiilor care îi chinuiau încă gîndurile. Destul de posac, l-am trimis la plimbare, apoi am ațîțat focul și m-am așezat într-unul din jilțurile mari de piele, care erau orînduite de o parte și de alta a vechiului cămin gotic ; priveam, fără să-mi dau seama, la vîlvătăile focului răscolit de mine și îmi spuneam, vorbind singur : „Iată cum se nasc și cum se sting dorințele noastre ! Încropite la început doar din nimicuri, sînt aprinse de închipuire,

ba chiar se hrănesc din fumul speranței, pînă mistuie substanța pe care o aprind ; omul, împreună cu nădejdile, patimile și dorurile lui, se schimbă într-o grămadă de jar și de cenușă fără preț !“

Din partea cealaltă a încăperii, se auzi un suspin adînc, care parcă răspundea gîndurilor mele. Sării în sus uimit... Diana Vernon stătea în fața mea, sprijinindu-se de brațul unei persoane atît de asemănătoare cu aceea din portretul pe care l-am pomenit atît de des, încît mă uitai grabnic spre cadru, așteptîndu-mă să-l văd gol. Primul meu gînd a fost sau că am înnebunit subit, sau că se sculaseră stafiile unor morți și veniseră în fața mea. O a doua uitătură m-a încredințat că nu-mi pierdusem mințile și că cei care stăteau în fața mea erau ființe adevărate, în carne și oase. Era chiar Diana, deși mai slabă și mai palidă decît înainte ; iar lîngă ea nu stătea un strigoi sculat din mormînt, ci Vaughan, sau mai curînd sir Frederick Vernon, în haine croite ca să semene cu cele ale înaintașului său ; într-adevăr, chipul său avea o oarecare asemănare de familie cu portretul înaintașului. El fu primul care vorbi, căci Diana era cu privirea ațintită în jos, iar mie mi se încleștase gura de uimire.

— Venim la dumneata ca suplicanți, domnule Osbaldistone, zise el, și îți cerem adăpost și ocrotire sub acoperămîntul dumitale, pînă cînd vom putea purcede la o călătorie, în care mă vor pîndi la fiecare pas temnița și moartea.

— Desigur, îngăimai cu mare greutate, domnișoara Vernon nu-și poate închipui... și nici dumneata, domnule, nu poți crede că am uitat sprijinul pe care mi l-ai dat, cînd mă găseam la ananghie... sau că eu aș fi în stare de a trăda pe cineva, și cu atît mai puțin pe dumneata ?

— O, știu, zise sir Frederick ; totuși, numai cu nespusă părere de rău îți impun această tăinuire neplăcută poate pentru dumneata și cu siguranță primejdioasă... și pe care aș fi dorit cu tot dinadinsul să nu fiu silit să ți-o cer.

Dar soarta care m-a împins printr-o viață de primejdii și de piedici mă împresoară îndeaproape și nu am încotro.

În aceeași clipă, ușa se deschise și se auzi glasul îndatoritorului Andrew :

— Aduc luminările... poți să le aprinzi cînd poftești... e lucru ușor, dacă ai plăcere.

Mă repezii spre ușă și, așa cum sperasem, ajunsei la timp ca să-l împiedic să vadă cine se află în încăpere. Îl dădui afară în brînci și închisei ușa după el, încuind-o ; apoi, aducîndu-mi pe dată aminte de cei doi tovarăși ai lui, știind cît este de limbut, și amintindu-mi de vorbele lui Syddall, că unul din ei era bănuit de iscoadă, l-am urmat cu toată graba pînă în sala slujitorilor, unde i-am găsit pe toți trei. Cînd am deschis ușa, se auzea glasul pătrunzător al lui Andrew, dar ivirea mea neașteptată îl făcu să tacă.

— Ce ți s-a întîmplat, neghiobule, îi spusei, că stai cu ochii holbați și pari înspăimîntat, de parcă ai fi văzut un strigoi ?

— N-ni-nimic, zise Andrew ; dar măria-ta a avut plăcerea de a fi cam pripit.

— Pentru că m-ai trezit dintr-un somn adînc, neghiobule. Syddall îmi spune că nu are unde să-i culce la noapte pe acești oameni de ispravă, iar domnul Wardlaw crede că nu avem vreo pricină de a-i reține aici. Iată o coroană pentru ei, ca să ciocnească în sănătatea mea și le mulțumesc pentru bunăvoința... Veți părăsi conacul îndată, oameni buni.

Oamenii îmi mulțumiră pentru dar, luară moneda de argint și se retraseră, după cît mi se păru, nebănuitori și împăcați... Vegheai plecarea lor, astfel încît să fiu sigur că nu vor mai putea sta de vorbă în noaptea aceea cu cinstitul meu Andrew. Venisem după el atît de repede, încît socoteam că nu avusese timpul să schimbe decît cel mult vreo două cuvinte cu ceilalți doi, înainte de intrarea mea. Dar este de necrezut cît rău pot face chiar

numai două cuvinte. Cu acest prilej, ele au costat viața a doi oameni.

După ce luasem măsurile acestea, care, în pripeala clipei, mi se păruseră cele mai bune pentru siguranța oaspeților mei, m-am întors în bibliotecă spre a le spune ce făcusem, și adăugai că-l rugasem pe Syddall ca numai el să răspundă la orice chemare, bănuind că se ascunseseră în conac cu ajutorul său. Diana își ridică ochii din pămînt ca să-mi mulțumească pentru această prevedere.

— Acum îmi înțelegi taina, spuse ea. Știi, fără îndoială, cît de apropiată și cît de dragă îmi este acea rudă, care atît de des a găsit adăpost aici ; și, desigur, nu vei mai fi mirat că Rashleigh, stăpînind o asemenea taină, mă mîna cu o ghioagă de fier.

— Dealtfel, zise tatăl ei, avem de gînd să te supărăm cu prezența noastră cît mai puțin timp.

Îi rugai pe fugari din tot sufletul să nu se gîndească decît numai și numai la siguranța lor și să aibă încredere că voi face tot ce-mi stă în putință ca să-i ajut. Aceasta duse la o deslușire a împrejurărilor în care ei se găseau.

— L-am bănuit întotdeauna pe Rashleigh Osbaldistone, zise sir Frederick ; dar purtarea lui față de copila mea, lipsită de apărare, de care anevoie am aflat, smulgîndu-i ei această mărturisire, și trădarea intereselor tatălui dumitale, m-au făcut să-l urăsc și să-l disprețuiesc. La ultima noastră întrevedere, i-am spus verde ce aveam în inimă, lucru pe care n-ar fi trebuit să-l fac, dacă aș fi fost prevăzător ; ca răzbunare pentru chipul în care l-am batjocorit, a adăugat la nenumăratele lui nelegiuiri trădarea și apostazia. În acele clipe speram din toată inima că dezertarea lui nu va avea urmări însemnate. Contele de Mar avea o armată vitează în Scoția, iar lordul Derwentwater, cu Forster, Kenmure, Winterton și alții adunau oști pe graniță. Cum păstram legături strînse cu acești nobili englezi, s-a găsit de cuviință ca

eu să însoțesc o unitate de munteni care, sub comanda brigadierului MacIntosh, de la Borlum, trecu rîul Forth prin vad, străbătu șesul Scoției, și se alătură la graniță răzvrătiților englezi. Fiica mea m-a întovărășit prin toate primejdiile și oboselile acestui marș atît de lung și de greu.

— Și niciodată ea nu va mai părăsi pe scumpul ei tată ! izbucni domnișoara Vernon, ținîndu-se cu dragoste de brațul său.

— De-abia ne alăturasem prietenilor noștri englezi, cînd mi-am dat seama că era pierdută cauza noastră. Numărul nostru descreștea în loc de a crește ; numai cei de aceeași credință cu noi trecuseră de partea noastră. Anglicanii din partidul tory au rămas îndeobște nehotărîți și, pînă la urmă, am fost încolțiți de o forță superioară în micul oraș Preston. Ne-am apărat cu dîrzenie o singură zi. În cea următoare, căpeteniile noastre se muiară la inimă și hotărîră să se predea. A mă preda în asemenea condițiuni însemna a-mi pune singur capul pe butuc. Vreo douăzeci sau treizeci de gentlemeni au fost de părerea mea. Am încălecat pe caii noștri și am așezat pe fiica mea, care stăruia să-mi împărtășească soarta, în mijlocul micii noastre cete. Tovarășii mei, izbiți de vitejia și de pietatea ei filială, s-au legat că vor muri mai degrabă decît să o părăsească. Pornirăm călări, în rînduri strînse, pe o stradă numită Fishergate, care ducea la o pajiște mlăștinoasă, întinzîndu-se pînă la rîul Ribble, unde unul din ceata noastră ne-a făgăduit să ne arate un vad bun. Această mlaștină nu fusese ocupată în întregime de vrăjmaș, așa că am avut doar o încăierare cu o patrulă din dragonii lui Honeywood, pe care i-am împrăștiat sau i-am tăiat bucăți. Am trecut rîul, am ajuns la drumul mare spre Liverpool și apoi ne-am răspîndit în căutare de locuri diferite și sigure în care să ne ascundem. Norocul m-a dus în țara velșilor, unde sînt mulți de credința și părerile mele politice. Nu am putut

găsi, însă, o ocazie sigură de a scăpa peste mare, și m-am văzut silit să mă îndrept din nou spre nord. Un prieten bun și încercat mi-a dat întîlnire în aceste împrejurimi, de unde mă va duce la portul maritim de la gura fluviului Solway. Acolo mă va aștepta o corvetă, care mă va duce pentru totdeauna pe alte meleaguri decît cele unde m-am născut. Cum Osbaldistone Hall nu era deocamdată locuit, fiind în grija bătrînului Syddall, care a mai fost și altădată confidentul nostru, ne-am îndreptat încoace, ca la un adăpost cunoscut și sigur. Am îmbrăcat din nou costumul pe care îl mai folosisem ca să înspăimînt pe țăranii sau slujitorii superstițioși care întîmplător m-ar fi văzut vreodată ; ne așteptam dintr-o clipă într-alta să auzim prin Syddall de sosirea călăuzei și prietenului nostru, cînd venirea dumitale neașteptată și faptul că ai ales această încăpere ne-au silit să ne punem sub propria-ți ocrotire.

Așa se sfîrși povestirea lui sir Frederick Vernon, pe care mi se părea că o auzisem ca prin vis ; de-abia dacă îmi venea să cred că o aveam pe fiica sa aievea în fața ochilor. Ea își pierduse din frumusețe și părea mai abătută. Apriga vioiciune cu care înfruntase toate loviturile sorții se schimbase acuma într-o dîrzenie liniștită și supusă, dar totodată neînfricată și stăruitoare. Tatăl ei, deși își dădea seama de înrîurirea pe care o aveau asupra mea laudele ce-i aducea, și-i era ciudă de aceasta, totuși nu se putea împiedica de a nu-i mai aduce încă altele pe deasupra.

— Ea a îndurat încercări, întări el, care ar fi fost vrednice de legenda unui mucenic... a înfruntat, în felurite chipuri, primejdia și moartea... a trecut prin trude și lipsuri, în fața cărora oameni plini de vlagă s-ar fi dat în lături... și-a petrecut ziua în beznă și noaptea veghind, fără să cîrtească, fără să arate nici cea mai mică slăbiciune sau să se plîngă. Într-un cuvînt, domnule Osbaldistone, încheie el, ea este vrednică de dumnezeul

căruia, făcîndu-și semnul crucii, o voi închina, ca singurul lucru drag sau de preț care i-a rămas lui Frederick Vernon.

După aceste cuvinte, al căror jalnic tîlc îl pricepui prea bine, se lăsă o tăcere. Tatăl Dianei era și acum tot atît de hotărît a-mi zădărnici nădejdea de a-mi lega soarta de a ei, cum se arătase și în scurta noastră întrevedere din Scoția.

— Acuma, zise el fiicei lui, nu vom mai răpi timpul domnului Osbaldistone, o dată ce l-am lămurit asupra împrejurărilor în care se găsesc nenorociții oaspeți care-i cer ocrotirea.

I-am rugat să rămîie mai departe în bibliotecă, eu însumi fiind gata să mă duc în altă încăpere. Sir Frederick îmi arătă că, făcînd aceasta, nu voi reuși decît să trezesc bănuielile slujitorului meu. El îmi mai spuse că ascunzătoarea lor este plăcută în toate privințele și că Syddall a avut grijă să le aducă toate cele trebuitoare.

— Am fi putut poate rămîne aici fără ca dumneata să afli ceva despre noi ; dar ar fi fost nedrept să ne ferim de a arăta întreaga încredere pe care o avem în cinstea dumitale.

— Aveți toată dreptatea să vă bizuiți pe mine, răspunsei eu. Domniei-tale, sir Frederick, îți sînt prea puțin cunoscut ; dar domnișoara Vernon, sînt sigur, îmi poate fi martoră că...

— Nu am nevoie de mărturia fiicei mele, zise el cuviincios, totuși cu scopul vădit de a mă împiedica să-i vorbesc Dianei, deoarece sînt pregătit să cred numai lucruri bune despre domnul Francis Osbaldistone. Dă-ne voie acuma să ne retragem ; trebuie să ne odihnim atunci cînd putem, căci nu știm nicidecum cînd vom fi chemați a urma mai departe primejdioasa noastră călătorie.

El luă brațul fiicei sale și, cu o adîncă plecăciune, se făcu nevăzut în dosul perdelei, împreună cu ea.

CAPITOLUL XXXIX

Şi-acuma, mîna sorţii cortina o ridică.
Şi dă lumină scenei.

DRYDEN *DON SEBASTIAN*

Văzîndu-i că pleacă, rămăsei buimăcit şi cu inima îngheţată. Cînd ne gîndim la o fiinţă dragă care ne e departe, ne-o închipuim întotdeauna nu numai în lumina cea mai priincioasă, ci şi în aceea în care noi am dori mai mult să o vedem. M-am gîndit la Diana aşa cum fusese atunci cînd lacrima ei de rămas bun picurase pe obrazul meu ; m-am gîndit că darul de rămas bun, primit prin soţia lui MacGregor, îi arăta dorinţa de a lua cu dînsa în surghiun şi în sihăstrie amintirea dragostei mele. Am văzut-o din nou, aşadar, şi felul ei de a fi, rece şi supus, arătînd doar o melancolie liniştită, m-a dezamăgit ; ba mai mult, m-a jignit chiar într-o oarecare măsură. În egoismul patimii mele, am învinuit-o de nepăsare, de lipsă de duioşie. L-am învinovăţit pe tatăl ei că este semeţ, crud, fanatic, uitînd că amîndoi îşi jertfeau, pentru ceea ce socoteau ei că este datoria lor, interesele, iar Diana, pe deasupra, aplecarea ei pentru mine.

Sir Frederik Vernon era un catolic habotnic, care îşi închipuia că este prea îngustă calea mîntuirii ca şi un

eretic să poată păşi pe ea. Pe de altă parte, Diana, pentru care siguranţa tatălui ei fusese de atîţia ani ideea călăuzitoare şi imboldul gîndurilor, năzuinţelor şi faptelor ei, simţea că-şi îndeplinea datoria, supunînd voinţei lui nu numai bunurile sale lumeşti, ci şi dragostea-i neţărmurită. Nu era lucru de mirare că nu puteam în acele clipe să preţuiesc pe deplin aceste vrednice pricini; totuşi, nu puteam să-mi sting dorul prin mijloace mîrşave.

— Sînt dispreţuit deci, îmi zisei, cînd am rămas singur, şi m-am gîndit la tîlcul cuvintelor lui sir Frederick ; sînt dispreţuit şi socotit nevrednic de a schimba chiar cîteva cuvinte cu ea. Fie şi aşa ; ei nu mă vor putea împiedica să veghez asupra siguranţei Dianei. Voi rămîne aici, ca o strajă, şi, cel puţin atîta timp cît se va afla sub acoperişul casei mele, nu o va ameninţa nici o primejdie, dacă aceasta poate fi împiedicată de braţul unui om hotărît.

Îl chemai în bibliotecă pe Syddall. El veni, dar însoţit de nelipsitul Andrew, care, avînd visuri mărețe ca urmare a intrării mele în stăpînirea conacului şi a moşiilor ce ţineau de conac, era hotărît să nu piardă nici un prilej bun, nefiind de faţă la vreo poruncă a mea ; dar aşa cum se întîmplă adesea oamenilor care urmăresc doar scopuri egoiste, el sări peste cal şi nu reuşi decît să se facă supărător şi nesuferit în ochii mei.

Venind nepoftit la mine, m-a împiedicat de a vorbi în voie cu Syddall ; nu îndrăzneam totuşi să-l dau afară, de teamă să nu-i măresc şi mai mult bănuielile ce le-ar fi putut avea în urma izgonirii lui cam pripite de adineauri din bibliotecă.

— Eu voi dormi aici, spusei, poruncindu-le să împingă mai aproape de foc o canapea sau divan de modă veche. Am mult de lucru şi mă voi culca tîrziu.

Syddall, care părea că înţelege privirea mea, se oferi să-mi facă rost de o saltea şi aşternut. L-am rugat să le aducă, am aprins două lumînări şi i-am trimis să se

culce, poruncindu-le să nu mă trezească înainte de ora şapte.

Slujitorii s-au retras, lăsîndu-mă pradă gîndurilor dureroase şi răvăşite, pînă ce fiinţa-mi istovită îşi va cere odihna trebuitoare.

Mă silii să-mi abat gîndul de la împrejurările neobişnuite în care mă găseam. Simţămintele împotriva cărora luptasem cu bărbăţie atîta timp cît ţinta lor era departe se îndîrjiseră acum în faţa vecinătăţii apropiate a celeia de care în curînd trebuia să mă despart pentru totdeauna. Numele îi era parcă scris în fiecare carte pe care încercam s-o răsfoiesc : chipul ei mi se arăta mereu, deşi mă sileam să-mi îndrept gîndurile într-altă parte. Era întocmai ca şi sclava credincioasă a lui Solomon, din poemul lui Prior [1] :

Abra era gata, înainte de-o strigam,
Şi venea tot Abra, chiar pe alta de chemam.

Cînd mă lăsam copleşit de aceste gînduri, cînd mă zbăteam împotriva lor, uneori cedînd unei stări de jale înduioşătoare, care nu-mi stătea în fire, alteori înarmîndu-mă cu mîndria rănită a unuia care încercase ceea ce socotea el că ar fi o neîndreptăţită izgonire. Măsurai biblioteca în lung şi în lat, pînă ce mi s-a înfierbîntat sîngele în vine. Mă aruncai apoi pe divan şi încercai să adorm ; dar în zadar m-am silit să mă liniştesc în toate chipurile, în zadar stăteam culcat fără să mişc un deget sau un muşchi, de parcă n-aş mai fi fost în viaţă, în zadar încercam să alung gîndurile care mă tulburau, aţintindu-mi mintea asupra unor versuri cunoscute sau a tablei înmulţirii. Sîngele mi se năpustea prin vine ca un torent clocotitor, cu bătăi care semănau cu zgomotul regulat şi surd al unei pive pe care o auzi din depărtare.

[1] *Prior (Mathew)* — poet şi diplomat englez (1664—1721) (n.t.).

Pînă la urmă, mă sculai, deschisei fereastra şi stătui în faţa ei cîtva timp. Priveliştea liniştită, ce-mi apărea în lumina argintie a lunii, aduse în parte potolirea şi împrăştierea gîndurilor mele, lucru pe care, singură, voinţa nu l-ar fi putut face. Mă culcai din nou, nu înveselit, Dumnezeu mi-e martor, dar măcar îmbărbătat şi hotărît să îndur orice. După puţin timp, m-a cuprins o toropeală ; totuşi, deşi simţurile îmi erau amorţite, gîndurile mi-au rămas să vegheze asupra dureroasei împrejurări în care mă găseam. Am avut visuri chinuitoare, de adevărată groază.

Îmi amintesc de unul, ciudat şi înfiorător, în care Diana şi cu mine ne aflam în ghearele soţiei lui MacGregor şi eram cît pe ce să fim aruncaţi de pe o stîncă în lac ; semnalul pentru aceasta trebuia să fie o lovitură de tun trasă de sir Frederik Vernon care, îmbrăcat în haine de cardinal, conducea ceremonia. Impresia care mi-a rămas din această scenă închipuită a fost nespus de vie. Astăzi încă, aş putea zugrăvi supunerea tăcută şi plină de bărbăţie, întipărită pe chipul Dianei, feţele sălbatice şi hîde ale călăilor, care ne înghesuiau strîmbîndu-se şi schimonosindu-se, mereu altele şi tot mai slute. Vedeam fanatismul întipărit pe chipul tatălui ei... l-am zărit ridicînd fitilul fatal şi semnalul morţii bubui... El a fost repetat mereu, iarăşi şi iarăşi, în tunete puternice, de ecourile munţilor dimprejur. Mă trezii dintr-o groază închipuită la o teamă adevărată.

Sunetele auzite în vis nu erau însă o născocire a minţii mele. Ele îmi răsunau încă în urechi pe cînd mă trezeam, dar au trecut două-trei minute pînă mi-am putut aduna gîndurile, ca să-mi dau seama că izvorau din bătăile puternice de la poartă. Sării din pat cu mare teamă, îmi luai sabia şi mă grăbii să împiedic pe oricine să intre. Dar drumul pe care l-am urmat nu putea fi decît ocolit, căci ferestrele bibliotecii dădeau spre grădină şi nu spre

curte. Cînd am ajuns în capul unei scări, unde ferestrele dădeau spre curtea de intrare, auzii glasul slab și speriat al lui Syddall, discutînd cu niște voci aspre, care cereau să li se deschidă, în puterea mandatului judecătorului Standish și în numele regelui, amenințînd pe bătrînul slujitor cu cele mai grele pedepse din lege dacă nu se supunea pe dată. Pînă să înceteze ei, auzii, spre nespusa mea mînie, glasul lui Andrew poruncind lui Syddall să se dea în lături și să-l lase pe el să deschidă poarta.

— Dacă vin în numele regelui George, noi nu avem de ce să ne temem... am vărsat sînge și am dat aur pentru el... Noi nu avem de ce să ne ascundem, ca alții, domnule Syddall. Nu sîntem nici papistași, nici iacobiți, îmi închipui!

În zadar m-am zorit să cobor scara: am auzit pe îndatoritorul ticălos trăgînd zăvor după zăvor în timp ce se lăuda într-una cu loialitatea lui și a stăpînilor săi față de regele George; îmi dădeam bine seama că cei de afară vor putea să intre pînă să ajung la poartă pentru a trage zăvoarele la loc. Făgăduindu-i în gînd o ciomăgeală zdravănă lui Andrew Fairservice, de îndată ce voi avea timp să-l răsplătesc cum se cuvenea, mă întorsei în goană la bibliotecă, baricadai ușa cum putui mai bine și mă îndreptai în grabă spre cea care dădea în încăperea locuită de Diana și de tatăl ei, cerînd să intru numaidecît. Chiar Diana îmi deschise ușa. Era gata îmbrăcată și chipul ei nu trăda nici teamă, nici tulburare.

— Sîntem atît de obișnuiți cu primejdia, spuse ea, încît sîntem gata oricînd s-o înfruntăm... Tatăl meu este sculat... se află în camera lui Rashleigh... Ne vom furișa în grădină și de acolo, prin portița de din dos (Syddall mi-a dat cheia ca s-o am la nevoie), în pădure... Îi cunosc vîlcelele mai bine ca oricine din cei ce se mai găsesc în viață... Caută să-i mai întîrzii cîteva minute... Și, scumpul meu Frank, scumpul meu, încă o dată, rămîi cu bine!

Pieri ca o nălucă, ducîndu-se la tatăl ei; m-am întors în bibliotecă, unde străinii băteau puternic și încercau să forțeze ușa.

— Tîlharilor! Cîinilor! izbucnii eu, prefăcîndu-mă că nu înțeleg pricina tevaturii pe care o făceau; dacă nu părăsiți casa îndată, îmi voi descărca flinta prin ușă.

— Ai să descarci pe dracu! zise Andrew Fairservice; e domnul grefier Jobson cu un mandat legal...

— Pentru a căuta, prinde și aresta, se auzi glasul acelui nesuferit circiolar, pe anumite persoane, în mandatul meu numite, învinuite de înaltă trădare, conform decretului numărul treisprezece al regelui William, paragraful trei.

După acestea, bătăile în ușă începură din nou.

— Mă scol, domnilor, zisei, vrînd să cîștig cît mai mult timp, ...mă scol. Nu spargeți ușa... dați-mi voie să văd mandatul dumneavoastră și, dacă e întocmai cum trebuie, dacă e legal, nu mă voi împotrivi.

— Trăiască marele nostru rege George! strigă Andrew. V-am spus că n-o să găsiți nici urmă de iacobiți aici.

Tărăgănind cît de mult mi-a fost cu putință, m-am văzut silit, pînă la urmă, să deschid ușa, pe care altminteri ar fi spart-o.

Domnul Jobson intră, înconjurat de mai multe ajutoare, printre care îl recunoscui pe tînărul Wingfield, căruia, fără îndoială, i se datora această denunțare. El îmi arătă mandatul de arestare, emis nu numai împotriva lui Frederick Vernon un trădător înveterat, dar și împotriva Dianei Vernon, necăsătorită, și a lui Francis Osbaldistone, cavaler, acuzat de tăinuire. În cazul de față, orice împotrivire ar fi fost o nebunie; așadar, după ce mai discutai cîteva minute pentru a cîștiga timp, m-am predat.

Avui apoi amărăciunea de a-l vedea pe Jobson mergînd glonț spre camera domnișoarei Vernon și aflai că,

de acolo, fără nici o şovăire sau greutate, s-a dus de-a dreptul în încăperea în care dormise sir Frederick.

— Iepurele a sărit din culcuş, zise fiara, dar culcuşul nu s-a răcit şi ogarii îl vor putea înhăţa uşor.

Un ţipăt, care se auzi din grădină, ne înştiinţă că prevestirea lui, din păcate, se adeverise. În mai puţin de cinci minute, Rashleigh intră în bibliotecă, împreună cu sir Frederick Vernon şi cu fiica lui, prizonieri.

— Vulpea, zise Rashleigh, îşi cunoaşte vechea vizuină, dar uită că un vînător dibaci o poate astupa... Eu nu am uitat portiţa din grădină, sir Frederick... sau, dacă acest titlu îţi este mai pe plac, prea mărite lord Beauchamp !

— Rashleigh, zise sir Frederick, eşti un mîrşav fără pereche !

— Numele acesta mi se potrivea mai bine, domnule cavaler, sau milord, atunci cînd, sub îndrumările unui dascăl iscusit, căutam să aţîţ un război civil în sînul unei ţări paşnice. Dar am făcut tot ce mi-a stat în putinţă, urmă el îndreptîndu-şi privirea în sus, ca să-mi răscumpăr păcatele.

Nu mă mai puteam stăpîni. Îmi pusesem în gînd să urmăresc în tăcere desfăşurarea lucrurilor, dar simţeam că mă înăbuş dacă nu vorbesc.

— Dacă în iad, izbucnii eu, se găseşte vreo meteahnă mai scîrnavă decît oricare alta, apoi este aceea în care ticăloşia îmbracă haina făţărniciei !

— Ha ! Bunul meu văr ! zise Rashleigh, îndreptînd lumînarea spre mine şi măsurîndu-mă din cap pînă în picioare. Bine ai venit la Osbaldistone Hall !... Îţi pot ierta supărarea... Este greu să pierzi o moşie şi o iubită în aceeaşi noapte ; căci noi vom pune stăpînire pe acest biet conac, în numele moştenitorului legitim, sir Rashleigh Osbaldistone.

Pe cînd Rashleigh ne sfida în acest chip, vedeam bine că îşi strunea cu greu simţămintele, atît necazul, cît şi ruşinea. Tulburarea lui fu însă şi mai vădită cînd îi vorbi Diana Vernon.

— Rashleigh, zise ea, mi-e milă de dumneata, căci, oricît de groaznic este răul pe care te-ai căznit să mi-l faci, şi răul pe care mi l-ai şi făcut, nu pot să te urăsc atîta pe cît te dispreţuiesc şi te plîng. Ceea ce ai săvîrşit acum ţi-a răpit poate un ceas din viaţă, dar îţi va da de gîndit întreaga viaţă ; la ce vei gîndi, va descoperi însăşi conştiinţa dumitale, care nu poate rămîne veşnic adormită.

Rashleigh păşi de două-trei ori prin odaie, se opri în dreptul unei mese pe care se mai găsea o sticlă de vin, şi îşi umplu un pahar mare cu o mînă tremurîndă ; dar, văzînd că noi am băgat de seamă tremurul, el îl curmă cu o sforţare, ne privi cu o îndîrjire semeaţă şi duse paharul la gură, fără să verse o picătură.

— Este din vinul vechi de Bourgogne al tatălui meu, zise el uitîndu-se la Jobson. Mă bucur că a mai rămas ceva din el... Vei avea grijă să găseşti pe cineva priceput ca să vegheze în numele meu asupra conacului şi moşiei ; vei da afară pe bătrînul chelar zaharisit şi pe neghiobul acela de scoţian. Între timp, vom duce pe aceste persoane într-un loc mai sigur... Pentru înlesnirea dumneavoastră, am pregătit vechea caleaşcă a familiei, urmă el, deşi îmi dau prea bine seama că şi doamna ar putea înfrunta răcoarea nopţii, pe jos sau călare, dacă drumul i-ar fi mai pe plac.

Andrew îşi frîngea mîinile.

— Am zis numai că stăpînul meu vorbeşte cu un strigoi în bibliotecă... şi acest mişel de Lancie să-şi trădeze un vechi prieten, cu care a cîntat după aceeaşi psaltire în fiecare duminecă, de douăzeci de ani încoace !

A fost dat afară din casă împreună cu Syddall, fără să fie lăsat să-şi sfîrşească jelania. Izgonirea lui a avut însă unele urmări neaşteptate. Hotărîndu-se, după spusele

lui, să-şi petreacă restul nopţii la bătrîna Simpson, care, desigur, îl va găzdui ca pe un vechi cunoscut, el ajunse la capătul aleii, trecînd prin Pădurea Veche, cum i se spunea, deşi acum nu prea mai era pădure, ci păşune, cînd deodată dădu peste o cireadă de vite scoţiene, care se odihneau acolo, după oboseala drumului de peste zi. Lucrul nu l-a mirat deloc pe Andrew, fiindu-i bine cunoscut obiceiul cirezarilor scoţieni să mîie, după căderea nopţii, pe cea mai bună păşune neîmprejmuită pe care o pot găsi, şi să plece înaintea zorilor, ca să nu fie siliţi să plătească masul de peste noapte. A fost însă uimit şi speriat cînd un muntean, sărind de unde era culcat, l-a învinuit că a tulburat odihna vitelor ; munteanul nu i-a dat pas să treacă înainte, pînă ce nu va vorbi cu stăpînul său. L-a dus pe Andrew într-un desiş, unde mai erau încă trei sau patru scoţieni.

— Şi, zicea Andrew, curînd am văzut că erau prea mulţi oameni pentru o cireadă ; iar din întrebările pe care mi le-au pus, am socotit că aveau alt caier în furcă.

Oamenii l-au cercetat îndeaproape despre tot ceea ce se petrecuse la Osbaldistone Hall şi păreau uimiţi şi îngrijoraţi de cele ce le-a răspuns Andrew.

„Şi, pe cinstea mea, povestea el, le-am spus tot ce am ştiut, căci toată viaţa mea nu m-am putut nicidecum împotrivi pistoalelor şi pumnalelor."

Oamenii îşi vorbeau în şoaptă şi, pînă la urmă, şi-au strîns vitele laolaltă şi le-au mînat pînă aproape de intrarea aleii, care se găsea la vreo jumătate de milă de conac. Apoi se apucară să tîrască nişte copaci tăiaţi, care se găseau pe acolo, astfel încît să facă o baricadă vremelnică peste şosea, la vreo cincisprezece metri de capătul aleii. Se apropiau zorii zilei şi, dinspre răsărit, o lumină slabă se împletea cu lumina lunii, aşa încît începuse să se întrezărească destul de bine lucrurile. Duruitul caleştii, trasă de patru cai şi păzită de şase oameni călări, se

auzea pe alee. Muntenii pîndeau cu grijă. În caleaşcă se aflau domnul Jobson şi nefericiţii lui prizonieri. Straja era alcătuită din Rashleigh şi alţi călăreţi, ofiţeri de poliţie, împreună cu ajutoarele lor. Îndată ce am trecut de poarta din capătul aleii, poarta a fost închisă în urma noastră de către un muntean, postat acolo în acest scop. În acelaşi timp, caleaşca a fost împiedicată de a mai înainta de vitele printre care ne încurcasem şi de baricada din faţă. Doi din strajă descălecară ca să îndepărteze copacii tăiaţi, care s-ar fi putut crede că se găseau acolo din întîmplare sau din nepăsare. Ceilalţi începură să împrăştie cu bicele lor vitele din drum.

— Cine îndrăzneşte să dea în vitele noastre ? întrebă o voce aspră. Împuşcă-l, Angus !

Rashleigh strigă îndată : Ajutor ! se încearcă o scăpare ! şi trăgînd un foc de pistol, răni pe munteanul care vorbise.

— *Claymore !* strigă căpetenia muntenilor şi îndată începu încăierarea. Ofiţerii de poliţie, uimiţi de un atac atît de neaşteptat, şi nefiind înzestraţi îndeobşte cu o vitejie din cale-afară de mare, s-au apărat prost, dacă ţinem seama că ei erau mai numeroşi. Unii au încercat să se întoarcă la conac, dar, după un foc de pistol tras din spatele porţii, şi-au închipuit că sînt înconjuraţi şi se răspîndiră la galop care încotro. Între timp, Rashleigh descălecase şi, pe jos, susţinea de unul singur o luptă crîncenă cu căpetenia cetei. Geamul caleştii din partea mea îmi îngăduia să privesc lupta. Pînă la urmă, Rashleigh căzu.

— Eşti gata să ceri îndurare, în numele lui Dumnezeu, al regelui Iacob şi al unei vechi prietenii ? întrebă un glas pe care-l cunoşteam prea bine.

— Nu, niciodată ! răspunse Rashleigh, dîrz.

— Atunci, trădătorule, mori în nelegiuirea ta ! răspunse MacGregor şi îşi înfipse sabia în trupul potrivnicului său.

În clipa următoare, era la ușa caleștii ; îi dădu mîna Dianei ca să coboare, ne ajută, pe mine și pe tatăl ei, să ne dăm jos, îl tîrî afară pe grefier, cu capul înainte, și-l zvîrli sub roata caleștii.

— Domnule Osbaldistone, îmi șopti el, nu ai de ce să te temi... eu trebuie să le port de grijă celor ce au de ce să se teamă... prietenii dumitale vor fi în curînd în afară de primejdie... Rămîi cu bine și nu-l uita pe MacGregor.

El fluieră, ceata se adună în jurul său și, zorind pe Diana și pe tatăl ei, într-o clipită se făcură nevăzuți în desișul pădurii. Vizitiul și poștalionul își părăsiseră caii și fugiseră la primul foc ; dar dobitoacele oprite de baricadă au rămas nemișcate ; aceasta a fost spre norocul lui Jobson, căci la cea mai mică mișcare a lor, ar fi trecut peste el. Prima mea grijă a fost să-l ajut deoarece ticălosul era atît de înspăimîntat, încît nu s-ar fi putut niciodată ridica singur. Apoi, îi poruncii să ia act de faptul că eu unul nu luasem parte la scăparea prizonierilor, nici nu mă folosisem de ea ca să fug ; îl poftii să se întoarcă la conac și să aducă oamenii pe care îi lăsase acolo, ca să-i ajutăm pe răniți. Dar spaima pusese o așa stăpînire pe toate simțurile lui Jobson, încît îi era cu neputință să facă și cea mai mică mișcare. Mă hotărîi să merg chiar eu, dar, în drum, mă poticnii de trupul unui om, mort sau muribund, după cîte îmi închipuiam. Era însă Andrew Fairservice, mai sănătos și mai teafăr decît a fost vreodată în toată viața lui ! se culcase astfel, numai ca să scape de loviturile, împunsăturile și gloanțele care, timp de cîteva minute, căzuseră din toate părțile. Eram așa de bucuros să-l găsesc, încît nu l-am mai întrebat cum de a ajuns acolo, și îi poruncii să mă ajute numaidecît.

Ne îndreptarăm mai întîi spre Rashleigh ; el gemu cînd mă apropiai de el, atît din ură, cît și de durere ; își închise ochii, de parcă ar fi fost hotărît, ca și Iago, să nu mai rostească nici un cuvînt. Îl ridicarăm și îl

așezarăm în caleașcă, ceea ce făcurăm după aceea și pentru un alt rănit din pîlcul lui, care zăcea pe cîmpul de luptă. Apoi, cu multă greutate, l-am făcut pe Jobson să înțeleagă că trebuia să se urce și el în caleașcă și să-l sprijine pe sir Rashleigh. El mă ascultă buimac, ca unul ce nu înțelegea tot ceea ce-i spuneam. Andrew și cu mine apucarăm caii de dîrlogi și, întorcîndu-i, după ce am deschis poarta aleii, i-am dus la pas înapoi la conac.

Unii din fugari ajunseseră înaintea noastră la conac, pe căi ocolite, și îi speriaseră pe cei de acolo cu vestea că sir Rashleigh și grefierul Jobson, împreună cu straja lor, afară de cei care scăpaseră pentru a povesti acestea, fuseseră ciopîrțiți la capătul aleii de un regiment întreg de munteni sălbatici. Cînd am ajuns, deci, la conac, auzirăm un zumzet ca cel al albinelor, atunci cînd sînt speriate și se pregătesc să-și apere stupul. Domnul Jobson, care-și venise oarecum în fire, și-a adunat destule puteri pentru a se face știut. El era cu atît mai nerăbdător să fie scos din caleașcă, cu cît unul din tovarășii săi (ofițerul de poliție), spre spaima-i nespusă, își dăduse duhul lîngă el, cu un horcăit îngrozitor.

Sir Rashleigh Osbaldistone mai viețuia, dar rănit atît de cumplit, încît fundul caleștii era baltă de sînge. Apoi, dîrele lungi de sînge s-au întins de la ușa de intrare pînă în sala de piatră, unde l-au așezat într-un jilț. Unii încercau să-i oprească sîngele cu pînzeturi, în timp ce alții strigau după un medic, dar nici unul nu se urnea din loc.

— Nu mă mai chinuiți, zise rănitul. Știu că nici un ajutor nu-mi mai poate folosi. Sînt pe moarte.

El se ridică în jilț, deși pe frunte i se vedeau fiorii și sudoarea morții ; și, glăsuind cu o tărie ce părea a-i depăși vlaga ce-i rămăsese, îmi zise :

— Vere Francis, apropie-te de mine. Mă apropiai, așa cum îmi cerea. Doresc să știi că frigurile și chinurile

morţii nu schimbă o iotă din simţămintele mele faţă de tine. Te urăsc! zise el, pe cînd în ochii săi, care aveau curînd să se închidă pentru totdeauna, se oglindea o groaznică privire de neînduplecată mînie. Te urăsc cu tot atîta duşmănie, acuma, cînd zac sîngerînd şi pe moarte în faţa ta, cum te-aş urî dacă te-aş strivi sub piciorul meu.

— Nu ţi-am dat nici o pricină de a mă urî, răspunsei eu; şi, spre binele dumitale, aş dori ca altfel să-ţi fie inima.

— Mi-ai dat pricină! urmă el. În dragoste, în rîvna de a ajunge, în calea intereselor mele, te-ai pus de-a curmezişul şi mi te-ai împotrivit în tot felul. Am fost născut ca să fac cinste casei tatălui meu şi am fost ruşinea ei... Şi toate ţi se datoresc ţie... Chiar patrimoniul meu a ajuns al tău. Ia-l, zise el, şi blestemul unui muribund cadă asupra lui!

O clipă după ce rosti această îngrozitoare urare se lăsă din nou în jilţ; ochii i se făcură sticloşi, mădularele i se înţepeniră, dar rînjetul de pe buze şi ura de moarte, care îi licărea în ochi, rămaseră întipărite şi după ce-şi dădu ultima suflare. Nu voi mai vorbi despre o scenă atît de dureroasă, nici nu voi mai spune altele despre moartea lui Rashleigh, afară de faptul că moartea asta îmi asigura dreptul la moştenire, fără nici o altă piedică. Învinuirea neîntemeiată de tăinuire la crimă de înaltă trădare fusese născocită cu singurul scop de a face pe plac lui Rashleigh şi de a mă îndepărta de la Osbaldistone Hall. Jobson, care a atestat aceasta sub prestare de jurămînt, a fost nevoit să o recunoască; numele ticălosului a fost şters de pe lista notarilor şi a ajuns sărac şi dispreţuit de toţi.

M-am întors la Londra, după ce am orînduit treburile la Osbaldistone Hall, simţindu-mă fericit să scap dintr-un loc care îmi răscolea atîtea amintiri dureroase. Aşteptam acum cu îngrijorare să aflu de soarta Dianei şi a tatălui ei. Unui francez, care a venit la Londra pentru diferite afaceri, i s-a încredinţat o scrisoare pentru mine, din partea domnişoarei Vernon. Scrisoarea mă linişti în privinţa lor.

Din scrisoare am înţeles că ivirea la timp a lui MacGregor şi a cetei lui nu a fost întîmplătoare. Aristocraţia scoţiană, care luase parte la răzmeriţă, precum şi cea din Anglia, era deosebit de grijulie ca să-l ajute pe sir Frederick Vernon să scape. Acesta, ca un agent vechi şi încercat al casei Stuart, deţinea destule taine ca să ruineze jumătate din Scoţia. Spre a-l ajuta în fuga lui, ei au pus ochii pe Rob Roy, a cărui iscusinţă şi vitejie fuseseră dovedite de atîtea ori; iar locul de întîlnire se hotărîse să fie Osbaldistone Hall. Ai aflat cum acest plan era cît pe aci să fie zădărnicit de nefericitul Rashleigh. Planul izbuti, totuşi, pe de-a-ntregul; căci, îndată ce sir Frederick şi fiica lui au fost liberaţi, au găsit cai pregătiţi pentru ei şi, mulţumită faptului că MacGregor cunoştea ţinutul, căci întreaga Scoţie şi nordul Angliei îi erau cunoscute de-a fir-a-păr, au fost duşi la coasta de apus, unde s-au îmbarcat teferi spre Franţa. Acelaşi domn îmi povesti că nu se aştepta ca sir Frederick să supravieţuiască mai mult de două-trei luni unei boli necruţătoare, urmare a greutăţilor şi lipsurilor îndurate în ultima vreme. Fiica lui locuia într-o mînăstire şi deşi dorinţa tatălui era ca ea să se călugărească, se spunea că ei îi va rămîne să ia hotărîrea pe care o va voi.

Cînd am aflat aceste veşti, îi destăinuii tatălui meu dragostea ce o purtam Dianei. Acesta fu puţin speriat la gîndul de a mă însura cu o catolică. Era însă dornic să mă vadă „aşezat la casa mea", cum zicea el; îşi dădea seama că, alăturîndu-mă trup şi suflet afacerilor lui negustoreşti, îmi jertfisem năzuinţele proprii. După o scurtă şovăire şi după ce-mi puse mai multe întrebări la care i-am răspuns pe plac, el izbucni:

— N-aş fi crezut ca un fiu al meu să ajungă stăpîn la Osbaldistone Hall; şi mai puţin că se va duce într-o

mănăstire franceză ca să-şi caute o soţie. Dar, o fiică atît de ascultătoare nu poate fi decît o bună soţie. Ai lucrat la birou ca să-mi faci plăcere, Frank ; nu este decît drept să te căsătoreşti după voia ta.

Nu mai e nevoie să-ţi spun, dragă Tresham, cu ce grabă am plecat în Franţa ca să cer mîna Dianei. Ştii, de asemenea, cîţi ani fericiţi am trăit împreună cu ea. Ştii cît am plîns-o. Dar nu ştii... nu poţi şti... cît de mult a fost ea vrednică de jalea soţului.

. . . .

Nu mai am nici o întîmplare romantică să-ţi povestesc, şi nici o întîmplare de alt soi, căci cele ce au urmat sînt prea bine cunoscute unuia care a împărtăşit cu o duioasă prietenie atît bucuriile, cît şi durerile care s-au perindat în viaţa mea.

M-am dus deseori în Scoţia, dar nu m-am mai întîlnit niciodată cu îndrăzneţul muntean, care a avut o înrîurire aşa de mare asupra tinereţii mele. Aflam totuşi, din timp în timp, că îşi păstra mai departe sălaşul şi stăpînirea în munţii din jurul lacului Lomond, în ciuda puternicilor săi vrăjmaşi, şi a obţinut chiar într-o oarecare măsură îngăduinţa autorităţilor de a-şi îndeplini rolul ce şi-l alesese singur, de ocrotitor al Lennox-ului, în virtutea căruia percepea tributul, tot atît de regulat cum îşi încasau proprietarii arenzile ce li se cuveneau. Părea cu neputinţă ca el să moară de moarte bună. Totuşi, el îşi dădu duhul în tihnă, la bătrîneţe, în preajma anului 1733. Amintirea îi este încă vie în ţara sa, ca un Robin Hood al Scoţiei, spaima bogătaşilor, dar prietenul sărăcimii. Se poate zice despre el că a avut multe însuşiri bune, atît ale minţii, cît şi ale sufletului, care ar fi făcut cinste unei îndeletniciri mai puţin îndoielnice decît aceea la care fusese osîndit de soartă.

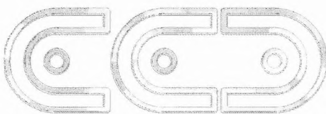

Bătrînul Andrew Fairservice obişnuia să zică :

„În lumea aceasta, sînt multe lucruri prea rele pentru a fi ridicate în slăvi, şi prea bune pentru a fi blestemate ; aşa a fost şi Rob Roy."

(Manuscrisul original se încheie cam brusc aici. Sînt îndreptăţit a crede că cele ce au urmat priveau numai chestiuni personale.)

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

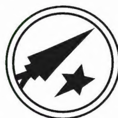
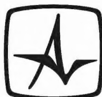

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

